

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

KUNGL. BIBL.

- 9 MAJ 1961

SOW
1961:A

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1961:11

Justitiedepartementet

DEN ALLMÄNNA BROTTSREGISTRERINGEN

BETÄNKANDE AVGIVET AV
SÄRSKILT TILLKALLAD UTREDNINGSMAN

Stockholm 1961

Statens offentliga utredningar 1961

Kronologisk förteckning

1. Totalisatorverksamheten. Idun. 140 s. Jo.
2. Sparstimulerande åtgärder. Idun. 121 s. Fi.
3. Effektivare prisövervakning. Idun. 177 s. H.
4. Automatisk databehandling inom folkbokförings- och uppbördsväsendet. Idun. 230 s. Fi.
5. Begravningsplatser och gravar. Norstedt & Söner. 188 s. Ju.
6. Underrätterna. Idun. 339 s. Ju.
7. Enhetlig ledning av krigsmakten. Beckman. 120 s. Fö.
8. Om läkarbehov och läkartillgång. Idun. 228 s. I.
9. Principer för en ny kommunindelning. Beckman. 248 s. I.
10. Preliminär nationalbudget för år 1961. Marcus. V + 105 s. Fi.
11. Den allmänna brottsregistreringen. Kihlström. 318 s. Ju.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1961:11

Justitiedepartementet

DEN ALLMÄNNA
BROTTSREGISTRERINGEN

BETÄNKANDE AVGIVET AV SÄRSKILT

TILLKALLAD UTREDNINGSMAN

EMIL KIHLSSTRÖMS TRYCKERI AKTIEBOLAG
STOCKHOLM 1961

Innehåll

<i>Skrivelse till Statsrådet och Chefen för Kungl. Justitiedepartementet</i>	9
Kapitel I. De lokala polisregistren och vandelsintygen	13
De lokala polisregistren	13
Registrens uppläggning, förande och innehåll	13
Olika typer av polisregister	13
1. Hjälpregister till brottmålsdiarium, dagbok eller journal	14
2. Register för redovisning av brott, straff och andra belastningar	15
3. Register för särskilda ändamål	17
Vilka typer av register föres hos de skilda myndigheterna?	19
Varifrån hämtas registermaterialet?	21
Registrens innehåll och förande	22
Registrens numerära omfattning	24
Olika metoder för användning av registren	25
Intern användning	25
För avgivande av remissyttranden	26
För utfärdande av vandelsintyg	27
För underhandsupplysningar till myndigheter och enskilda	27
För vilka ändamål användes registren?	28
För brottsbekämpandet	28
1. Polisen: Den förebyggande verksamheten	28
Polisen: Den brottsspanande verksamheten	30
2. Åklagarna: Vid beslut om användning av tvångsmedel	33
Åklagarna: Vid beslut huruvida åtal skall anställas eller ej	34
Åklagarna: Vid beslut angående tillämpning av åtals- eftergift	34
Åklagarna: Vid meddelande av strafföreläggande	35
3. Domstolarna	36
För socialvården	36
1. För polisens handläggning av ärenden angående barn- navård, nykterhetsvård, sinnessjukvård och lösdri- varbehandling	37
2. För socialvårdsorganens arbetsuppgifter	39

För kontroll av allmän ordning och säkerhet	41
1. För sådan utredning om strafflöshet, redbarhet eller lämplighet, som på grund av föreskrift i lag eller författning eller med stöd därav meddelade bestämmelser erfordras för erhållande av arbetsanställning, tillstånd till förvärvsverksamhet, viss behörighet m. m.	41
För arbetsanställning i stat eller kommun	42
För utövande av viss verksamhet	48
För erhållande av viss behörighet eller rättighet	58
2. För vandelsutredning i andra fall	67
För tillgodoseende av enskilds intressen	68
1. För arbetsanställning	69
2. För utövande av viss verksamhet	70
3. För personliga angelägenheter m. m.	70
För tillgodoseende av enskilds intressen i utlandet	71
1. För inresa, uppehåll, arbete, bosättning och medborgarskap i utlandet	72
2. För andra ändamål	76
I vilken omfattning anlitas registren?	77
Sekretesskyddet beträffande registren	77
Förvaringen av registren	77
Utomståendes möjligheter att taga del av registren	78
Uppgiftslämnandet från registren	80
Vandelsintygen	81
Historik	81
De nuvarande vandelsintygens uppkomst	86
Olika typer av intyg och dessas användningsområde	89
1. Intyg om strafflöshet	89
2. Intyg om laglydnad	90
3. Intyg om redbarhet, ordentlighet, pålitlighet, nykterhet, lämplighet för viss verksamhet m. m., s. k. lämplighetsintyg	90
Ansökningsförfarandet	92
Undersökningsförfarandet	93
Närmare om intygens form och innehåll	94
1. Strafflöshetsintyg: rena intyg	94
2. Strafflöshetsintyg: icke rena intyg	97
3. Laglydnadsintyg	98
4. Intyg om redbarhet, ordentlighet, pålitlighet, nykterhet, lämplighet för viss verksamhet m. m., s. k. lämplighetsintyg	99
De nordiska grannländerna	100
Kritik och tidigare reformförslag	101
Registrens uppläggning, förande, innehåll och omfattning	101
Kritik mot systemet med vandelsintyg	102
Kritik av den bristfälliga sekretessen	105
Utredningens förslag	105
Skall registren bibehållas?	107
Bör reglering ske av registrens omfattning och innehåll?	109
Uppgiftslämnandet från registren	111

Uppgiftslämmandet genom vandelsintyg	111
1. Uppgiftslämmandet genom strafflöshets- och laglydnadsintyg	111
För anställning	111
Hur skall officiella kriminalitetsupplysningar införskaffas i fall där sådana även i fortsättningen finnes erforderliga?	121
För vinnande av vissa behörigheter	123
För användning i utlandet	124
För personliga angelägenheter	125
2. Uppgiftslämmandet genom lämplighetsintyg	125
3. Den lagtekniska regleringen av det uppgiftslämnande som nu äger rum genom vandelsintyg	129
Annat uppgiftslämnande än genom vandelsintyg	132
Sekretessfrågan	134
Förslag till lag om lokala polisregister m. m.	134

Kapitel II. *Det centrala polisregistret och Polisunderrättelser* 136

Nuvarande centralregistrering (statens kriminaltekniska anstalts register och Polisunderrättelser)	136
Registraturavdelningens nuvarande arbetsuppgifter och organisation	138
Personregistraturen	138
Namnregistret	138
Vad registreras i namnregistret?	139
Varifrån erhålles registermaterialet?	141
Uppgifter som lämnas enligt 1877 års cirkulär om Polisunderrättelser och därtill hörande författningar	141
Uppgifter som lämnas jämlikt andra författningar	143
Uppgifter som lämnas utan att föreskrift härom givits i författning	144
Registrets förande. Aktsamlingar i anslutning till registret	147
Namnregistrets omfattning	149
Födelsedagsregistret	150
Personregistraturens specialregister	151
Passregistraturen	152
Fingeravtrycksregistraturen	152
Spaningsregistraturen	152
Brottsregistret	153
Brandregistret	155
Register över vaneförbrytare	156
Godsregistraturen	158
Uppgiftslämmandet från anstaltens register	158
Polisunderrättelser	159
Innehållet i Polisunderrättelser	159
Polisunderrättelser I	160
Vilka myndigheter erhåller Polisunderrättelser I?	162
Polisunderrättelser II	163
Register till Polisunderrättelser	165
Spaningsbok	165

Spärlista	166
Förteckning över beslut om avflyttningsförbud	166
Förteckning över återkallade körkort och trafik kort	166
Förteckning över stulna, förkomna och återkallade pass	167
Godsbilagor och godsregister	167
Cirkulärmeddelanden samt meddelanden per telex, telefon eller telegraf	167
Övrigt uppgiftslämnande	167
Centralregistrering i utlandet	170
Kritik och tidigare reformförslag	171
PU-sakkunnigas förslag	173
Remissutlåtandena över PU-sakkunnigas förslag	178
Utredningens förslag	183
Registrets innehåll	185
Straff eller annan påföljd för brott, som ådömts av svensk domstol	185
Straff eller annan påföljd för brott, som ådömts av ut- ländsk domstol	188
Straffriförklaring för brott	188
Klarlagda brott, som ej föranlett åtal	189
Misstanke om brott	190
Åtgärder enligt lagen om lösdrivares behandling	192
Intagning och utskrivning från vissa anstalter	192
Utvisning, förvisning eller förpassning	194
Registrering i specialregister	194
Registrering av efterspanade personer	195
Avskiljandet av uppgifter från registret	196
Registreringens tekniska anordnande	197
Uppgiftslämnandet till registret	197
Uppgiftslämnandet från registret	198
Skall utsändandet av uppgifter genom Polisunderrättelser (PU II) avskaffas och ersättas med ett frågesystem?	199
Vilka myndigheter skall erhålla PU II och vilka uppgifter skall däri intagas?	208
Annat uppgiftslämnande	211
Den lagtekniska regleringen	212
Frågan om samordning med andra register	212
 Kapitel III, <i>Allmänna straffregistret</i>	 214
Gällande rätt	214
Straffregister i utlandet	215
Kritik och tidigare reformförslag	216
Utredningens förslag	217
Ändamålet med registreringen i allmänna straffregistret	217
Vilka uppgifter bör införas i straffregistret?	219
Avskiljande av uppgifter från registret	231
Rehabilitering	234
Myndighets rätt att erhålla utdrag	241
Svenska myndigheter	241
Utländska myndigheter	249

	Begränsning av skyldigheten att införskaffa utdrag av straffregistret	251
	Enskilds rätt att få utdrag rörande sig själv	252
	Sekretessfrågan	256
	Lagen om straffregister	256
Kapitel IV.	<i>Ändringar i allmänna straffregistret m. m. vid ett genomförande av förslaget till brottsbalk</i>	257
	Lagen om straffregister	258
	Lagen om centralt polisregister	263
Kapitel V.	<i>Frågan om samordning mellan allmänna straffregistret och centralregistret</i>	264
	Statens organisationsnämnds förslag år 1948	264
	Strafflagberedningens förslag år 1953	266
	PU-sakkunnigas förslag år 1954	269
	Kriminalstatistikutredningens förslag år 1954	271
	Utredningens förslag	273
Kapitel VI.	<i>Sammanfattning av utredningens förslag</i>	289
Kapitel VII.	<i>Författningsförslag</i>	297
	Författningsförslag, som angår de lokala polisregistren och vandelsintygen	297
	Förslag till lag om lokala polisregister m. m.	297
	Förslag till kungörelse om ändrad lydelse av 1 § 3 mom. och 3 § 2 mom. kungörelsen den 26 mars 1943 (nr 122) med vissa bestämmelser angående vapenfria värnpliktiga	298
	Förslag till kungörelse om ändrad lydelse av § 2 mom. 1 och 2 stadgan den 8 juni 1917 (nr 474) angående hotell- och pensionatrörelse	301
	Förslag till förordning om ändrad lydelse av § 9 mom. 3 och 4 förordningen den 18 juni 1864 (nr 41 s. 1) angående utvidgad näringsfrihet	302
	Förslag till kungörelse om ändrad lydelse av § 13 mom. 1 kungörelsen den 20 april 1928 (nr 85) med vissa bestämmelser rörande tillämpningen av förordningen den 26 maj 1922 (nr 383) om luftfart	304
	Förslag till förordning om ändrad lydelse av 40 § 1 mom. rusdrycksförsäljningsförordningen den 26 maj 1954 (nr 521)	305
	Förslag till lag om ändrad lydelse av 11 § lagen den 28 maj 1937 (nr 249) om inskränkning i rätten att utbekomma allmänna handlingar	306
	Författningsförslag, som angår det centrala polisregistret	307
	Förslag till lag om centralt polisregister	307
	Författningsförslag, som angår allmänna straffregistret	311
	Förslag till lag om straffregister	311
	<i>Särskilt yttrande av överdirektören Gerh. von Sydow</i>	315

Till

Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Justitiedepartementet

Genom beslut den 16 mars 1956 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för justitiedepartementet att tillkalla en utredningsman för översyn av brottsregistreringen ävensom att, i mån av behov, förordna experter och sekreterare åt utredningsmannen. Med stöd av detta bemyndigande tillkallade dåvarande chefen för justitiedepartementet statsrådet Herman Zetterberg den 5 april 1956 riksåklagaren numera presidenten Maths Heuman såsom utredningsman. Att såsom experter biträda vid utredningsarbetet tillkallades den 17 september 1956 numera byrådirektören Sven Rengby och överdirektören Gerhard von Sydow samt den 7 januari 1957 numera lagbyråchefen Bengt Hult. Slutligen förordnades den 17 september 1956 numera biträdande landsfogden Karl Gustaf Olsson att vara sekreterare åt utredningsmannen.

Redogörelse för de av justitieministern meddelade direktiven för utredningen lämnas i erforderlig utsträckning i de särskilda avsnitten av det betänkande, som nu har utarbetats.

På framställning av utredningsmannen har Kungl. Maj:t den 17 oktober 1957 uppdragit åt statens organisationsnämnd att biträda utredningen med vissa organisations- och kostnadsundersökningar.

Med anledning av remisser har utredningen avgivit utlåtanden till Kungl. Maj:t den 26 januari 1959 över polisverksamhetsutredningens betänkande angående socialpolis och kvinnlig polis samt den 14 september 1959 över 1955 års fångvårdsstyrelseutrednings betänkande angående fångvårdsstyrelsen.

Utredningens översyn av den allmänna brottsregistreringen, d.v.s. den lokala brottsregistreringen hos polis- och åklagarmyndigheter, den centrala kriminalitetsregistreringen vid statens kriminaltekniska antalt samt den centrala straffregistreringen vid fångvårdsstyrelsen, har nu slutförts. Frågan om formerna och villkoren för utfärdande av s. k. vandelsintyg, om publicering av uppgifter från det centrala polisregistret i tidningen Polisunderrättelser och om samordning mellan allmänna straffregistret och statens kriminaltekniska anstalts register har i samband därmed behandlats av utredningen. Förslag till erforderliga författningsändringar har utarbetats.

Slutförandet av denna del av utredningen har försenats till följd av att utredningens sekreterare under en tid av cirka två år varit på grund av andra arbetsuppgifter förhindrad att syssla med utredningsuppdraget.

I utredningsuppdraget ingår också vissa frågor avseende den brottsregistrering, som för särskilda ändamål förekommer hos skilda myndigheter. Då denna brottsregistrering är av speciell natur utan egentligt samband med den allmänna brottsregistreringen, har utredningen ansett det lämpligt att nu redovisa sitt förslag beträffande den allmänna brottsregistreringen.

Vid utformandet av sitt förslag har utredningen ansett sig böra utgå från att nuvarande två arter av frihetsstraff, straffarbete och fängelse, sammanslås till ett enhetligt frihetsstraff, kallat fängelse, i enlighet med ett av strafflagberedningen år 1953 framlagt förslag (SOU 1953:17). I ett särskilt kapitel har utredningen vidare behandlat frågan vilka ändringar som bör företagas i allmänna straffregistret och det centrala polisregistret vid ett genomförande av det påföljdssystem, som innehålles i det den 26 augusti 1960 till lagrådet remitterade förslaget till brottsbalk. Utredningen har med hänsyn till det stadium, på vilket denna fråga befinner sig, icke ansett sig böra utarbeta något förslag till författningsändringar härutinnan.

Utredningen får härmed vördsamt överlämna sitt betänkande angående den allmänna brottsregistreringen.

Det återstår alltså för utredningen att slutföra översynen av den speciella brottsregistreringen. Fråga är här i första hand om den registrering av alkoholbrottslighet m. m., som nu sker i kontrollstyrelsens särskilda straffregister. Översynen omfattar enligt direktiven vidare den militära straffregistreringen. Beträffande denna registrering, som reglerats i samband med omdaning år 1948 av det militära rättegångsväsendet, synes emellertid några åtgärder nu icke vara påkallade. Registreringen hos utlänningskommissionen av lagöverträdelser av utlänningar, som vistas i landet, och brottsregistrering i samband med social skydds- och hjälpverksamhet sammanhänger med de större frågorna om sekretess för handlingar angående utlänningar och för handlingar hos socialvårdsorganen. Enligt utredningens mening bör översynen härutinnan lämpligen ankomma på den nu tillsatta utredningen för översyn av sekretesslagens bestämmelser. Utredningen vill vidare ifrågasätta om icke översynen av registreringen hos länsstyrelserna av överträdelser av trafikförfattningar bör ske genom den utredning, som är sysselsatt med en översyn av rattfyllerilagstiftningen och av bestämmelserna i vägtrafikförordningen angående åtgärder mot körkortsinnehavare. Registreringen hos generaltullstyrelsen av personer, som dömts för de med återfallsbestämmelserna i smuggellagstiftningen avsedda brotten, upphör i samband med ikraftträdandet den 1 januari 1961 av ny smuggellagstiftning. Denna registrering omfattas därför icke längre av utredningsuppdraget.

Med Kungl. Maj:ts bemyndigande överlämnas utredningens betänkande tryckt. Redogörelser för organisationsnämndens organisations- och kostnadsundersökningar överlämnas separat.

Stockholm den 31 december 1960.

Maths Heuman

/K. G. Olsson

Undertecknade, vilka såsom tillkallade experter har deltagit i utredningsmannens handläggning av i detta betänkande upptagna frågor, förenar sig i utredningsmannens förslag och uttalanden, därvid undertecknad von Sydow emellertid åberopar den avvikande mening som framgår av det vid betänkandet fogade särskilda yttrandet.

Stockholm som ovan.

Bengt Hult

Sven Rengby

Gerh. von Sydow

KAPITEL I

De lokala polisregistren och vandelsintygen

De lokala polisregistren

Registrens uppläggning, förande och innehåll

Polis- och åklagarmyndigheter är i likhet med de flesta andra myndigheter och allmänna inrättningar enligt instruktioner, reglementen eller arbetsordningar skyldiga att föra vissa förteckningar över handlagda ärenden. Olika benämningar förekommer på sådana förteckningar, såsom diarier, dagböcker, journaler eller liknande. De upptager ärendena i den ordning de inkommer. En sådan förteckning över ärenden — i fortsättningen användes enbart benämningen diarium — lämnar i korthet redovisning om ärendets art, om personer som beröres av ärendet samt om myndighetens åtgärder från anhängiggörandet till det slutliga beslutet i saken. Redovisningen av polis- och åklagarmyndigheters brottsutredande verksamhet sker i regel i brottmålsdiarier, som beträffande varje ärende innehåller i vart fall uppgift om brottsart, namn å målsägande eller angivare, den misstänkte, myndighetens åtgärder under utredningen samt myndighetens beslut i ärendet. I åklagarmyndigheternas diarier redovisas därjämte i ärenden, som föranlett åtal, domstols dom eller beslut. Ett brottmålsdiarium omfattar i de flesta distrikt ett betydande antal ärenden. Av arbetstekniska skäl — man måste kunna hitta snabbt bland ärendena i diarierna — är det därför som regel nödvändigt att förse diarierna med någon form av register.

Olika typer av polisregister

Inga föreskrifter har, vare sig i lag eller i administrativ ordning, givits om inrättande av register vid polis- och åklagarmyndigheter eller om deras användande. Uppläggandet och förandet av registren hos dessa myndigheter är en intern angelägenhet. Följden har blivit, att varje myndighet, som ansett behov av register föreligga, skapat det registersystem som myndigheten för sina arbetsuppgifter funnit mest ändamålsenligt. Det är därför naturligt, att stora olikheter föreligger i fråga om registrens uppläggning, förande, innehåll och omfattning.

Registreringen av brott och straff vid polis- och åklagarmyndigheter i riket i dess helhet har icke tidigare utretts. Utredningen har därför ansett

det vara nödvändigt att i sitt betänkande lämna en utförlig redogörelse för hur denna registrering är anordnad och därmed sammanhängande spörsmål. En begränsad undersökning av registreringen och vissa därmed sammanhängande frågor företogs emellertid år 1950 av strafflagberedningen. Denna undersökning, som omfattade endast tre län, nämligen Malmöhus, Norrbottens och Örebro län, bestod i en rundfråga till samtliga landsfogdar, polismästare, stadsfiskaler, landsfiskaler och föreståndare för statspolisavdelningar i nämnda län. Sammanlagt tillfrågades 78 myndigheter.

Utredningen har icke ansett det erforderligt att företaga någon fullständig kartläggning av den lokala brottsregistreringen. Upplysningar om registreringen har emellertid inhämtats från polis- och åklagarmyndigheterna i de största städerna samt stickprovsvis från landsbygdsdistrikt. Registreringen i storstadsdistrikten har befunnits väsentligt avvika från den lokala registreringen i landet i övrigt.

De olika registersystem, som för närvarande användes vid polis- och åklagarmyndigheter för personregistrering, kan hänföras till någon av följande huvudtyper av register:

1. hjälpregister till diarium;
2. register för redovisning av brott, straff och andra belastningar; samt
3. register för särskilda ändamål.

1. *Hjälpregister till brottmålsdiarium, dagbok eller journal*

Såsom inledningsvis framhållits, måste i regel ett brottmålsdiarium för att man snabbt skall kunna hitta bland ärendena vara försett med något slags register. Om man därvid endast avser att i anslutning till ett årsdiarium upplägga ett register, kan man givetvis i ett särskilt bihang till diariet med bokstavsupplägg efter hand uppföra namnen på personer, som beröres av ett diariefört ärende, och ärendets diarienummer.

Redan i detta sammanhang må förutskickas, att med personer som beröres av ett diariefört ärende avses i registersammanhang icke blott den misstänkte (anmälde) utan även angivaren eller målsäganden. Härtill återkommer utredningen i samband med redogörelsen för registrens innehåll.

Oftast föreligger emellertid behov av register med vilkas hjälp man kan överblicka ärenden från mer än ett enda verksamhetsår. En enkel metod, som härvid kommit till användning är uppläggandet av alfabetiska ledkortsregister eller kartotek. I sin enklaste utformning innebär metoden att för person, som berörts av utredningen i ett diariefört ärende upplägges ett kort upptagande namn, födelsedatum och ärendets nummer i diariet. Återkommer samma person i nytt ärende, utskrives inget nytt registerkort. Det nya ärendets diarienummer uppföres i stället på vederbörandes registerkort. På så sätt kan ett registerkort komma att omfatta anteckningar om ärenden angående den registrerade från ett stort antal år. De nu beskrivna sätten

att föra personregister i anslutning till brottmålsdiarier kan betecknas som en ren hjälpregistrering till diarierna.

I ett hjälpregister till diarium av sådant enkelt system, för vilket nu redogjorts, erhålles ej annan upplysning om ett ärende än beträffande dess diarienummer. Är ett sådant register omfattande och har man anledning att ofta företaga undersökningar i detsamma, kan det vara lämpligt att förse registerkorten med kortfattade anteckningar om varje ärendes art. Om sålunda en persons kort upptager tio olika nummer å ärenden och den som gör registerundersökningen vill veta, om vederbörande förekommer i ärende angående exempelvis förmögenhetsbrott, måste undersökning företagas i diarium beträffande vart och ett av de tio ärendena. I arbetsbesparande syfte har man därför på många håll efter anteckningen om diarie-nummer tillfogat en kortfattad notis om ärendets art, t. ex. »nr 310/1955 ang. fylleri och våldsamt motstånd», »nr 440/1955 ang. stöld» och »nr 51/1956 ang. misshandel och utredning om vårdbehov på grund av psykisk sjukdom». Genom sådana kompletteringar kan av korten ej utläsas mer än att vederbörande förekommer såsom angiven eller misstänkt i brotts- eller annat polisärende. Däremot kan man av registerkortet ej få upplysning om vederbörande blivit åtalad eller dömd för brottet. Ett på sådant begränsat sätt kompletterat register till diarium synes i huvudsak behålla sin karaktär av hjälpregister till diarium.

2. Register för redovisning av brott, straff och andra belastningar

Emellertid har på många håll hjälpregistersystemet kompletterats och utbyggt på sätt, som innebär en väsentlig ändring av registrets ursprungliga karaktär. Det är sålunda icke ovanligt, att registerkorten förses med uppgifter från diarium om användning av tvångsmedel, misstankar om brott, beslut i åtalsfrågor, straff och andra påföljder. Härigenom skapas för varje registrerat ärende ett slags utdrag av diariet. Genom att konsekvent genomföra ett dylikt registreringssystem erhåller man en relativt fullständig och lättillgänglig redovisning på kort för vad myndigheten genom handlagda ärenden under årens lopp fått sig bekant om en person i kriminellt och annat avseende. I detta sammanhang bör nämnas att korten icke sällan förses även med speciella anteckningar om den registrerades person. Här avses från utredningshandlingar hämtade uppgifter om binamn, yrke, civilstånd, värnpliktsnummer m. m., signalementsuppgifter samt uppgifter om innehav av körkort, trafik kort eller särskilda tillstånd och behörigheter.

Hittills har behandlats registersystem, för vilka det karakteristiska är, att det material, som registreras hämtas enbart från ärenden, som diarieförts hos registermyndigheten. Det är emellertid numera relativt vanligt att man vid registeringsarbetet icke begränsar registreringen till egna ärenden. Principen kan tvärtom, i varje fall vad polisen beträffar, sägas vara att

försöka tillföra ett polisiärt register alla sådana tillförlitliga uppgifter, som för polisverksamheten kan vara av värde i framtiden, oavsett från vilken källa uppgiften hämtas. Sådana uppgifter kan självfallet vara av de mest skiftande slag. Vanligt är att registermyndighet, som erhåller kännedom om att tidigare registrerad person begåttb rott och dömts härför å annan ort, påför vederbörandes kort anteckning om brottet, domen, straffet eller påföljden. Men ofta går man i avsikt att öka registrets fullständighet längre. Sålunda upptages ibland även för polisen kända åtgärder mot registrerad person av andra myndigheter än de polisiära och judiciella. Här avses främst åtgärder av socialvårdsorgan, länsstyrelser och fångvårdsmyndigheter.

Myndighet, som eftersträvar att tillföra sitt register så många för arbetet värdefulla uppgifter som möjligt, ställs icke sällan inför svårigheter, då det gäller att göra registret överskådligt och lätthanterligt. Upptages sakuppgifterna direkt å registerkort, vilket förfaringsätt användes i de flesta fall, måste korten ofta givas stort format och förses med ett flertal upplägg, kolumner eller liknande indelningar. Under alla omständigheter blir vid användningen av en sådan metod de å korten antecknade sakuppgifterna till sitt innehåll ganska begränsade. Ofta måste därför den som inhämtar upplysningar från registret taga del av sådana akter och andra handlingar var till registerkortan hänvisar. Detta medför självfallet ökat arbete. Vill exempelvis en utredningsman skaffa sig en någorlunda fullständig bild av en persons antecedentia, kan han behöva införskaffa ett flertal utredningsakter från olika år. Det bör emellertid framhållas, att några större olägenheter av systemet i regel icke uppkommer annat än i distrikt — storstäder och större tätorter — där antalet registrerade personer är betydande.

I några större distrikt har polisen försökt att lösa denna svårighet genom att inrätta kriminalblads- eller personaktssamlingar. Gemensamt för dessa system är, att registerkortan, som alltjämt bibehålles, icke förses med detaljuppgifter. I stället gives genom kortan hänvisningar till kriminalblad eller personakt, där sakmaterialet återfinnes. Systemen användes särskilt av kriminalpolisavdelningar. Bladen och akterna tillföres därvid i regel endast material om sådan brottslighet och andra belastningar, vilkas utredande ankommer på kriminalpolisen.

Ett kriminalblad kan betecknas som en fortlöpande förteckning över en persons kontakter med polisen. Bladet brukar inledas med biografiska upplysningar om den registrerade. Därefter följer en summarisk redogörelse för ärenden, i vilka vederbörande hörts av polisen såsom anmäld eller misstänkt. För varje ärende redovisas förhör, tvångsåtgärder, brottsart, resultat av förhör och utredning, beslut i åtalsfrågan, dom, straff eller annan påföljd. Till nummer å förundersökningsprotokoll eller utredningsakt göres hänvisning i varje ärende. Kriminalbladet ger i allmänhet en betydligt fylligare redogörelse för en persons antecedentia än ett registerkort. Som tidi-

gare framhållits, föres kriminalblad oftast å kriminalpolisavdelningar. Bladen belastas icke annat än i undantagsfall med anteckningar om ärenden av karaktären ordnings- och trafikförseelser. Det torde i stället vara regel att i kriminalblad redovisas endast av kriminalpolisen handlagda ärenden — förutom mål om brott av viss svårhetsgrad, utredningar om åtgärder jämlikt lagstiftningen om barnavård, nykterhetsvård, lösdrivarbehandling, sennesjukvård och om utlänningar. I vissa fall sker en begränsning av materialet till svårare brottslighet. Grundmaterialet för uppgifterna i kriminalblad, d.v.s. förundersökningsprotokoll, utredningsakter, beslut av åklagare, domar m. m., torde ytterst sällan fogas till kriminalblad såsom något slag av bihang. Akter, som berör vederbörande, arkiveras i stället i vanlig ordning.

Det har på några orter ansetts vara för kriminalpolisens arbete ändamålsenligt att i anslutning till personregister samla allt grundmaterial beträffande en registrerad person i en enda akt, s. k. personakt eller generalakt. Sådan akt upplägges i regel då kriminalpolisen första gången har anledning att befatta sig med en person antingen såsom misstänkt för brott eller på grund av ifrågasatt åtgärd mot vederbörande för alkoholism, psykisk sjukdom eller lösdriveri. Personakten — vanligen en pärm eller en mapp — innehåller regelmässigt till en början ett personblad, som är försett med upplägg för biografiska uppgifter, för anteckningar av intresse för spaningsändamål (binamn, falska namn, signalement m. m.), för kriminalblad samt för levnadsberättelse. Det kriminalblad, varom här är fråga, fungerar närmast såsom en innehållsförteckning till aktens handlingar. I löpande följd redovisas å bladet kortfattat förhör, utredningar och åtgärder i varje handlagt ärende beträffande den registrerade. Undersökningsprotokoll, beslut, och domar i samtliga i kriminalbladet antecknade ärenden är bilagda personakten. Akten lämnar sålunda uppgift om utredningen och utgången i samtliga av vederbörande kriminalpolisavdelning upptagna ärenden. Vanligt är att från andra polis- och åklagarmyndigheter, fångvårdsorgan, socialvårdsorgan och andra myndigheter inkomna meddelanden om person, för vilken akt upplagts, insorteras och förvaras i personakten. Om uppläggandet av personakt göres anteckning å vederbörandes kort i personregistret. Registerkortet innehåller vid användningen av personaktssystem i regel ej annat än hänvisning till nummer å personakter, hjälpregister för spaning m. m. och notiser i Polisunderrättelser.

3. Register för särskilda ändamål

Den personregistrering enligt olika system, för vilken nu redogjorts, är för vissa till polisverksamheten hörande arbetsuppgifter föga ändamålsenlig. I inledningsskedet av en undersökning om brott, där gärningsmannen är okänd, behöver polisen för spaningsändamål upplysningar från registren om personer, som tidigare hörts om, misstänkts för, åtalats eller dömts för

brott av den aktuella arten. För att kunna inhämta sådana upplysningar från ett personregister fordras kännedom om på vilka personer ifrågavarande typer av brottsärenden registrerats.

Sådan kännedom kan uppenbarligen icke vinnas utan hjälpregister eller annan hjälpmetod. Är personregistret av liten omfattning kan det med vissa kompletteringar användas för spaningsändamål. Registerkorten kan exempelvis förses med lätt iakttagbara markeringar av olika slag t. ex. ryttare i olika färger allt efter brottsart. De brottsarter, som på dylikt sätt kan utmärkas på varje kort måste emellertid av utrymmesskäl bli ringa till antalet. I regel har man därför funnit det lämpligare att vid sidan av personregistret upplägga hjälpregister av olika slag. Ett sådant är sakregistret, vars uppläggningsprincip är följande. Registret är indelat i olika avdelningar, en för varje brottsart, t. ex. en för mordbrand, en för sedlighetsbrott, en för bedrägeri o.s.v. I varje avdelning finns inplacerade i alfabetisk ordning kort på alla personer, som dömts för sådant brott. Kort över för samma slags brott misstänkta eller åtalade personer kan också förekomma i sådant register. Korten innehåller oftast endast hänvisningar till ärendets diarienummer men det förekommer även register med anteckningar om beslut i åtalsfrågor, domar, straff, andra påföljder, o.s.v.

Sakregistret är ett spaningsregister av enklaste slag. I sin brottsbekämpande verksamhet behöver polisen emellertid tillgång till betydligt mer detaljerade spaningsregister. Oftast anlitas statens kriminaltekniska anstalts spaningsregistratur. I större distrikt har polisen dock upplagt egna hjälpregister för spaning och identifiering av gärningsmän. Det saknas anledning att här redogöra för uppläggnings- och förändringarna av olika förekommande spaningsregister. Anmärkas bör dock att dessa register ofta kan innehålla relativt fullständiga uppgifter om belastningar i form av brott, straff m. m. som en person ådragit sig icke blott inom distriktet utan även i riket i övrigt.

Inom polisen förekommer registrering av personer i särskilda register för andra speciella ändamål. Dessa register beröres i korthet i detta sammanhang av det skälet, att registren ofta redovisar personers belastningar i kriminellt hänseende mer eller mindre fullständigt. För utlänningskontrollen finnes sålunda ofta register över inom distriktet bosatta utlänningar. Register över lösdrivare, psykiskt sjuka, homosexuella m. fl. återfinnes å större kriminalpolisavdelningar. Slutligen må nämnas, att en del polismyndigheter eller kanske oftare åklagarmyndigheter upplagt s. k. bötesregister, d. v. s. register över personer, som dömts för ordnings- och trafikförseelser. Personregister i anslutning till diarium över strafförelägganden förekommer å några åklagarexpeditioner. Registerkorten är i dessa fall icke sällan försedda med anteckningar om förseelse och straff.

Vilka typer av register föres hos de skilda myndigheterna?

I det föregående har helt allmänt omnämnts, att register föres enligt olika system vid polis- och åklagarmyndigheterna. En närmare redogörelse skall i det följande lämnas i frågan, hos vilka myndigheter register föres.

Polis- och åklagarmyndigheterna är organisatoriskt fristående från varandra endast i aderton städer. I det alldeles övervägande antalet fall — i samtliga landsfiskalsdistrikt och i de flesta städer som utgör egna åklagar-distrikt — är distriktsåklagaren samtidigt polischef. Dessa organisatoriska förhållanden har i viss mån medfört olikheter i distrikten i fråga om brottsregistreringen. I huvudsak gäller följande.

På *landsfiskalskontoren* föres i regel hjälpregister till brottmålsdiarier. Registret är oftast av typen kartotek. Å registerkortet förekommer i de flesta distrikt icke anteckningar om domar och straff.

På poliskontor (stationer, avdelningar e. d.) inom ett landsfiskalsdistrikt finnes hjälpregister till ärenden införda i kontorets diarium. Hjälpregistret utgöres av antingen bokstavsregister i ett bihang till diariet för varje år eller kartotek. Anteckningar i hjälpregistren om domar, straff och andra belastningar förekommer i regel icke.

Ingår stad med kriminalavdelning i landsfiskalsdistrikt föres vanligen å avdelningen personregister som redovisar brott, straff och andra belastningar. Kriminalbladssystem förekommer i en del fall. Enklare spaningsregister och andra register för särskilda ändamål återfinnes icke sällan i anslutning till personregistren.

I *städer med samordnat polis- och åklagarväsende* för polischefen — åklagaren (stadsfiskalen) i regel hjälpregister till brottmålsdiariet. Registret utgöres vanligen av kartotek. Registerkortet tillföres i en del städer brotts- och straffuppgifter m. m. i andra städer endast hänvisningsnummer till ärenden i diariet.

I dessa städer för kriminalpolisen oftast ett eget personregister. I detta intages uppgifter om brott, straff och andra belastningar. Kriminalbladssystem återfinnes icke sällan å kriminalavdelningarna liksom enklare register för spanings- och andra särskilda ändamål.

Andra polisavdelningar — huvudsakligen ordnings- och trafikavdelningar — använder i regel endast hjälpregister till diarium. I vissa distrikt förekommer dock register över personer, som dömts för trafik- och ordningsföreseelser (s. k. bötesregister).

I några städer har upprättats centrala register, som ersätter hjälpregistret till åklagardiarierna och registren vid de olika polisavdelningarna.

I *städer, där polis- och åklagarväsendet icke är samordnat*, finnes större kriminalavdelningar. Där föres — ofta å särskilda registeravdelningar — relativt omfattande personregister av olika typer. Här användes kriminalblads-

eller personaktssystem, kortregister med mer eller mindre fullständig redovisning av en persons belastningar eller kombinationer av dessa registersystem. Registraturerna kompletteras med spaningsregister, register över lösdrivare och psykiskt sjuka samt andra register för särskilda ändamål.

Det torde vara vanligast, att i dessa städer andra avdelningar än kriminalpolisen endast upprättar hjälpregister till diarium. S. k. bötesregister förekommer dock på några orter.

Vid åklagarmyndigheter i ifrågavarande städer förekommer i regel hjälpregister till diarierna oftast i form av omfattande kartotek. Principerna för kortens förande är ganska olika vid skilda myndigheter. Det torde dock vara vanligast med registerkort, som för varje upptaget ärende giver besked om beslut i åtalsfrågan, dom, straff och andra påföljder för brott.

På senare år har man i dessa städer försökt tillskapa polisregister, oftast förlagda till kriminalpolisavdelningarna, för samtliga polisavdelningar inom distriktet och för åklagarmyndigheten. En dylikt centralicerad registrering är numera genomförd i flera städer. Vid införandet av sådant system synes man genomgående ha eftersträvat att ej belasta centralregistret med anteckningar om bagatellartad brottslighet eller andra uppgifter av ringa värde för brottsbekämpandet.

Även vid *statspolisavdelningarna* förekommer viss registrering. Ordningsstatspolisen för på många håll kortregister över personer, som rapporterats till allmän åklagare för trafik- och ordningsföreseelser. Åklagarna brukar på begäran av statspolisen i dessa ärenden lämna besked om beslut i åtalsfrågan, dom och straff. Registerkorten påföres kortfattade anteckningar härom. Kriminalstatspolisen torde i de flesta fall för sin verksamhet utnyttja det lokala polisregistret i förläggningstaden. Vid några avdelningar har dock personregister upplagts för redovisning av ärenden, som utretts av kriminalstatspolisen. Korten torde i regel förses med uppgifter om det brott för vilket vederbörande misstänkts, om beslut i åtalsfrågan samt om dom och straff.

Även på *landsfogdeexpeditionerna* finnes register upplagda. Över ärenden, som handlagts av landsfogden i hans egenskap av statsåklagare, föres i de flesta län kortregister (personregister). Korten innehåller oftast endast hänvisning till ärenden i diarier, som berör den registrerade. I några län har upplagts enkla sakregister över landsfogdens brottsärenden samt register över personer, som erhållit åtal eftergift. Efter ikraftträdandet av lagen den 29 september 1951 om straff för vissa trafikbrott har på några landsfogdeexpeditioner inrättats kortregister över personer, som enligt från distriktsåklagarna inkomna meddelanden inom länet dömts för brott mot 3 § nämnda lag (olovlig körning). Distriktsåklagarna har i samband härmed ålagt att före väckandet av åtal eller utfärdandet av strafföreläggande för olovlig körning från registret inhämta besked om vederbörande tidigare dömts för sådant brott.

Varifrån hämtas registermaterialet?

Av redogörelsen för de olika registersystemen framgår, att den grund på vilken registreringen är upplagd utgöres av ärenden, som handlagts av den registerförande myndigheten. Det torde icke vara vanligt att en person upptages i lokalt polisregister utan att han förekommit i ärende, som är diariefört hos registermyndigheten. Åtskilliga polisregister tillföres överhuvudtaget endast material från myndighetens egna ärenden. Emellertid förekommer det, såsom redan tidigare framhållits, att om en person blivit registrerad i registret detsamma förses med uppgifter om belastningar rörande vilka kännedom vunnits på annat sätt än genom de egna ärendena. De källor, som här kan komma i fråga, är i huvudsak följande.

Genom statens kriminaltekniska anstalt distribueras till polismyndigheterna i riket tidningen Polisunderrättelser. Om Polisunderrättelser lämnas i kapitel II utförlig redogörelse. Här må endast framhållas, att polismyndigheterna genom Polisunderrättelser får kännedom om förutom efterlysningsåtgärder diverse belastningar, som personer med fastställd identitet ådragit sig. Här avses domar, straff, lösdrivaråtgärder, körkortsåtgärder, avflyttningsförbud m. m. Det förekommer i vissa distrikt, att vad som inhämtats genom notiser av denna art tillföres det lokala registret. Oftast sker detta såsom nyss anmärkts endast om vederbörande person redan är registrerad i polisregistret. I några distrikt låter man dock registrera alla inom distriktet bosatta personer, som beröres av notiser i Polisunderrättelser. I allmänhet antecknar man därvid i det lokala registret endast nummer på notisen i Polisunderrättelser.

Polismyndighet lämnar i stor utsträckning biträde åt polis- och åklagarmyndigheter i andra distrikt med förhör, handräcknings- och delgivningsåtgärder m. m. I en del distrikt inför man därvid i registret vad som i det remitterade ärendet framkommit i fråga om misstankar om brott, åtal, straff, beslut av socialvårdsmyndigheter, körkortsindragningar m. m. Uppgifter av denna art tillföres registret om uppgiften rör person som är bosatt inom distriktet eller person som tidigare finns upptagen i registret.

Vid handläggning av ärenden enligt lagen den 19 maj 1944 om eftergift av åtal mot vissa underåriga erhåller åklagaren kännedom om åtgärder som av barnavårdsnämnd vidtagits mot underåriga. Dessa åtgärder — oftast varning, övervakning, skyddsuppfostran, intagning å ungdomsvårdsskola — redovisas av nämnden i det yttrande den i det övervägande antalet åtals- eftergiftsärenden avger till åklagaren. Vid handläggning av andra åtalsärenden får åklagaren liksom polismyndighet vid behandling av socialvårds- och handräckningsärenden kännedom om socialvårdsmyndigheters behandlingsåtgärder mot vissa personer. Det förekommer att sådana åtgärder i viss utsträckning antecknas i polisregistren.

Slutligen må anmärkas, att även bötesindrivningsärenden och cirkulär-

meddelanden från statens utlänningskommission om vissa utläningar utgör källor varifrån material till polisregistren i några distrikt hämtas.

Registrens innehåll och förande

Vid redogörelsen för registersystemen och för källorna till registermaterialet har innehållet i polisregistren delvis berörts. Sammanfattningsvis må beträffande registrens innehåll följande framhållas.

Den lokala registreringen är väsentligen en form för redovisning av vederbörande myndighets egna ärenden. Föremål för registrering är i första hand den eller de personer, som närmast beröres av ett ärende. Vad brottsundersökningar beträffar är följaktligen två personer oftast aktuella nämligen målsäganden (angivaren) och den misstänkte (angivne). Vanligen registreras endast den senare; dock förekommer i några distrikt registrering i kartotek av målsägande, varvid avsikten är att underlätta sökandet efter anmälda ärenden. I regel saknar graden av misstanke betydelse för registreringen. Från denna princip göres emellertid avsteg i åtskilliga distrikt. På en del håll begränsas registreringen än till skäligen misstänkta, än till åtalade personer och än till endast dömda personer. Man går i några distrikt ännu längre för att begränsa registreringen. Av åtalade upptages sålunda ibland endast sådana personer som har sitt hemvist inom distriktet. I allmänhet sker ingen begränsning av registreringen till brottslighet av viss art; dock för särskilda polisavdelningar själfvallet register endast över ärenden angående sådana brottsarter, som de instruktionsenligt har att handlägga. (ex. ordningspolisen endast ordnings- och trafikbrott).

Även andra av polisen handlagda ärenden är brottsutredningar redovisas i polisregister. Här avses framför allt ärenden om åtgärder av polismyndighet mot personer som behöver beredas vård eller särskild behandling. Sålunda skall polismyndighet under vissa förutsättningar omhändertaga sinnessjuka, alkoholmissbrukare och lösdrivare och vidtaga åtgärder för beredande av vård eller annan behandling åt dessa. Även mot utläningar och minderåriga har polisen i vissa fall att ingripa i annat än brottsutredande syfte. Principen för registrering i dessa ärenden synes oftast vara att den person, mot vilken åtgärd ifrågasatts, upptages i det lokala registret, oavsett om åtgärden kommit till stånd eller icke.

I fråga om antecknandet av uppgifter å registerkort tillämpas olika metoder i distrikten. Medan det i mindre distrikt ofta är tillräckligt med en kort hänvisningsanteckning till diariet, behöver man i de större distrikten för att om möjligt slippa slagning i diarierna tillgång till brotts- och straffupplysningar å korten. Såvitt kunnat utrönas, användes vanligen någon av följande fyra metoder vid förandet av registren.

1. Anteckning sker endast av ärendets diarienummer och/eller nummer å anmälan, rapport, förundersökningsprotokoll eller dylikt.

Exempel: »310/1957; rapport nr 360/1957.»

2. Anteckning sker av ärendets diarienummer och/eller nummer å anmälan, rapport, förundersökningsprotokoll eller dylikt samt av det anmälda brottets art resp. den ifrågasatta åtgärdens art.

Exempel: »310/1957; förundersökningsprotokoll nr 220/1957 ang. stöld.»
»410/1957; ang. intagning för observation å sinnessjukhus.»

3. Anteckning sker — förutom av under punkt 2 angivna uppgifter — av beslutet i ärendet.

Exempel: Åtal. Ej åtal på grund av bristande bevisning. Åtalseftergift. Ej vidare åtgärd. Varning för lösdriveri.

4. Anteckning sker — förutom av under punkt 3 upptagna uppgifter — av dom (strafföreläggande) med angivande av straff eller annan påföljd för brott samt vad beträffar av polisen handlagda socialvårdsärenden av beslut eller utslag.

Exempel: Dom 4/3 1957: straffarbete 4 månader. Strafföreläggande 5/3 1957: böter 50 kronor. Utslag 8/3 1957 av länsstyrelsen: tvångsarbete 8 månader.

I fråga om registermaterial, som härrör från andra källor än registermyndighetens egna ärenden, har redan vid redogörelsen för dessa källor framhållits, att material från Polisunderrättelser i regel tillföres registren i den formen att en hänvisningsanteckning göres å registerkortet till notisnumret i Polisunderrättelser. Material från andra källor påföres vanligen korten efter principer, som liknar redovisningen av de egna ärendena.

En viss enhetlighet i fråga om registrering i de lokala registren har nåtts genom att statens reproduktionsanstalt sedan åtskilliga år tillbaka tillhandahållit en särskild registerblankett (Länstrycket. Ser. II. Avd. A nr 123). Blanketten har tryckts i ganska stora upplagor — flera hundra tusen exemplar — och kommit till användning i ett stort antal distrikt, särskilt i landsfiskalsdistrikten. På blanketten finns utrymme för anteckning om namn, födelsetid, yrke eller titel, hemvist samt körkorts- och trafik kortnummer. Därjämte finns tre kolumner »År», »Nr i dagbok» och »Åtalad eller misstänkt för». Enligt tryckt anvisning å kortet skall i sista kolumnen göras anteckning jämväl om förhör, begärt av annan polismyndighet. Blanketten upptar sålunda icke något utrymme för anteckning om straff eller annan påföljd för brott. Den avser huvudsakligen att vara hjälpregisterkort till diariet. Emellertid är det icke ovanligt, att man med frångående av kolumnrubriker och anvisningar låter införa uppgifter om domar och straff å korten. Sådana anteckningar måste dock på grund av det begränsade utrymmet å blanketten bli synnerligen kortfattade. Någon utredning om i vilken omfattning blanketten användes och föres enligt anvisningarna har ej företagits.

Registrens numerära omfattning

De lokala polisregistren är i några städer, särskilt de större, av tämligen gammalt datum. Exempel finns sålunda på register, som fortlöpande förts alltsedan 1870-talet. I de flesta distrikt har registren tillkommit först under 1930- och 1940-talen. I många landsfiskalsdistrikt upplades register 1941—1942 i samband med landsfiskalsreformen.

Den av strafflagberedningen 1950 företagna undersökningen av lokala register i tre län visade, att tre register tillkommit före 1920, nämligen registren i ett landsfiskalsdistrikt (1918), i Ystad (1912) och i Malmö (1874). Registret i Malmö omfattade det största antalet registrerade personer, nämligen omkring 70.000. Av övriga distrikts register omfattade: 3 omkring 20.000 personer, 10 mellan 4.000 och 10.500 personer och de övriga högst omkring 3.000 personer. På grundval av strafflagberedningens till tre län begränsade undersökning har beredningen beräknat att landsfiskalernas register i dessa län i de fall då de förts i omkring 20 år och sålunda borde ha uppnått en viss grad av fullständighet, upptager ungefär 12—15 % av den totala befolkningen (under förutsättning att registren omfattar endast inom resp. distrikt boende personer). Eftersom det övervägande antalet kort avser manliga personer, torde i dessa län en ganska stor del av den vuxna manliga befolkningen förekomma i lokala register.

Utredningen har ej ansett det erforderligt att komplettera strafflagberedningens utredning av år 1950. Registreringsmyndigheterna torde i flertalet fall icke utan omfattande undersökningar kunna lämna upplysningar i ifrågavarande avseenden.

Från polismyndigheterna i Stockholm och Göteborg har lämnats några ungefärliga siffror beträffande antalet nyregistrerade personer de senaste åren.

I kriminalpolisens i Stockholm sedan 1953 förda centrala register, vari intages kort å såväl målsägande (angivare) som misstänkta (anmälda) har årligen tillkommit cirka 100.000 registerkort. Årligen upplägges för misstänkta (anmälda) personer omkring 10.000 personakter. Personaktssamlingen beräknas efter 1956 års utgång innehålla 40.000 akter.

I Göteborgs centrala polisregister registrerades 1955 sammanlagt 10.123 misstänkta (anmälda) personer, varav 6.554 i ett s. k. bötesregister för trafik- och ordningsförseelser. Motsvarande siffra för 1956 utgjorde 13.173, varav 10.827 i bötesregistret. S. k. generalakt med kriminalblad — användes för personer, som gjort sig skyldiga till »allvarligare» brott — upplades till ett antal av 824 under 1955 och 796 under 1956.

I allmänhet avföres inte något registrerat material från polisregistren. Främst av utrymmesskäl har man dock i några distrikt tillämpat den metoden, att registerkort, å vilket någon anteckning under ett visst antal år icke skett, borttagits ur registret och arkiverats. Vid vissa registerundersök-

ningar torde man ibland utsträcka undersökningen även till registrets arkiverade delar. I några distrikt utgallras kort, som upptager enbart bagatellföreseelser, sedan två år förflutit från registreringen under förutsättning att återfall ej förekommit.

Olika metoder för användning av registren

De lokala polisregistren utgör relativt lättillgängliga källor, varur vid behov personupplysningar m. m. kan inhämtas. För det interna arbetet inom polis- och åklagarmyndigheter är registren viktiga hjälpmedel. Emellertid användes registren icke endast för intern polis- och åklagarverksamhet. I icke ringa utsträckning nyttjas registren därjämte för avgivande av remissyttranden till andra myndigheter, för utfärdande av vandelsintyg till enskilda och för underhandsupplysningar till myndigheter och till enskilda arbetsgivare. Över dessa olika metoder för användningen av registren må lämnas följande korta översikt.

Intern användning

Polisen behöver i sin förebyggande och brottsspanande verksamhet tillgång till upplysningar om personer, som skall kontrolleras eller mot vilka ingripanden ifrågasättes. Även om de centralt förda spanings- och specialitetsregistren kanske därvid är den bästa upplysningskällan för polisen, utgör dock, i varje fall på grund av nu nyttjade registreringsmetoder, de lokala polisregistren värdefulla komplement till de centrala registraturerna. Det är därför praxis att polisen vid inledandet av spaning och utredning alltid inhämtar uppgifter från sitt lokala register om personer, som beröres av spanings- och utredningsarbetet.

Även för åklagarens verksamhet utgör de lokala registren ett viktigt hjälpmedel. Från registren kan erhållas upplysningar, som icke finnes att tillgå i de centrala straff- och kriminalitetsregistren. Här avses bland annat misstankar om brott, beslut om åtalseftergift, beslut att av annan anledning åtal ej skolat ske m. m. Sådana upplysningar kan vara av stort värde för åklagaren vid beslut angående användning av tvångsmedel, vid beslut huruvida åtal skall anställas eller ej, vid beslut om tillämpning av åtalseftergift samt vid meddelande av strafföreläggande. I regel användes numera den metoden i distrikten, att åklagaren, då han övertager ledningen av förundersökning, från det lokala polisregistret erhåller alla de upplysningar som finns att tillgå om den person mot vilken undersökningen riktas.

För polisens handläggning av ärenden enligt lagstiftningen om barnavård, nykterhetsvård, sinnessjukvård och lösdrivarbehandling är de lokala registren ett viktigt hjälpmedel. Det är icke sällan mycket svårt att i dessa ärenden avgöra om ingripande från polisens sida skall ske eller icke och att be-

döma vilken åtgärd för vård eller annan behandling som lämpligen bör ifrågakomma. Tillgång till vandelsuppgifter är i dessa fall av största värde. Om tidigare ifrågasatta eller vidtagna åtgärder mot en person enligt ifrågavarande lagstiftning kan centrala register i regel icke lämna besked. Av redogörelsen för principerna vid förändret av lokala register har framgått, att ärenden av denna art, oavsett utgången, i regel intages i registren. Vanligen låter polisen, så snart en åtgärd av denna art på grund av anmälan eller eljest kan ifrågasättas, verkställa registerundersökning på samma sätt som vid inledandet av förundersökning rörande brott.

Till det interna användningsområdet får vidare hänföras brukandet av registren för personkontroll i samband med antagning av polisaspiranter och polisrekryter, förordnande av ordningsvakter och sådant godkännande av andra personalkategorier — vaktmän, droskförare, stadsbud m. fl. — som ankommer på polisen.

Polismyndighet har enligt lagar, förordningar och stadgar av olika slag att avgöra ansökningar från enskilda om tillstånd att utöva viss verksamhet, att erhålla viss behörighet eller att inneha vissa föremål eller varor. Oftast ankommer det på polisen att även utöva viss kontroll över dem som erhållit ifrågavarande tillstånd. Författningarna innehåller i sådana fall icke sällan bestämmelser om de krav på sökandens personliga kvalifikationer som skall vara uppfyllda för att ansökan skall kunna bifallas. I författningarna talas sålunda ofta om att sökanden skall vara känd för ordentlighet, redbarhet pålitlighet o. d. eller helt allmänt lämplig för erhållande av det sökta tillståndet. Även utan sådant direkt angivande av kvalifikationer är det på grund av det sökta tillståndets art ofta uppenbart att av ordnings- och säkerhetsskäl en utredning av sökandensandel och lämplighet icke kan underlåtas. För nu ifrågavarande vandelskontroll i polisens tillståndsgivande och kontrollerande verksamhet är de lokala registren den kanske viktigaste upplysningskällan.

För avgivande av remissyttranden

I ännu större utsträckning än de lokala polismyndigheterna har länsstyrelserna att avgöra ansökningar av enskilda om tillstånd till viss verksamhet, viss behörighet eller rättighet eller visst innehav av föremål eller varor. Därjämte är länsstyrelse besvärinstans i fråga om de av polismyndigheten avgjorda tillståndsärendena. Länsstyrelsen har självfallet i ärenden av denna natur ofta behov av vandelsupplysningar. Sådana införskaffas vanligen genom den lokala polismyndigheten, vilken regelmässigt anmodas avgiva yttrande.

I ärenden om tillstånd, behörighet o. d., vilka avgöres av Kungl. Maj:t, införskaffas regelmässigt erforderlig vandelsutredning remissvägen över länsstyrelserna från de lokala polismyndigheterna.

Remissyttranden av motsvarande art avgives av polisen även till vissa andra myndigheter. En lokal polismyndighet kan behöva begära yttrande i tillståndsärende från annan lokal polismyndighet. Likaså inhämtas av magistrater och kommunalborgmästare i ärenden, där de på grund av föreskrift i lag eller författning fungerar såsom tillståndsmyndighet, yttrande från den lokala polismyndigheten. Utlänningskommissionen erhåller för sin verksamhet yttranden från polisen om utläningar, som söker tillstånd av olika slag.

Remissyttrandena vilka föregås av registerundersökningar kan alltefter ärendets art till sitt innehåll bli olika. Ibland endast tillstyrkes eller avstyrkes en ansökan, ibland göres endast uttalande om vederbörandes lämplighet eller olämplighet. I andra fall åter redovisas i yttrandet eller i särskild promemoria från polisregister eller eljest inhämtade uppgifter om sökandens eventuella belastningar, som kan ha betydelse för avgörandet i ärendet.

För utfärdande av vandelsintyg

För den enskilde uppkommer i olika situationer behov av att kunna förete officiellt bevis om sinandel. I några få författningar har polismyndigheterna ålagts utfärda vandelsintyg åt enskilda. I övrigt saknas bestämmelser om utfärdande av officiella vandelsintyg. Det har emellertid blivit praxis, att polismyndigheterna på framställning av enskilda utfärda vandelsintyg för olika ändamål. Intygen är i huvudsak av tre typer: 1. strafflöshetsintyg, 2. laglydnadsintyg och 3. intyg om redbarhet, ordentlighet, pålitlighet, nykterhet, lämplighet för viss verksamhet m. m. I ett senare avsnitt av detta kapitel kommer utredningen att närmare behandla dessa typer av intyg.

För underhandsupplysningar till myndigheter och enskilda

Om utlämnandet av uppgifter från de lokala registren har varken i lag eller i administrativ ordning givits några föreskrifter. Polischeferna torde i viss utsträckning ha meddelat polispersonalen instruktioner i detta avseende. I allmänhet synes den principen gälla, att bortsett från det uppgiftslämnande, som sker genom avgivandet av remissyttranden och utfärdandet av vandelsintyg, upplysningar från registren utlämnas endast till andra polis- och åklagarmyndigheter eller till statens utlänningskommission. Det förekommer emellertid att upplysningar därutöver lämnas under hand till både myndigheter och enskilda. Av myndigheterna synes särskilt socialvårdsorgan efter prövning i varje särskilt fall erhålla vissa muntliga upplysningar från lokala polisregister. I övrigt torde det numera icke förekomma att upplysningar lämnas till vare sig myndigheter eller enskilda

om vad som i registren finnes antecknat om viss person. Däremot synes det förekomma i vissa distrikt att man muntligen besvarar förfrågningar från statliga, kommunala och enskilda företag om arbetssökandes vandel. Därvid lämnas inga upplysningar om sökandens eventuella belastningar men ett allmänt uttalande göres om dennes pålitlighet. Ibland synes uttalande göras i den formen, att anställning av vederbörande tillrådes eller avrådes.

Efter denna överblick av de olika sätt på vilka de lokala registren användes skall nu en närmare redogörelse lämnas för de ändamål för vilka registren anlitas.

För vilka ändamål användes registren?

För brottsbekämpandet

De lokala polisregistrens främsta uppgift är att utgöra hjälpmedel i polis- och åklagarmyndigheternas brottsbekämpande verksamhet. Utredningen lämnar i det följande en redogörelse för detta användningsområde och berör därvid även frågan om registrens betydelse för domstolarnas straffrätts-skipning.

1. Polisen: Den förebyggande verksamheten

Till polisverksamhet hör av gammalt såväl preventiva som repressiva uppgifter. I den förebyggande verksamheten ingår självfallet ej blott förhindrandet i aktuella fall av brott och andra kränkningar av samhällsfriden. Verksamheten avser också åtgärder av mera generell art som företages i syfte att undanröja sådana missförhållanden, som erfarenhetsmässigt ger upphov till brott och annan asocialitet.

Den förebyggande polisverksamheten av idag utövas framför allt genom övervakning av kända brottslingar, lösdrivare och annat asocialt klientel, genom bevakning och observation av sådana lokaler och platser som plägar utgöra tillhåll för lösdrivare och förbrytare samt genom ingripanden, ofta i samarbete med barnavårdande organ, på gator och andra allmänna platser, i hamnar, vid offentliga tillställningar och dylikt mot ligabildning bland ungdom. Det kanske viktigaste ledet i den förebyggande verksamheten är att söka hindra att personer, särskilt ungdomar, genom samvaro med asocialt klientel utsättes för påverkan eller frestelse att delta i brottslig verksamhet. Särskild uppmärksamhet är härvid påkallad beträffande ungdomar, som på grund av lagöverträdelse eller andra förhållanden är föremål för tillsyn eller annan behandling beslutad av socialvårdande samhällsorgan. Därest dessa ungdomar på sin fritid vistas i miljöer, där risk för återfall i brott, prostitution eller parasitering föreligger, är det en viktig polisuppgift att varsko socialorganen om förhållandet så att från deras sida ingripande kan ske.

Redan av vad nu sagts om den förebyggande verksamheten framgår, att de, som är sysselsatta i detta arbete, måste äga god personkännedom. I första hand måste polisen skaffa sig kunskap om vilka notoriska brottslingar och lösdrivare, som uppehåller sig i distriktet. Polismännen måste lära sig yrkesbrottslingars utseende samt känna till deras umgänge, vanor, arbetsmetoder vid brotts utförande och tillhåll m. m. Viktigt är också att polismännen skaffar sig närmare kännedom om personer inom distriktet, som är föremål för kriminalvård i frihet eller ungdomsvårdande åtgärder.

I många fall är det möjligt för polismannen att svara för den brottsförebyggande uppgiften redan på grund av den kännedom om ifrågavarande klientel han vunnit under sin allmänna polistjänstgöring på orten. Han kan dock icke alltid lita till denna personkännedom. Särskilt svårt kan det vara för honom att alltid ha aktuellt, om en såsom lagöverträdare känd person för tillfället är föremål för tillsyn eller övervakning av kriminalvårds- eller socialvårdsorgan. Vidare måste man räkna med ett stort antal situationer där polismannen först efter vissa förfrågningar lyckas få veta namnet på person, som iakttagits under omständigheter, som kan påkalla åtgärder i förebyggande syfte. Klart är att sedan identiteten fastställts, behov oftast föreligger av närmare kännedom om vederbörandes aktuella personliga förhållanden.

För den förebyggande verksamheten är tillgång till polisiära register av största betydelse. Genom registren kan polisen erhålla viktiga upplysningar om personer, som man på grund av gjorda iakttagelser funnit anledning att närmare kontrollera. Sedan sådan persons identitet fastställts, låter polisen som regel alltid göra en undersökning i tillgängliga register om honom. I många fall kan denna undersökning — slagning — utvisa att vederbörande är efterlyst för brott eller eljest eftersökt av polis- eller socialvårdsmyndighet. Undersökningen kan också giva besked om att vederbörande nyligen är villkorlig dömd eller villkorligt frigiven eller står under övervakning eller tillsyn. De iakttagelser, som gjorts av polisen, kan motivera att skydds-konsulenten, övervakaren eller tillsynsmannen varskos.

För de registerundersökningar, vilka enligt vad nu sagts ingår som ett led i den förebyggande verksamheten, användes i första hand de lokala polisregistren. Ofta är denna källa tillräcklig. I de lokala polisregistren finnes som regel erforderliga upplysningar om det stationära grova brottslingsklientelet. Likaså återfinnes där de villkorligt dömda, villkorligt frigivna eller utskrivna, som vistas inom distriktet. Om de unga lagöverträdare, som begått brott på orten och står under barnavårdens övervakning, kan som regel också upplysningar vinnas.

Utredningen vill redan i detta sammanhang framhålla att de förebyggande uppgifterna icke kan lösas enbart med hjälp av lokala register. Utan tillgång till ett centralt informationsregister kan det grova, icke stationära brottslingsklientelet och lösdrivarna icke kontrolleras. Beträffande använd-

ningen för ifrågavarande ändamål av det centrala polisregistret återkommer utredningen i Kap II.

Polisen: Den brottsspanande verksamheten

Då vid en polisutredning konstaterats att ett brott blivit begånget, kan situationen vara antingen den att misstanke icke kan riktas mot någon bestämd person, eller den att en eller flera personer kan betraktas såsom mer eller mindre misstänkta. Det spaningsarbete, som i båda situationerna bedrivs av polisen, brukar uppdelas i inre och yttre spaning. Den inre spaningen utföres framför allt med anlitande av de polisiära registren. Med yttre spaning avses själva fältarbetet.

Utredningen vill i fortsättningen lämna exempel på hur under skilda situationer de olika polisiära registren användes vid brottsspaning.

När ett brott konstateras, är situationen ofta den, att den s. k. brottsplatsundersökningen icke giver någon ledtråd till gärningsmannen. I detta ur utredningssynpunkt svåra läge inriktas den inre spaningen på undersökning i tillgängliga register efter bl. a. personer, som tidigare begått eller misstänkts för brott av den aktuella arten. Särskild vikt lägger spaningsledningen vid att söka få fram namn på personer, som vane- eller yrkesmässigt brukar begå sådana brott. Sedan detta primärmaterial framlagts, sker en noggrann bearbetning därav. Denna bearbetning går ut på en undersökning, om någon av de i registren antecknade personerna av särskild anledning kan tänkas sättas i samband med brottet.

För den nu beskrivna situationen är särskilda register över olika brottsarter — sakregister — betydelsefulla. Dylika register anger för varje brottsart de personer, som begått eller misstänkts för just brott av detta slag. Genom att registerkorten oftast hänvisar till brottmålsakter och andra register, är det möjligt att relativt snabbt skaffa sig en bild av dem som tidigare begått brott, deras metod vid utförande av brott, medbrottslingar och anstaltsvistelser.

Brottsplatsundersökningen och det förberedande fältarbetet kan i vissa fall ge en relativt klar bild över gärningsmannens tillvägagångssätt vid brottets begående. Tillvägagångssättet kan ibland vara mycket speciellt. I dylika situationer inriktas den inre spaningen på undersökning om samma speciella brottsmetod kommit till användning vid tidigare förekommande brottsfall. Polisen vet erfarenhetsmässigt att en brottsling ofta använder sig av en och samma metod vid utförande av brott. Därför utgör register upplagda efter brottslingars arbetsmetod, s. k. modus operandiregister, viktiga hjälpmedel. Med hjälp av dessa kan polisen i åtskilliga fall få uppgift på personer, som brukar använda just den arbetsmetod som kommit till användning i det aktuella fallet. Nästa uppgift blir då att undersöka, om någon av dessa personer, möjligen kan vara gärningsmannen.

I den inre spaningen ingår rutinmässigt undersökning i tillgängliga register efter vane- och yrkesförbrytare, som befinner sig på fri fot efter rymning eller permission från fängelser och andra anstalter. Anledning finns ibland att eftersöka från anstalter nyligen villkorligt frigivna, utskrivna eller permitterade personer.

Straffriförklarade på fri fot ägnas allt efter brottets art särskild uppmärksamhet. För ändamål, som nu sagts, finnes ofta lokala specialregister över rymmare och straffriförklarade på fri fot. Från lokala och centrala register kan som regel erhållas upplysningar om nyligen frigivna eller utskrivna personer.

Ofta finns anledning antaga att ett konstaterat brott ingår i s. k. seriebrottslighet. Icke sällan är gärningsmannen då att söka bland ambulera vaneförbrytare. Fråga är fr. a. om kvalificerade stölder, rån, bedrägerier och förfalskningar. Spaningsledningen behöver i dylika fall uppgifter om eventuella brott av samma slag begångna i första hand å orten men även i andra distrikt. Det kan nämligen ofta konstateras att ett flertal likartade gärningar sedan en tid tillbaka begåtts i olika delar av landet. Åtskilliga omständigheter kan tyda på att brotten förövats av samme gärningsman. Anledning finns då för utredningsledningen att noggrant sammanställa vad som framkommit vid varje brott för att man därigenom skall erhålla en så fullständig bild som möjligt av gärningsmannens tillvägagångssätt. En dylik sammanställning kan också resultera i att gärningsmannens signalement kan med en viss grad av säkerhet fastställas.

För ett effektivt spaningsarbete erfordras i nu beskrivna situationer register över ouppklarade brott. I första hand behövs lokala brottsregister men självfallet är kommunikation polisdistrikten emellan nödvändig i dylika fall. Av framställningen i Kap. II kommer att framgå vilken betydelse det centrala polisregistret har för ifrågavarande kommunikation och för spaningsverksamheten i allmänhet.

De nu beskrivna situationerna i brottsutredningens första skede har så till vida varit likartade som någon, mot vilken misstanke kunnat riktas, icke funnits. I många fall giver emellertid redan brottsplatsundersökningen och den förberedande spaningen sådana resultat, att den fortsatta undersökningen kan inriktas på någon eller några personer. Fingeravtryck kan ha påträffats och signalementsuppgifter kan ha vunnits. Efter undersökning i särskilda polisiära register — fingeravtrycksregister, fotosamlingar, register över brottslingars särskilda kännetecken m. m. — kan icke sällan gärningsmannen identifieras.

Ofta föreligger redan i anslutning till brottets upptäckt sådana omständigheter att en eller flera personer kan anses misstänkta. I sådana situationer uppstår för spaningsledningen ett behov av registerupplysningar. Självfallet inträder samma behov, då först efter en längre tids spaning misstanke riktas mot viss person.

Ändamålet med registerundersökningen beträffande misstänkt kan sägas främst vara att erhålla ytterligare belysning av frågan om misstanken är befogad. Att inrikta förundersökningen mot en viss person är en allvarlig sak, som därest en felbedömning skett, kan medföra avsevärt obehag och lidande för den misstänkte. Därtill kommer att en felbedömning kan försvåra och fördröja det fortsatta spaningsarbetet. Det är därför av största vikt, att spaningsledningen först söker samla allt det material, som kan finnas att tillgå och tjäna till sakens belysande, och därefter på grundval av samtliga föreliggande omständigheter gör en noggrann bedömning, om skäl finnes att inrikta undersökningen mot den misstänkte. Registerundersökningen kan härvid mången gång giva god vägledning. Är exempelvis den misstänkte enligt registren dömd eller misstänkt vid ett eller flera tillfällen för samma slags brott, som det, varom utredning pågår, kan misstanken mot honom i det aktuella fallet vinna i styrka. Registeranteckningarna gör det möjligt för spaningsledningen att från domstolar samt polis- och åklagarmyndigheter införskaffa tidigare utredningsmaterial och domar beträffande den misstänkte. Ett studium av omständigheterna i detta material kan ge en god bild av gärningsmannens person och ledtrådar för det fortsatta arbetet. Anmärkas bör att resultatet av registerundersökningen icke sällan kan försätta den misstänkte i ett fördelaktigare läge. Han kanske icke alls förekommer i registren medan däremot den som anmält honom eller uttalat misstanke mot honom själv, enligt vad registren utvisar, är allvarligt belastad. Polisen försummar i varje fall icke att i allvarligare brottsfall göra registerkontroll även beträffande anmälaren — målsäganden. Registerundersökningen kan vidare i många fall utvisa att en utpekad eller anmäld person med säkerhet icke kan vara gärningsmannen. Registren kan sålunda utvisa, att den misstänkte vid tidpunkten för brottet var intagen på anstalt eller eljest berövad friheten.

Framhållas bör, att i polisarbetet registerundersökningen självfallet icke är annat än en detalj i utredningsförfarandet. Avgöranden träffas icke enbart med ledning av vad som framkommer vid registerundersökningen utan efter en bedömning av alla de omständigheter som föreligger efter den inre och den yttre spaningen. Tilläggas bör även, att registerupplysningarna är värdefulla icke endast i bevisningshänseende. Förefintliga registeranteckningar sätter utredningsledningen i stånd att helt allmänt bilda sig en fylligare uppfattning om den misstänktes person. Registren giver oftast besked även om tidigare åtgärder mot vederbörande enligt nykterhetsvård-, sjuksjuk- och lösdrivvarlagstiftningen. Vad sålunda framkommer kan utgöra anledning för polisen att oavsett utgången av brottsutredningen taga erforderlig kontakt med läkare, nykterhetsvårdande myndigheter eller andra socialvårdsorgan.

Registerundersökningar vid den brottsspanande verksamheten företages såväl i lokala register som i det centrala polisregistret. Båda källorna behövs

för ett effektivt arbete. Vad som i detta avseende sagts i framställningen härovan om den förebyggande verksamheten gäller även brottsspaningen.

2. Åklagarna: Vid beslut om användning av tvångsmedel

Vid förundersökning skall, så snart någon skäligen kan misstänkas för brottet, åklagaren övertaga ledningen av undersökningen. Från detta övertagande och till dess förundersökningen avslutats, uppkommer ofta frågor om användning av tvångsmedel, hämtning till förhör, anhållande, beslag, husrannsakan, kroppsvisitation, kroppsbesiktning m. m. I rättegångsbalken har noga reglerats under vilka förutsättningar tvångsmedel får av åklagaren tillgripas. Bedömningen huruvida sådana förutsättningar i det särskilda fallet föreligger är ofta grannliga. Särskilt svårt är att avgöra huruvida graden av misstanke mot en person är så kvalificerad som angives i rättegångsbalken. Felbedömning härutinnan kan få allvarliga konsekvenser för den misstänkte men även för utredningsarbetet. Innan åklagaren fattar beslut i fråga om användningen av tvångsmedel, måste han följaktligen taga noggrann del av allt som vid spaningen och det påbörjade utredningsarbetet framkommit. Likaväl som registerundersökningens resultat har betydelse för spaningsarbetets inriktning mot viss eller vissa personer, likaväl utgör det ett värdefullt hjälpmedel för åklagaren vid hans ifrågavarande ställningstagande. Det har på grund härav blivit praxis att, så snart fråga om användning av tvångsmedel uppkommer, åklagaren av utredningspersonalen erhåller en noggrann redogörelse för registerundersökningens resultat. I den mån viktiga men endast knapphändiga registerupplysningar förefinnes, kan åklagaren icke sällan finna anledning att snabbt införskaffa domstolsakter och protokoll, vari fylligare material finnes att tillgå.

Åklagare äger rätt att erhålla utdrag av det allmänna straffregistret. Sådant utdrag rekvireras i regel i ett tidigt skede av förundersökningen. Ofta behöver åklagaren ej ytterligare registerundersökningar i ärendet. Så är fallet exempelvis då brottet ej är av allvarigare beskaffenhet och den misstänkte erkänner gärningen.

Utdrag av det allmänna straffregistret måste enligt gällande bestämmelser rekvireras skriftligen. Undantagsvis kan telegrafisk rekvisition ifrågakomma. Vid straffregistret förekommer ej jourtjänst å kvälls- och nattid. Åklagares avgöranden beträffande frågor om tvångsmedel måste ofta träffas efter tjänstetidens slut. Möjlighet finnes då icke att erhålla registerbesked från straffregistret. Framhållas bör emellertid att även om utdrag av straffregistret är tillgängligt för åklagaren, denne likväl ofta har anledning taga del av de polisiära registrens innehåll. Straffregistret innehåller huvudsakligen endast uppgifter om ådömda frihetsstraff. Bötesstraff redovisas endast beträffande återfallsgrundande brott enligt strafflagen. Åtals- eftergifter och avskrivna ärenden redovisas icke till någon del. De lokala

polisregistren giver däremot oftast besked om såväl bötesstraff som andra här nämnda ärenden. Därest åklagaren exempelvis har att taga ställning till fråga om anhållande av person misstänkt för sedlighetsbrott, kan det lokala registret — men däremot ej straffregistret — utvisa, att den misstänkte tidigare hörts angående liknande brott, varvid dock åtal ej skett på grund av bristande bevisning, eller att han ådömts bötesstraff för brott mot 18 kap. 13 § strafflagen (sedlighetssårande gärning). Även om dessa upplysningar självfallet ej binder vederbörande vid det aktuella brottet, är det dock ofrånkomligt, att de kan ha betydelse för åklagarens bedömning av frågan, huruvida visst tvångsmedel skall användas.

Åklagarna: Vid beslut huruvida åtal skall anställas eller ej

Då förundersökningen avslutats, har åklagaren att avgöra om åtal skall ske eller ej. I detta slutskede skall, därest den misstänkte förnekar gärningen, den frågan bedömas, om vad som framkommit under förundersökningen likväl utgör tillräckliga skäl för åtals väckande. Vid detta bedömande har åklagaren ofta anledning att till förnyat övervägande upptaga vad registren utvisar om vederbörande. Har åklagaren ej tidigare tagit del av de utredningar, domar och eventuellt rättspsykiatriska undersökningar, som enligt vad registren utvisar, tidigare förekommit beträffande den misstänkte, har han ofta skäl att införskaffa detta material för studium före sitt beslut. De knapphändiga registeranteckningarna kan i regel icke i och för sig giva erforderlig vägledning för det vanskliga bedömandet av åtalsfrågan, men det bakom anteckningarna befintliga utredningsmaterialet kan ofta ha betydelse för åtalsfrågans avgörande.

Anmärkas bör, att åklagaren i anledning av vad som framkommit vid undersökningen i de lokala registren ibland har anledning att i samband med åtals väckande framställa särskilt yrkande om läkarundersökning eller rättspsykiatrisk undersökning av den tilltalade. De lokala registren kan exempelvis utvisa, att den tilltalade förut varit föremål för åtgärd jämlikt sinnessjuklagen. Tidigare bötesdomar, exempelvis avseende sedlighetssårande gärningar, kan också ibland motivera ett sådant yrkande.

Åklagarna: Vid beslut angående tillämpning av åtalseftergift

Åklagare äger under vissa förutsättningar eftergiva åtal för brott. Bestämmelser härom återfinnes i 20 kap. 7 § rättegångsbalken och i lagen den 19 maj 1944 om eftergift av åtal mot vissa underåriga. Åtalseftergift får ej meddelas, om lagföring av den misstänkte är påkallad ur allmän synpunkt. Eftergift kan återkallas.

Vidare äger åklagare i vissa fall efter särskild lämplighetsprövning underlåta att anställa åtal. Härom finnes bestämmelser bland annat dels i strafflagen och dels i barnavårdslagen, ungdomsfängelselagen och nykterhets-

vårdslagen. I det följande användes även för dessa fall benämningen åtals-
eftergift.

För ställningstagandet till frågan om i visst fall åtal skall eftergivnas är det för åklagaren av vikt att få kännedom huruvida den misstänkte tidigare gjort sig skyldig till lagöverträdelser och om påföljder som därå kan ha följt. Härvid anlitar åklagaren självfallet de centrala kriminalitetsregistren. Även från lokala polisregister inhämtas emellertid upplysningar. Såsom tidigare framhållits, kan de lokala polisregistren innehålla åtskilliga upplysningar om den misstänktes belastningar, vilka icke återfinnes i de centrala registren. För prövningen av frågan om åtal skall eftergivnas är det också av betydelse att få kunskap om huruvida åtal mot den misstänkte tidigare eftergivits. Har så skett, bör självfallet som regel ny eftergift icke meddelas. Återfallet i brott kan någon gång motivera återkallelse av tidigare eftergift. Centralt sker icke någon registrering av åtalseftergifter. I lokala polisregister registreras däremot regelmässigt de åtalseftergifter som meddelats inom distriktet.

Det är numera praxis, att polisen, då utredning om brott, som kan för-
anleda åtalseftergift, överlämnas till åklagaren, redovisar det lokala polis-
registrets innehåll beträffande den misstänkte. Stundom inhämtas upp-
lysningar även från lokala polisregister å orter, där den misstänkte tidigare
haft hemvist eller vistats. Så är fallet huvudsakligen då fråga om åtalsefter-
gift uppkommit beträffande unga lagöverträdare.

Åklagarna: Vid meddelande av strafföreläggande

Skall allmänt åtal äga rum för brott, varå allenast böter kan följa, äger
åklagaren under vissa förutsättningar, i stället för att väcka åtal, till god-
kännande förelägga den misstänkte det straff åklagaren anser brottet för-
skylla. Fråga får ej vara om s. k. normerade böter. Strafföreläggande får ej
avse dagsböter utöver fyrtio.

Strafföreläggande användes numera synnerligen ofta i stället för allmänt
åtal. Fråga är huvudsakligen om fylleri och förargelseväckande beteende,
förseelser mot allmän och lokal ordningsstadga samt förseelser mot bestäm-
melser i övrigt inom specialstraffrätten. Ifrågavarande förseelser registre-
ras icke centralt, där ej fråga är om sådana fall, som skall redovisas i
kontrollstyrelsens särskilda straffregister. Förseelser mot trafiklagstiftning-
en av körkortsinnehavare antecknas i de länsvis förda körkortsregistren.
De lokala polisregistren är som regel så upplagda, att upplysningar kan vin-
nas om bötesförseelser, som en person kan ha ådragit sig. Tillgång till så-
dana uppgifter är för åklagaren av betydelse, då denne har att taga ställning
till fråga om i det särskilda fallet strafföreläggande eller åtal skall komma
till användning. Enligt vissa specialstraffrättsliga författningar kan böter
följa som straff endast å förstagångsförseelse. Vid återfall ingår i sådana

fall även fängelse i straffskalan. Strafföreläggande kan då icke meddelas. I fråga om förseelser av sådan art är det därför praxis, att undersökning sker i det lokala polisregistret. Även i övrigt sker i regel en registerundersökning beträffande bötesförseelser. Vad härvid framkommer får ofta betydelse för straffmättningsfrågan. Åklagarna tillämpar nämligen i viss utsträckning ett system med förhöjt bötesstraff vid återfall. Härvid kan situationen någon gång bli den, att åklagaren anser det för strafföreläggandefallen bestämda maximistraffet, fyrtio dagsböter, för ringa. Förseelsen måste då genom åtal underställas domstols prövning. Åklagaren har då anledning att ge domstolen del av innehållet i det lokala polisregistret beträffande den tilltalade.

3. Domstolarna

För domstolarnas straffrättsskipning kan de lokala polisregistren icke anses ha större betydelse. Det förekommer dock i viss utsträckning, att i brottmål upplysningar lämnas inför domstolen om vad det lokala polisregistret innehåller om den tilltalade.

I mål mot unga lagöverträdare, särskilt de som för första gången ställas under åtal, uppkommer ofta fråga om den tilltalade tidigare gjort sig skyldig till brottslig gärning och vilken påföljd, som härvid inträtt. Upplysningar av denna art lämnas som regel i personundersökning eller utlåtande från vederbörande barnavårdsnämnd. Har åtalseftergift tidigare meddelats, innehåller straffregistret ingen upplysning därom. Däremot brukar upplysning härom lämnas i personundersökning eller i utlåtande från barnavårdsnämnden. Emellertid är det brukligt, att åklagaren vid häktnings- eller huvudförhandling till domstolen ingiver avskrifter av beslut om åtalseftergift. Någon gång kan i dylika mål åklagaren även ha anledning lämna domstolen upplysning om förseelser, för vilka vederbörande genom dom eller strafföreläggande bötfällts.

Uppkommer i domstolen fråga om rättspsykiatrisk undersökning av den tilltalade kan anledning finnas att framlägga lokala polisregisters innehåll beträffande såväl sådana den tilltalade ådömda straff, som icke framgår av de utdrag från straffregistret domstolen bekommit, som åtgärder vidtagna av polismyndighet eller socialvårdsorgan jämlikt sinnessjuklagen och annan sociallagstiftning.

För straffmätningen i bötesmål kan uppgifter från lokala polisregister även få betydelse. Härutinnan gäller i tillämpliga delar vad härovan sagts i fråga om åklagares straffmätning vid utfärdande av strafföreläggande.

För socialvården

I samband med redogörelsen för metoderna för användningen av de lokala polisregistren har i korthet berörts registrens användning för socialvårdsärenden. I det följande lämnas en översikt över ifrågavarande fall. Härvid

behandlas först ärenden, som handläggas av polismyndighet och därefter ärenden, som ankommer på de egentliga socialvårdsorganen.

1. För polisens handläggning av ärenden angående barnavård, nykterhetsvård, sinnessjukvård och lösdrivarbehandling

I icke ringa omfattning har polisen att taga befattning med ärenden som närmast tillhör socialvårdens område. Här avses åtgärder som ankommer på polisen enligt lagstiftningen om barnavård, nykterhetsvård, sinnessjukvård och lösdrivarbehandling.

På barna- och ungdomsvårdens område har polisen ofta anledning att vara verksam. Bortsett från situationer, då polisen har att söka klarlägga om minderåriga handlat lagstridigt, måste polisen på grund av sin allmänna uppgift att svara för allmän ordning och säkerhet ofta företaga utredning beträffande underårigas förhållanden. De beteenden från underårigas sida, som närmast ger anledning till utredning och ingripanden av polisen, är alkohol- och narkotikamissbruk, prostitution, parasitering och andra ur social synpunkt skadliga eller vådliga beteenden. Beträffande underårig äger polismyndighet jämlikt 33 § i 1960 års barnavårdslag i vissa fall på lämpligt sätt taga honom i förvar i avbidan på barnavårdsnämnds beslut. Förutsättningen härför är att den underåriges uppträdande eller levnads-sätt innebär fara för allmän ordning och säkerhet och att det föreligger sannolika skäl att ett ingripande av barnavårdsnämnden är påkallat.

Jämlikt lagen den 27 juli 1954 om nykterhetsvård har polismyndighet att i vissa fall vidtaga åtgärder mot personer, som är hemfallna åt alkoholmissbruk. Sålunda skall polismyndighet ofördröjligen på lämpligt sätt tills vidare omhändertaga den som är hemfallen åt alkoholmissbruk och på grund av oförmåga att taga vård om sig själv är i trängande behov av omedelbar vård. Omhändertagande skall även ske av den som är farlig för annans personliga säkerhet eller eget liv, om faran är så överhängande, att länsstyrelsens beslut om tvångsintagning av vederbörande ej utan våda kan avvaktas. Om någon utan att söka ärligen försörja sig för ett kringflackande liv och det kan antagas, att han kommer att avvika från orten, innan länsstyrelsen prövat ansökan om tvångsintagning, kan polisen också tillfälligt omhändertaga honom. Slutligen ankommer det på polismyndighet att hos länsstyrelsen göra ansökan om tvångsintagning av alkoholmissbrukare. Så skall ske i de fall då framställning från nykterhetsnämnden icke utan olägenhet kan avvaktas med hänsyn till att alkoholmissbrukaren till följd av sitt missbruk är farlig för annans personliga säkerhet eller kroppsliga eller själsliga hälsa eller för eget liv eller utan att söka ärligen försörja sig för ett kringflackande liv eller på grund av oförmåga att taga vård om sig själv är i trängande behov av omedelbar vård.

Polismyndighet har jämlikt sinnessjuklagen den 19 september 1929 att

i vissa fall vidtaga åtgärd för beredande av vård åt sinnessjuk. Enligt 6 § är polismyndighet sålunda pliktig föranstalta om åtgärd för beredande av erforderlig vård åt sinnessjuk, därest sådan åtgärd icke vidtages av den sjuke närstående personer eller annan. Polismyndigheten äger ock, om hos någon förmärkes tecken på sinnessjukdom, föranstalta om att han, för utrönande av huruvida behov av vård å sinnessjukhus föreligger, blir undersökt av läkare, som äger utfärda s. k. vårdattest (§ 11). I 11 § 2. har polismyndighet tillagts rätt att göra ansökan om intagande å sinnessjukhus av person, som enligt intyg av läkare är på grund av sinnessjukdom farlig för annans personliga säkerhet eller eget liv. Slutligen äger polismyndighet (28 § 1.) föranstalta om intagning för observation å sinnessjukhus av den av vilkens uppträdande uppenbarligen framgår att han är farlig för annans personliga säkerhet eller eget liv om anledning är till antagande, att han är sinnessjuk.

Enligt lagen den 12 juni 1885 ang. lösdrivares behandling ankommer det på polismyndighet att hålla noggrann tillsyn å lösdrivare. Mot lösdrivare äger polismyndighet ingripa med anhållande och i vissa fall med häktning. Lösdrivare kan av polismyndighet (stadsfiskal eller landsfiskal) meddelas varning. Vidare kan länsstyrelse och poliskammare ådöma lösdrivare tvångsarbete.

De ärenden, som enligt den nu lämnade översikten ankommer på polisen enligt lagstiftningen om barnavård, nykterhetsvård, sinnessjukvård och lösdrivarbehandling, diarieföres självfallet liksom andra ärenden hos polismyndigheten. I den mån myndigheten upplagt register över personer, som förekommit såsom misstänkta eller anmälda i myndighetens brottsärenden, är det, såsom framgått av redogörelsen för de lokala registrens uppläggning och förande, vanligt att i registret intaga även personer mot vilka åtgärd enligt socialvårdslagstiftningen vidtagits eller ifrågasatts.

Central registrering av åtgärder enligt ifrågavarande lagstiftning förekommer endast i begränsad utsträckning. Utslag om tvångsarbete registreras dock i det allmänna straffregistret och i statens kriminaltekniska anstalts register. Utslagen publiceras även i Polisunderrättelser. I övrigt förekommer registrering av meddelade varningar enligt lösdrivarlagen i kriminaltekniska anstaltens register och i Polisunderrättelser. I detta sammanhang bör framhållas att i den av kriminaltekniska anstalten utgivna spärrlistan (för delgivnings-, utrednings- och verkställighetsärenden) uppgifter intages om s. k. kringflackande alkoholmissbrukare. Dessa notiser som intages på begäran av nykterhetsnämnd, avser att bringa till polismyndigheternas kännedom att ifrågavarande personer enligt hos nykterhetsnämnden förvarade handlingar synes vara kringflackande alkoholmissbrukare ifråga om vilka, då de anträffas, polismyndigheten bör inhämta närmare upplysningar hos vederbörande nykterhetsnämnda samt, om så visar sig befogat, vidtaga åtgärd jämlikt 21 § nykterhetsvårdslagen.

Det är numera vanligt, att polisen, så snart ett ärende enligt socialvårdslagstiftningen blir aktuellt, låter verkställa fullständig undersökning i lokalt polisregister och i Polisunderrättelser beträffande den person mot vilken åtgärd ifrågasättes. Resultatet av undersökningen redovisas oftast i en promemoria till den som har att besluta i saken. Promemorian giver besked om liknande åtgärder tidigare vidtagits eller ifrågasatts beträffande vederbörande inom distriktet. Genom Polisunderrättelser kan promemorian även tillföras uppgifter om vissa åtgärder inom samma lagstiftningsområde, som vidtagits av annan myndighet. Slutligen intages i promemorian regelmässigt allt som är känt om vederbörande på grund av tidigare brottsutredningar och andra registrerade förhållanden.

Polismyndigheten ställes vid handläggningen av ifrågavarande ärenden ofta inför synnerligen svåra avgöranden. Fråga om frihetsberövande uppkommer regelmässigt såsom ett led i förfarandet. Oftast måste beslut fattas i ärendena efter endast kort betänketid. Av den härovan lämnade översikten av lagstiftningens innehåll framgår, att en ingående kännedom om vederbörandes personliga förhållanden,andel och eventuella kriminalitet i de flesta fall erfordras för bedömandet av frågan om förutsättningar för ingripande föreligger ävensom för frågan vilken behandlings- eller vårdform som i det enskilda fallet är lämpligast. De lokala polisregistren utgör uppenbarligen värdefulla hjälpmedel vid dessa avgöranden.

2. För socialvårdsorganens arbetsuppgifter

Inom åtskilliga områden av socialvården föreligger behov av fullständiga uppgifter rörande bl. a. klienteletts personliga förhållanden, varvid upplysningar om kriminalitet också är av betydelse. I detta sammanhang skall icke till behandling upptagas den principiella frågan om socialvårdens behov av kriminalitetsupplysningar och frågan hur detta behov skall tillgodoses. Här skall endast givas exempel på socialvårdsärenden, där vederbörande socialvårdsorgan f. n. i viss utsträckning synes inhämta vandelsupplysningar från lokala polismyndigheters register.

Inom barnavårdens område anses upplysning om viss persons eventuella kriminella belastning vara särskilt betydelsefulla i ärenden, där det gäller att pröva fosterföräldrars lämplighet, att undersöka barns familjeförhållanden och heriditet då fråga är om att placera barnet såsom fosterbarn eller adoptivbarn, att undersöka barns hemförhållanden, i fall då fråga om ingripande av nämnden uppkommit, att pröva lämpligheten av viss persons anlåtande såsom medhjälpare i barnvårdsarbetet eller att vidtaga undersökning rörande person, beträffande vilken arbetsföreläggande ifrågasättes.

På nykterhetsvårdens område måste enligt sakens natur oftast ske en allsidig utredning om alkoholmissbrukarens personliga förhållanden. Ställ-

ningstagande till frågor om användning av hjälpåtgärder, om tvångsintagning å anstalt, om placering av alkoholmissbrukare å lämplig vårdanstalt och om förmedling av lämpligt förvärvsarbete till nykterhetsvårdens klientel kräver enligt erfarenheten hos socialvårdsorganen tillgång till upplysningar även om kriminalitet.

Även inom andra områden av socialvården anses kriminalitetsupplysningar om klienter och andra erforderliga. Såsom exempel härpå må här endast nämnas socialhjälporganens befattning med försumliga försörjare.

I allmänhet torde socialvårdsorganen försöka använda andra utvägar än hänvändelse till polismyndighet för att införskaffa erforderlig kriminalitetsutredning. Visst material erhålles genom upplysningar från andra myndigheter, från kommunala förtroendemän och enskilda. De vandelsuppgifter, som erhålles på denna väg, anses dock icke sällan otillräckliga för avgörandet av t. ex. ärenden som innebär allvarliga ingripanden mot den enskilde. I detta sammanhang må nämnas att de s. k. socialregistren kan komma att användas för nu ifrågavarande ändamål. Enligt 1 § lagen den 20 mars 1936 om socialregister skall av socialnämnd eller annat kommunalt organ, som kommunen därtill utser, föras ett register (socialregister) över hjälpverksamheten inom kommunen. Lagen om socialregister lämnar icke anvisningar i vad mån tillgängliga upplysningar om brottsliga gärningar och påföljder skall eller bör redovisas i socialregistren. Dylik registrering har dock skett och sker alltjämt i viss numera begränsad omfattning. Så länge Polisunder rättelser distribuerades till socialvårdsorganen, utgjorde tidningen kanske den viktigaste upplysningskällan för registreringen av belastningar i socialregistren. I några kommuner läres anteckningar om brott och förseelser upptagas i registret å särskilda kort s. k. vandelskort.

Socialvårdsmyndigheternas möjligheter att från de lokala polisregistren erhålla kriminalitetsupplysningar torde vara olika på skilda orter. I allmänhet synes polismyndigheterna anse sig förhindrade att lämna upplysningar om kriminalitet och vandel. I polisdistrikt, där upplysningar lämnas, sker i regel en prövning i varje särskilt fall av frågan om uppgift bör utlämnas eller icke. Därvid synes särskilt beaktas om socialvårdsorganet i det enskilda fallet verkligen kan anses ha ett berättigat behov av de hos polisen tillgängliga vandelsuppgifterna. Avgörandet i frågan kan ibland även vara beroende av om den eller de funktionärer inom vederbörande socialvårdsorgan, som skall erhålla del av upplysningarna, är bundna av tystnadsplikt eller icke. I några få distrikt synes emellertid ett något friare uppgiftslämnande förekomma i förhållandet mellan polismyndighet och socialvårdsorgan.

I allmänhet sker uppgiftslämnandet från polisen muntligen. Framställningar från socialvårdsorganen om utdrag ur de polisiära registren beträffande enskild person torde icke förekomma. Däremot inkommer stundom framställning från socialvården om att få taga del av en persons personakt

eller kriminalblad. Sådana handlingar synes icke utlämnas annat än i undantagsfall, varvid en noggrann prövning av framställningen föregår utlämnandet. Avgörandet i frågor om lämnande av registerupplysningar och utlämnande av akter torde i de flesta fall träffas av polischefen personligen eller av chef för kriminalavdelning eller motsvarande.

För kontroll av allmän ordning och säkerhet

I lagar, förordningar och med stöd därav meddelade bestämmelser, som reglerar offentlig verksamhet eller annan verksamhet som berör allmänheten, återfinnes ofta föreskrifter om vad myndighet, som har att bevilja tillstånd till eller utöva tillsyn över sådan verksamhet, har att iakttaga till tryggande av allmän ordning och säkerhet. Sådana föreskrifter avser särskilt frågan, vilka kvalifikationskrav, som skall uppställas beträffande ansvariga utövare av verksamheten och deras medhjälpare. Ibland är dessa kvalifikationskrav noggrant specificerade. I andra fall åter angives endast krav på lämplighet. För åtskilliga områden av nu ifrågavarande verksamhet finnes kvalifikationskrav ej alls angivna, ehuru det är uppenbart att ur ordnings- och säkerhetssynpunkt tillstånds- eller tillsynsmyndigheten icke kan underlåta att ingå på en lämplighetsprövning.

För att kunna verkställa den lämplighetsprövning, varom här är fråga, måste vederbörande myndighet företaga viss utredning. Denna kan allmänt sägas gå ut på att söka erhålla svar på frågan, om vederbörande är lämplig att utöva verksamheten eller icke. Härvid är det oftast ofrånkomligt att undersöka vederbörandes vandel, särskilt hans tidigare kriminalitet. I de allra flesta fall kommer härvid de polisiära registren att utgöra viktiga upplysningskällor. I första hand anlitas de lokala polisregistren men det är oftast nödvändigt att utnyttja även Polisunderrättelser.

I det följande lämnas en redogörelse för sådana ärenden, där vandelsutredning med anlåtande av polisiära register förekommer.

1. För sådan utredning om strafflöshet, redbarhet eller lämplighet som på grund av föreskrift i lag eller författning eller med stöd därav meddelade bestämmelser erfordras för erhållande av arbetsanställning, tillstånd till förvärvsverksamhet, viss behörighet m.m.

Genom föreskrifter i lag eller författning eller med stöd därav meddelade bestämmelser har i flera fall uppställts krav med avseende å vandel beträffande den, som söker anställning i viss statlig eller kommunal tjänst. Dylika föreskrifter om vandelsundersökning har vidare meddelats beträffande den, som avser att utöva viss verksamhet, som icke innebär anställning i statlig eller kommunal tjänst. Slutligen har i vissa fall föreskrifter lämnats om att för utövande av vissa behörigheter eller rättigheter skall krävas, att sökan-

dens lämplighet blivit ådagalagd, varvid ibland uttryckligen angivits, ibland endast förutsatts, att lämpligheten styrkts genom vandelsundersökning.

För arbetsanställning i stat eller kommun

Vid av utredningen företagna undersökningar har framkommit att på grund av gällande kvalifikationskrav vandelsutredning med anlitande av polisiära register förekommer vid anställningsprövning i vissa fall för tjänst vid polisväsendet, krigsmakten, fångvården, postverket, statens järnvägar och vid spårvägsföretag.

Polisväsendet

I 23 § polisreglementet den 4 juni 1948 återfinnes bland kompetensvillkoren för polismän kravet, att sökande till polistjänst skall »hava sådan medborgerlig inställning att han kan antagas komma att städse tillförlitligen fullgöra sin tjänsteplikt», »vara känd för ordentligt levnadssätt och pålitlighet» samt »hava gott omdöme och lugnt sinnelag». Kungl. Maj:t har den 3 april 1959 fastställt anvisningar angående rekrytering och grundläggande utbildning av polispersonal. För bedömningen av sökandes lämplighet för polisyrket är rekryteringsmyndigheterna enligt anvisningarna ålagda att verkställa särskild personundersökning. För detta ändamål skall från sökanden infordras närmare personliga uppgifter enligt särskilt formulär (s. k. anställningsuppgift). Sökanden har att besvara ett flertal frågor angående sina personliga förhållanden. En punkt i formuläret avser sökandensandel. Under denna punkt skall sökanden lämna upplysning dels om han av civil eller militär myndighet ådömts straff och dels om han blivit av polisen hörd såsom misstänkt för brott. Enligt anvisningarna skall därefter en noggrann undersökning verkställas av rekryteringsmyndigheten beträffande sökandens lämplighet för polisyrket. Upplysningar skall inhämtas, huruvida sökanden varit sakfälld för brott eller förseelse eller varit misstänkt för brott samt huruvida sökanden har sådan medborgerlig inställning, att han kan antagas komma att städse tillförlitligen fullgöra sin tjänsteplikt. Genom förfrågningar hos olika statliga eller kommunala myndigheter samt hos privata arbetsgivare och enskilda förtroendemän eller andra väl under rättade och omdömesgilla personer i ansvarig ställning bör vederbörande polischef bilda sig en uppfattning om sökandens sinnelag,andel, omdöme och förmåga. Sådana karaktärsegenskaper som pålitlighet, plikttrohet och ärlighet skall särskilt beaktas.

Utredningen huruvida sökande till polistjänst varit sakfälld för brott eller förseelse eller varit misstänkt för brott verkställas i första hand genom undersökning i det lokala polisregistret i sökandens hemort eller vistelseort. Sökanden behöver sålunda icke själv styrka godandel genom något slags polisintyg. Undersökningen i lokala polisregister kompletteras slutligen genom s. k. slagning i Polisunderrättelser.

Tilläggas bör att vandelsutredning, som nu sagts, i vissa fall företages även beträffande andra befattningshavare vid polisväsendet än polismän. Fråga är huvudsakligen om expeditions- och kontorspersonal, som med hänsyn till arbetsuppgifter av viktig art måste uppfylla i stort sett samma kvalifikationskrav som polismän.

Krigsmakten

I gällande anställningsförfattningar för militär personal inom krigsmakten återfinnes oftast föreskrift att anställningsmyndigheten vid prövning av ansökan om anställning skall beakta, om sökanden visat laglydnad och äger medborgarsinne. För sådan prövning utnyttjas de lokala polisregistren i viss begränsad omfattning.

Enligt Kungl. kungörelsen den 1 juni 1956 angående rekrytering av underbefäl på aktiv stat vid försvaret m. m. (rekryteringskungörelsen) skall antagningsmyndighet vid prövning av sökandes lämplighet för anställning, som avses i kungörelsen, beakta om sökanden visat laglydnad och äger medborgarsinne. Kungörelsen innehåller ej närmare föreskrift om hur prövningen härav skall tillgå. Antagningsmyndigheten har dock bemyndigats att av sökanden infordra de handlingar, som kan anses erforderliga för bedömandet av sökandens lämplighet. Därjämte har försvarsgrenschef givits rätt att meddela erforderliga närmare föreskrifter rörande ansökningsförfarandet.

Rekryteringskungörelsen äger tillämpning i första hand å militär personal som anställs vid krigsmakten genom kontrakt (furirsaspiranter, instruktörsaspiranter, trupputbildare, signalister, fältflygare och flygnavigatörer). Dessutom skall kungörelsen tillämpas vid anställning av musikelever vid försvaret.

Enligt rekryteringskungörelsen har försvarets socialbyrå ålagts tillhandahålla de formulär för underbefälsrekryteringen, som må finnas erforderliga. Efter samråd med försvarsgrensledningarna har försvarets socialbyrå låtit utarbeta särskilda ansökningsblanketter, som skall komma till användning vid rekryteringen. Å dessa blanketter finnes tryckt ett särskilt formulär för s. k. intyg om laglydnad av följande lydelse:

Intyg om laglydnad.

Härmed intygas, att — — — som är hemmahörande i — — — stad, köping, landskommun, visat laglydnad.

..... den 19

.....
namn

.....
titel

Avsikten är att sökanden skall inställa sig hos polismyndigheten i hemorten och begära att få intygsformuläret undertecknat. Först sedan intyg erhållits skall ansökningen ingivas till rekryteringsmyndigheten.

Enligt nu gällande praxis tillämpas ifrågakvarande förfaringssätt vid anställning vid krigsmakten såvitt angår följande personalkategorier:

armén: vid anställning som instruktörsaspirant (beställningsmannaaspirant) och vid antagning till befälselev I i de fall vederbörande vid inskrivning eller förtidsinskrivning förklarar sig ämna söka anställning som instruktörsaspirant.

flottan: vid anställning som furirsaspirant och vid anställning med kontrakt som befälselev (stam).

kustartilleriet: vid anställning som instruktörsaspirant och vid antagning till befälselev I.

flygvapnet: vid anställning som fältflygare, signalist och trupputbildare.

Vid utfärdandet av laglydnadsintyg inhämtar polismyndigheterna uppgifter från de lokala polisregistren och Polisunderrättelser.

Krav på laglydnad och medborgarsinne återfinnes även beträffande viss personal inom det frivilliga försvaret. I hemvärnskungörelsen den 30 juni 1947 uppställs sådana kvalifikationskrav såväl beträffande hemvärnsman (hemvärnsrekryt) inom det allmänna hemvärdet som beträffande driftvärnsman (driftvärnsrekryt) inom driftvärdet. För prövningen av laglydnaden anlitas i dessa fall emellertid icke metoden med polisintyg. I de flesta fall synes vederbörande myndighet anse sig ha möjlighet att verkställa prövningen utan medverkan från polismyndighet. Det förekommer dock i vissa distrikt att ansökningshandlingen överlämnas till polismyndighet å vederbörandes hemort med begäran om yttrande. Sådant yttrande avgives efter undersökning i lokala polisregister och Polisunderrättelser endast i den formen att ansökningen tillstyrkes eller avstyrkes.

Fångvården

I Kungl. Maj:ts instruktion för fångvårdsstyrelsen och fångvårdsanstalterna den 21 juni 1946 har såvitt avser kompetenskrav för anställning vid fångvårdsanstalt endast upptagits fordringar å examina för vissa befattningar. I övrigt har endast föreskrivits, att innan någon utnämnes till ordinarie befattningshavare han bör på sätt i arbetsordning eller eljest föreskrivits ha ådagalagt sin lämplighet för fångvårdstjänst samt ha genomgått sådan utbildning som för olika tjänstegrader finns anordnad inom fångvården (49 §). Med avseende å rekrytering av personal vid fångvårdsanstalt skall, heter det slutligen i instruktionen, närmare anvisningar meddelas av fångvårdsstyrelsen.

Enligt den av fångvårdsstyrelsen den 9 april 1923 fastställda arbetsordningen för fångvårdsstaten, vilken alltjämt är gällande, skall den som antages till reservtjänsteman — första anställning sker i regel på denna väg

— vara i 21—30 års åldern och besitta erforderlig omdömes- och uppfattningsförmåga samt erforderligt kunskapsmått. Vid antagning bör särskilt avseende fästas vid hedrande vandel, personlig hyfsning och urskillningsförmåga samt vid kunnighet i någon av de vid fångvården förekommande arbetsuppgifterna.

Fångvårdsstyrelsen har ej utfärdat direktiv om hur vandelsprövningen skall tillgå i vidare mån än att man rekommenderat anstaltsledningarna att före antagningen kontrollera om sökanden förekommer i Polisunderrättelser. Samma kontrollmetod användes också vid flertalet anstalter. Emellertid finns det exempel på att anstaltsledning av sökande till fångvårdstjänst kräver strafflöshetsintyg. Som skäl härför åberopas bl. a. att Polisunderrättelser ej innehåller uppgifter om vissa belastningar, som anses vara av särskild betydelse för bedömningen av lämpligheten för fångvårdstjänst. Till belastningar av denna art hör t. ex. fylleri- och ordningsförseelser samt brott mot spritförfattningar.

Postverket

I instruktionen för generalpoststyrelsen den 30 maj 1930 har Kungl. Maj:t givit bestämmelser om förfarandet vid tillsättning av befattningshavare inom postverket och om kompetensfordringar m. m. Varken i instruktionen eller i annan av Kungl. Maj:t utfärdad författning avseende postverket har föreskrifter lämnats om vilka krav med avseende å vandel, som bör uppställas hos dem, som söker anställning vid postverket.

I de av generalpoststyrelsen den 19 december 1952 utfärdade bestämmelserna angående rekrytering och utbildning av brevbärrarpersonal återfinnes vissa föreskrifter om den vandelskontroll, som skall verkställas beträffande sökande inom brevbärrarkarriären. Dessa bestämmelser innehåller i huvudsak följande.

För antagning till brevbärrarelev fordras bl. a. att vederbörande, vars ålder får vara lägst 15 och högst 24 år, i avgångsbetyg från folkskola i uppförande och ordning (flit) tilldelats högsta betyg eller lägst det betyg, som eljest användes såsom normalbetyg. Har mer än sex månader förflutit mellan avslutad skolgång och tiden för ansökans ingivande, skall sökande meddela uppgifter om sin sysselsättning under mellantiden. Uppgifterna skall styrkas genom arbetsbetyg eller på annat sätt. Den postmästare, som handlägger antagningsärendet, har att genom egna iakttagelser och förfrågningar, främst hos personer i offentlig ställning, söka bilda sig en uppfattning om sökandens lämplighet och förutsättningar för posttjänsten. Saknas möjlighet att på annat sätt förvissa sig om sökandes oförvitlighet, bör denne anmodas att på egen bekostnad från polismyndighet i orten anskaffa och avlämna intyg i sådant hänseende.

Med intyg, varom här är fråga, avses strafflöshetsintyg. Fordran på sådant intyg uppställles stundom även vid anställning av brevbärrarbiträden

utanför den egentliga brevbärarkarriären. Härvid tillämpas i huvudsak samma principer, som härovan sagts. Fråga är här om personer, som mer eller mindre tillfälligt anställes mot arvode för utförande av sorterings- och brevbäringsuppgifter.

Statens Järnvägar

Kungl. Maj:t har beträffande järnvägspersonal icke meddelat några föreskrifter om vandelskrav. I en av Kungl. Järnvägsstyrelsen utfärdad från och med den 1 juli 1945 gällande rekryteringsstadga återfinnes däremot bestämmelser härom. Inledningsvis har i stadgan uttalats att den anställande myndigheten vid anställandet av personal i statens järnvägars tjänst bör söka vinna så fullständig kännedom som möjligt om sökandens karaktär samt intellektuella och kroppsliga egenskaper. Snarast efter antagandet bör, heter det vidare, genom lämpligt anordnad utbildning och provtjänstgöring utrönas, huruvida anställd personal är lämplig för järnvägstjänsten.

Antagning av personal sker i regel distriktsvis. Prövningen av en sökandes lämplighet för anställning består huvudsakligen i kontroll av skolbetyg och arbetsintyg, i hänvändelse till tidigare arbetsgivare för erhållande av närmare upplysningar om sökanden samt i en ingående personlig intervju med den anställningssökande utförd av härför särskilt utbildade tjänstemän. För att undvika att personal, som avskedats ur statens järnvägars tjänst på grund av försumlighet, oskicklighet, allvarlig förseelse, mindre väl vitsordad tjänstgöring i allmänhet, viss defekt eller annan olämplighet, ånyo vinner anställning vid verket, skall i fråga om varje anställningssökande därjämte inhämtas upplysning från vissa inom varje distrikt förda särskilda register över avskedade personer.

I allmänhet anses den nu i korthet angivna metoden för prövning av anställningssökande tillräcklig. Emellertid innehåller rekryteringsstadgan en bestämmelse, som visar att vandelsintyg utfärdat av polismyndighet under vissa förutsättningar skall avkrävas sökande. Bestämmelsen härom är utformad på följande sätt: »Därest misstanke uppstår, att anställningssökandensandel möjligen icke är helt oförvitlig, skall han åläggas att själv anskaffa och avlämna intyg eller meddelande från polismyndighet, att han ej förekommit i tidningen Polisunderrättelser eller eljest i hos polismyndigheten förda anteckningar.» Ifrågavarande bestämmelser avser emellertid ej alla personalkategorier. Den är begränsad till prövningen av sökande till banvakts- och stationskarlstjänst. Till kategorien stationskarlar hör befattningshavare, som avses erhålla utbildning bland annat inom tjänstegrenarna loktjänst, reparatörstjänst, lokomotiv- och rälsbussförartjänst ävensom expeditionstjänst.

De intyg, som förekommer i förevarande anställningssammanhang, utgöres av strafflöshetsintyg utfärdade av lokal polismyndighet.

Spårvägsföretag

I 23 § i den numera upphävda ordningsstadgan för rikets städer den 24 mars 1868 föreskrevs, att i stad reglementen och taxor för åkare, hyrkuskar, dem som betjänade allmänheten med omnibussvagnar, stadsbud, bärarelag eller dylikt skulle i mån av behov upprättas av magistraten (kommunallborgmästaren) och underställas länsstyrelsens prövning, dock att i Stockholm överståthållarämbetet ägde omedelbart utfärda sådana reglementen och taxor.

I den nu gällande allmänna ordningsstadgan den 14 december 1956 återfinnes en motsvarande bestämmelse i 25 §, som lyder: »Förekommer behov av reglementen eller taxor för åkare, spårvägsföretag, stadsbud, bärarelag eller dylikt, utfärdas sådana av länsstyrelsen efter hörande av kommunens fullmäktige, där ej annorlunda är föreskrivet.»

Med stöd av ifrågavarande bestämmelser har i många orter utfärdats reglementen och ordningsstadgor bl. a. för spårvägsföretag, stadsbudsväsendet samt drosk- och åkeriväsendet. Reglementen och stadgor för spårvägsföretag grundas icke sällan dessutom på av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall meddelade bestämmelser eller på Kungl. kungörelsen den 8 april 1938 angående viss statlig kontroll över enskilda järnvägar. Enligt nämnda kungörelse skall säkerhetsordning (tjänstereglemente) fastställas av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.

I reglementen och stadgar, som här avses, har vederbörande myndighet icke sällan upptagit bestämmelser om kvalifikationskrav å dem, som skall utöva ifrågavarande verksamhet. I reglementen för spårvägar återfinnes ofta föreskriften att till tjänstgöring, varav trafiksäkerheten är beroende, icke får användas annan än den som är känd för pålitlighet, nykterhet och ordentlighet. Sådana vandelskrav uppställas exempelvis i det av överståthållarämbetet, länsstyrelsen i Stockholms län och väg- och vattenbyggnadsstyrelsen den 25 augusti 1939 antagna reglementet för de elektriska spårvägarna i Stockholm. Samma kvalifikationskrav för trafikpersonal återfinnes i den av länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län och väg- och vattenbyggnadsstyrelsen gemensamt den 30 april 1951 fastställda ordningsstadgan för Göteborgs stads spårvägs- och busstrafik samt trafiken å Saltholmen—Göteborgs järnväg.

I härovan nämnda reglementen och stadgor har icke intagits föreskrifter om den metod som skall användas vid vandelsprövningen. Icke heller i annan form har bestämmelser härom meddelats av myndighet. Följande praxis har utvecklats. Den som söker tjänst av nyss angivet slag intervjuas av särskilda befattningshavare vid trafikföretaget i samband med inlämnandet av ansökningshandlingarna. Härvid sker en genomgång av vederbörandes tidigare anställningar och hans s. k. sociala förhållanden, varvid beröres frågan, om vederbörande blivit föremål för åtgärd av rättsvårdande myndighe-

ter. Oavsett om härvid framkommer, att vederbörande är belastad i nu nämnt avseende eller ej, är det praxis att avfordra vederbörande ett vandelsbevis. Härvid godtages endast av polismyndighet utfärdat strafflöshetsintyg. Ansökningen upptages icke till slutlig prövning förrän sådan intyg företetts.

För utövande av viss verksamhet

I vissa författningar föreskrives som villkor för utövande av viss verksamhet, att sökanden efter prövning av myndighet befunnits lämplig härför. Vid undersökning härav anlitas främst de lokala polisregistren. I det följande lämnas en översikt av härom meddelade författningsföreskrifter.

Ordningsvakt

Enligt föreskrifter i 18 § lagen den 6 juni 1925 om polisväsendet i riket kan i vissa fall på enskilds bekostnad anordnas polisbevakning utom ramen för den i lagen reglerade polisorganisationen. I 46 § polisreglementet den 4 juni 1948 föreskrives i anslutning härtill att förordnande för den som skall ombesörja dylik på enskild bekostnad anordnad polisbevakning — ordningsvakt — meddelas av polischefen eller i vissa fall av länsstyrelsen. Förordnande må ej meddelas annan än den som prövas lämplig att utöva den polisverksamhet, varom fråga är, och må när som helst återkallas.

Förordnande som ordningsvakt brukar meddelas personer för ordningens upprätthållande vid utskänkings- och utminuteringsställen, vid dans- och andra nöjestillställningar, för tillsyn över jakt, fiske och djurskydd, för trafikövervakande uppgifter (trafikvakter, parkeringsvakter), för bevakning vid industriella företag och anläggningar o. d. och för andra speciella bevakningsuppgifter. Ordningsvakter är icke anställda vid polisdistriktens polisväsen. I och med förordnandet erhåller ordningsvakten det förstärkta straffskydd som enligt 10 kapitlet strafflagen tillkommer ämbetsman samtidigt som han liksom polisman blir underkastad ämbetsansvar enligt 25 kapitlet samma lag.

Innan ordningsvakt förordnas, sker genom polischefens försorg en undersökning beträffande sökandens lämplighet. Till denna undersökning hör alltid slagning i polisens lokala register och i Polisunderrättelser. Allt efter arten och omfattningen av den polisverksamhet vederbörande skall utöva kan utredningen därjämte behöva kompletteras i olika hänseenden t. ex. med yttrande från annan polismyndighet, inom vars distrikt vederbörande är eller varit bosatt eller tjänstgjort. Utredningen kan ibland komma att bli i stort sett lika grundlig som den som föregår polismans anställande. Strafflöshetsintyg synes, såvitt kunnat utrönas, icke fordras vid ansökans ingivande till polischef; dock förekommer det att polischef begär strafflöshetsintyg av sökande, som är hemmahörande i annat polisdistrikt. Dessutom torde företag, föreningar och enskilda, för vars räkning ordningsvakten skall

användas, i vissa fall låta sökande styrka sin lämplighet genom att förete intyg om strafflöshet utfärdad av polismyndighet.

Som tidigare framhållits får till ordningsvakt ej förordnas annan än den som prövas lämplig utöva den polisverksamhet, varom fråga är. I princip torde polismyndigheterna uppställa i huvudsak samma krav beträffande ordentlighet och pålitlighet hos ordningsvakt som hos polisman. Särskilt den omständigheten att ordningsvakt skall utöva en relativt begränsad polisverksamhet synes dock i praktiken leda till något mindre stränga krav på en ordningsvakt.

Vaktman

Länsstyrelse kan enligt Kungl. kungörelsen den 28 september 1951 om auktorisation av enskilda bevakningsföretag meddela auktorisation åt enskilt företag, som yrkesmässigt ombesörjer bevakning. Ett flertal villkor gäller för sådan auktorisation bland annat med avseende å vaktpersonalens kvalifikationer. Sålunda får icke anställas annan vaktpersonal än den, som blivit av polismyndighet prövad med avseende å laglydnad och medborgerlig pålitlighet och därvid godkänts för anställning. Prövningen verkställles av landsfogden eller i stad, som är undantagen från området för landsfogdens polisverksamhet, av polismästaren och sker i den ordning, som tillämpas vid rekrytering av polispersonal. För tillfälliga bevakningsuppdrag av visst slag äger länsstyrelse meddela auktoriserat företag tillstånd att anlita personal, som icke blivit underkastad förutnämnda prövning.

Auktoriserat vaktföretag är sålunda förhindrat anställa vaktman, som icke blivit godkänd av vederbörande polismyndighet. Då nyanställning av vaktman är aktuell, insänder företaget till landsfogden framställning om prövning av vederbörande aspirant. I framställningen lämnas upplysningar om sökandens namn, födelsetid, hemort, tidigare vistelseorter och arbetsanställningar. Vid framställningen brukar stundom fogas betyg från tidigare anställningar, rekommendationer och intyg om utbildning. Genom remiss till polischefen å vederbörandes vistelseort begäres utredning om sökandens lämplighet och yttrande i saken från polischefen. Undersökning verkställles härvid i det lokala polisregistret och Polisunderrättelser. Därutöver brukar man inhämta upplysningar från tidigare arbetsgivare och andra angående sökandensandel. Anledning kan ibland förekomma, att från polismyndighet å sökandens tidigare vistelseorter begära upplysning, huruvida sökanden förekommer i där förda register. Sedan erforderlig utredning verkställts, meddelar landsfogden beslut i godkännandefrågan. De från vaktföretaget inkomna handlingarna återställles härvid med besked att vederbörande godkänts eller icke godkänts. Den verkställda undersökningen angående sökandensandel m. m. överlämnas icke till vaktföretaget. Icke heller gives, då godkännande ej lämnats, besked om den kriminella belastning eller andra förhållanden, som föranlett avslag på framställningen.

Innan ett vaktföretag hos landsfogden till godkännande föreslår en anställningssökande, låter företaget som regel anställa en förhandsprövning av sökandens lämplighet för vakttjänst ur företagets synpunkt. Det har härvid blivit praxis att företagen avfordrar sökandena av polismyndighet utfärdat strafflöshetsintyg. När så sker, brukar intyget bifogas övriga handlingar till landsfogden. Enligt vad utredningen inhämtat, har i några län landsfogden uttalat önskemål om att strafflöshetsintyg alltid skall bifogas prövninghandlingarna.

Tilläggas bör, att vaktföretag, som erhållit länsstyrelsens tillstånd att för tillfälliga bevakningsuppdrag anlita i vederbörlig ordning icke prövade personer, vid sin lämplighetsprövning av sökande ofta uppställer krav på strafflöshetsintyg.

Tillsyn över de auktoriserade vaktföretagen utövas av länsstyrelsen, som härvid äger återkalla auktorisationen, när särskilda i kungörelsen angivna skäl föreligger.

Stadsbud

Som ovan framhållits vid redogörelsen för vandelskontrollen vid anställande av personal vid spårvägsföretag, äger länsstyrelse med stöd av allmänna ordningsstadgan utfärda reglementen och taxor för bl. a. stadsbud, därest behov därav förekommer. För stadsbudsväsendet å åtskilliga orter finnes av denna anledning fastställda särskilda reglementen. Dessa brukar innehålla kvalifikationskrav för den som skall utöva stadsbudssyssla. Vanligt är att reglementet innehåller föreskrift om att stadsbud skall vara känd för ärlighet, pålitlighet och nykterhet och att som föreståndare för stadsbudskår och som stadsbud icke får anställas annan än den som godkänts av polismyndighet. Tillsyn över stadsbudsväsendet utövas på grund av föreskrift i sådant reglemente i regel av polismyndighet, som härvid tillagts befogenhet att jämväl skilja stadsbud, som icke längre uppfyller kvalifikationskraven, från sysslan.

Det ankommer på vederbörande stadsbudsförening eller stadsbudsföreståndare, att vid nyanställning begära polismyndighets prövning av sökande. Polismyndigheten låter härvid verkställa erforderlig utredning, vari regelmässigt ingår undersökning i det lokala polisregistret och Polisunder rättelser. Godkännes sökanden, utfärdas bevis härom. Blir han icke godkänd, underrättas föreningen eller föreståndaren härom. Härvid lämnas icke besked om belastningen i kriminellt hänseende eller om andra omständigheter, som legat till grund för polismyndighetens avslagsbeslut. Även i de fall, då sökande till stadsbudssyssla skall godkännas av polismyndighet, stadsbudsförening eller stadsbudsföreståndare är det vanligt, att sökanden avfordras av polismyndighet utfärdat strafflöshetsintyg. Som skäl härför har åberopats, att man önskar göra en första gallring bland sökandena för att sedan till godkännande föreslå den eller de lämpligaste.

Droskförare

Jämväl för droskbilväsendet finnes fastställda reglementen av samma art som för stadsbudsväsendet. Det ankommer enligt dessa reglementen i regel på polismyndighet, magistrat eller kommunalborgmästare att antaga droskförare å orten. För att bli antagen till droskförare fordras i allmänhet att inneha trafik kort, att äga vana vid förande av bil i yrkesmässig trafik, att äga kännedom om det på orten gällande reglementet för drosktrafik, att ha förvärvat nödig lokalkännedom samt att i övrigt vara lämplig som droskförare. I vissa fall har lämplighetskravet angivits mer detaljerat. Fordringar på ärlighet, pålitlighet och redbarhet uppställas sålunda i några reglementen. Den myndighet, som antager droskförare, äger också rätt att entlediga vederbörande, därest han icke längre uppfyller lämplighetskravet. Antagningsförfarandet, såvitt det avser vandelsprövningen, är i huvudsak det samma som beträffande stadsbud. Sökanden anmäler sig hos vederbörande droskägareförening eller motsvarande organ, som efter egen lämplighetsprövning föreslår sökande till godkännande hos antagningsmyndigheten. Är antagningsmyndigheten magistrat eller kommunalborgmästare, sker remiss till den lokala polismyndigheten, som verkställer lämplighetsutredning, omfattande bland annat undersökning i de lokala polisregistren och Polisunderrättelser. Om godkännande eller icke godkännande underrättas vederbörande droskägareförening.

I en del orter är det vanligt, att droskägareföreningen eller motsvarande organ vid sin förhandsprövning av sökande till droskförarsyssla avfordrar sökandena av polismyndighet utfärdat strafflöshetsintyg. Så sker enligt uppgift för att man vid anställningsorganet skall vinna så god kännedom som möjligt om sökandenas personliga kvalifikationer, innan förslag om vederbörandes godkännande ingives till antagningsmyndigheten. Bruket av strafflöshetsintyg är på några orter begränsat till att gälla endast sökande från annan ort. De flesta anställningsorgan verkställer dock sin förhandsprövning enbart med ledning av sökandens skolbetyg, intyg från tidigare arbetsgivare, upplysningar från personer till vilka sökanden refererat samt vad som framkommit vid anställningsintervju med sökanden.

Gårdfarihandel

I 9 § mom. 4. förordningen den 18 juni 1864 ang. utvidgad näringsfrihet föreskrives att den, som vill idka så kallad gårdfarihandel, skall söka tillstånd hos länsstyrelse. Vid sådan ansökan skall fogas bl. a. betyg att sökanden inom riket idkar handel och gjort sig känd för redbarhet och ordentlighet. Om sökanden i sin verksamhet ämnar anlita biträden, skall han beträffande dessa bifoga intyg av samma beskaffenhet. Näringsfrihetsförordningen innehåller ej någon föreskrift om att polismyndighet skall utfärda ifrågavarande intyg. I praxis torde emellertid alltid krävas av polismyndighet utfärdat intyg.

Realisation enligt näringsfrihetsförordningen

Jämlikt 9 § mom. 3 i nyssnämnda förordning åligger det handlande som utom den ort, där han anmält sig till handels idkande, eller ock å sådan ort, innan kontor av stadigvarande beskaffenhet där inrättas, vill på kortare tid å auktion eller under hand annorledes än å marknad avyttra lager av handelsvaror (så kallad realisation) att därtill hos länsstyrelsen söka tillstånd. Vid dylik ansökan skall sökanden foga bl. a. betyg att han gjort sig känd för redbarhet och ordentlighet. Intyg av polismyndighet torde alltid erfordras i dessa tillståndsärenden.

Handel med skjutvapen

Den som vill idka handel med skjutvapen har att söka tillstånd därtill hos länsstyrelsen i det län där rörelsen skall utövas. I 28 § vapenförordningen den 10 juni 1949 föreskrives att tillstånd ej må meddelas annan än den som är berättigad att idka handel i allmänhet samt gjort sig känd för ordentlighet och pålitlighet. Meddelas tillstånd för bolag eller förening, skall för handelsrörelsen finnas en av länsstyrelsen godkänd föreståndare och eventuellt ersättare för denne. Föreståndare och ersättare skall uppfylla de för tillståndshavare föreskrivna villkoren. Vapenförordningen innehåller ej bestämmelser om hur sökandens personliga lämplighet för tillstånd skall styrkas. Såvitt kunnat utrönas hör det till undantagen, att sökanden avfordras vandelsintyg utfärdat av polismyndighet. Länsstyrelserna torde i stället infordra yttrande i ansökningsärendet från lokal polismyndighet. Denna verkställer då utredning i tillståndsfrågan, vari ingår även en undersökning i lokala polisregister och Polisunderrättelser beträffande sökanden. Ärendet redovisas därefter åter till länsstyrelsen i regel med polisrapport eller utredningspromemoria och polismyndighetens utlåtande.

Tillverkning av och handel med explosiva varor

Jämlikt Kungl. förordningen om explosiva varor den 10 juni 1949 erfordras tillstånd av länsstyrelsen för rätt att tillverka och bedriva handel med explosiva varor. Tillverkningsrätt får endast meddelas den som är behörig att idka fabriks- och hantverksrörelse i allmänhet och prövas lämplig att driva tillverkningen. Tillverkningen av explosiva varor skall förestås av en av länsstyrelsen godkänd föreståndare. För föreståndare skall i regel finnas godkänd ersättare. Föreståndare och ersättare skall äga erforderliga teoretiska kunskaper och praktisk erfarenhet samt i övrigt prövas lämplig. Tillstånd till handel med explosiva varor må ej meddelas annan än den, som är behörig idka handel i allmänhet och prövas lämplig att driva rörelsen. Skall bolag eller förening utöva rörelsen, skall denna förestås av en av länsstyrelsen godkänd föreståndare. Även ersättare kan förordnas. Föreståndare och vikarie skall uppfylla de för tillståndshavare föreskrivna villkoren.

I 58 § 1 mom. andra stycket av förordningen finnes föreskrivet, att yttrande skall inhämtas från polismyndigheten i den ort, där vederbörande har sitt hemvist, i ärenden där kännedom kräves om någons personliga egenskaper eller lämplighet, såvida icke av särskilda skäl sådant yttrande icke finnes erforderligt.

Lämplighetsutredning i ifrågavarande ärenden sker på samma sätt som ovan angivits beträffande tillstånd till handel med skjutvapen.

Pantlånerörelse

Lånerörelse, i vilken lösören mottagas som pant (pantlånerörelse), må jämlikt lagen den 29 december 1949 om pantlånerörelse icke utövas utan tillstånd av länsstyrelse. Tillstånd får meddelas endast om behov av rörelsen anses föreligga och skall företrädesvis lämnas antingen kommun eller ock bolag eller ekonomisk förening som har till syfte att driva rörelsen på villkor, fördelaktiga för låntagarna, och utan rätt för delägare eller annan att njuta del i vinst. Enskild person må beviljas tillstånd endast om han gjort sig känd för redbarhet och ordentlighet och i övrigt anses lämplig. Bedrives pantlånerörelse av kommunalt bolag eller ekonomisk förening skall för rörelsen finnas anställd särskild föreståndare, vilken är ansvarig för rörelsens behöriga utövande. Föreståndaren skall vara godkänd av länsstyrelsen. Godkännande må meddelas endast den, som gjort sig känd för redbarhet och ordentlighet och i övrigt anses lämplig. Innan tillstånd meddelas, har länsstyrelsen att inhämta yttrande över ansökningen av kommunens beslutande myndighet och av polismyndigheten i orten. Tillstånd att idka pantlånerörelse samt godkännande av föreståndare må återkallas, när anmärkningar mot rörelsens skötsel eller mot vederbörandes lämplighet därtill föranleder.

Föreligger med avseende å pantlånerörelse anledning till anmärkning, skall polismyndighet göra anmälan därom till länsstyrelsen och därvid föreslå de åtgärder som kan vara erforderliga. Åtalas enskild person som utövar pantlånerörelse eller föreståndare för sådan rörelse för brott, som omförmäles i 12 eller 20—23 kapitlen strafflagen eller för förseelse mot lagen om pantlånerörelse, skall åklagaren så snart ske kan underrätta länsstyrelsen om åtalet samt om utgången av målet.

Erforderlig vandels- och lämplighetsutredning i ifrågavarande ärenden verkställles av polismyndighet och redovisas till länsstyrelsen i samband med att yttrande avgives över ansökningen. Till denna utredning hör regelmässigt undersökning i de lokala polisregistren och i Polisunderrättelser. Därest sökanden nyligen inflyttat till orten, kan stundom finnas anledning inhämta yttrande från polismyndighet å ort, där sökanden tidigare vistats.

För tillsynen över dem som utöva pantlånerörelse brukar polismyndigheterna upplägga särskilda register. Vanligt är att i det lokala polisregistret finnes särskilda spärrkort å ifrågavarande tillståndshavare. Syftet härmed är att den befattningshavare vid polismyndigheten, som närmast utövar

tillsynen över dessa tillståndshavare, skall få kännedom om när i registret antecknas kriminella belastningar eller andra förhållanden som kan inverka på lämplighetsbedömningen av vederbörande.

Handel med skrot, lump och begagnat gods

Utan särskilt tillstånd av polismyndighet får handel med skrot, lump och begagnat gods av vissa slag icke utövas. Bestämmelser härom finnes i Kungl. förordningen den 29 december 1949 angående handel med skrot, lump och begagnat gods. Tillstånd får beviljas bolag eller ekonomisk förening samt enskild person, som gjort sig känd för redbarhet och ordentlighet och i övrigt anses lämplig. För bolag eller ekonomisk förening skall finnas av polismyndigheten godkänd föreståndare, vilken är ansvarig för rörelsens behöriga utövande. Såsom ansvarig föreståndare får polismyndigheten endast godkänna den som gjort sig känd för redbarhet och ordentlighet och i övrigt kan anses lämplig. Tillstånd till handel samt godkännande av föreståndare må återkallas, när anmärkningar mot rörelsens skötsel eller mot vederbörandes lämplighet därtill föranleder.

Över utfärdade tillstånd till handel skall polismyndigheten föra anteckningar i liggare eller kortregister. Åtalas person, som erhållit tillstånd att idka eller godkänts att förestå handelsrörelse enligt förordningen för brott, som omförmäles i 12 eller 20—23 kapitlet strafflagen, eller för förseelse mot förordningen, skall åklagaren så snart ske kan om åtalet samt om utgången av målet underrätta den polismyndighet, som meddelat tillståndet eller godkännandet.

Den utredning om vandel hos enskild tillståndshavare och hos föreståndare, som erfordras enligt sagda förordning, sker huvudsakligast genom undersökning i lokala polisregister och Polisunderrättelser.

För tillsynen över ifrågavarande handel finnes som regel i anslutning till det lokala polisregistret anordnat ett spärrsystem av samma art, som vid pantlånerörelse.

Hotell- och pensionatrörelse

Jämlikt Kungl. stadgan den 8 juni 1917 angående hotell- och pensionatrörelse erfordras för att utöva hotell- och pensionatrörelse särskilt tillstånd av länsstyrelsen. I Stockholm meddelas tillstånd av poliskammaren och i städer med ett invånarantal av minst 20.000 av magistraten. Vid ansökan om tillstånd skall sökanden foga bland annat intyg, att han gjort sig känd för redbarhet och ordentlighet, råder över sig och sin egendom och i övrigt med hänsyn till rörelsens omfattning kan anses lämplig att utöva densamma. Skall rörelsen drivas av bolag, förening eller annan samfällighet, skall föreståndare finnas. Föreståndare har att vid ansökningen foga intyg om redbarhet m. m., som nyss sagts.

I stadgan finnes ej angivet att polismyndighet skall utfärda ifrågavarande

intyg om redbarhet, ordentlighet och lämplighet. Länsstyrelserna torde dock så gott som undantagslöst fordra, att intyg utfärdat av polismyndighet företes. Anmärkas bör, att tillståndsmyndigheten är skyldig remittera ärendet till lokal polismyndighet för yttrande bland annat angående de tilltänkta lokalernas lämplighet. Därest polismyndigheten i något fall icke skulle ha utfärdat intyg, gives sålunda möjlighet för polismyndigheten att i remissärendet uttala sig i vandelsfrågan.

Utskänkning av rusdrycker

Enligt 40 § i rusdrycksförsäljningsförordningen den 26 maj 1954 må rätt till utskänkning av detaljhandelsbolaget överlåtas endast till den som gjort sig känd för ordentlighet och med hänsyn till personliga egenskaper i övrigt och andra förhållanden lämpligen finnes böra utöva rörelsen. Därest överlåtelse sker till annan än enskild person, skall för rörelsen utses en föreståndare och eventuellt en ersättare för denne. Föreståndare och ersättare skall uppfylla nyssnämnda villkor. Förordningen innehåller ej föreskrifter om sättet för styrkandet av ifrågavarande kvalifikationer. Om sökanden tidigare haft utskänkingsrätt och är känd för detaljhandelsbolaget, torde intyg ej erfordras. I övriga fall torde sökanden alltid anmodas att från polismyndighet införskaffa intyg innehållande uttalande om sökandens lämplighet för utövande av dylik rörelse.

Utskänkning och utminuteri av öl

För tillstånd till detaljhandel med öl uppställs i 9 § ölförsäljningsförordningen den 26 maj 1954 samma kvalifikationskrav som för rätt till utskänkning av rusdrycker. Ölförsäljningsförordningen ålägger sökanden att styrka sin behörighet, där den ej är känd för tillståndsmyndigheten, som är länsstyrelse. I förordningen angives ej på vad sätt detta skall ske. I den av Walberg m. fl. utgivna kommentaren till förordningen — »Handel med drycker» — uttalas att sökanden kan visa sin lämplighet genom intyg utfärdat av stadsfiskal, landsfiskal, ordförande i stads- eller kommunalfullmäktige eller annan myndighetsperson. Såvitt kunnat utrönas, brukar länsstyrelserna regelmässigt kräva att sökanden skall uppvisa intyg utfärdat av polismyndigheten i hemorten.

Tillverkning och bearbetning av eldfarlig olja

Enligt Kungl. förordningen den 7 oktober 1921 angående eldfarliga oljor skall ansökan om tillstånd till tillverkning och bearbetning av eldfarlig olja göras skriftligen hos länsstyrelsen i det län inom vilket rörelsen skall utövas. Tillverkning av eldfarlig olja får ej äga rum utan att för fabriken finnes av länsstyrelsen godkänd föreståndare. För att kunna godkännas såsom föreståndare, vartill må utses fabriken ägare eller annan, som denne före-

slagit, erfordras att vara myndig, att vara känd för påtilighet och ordentlighet samt att äga tillförlitligen vitsordad skicklighet att utöva rörelsen. Länsstyrelsen äger utse en eller flera personer att vid förfall för föreståndaren inträda som hans ställföreträdare. Till ställföreträdare må ej utses annan än den, som enligt vad nyss sagts kan godkännas såsom föreståndare.

Remiss till lokal polismyndighet sker utan undantag i ifrågavarande tillståndsärenden. Härvid utreder polismyndigheten bland annat huruvida föreslagna föreståndare och ställföreträdare uppfyller uppställda vandelskvalifikationer. Undersökning sker regelmässigt i det lokala polisregistret och i Polisunderrättelser.

Yrkesmässig automobiltrafik

Tillstånd till yrkesmässig trafik får enligt Kungl. förordningen den 25 oktober 1940 angående yrkesmässig automobiltrafik m. m. meddelas allenast den, som med hänsyn till erfarenhet och vederhäftighet samt andra på frågan inverkan om omständigheter befinnes lämplig såsom utövare av yrkesmässig trafik. Vid ansökan om trafiktillstånd skall fogas handlingar, som är ägnade att bestyrka sökandens lämplighet såsom utövare av det slag av yrkesmässig trafik ansökningen avser. Tillstånd meddelas av länsstyrelsen eller i vissa fall av statens biltrafiknämnd eller polismyndighet.

Det torde höra till undantagen att sökande av trafiktillstånd vid sin ansökan fogar sådana handlingar, att ytterligare lämplighetsutredning kan underlåtas. Tillståndsmyndigheten, som alltid inhämtar den lokala polismyndighetens yttrande i ärendet, brukar regelmässigt fordra att polismyndigheten skall utreda och uttala sig om sökandens lämplighet. I lämplighetsutredningen ingår regelmässigt undersökning i det lokala polisregistret och Polisunderrättelser.

Utsträckt affärstid

Näringsidkare må under vissa förutsättningar jämlikt butikstängningslagen den 21 juli 1948 meddelas tillstånd att hålla butik öppen för allmänheten eller att annorstädes idka försäljning till allmänheten å tid, då sådant eljest icke är förenligt med butikstängningslagens bestämmelser. Tillstånd meddelas av länsstyrelsen. I fråga om försäljning utomhus av varm korv m. m. från fastställd plats meddelas dock tillstånd i stad av magistraten eller kommunalborgmästaren — i Stockholm överståthållarämbetet — samt å landet av polismyndigheten.

Tillstånd varom nu är fråga får icke meddelas, om sökanden icke uppfyller de villkor, som gäller för idkande av handel i allmänhet, eller anledning finnes till antagande, att han icke är lämplig att utöva verksamheten, och ej heller om hinder prövas föreligga ur hälsovårds-, ordnings-, säkerhets- eller liknande synpunkt.

Bestämmelsen innebär, såvitt angår lämplighetskravet, enligt förarbetena till lagen bland annat, att sökanden skall vara en person, som kan antagas fullt ställa sig till efterrättelse vad som i samband med ett medgivande åligger honom. Det uttalas vidare att det ur denna synpunkt kan föreligga skäl att avslå en ansökan, om sökanden tidigare dömts för förseelse mot butikstängningslagen.

Tillståndsmyndigheten inhämtar i dessa ärenden alltid yttrande av den lokala polismyndigheten. Dess yttrande skall som regel avse dels frågan om hinder för tillstånd möter ur ordnings- och säkerhetssynpunkt och dels frågan om sökandens lämplighet för tillstånd. Undersökning i det lokala polisregistret och i Polisunderrättelser torde alltid ingå i polismyndighetens utredning i dessa ärenden.

Körskoleverksamhet

Yrkesmässig utbildning av bil- och motorcykelförare får ej bedrivas utan tillstånd av länsstyrelsen (36 § vägtrafikförordningen den 28 september 1951). Tillstånd må meddelas fysisk eller juridisk person, som med hänsyn till vederhäftighet samt andra på frågan inverkan omständigheter befinnes äga förutsättningar att bedriva körskola på sådant sätt, att det allmännas krav på god förarutbildning blir tillgodosett. Vid körskola skall finnas en för skolans utbildningsarbete i dess helhet ansvarig föreståndare, vilken godkänts för uppdraget av länsstyrelsen. Om så erfordras med hänsyn till omfattningen av skolans verksamhet, skall vid skolan, utöver föreståndaren, finnas en eller flera av länsstyrelsen för skolan godkända lärare med kompetens för såväl teoretisk som praktisk undervisning. Uppsikt över sådan övningskörning, som angives i 30 § vägtrafikförordningen, får vid körskola icke utövas av annan än för skolan godkänd föreståndare eller lärare eller av särskild av länsstyrelsen för skolan godkänd instruktör.

Vid ansökan hos länsstyrelse om godkännande såsom föreståndare, lärare eller instruktör vid körskola skall fogas kompetensbevis utfärdat av besiktningssman och i vissa fall utdrag av körkortsregister. Därjämte skall sökanden inkomma med ett intyg, utfärdat inom tre månader före ansökningen, av polismyndigheten i sökandens mantalsskrivningsort, att sökanden under de senaste två åren gjort sig känd för nyktert levnadssätt samt med hänsyn till sina personliga förhållanden i övrigt icke kan anses olämplig att handhava undervisningen i körskola.

Före utfärdandet av intyg, som nu sagts, inforrdar polismyndigheten yttrande från vederbörande nykterhetsnämnd och verkställer undersökning i det lokala polisregistret och Polisunderrättelser.

Biografrörelse

Enligt förordningen med vissa bestämmelser angående biografier och filmförevisning den 3 juni 1932 skall för biograf finnas föreståndare och, om

så erfordras, ersättare för denne. Föreståndare och ersättare får endast den vara, som fyllt 21 år och som gjort sig känd för pålitlighet och ordentlighet. Det åligger biografens ägare att hos polismyndigheten i orten anmäla vem som är föreståndare respektive ersättare. Finner polismyndigheten föreståndare eller vikarie icke vara lämplig för uppdraget, åligger det biografens innehavare att efter anmälan av polismyndigheten utse annan person. Vid sin lämplighetsprövning brukar polismyndigheten, därest vederbörande icke är känd som en pålitlig och ordentlig person och därför utan vidare kan godtagas för uppdraget, verkställa undersökning i det lokala polisregistret och i Polisunderrättelser.

Handel med preventivmedel

Den som vill idka handel med preventivmedel annorstädes än i apoteksinrättning eller läkemedelsförråd har jämlikt Kungl. förordningen om handel med preventivmedel den 5 juni 1959 att söka tillstånd därtill, i Stockholm hos överståthållarämbetet och i övrigt hos polismyndigheten å den ort, där försäljningen skall bedrivas. Skall handeln bedrivas av bolag eller förening skall en person utses att förestå rörelsen. I förordningen finnes uppställda ett flertal villkor för rätt att erhålla tillstånd. Bland annat fordras, att sökanden är berättigad idka handel i allmänhet och med hänsyn till den reklam han uppgivit sig ämna bedriva och i övrigt kända förhållanden är lämpad att erhålla tillstånd. Då sökanden är bolag eller förening gäller villkoret, att rörelsen omhänderhaves av lämplig föreståndare. Tillstånd kan återkallas, när skäl är därtill.

Av det ovanstående framgår att tillståndsmyndigheten har att ingå på en prövning av sökandens respektive föreståndarens allmänna lämplighet. Härvid är det praxis att undersökning bland annat sker i det lokala polisregistret och Polisunderrättelser.

För erhållande av viss behörighet eller rättighet

I vissa författningar har föreskrivits att för erhållande av vissa behörigheter eller rättigheter kräves, att sökandens lämplighet blivit ådagalagd. Därvid har ibland uttryckligen angivits, ibland endast förutsatts, att lämpligheten skall styrkas genom vandelsutredning. Vid sådan vandelsutredning anlitas främst de lokala polisregistren. I det följande lämnas en översikt av härom meddelade författningsföreskrifter.

Svenskt medborgarskap

Bland villkoren för utlännings förvärv av svenskt medborgarskap är i 6 § lagen den 22 juni 1950 om svenskt medborgarskap upptaget kravet, att vederbörande skall ha fört en hederligandel. I 4 § kungörelsen den 24 november 1950 med vissa bestämmelser rörande tillämpningen av samma lag har länsstyrelserna ålagts att genom polismyndighet eller på annat sätt i

erforderlig utsträckning införskaffa utredning bl. a. om sökandens vandel. Utredning härom erhålles genom att länsstyrelsen remitterar ärendet till polismyndigheterna i de distrikt, där sökanden under sin vistelse i Sverige haft sitt hemvist eller innehaft anställning. Polismyndigheterna avgiver yttrande på grundval av utredning inom distriktet och undersökningar i lokala polis- och åklagarregister. Kontroll sker i dessa ärenden också i Polisunderrättelser och i förekommande fall även i statens kriminaltekniska anstalts och utlänningskommissionens register.

Pass

Svensk medborgare må icke utresa ur riket till annat land än Danmark, Finland, Island eller Norge med mindre han har giltigt pass. Behörighet att inom riket utfärda pass åt svensk medborgare för utrikes resa tillkommer länsstyrelse samt magistrater och poliskammare i vissa städer. Utom riket utfärdas pass vid beskickningar och konsulat.

Bestämmelser om utfärdande av pass återfinnes dels i Kungl. kungörelsen den 31 maj 1940 om utfärdande inom riket av pass åt svensk medborgare för utrikes resa (passkungörelsen) och dels i Kungl. kungörelsen den 14 juni 1940 om utfärdande av pass å beskickningar och konsulat (utrikesförvaltningens passkungörelse).

I varje passärende skall verkställas utredning, huruvida hinder möter mot utfärdande av pass. Sådan utredning skall ombesörjas av den myndighet till vilken ansöknings ingivits. Yttrande skall i regel inhämtas från polismyndigheten i den ort, där sökanden har sitt hemvist.

Hinder mot utfärdande av pass föreligger enligt bestämmelserna i passkungörelsen i följande fall:

1. om sökanden är föremål för sådan efterlysning som enligt särskilda bestämmelser införes i tidningen Polisunderrättelser;
2. om för sökanden meddelats avflyttningsförbud, som avses i 3 § lagen om förbud för vissa underhållsskyldiga att avflytta från riket;
3. om passmyndigheten har kännedom om eller skäligen anledning antaga, att sådana omständigheter föreligga, som enligt gällande bestämmelser kunna för sökanden föranleda efterlysning eller förbud, som under 1 och 2 sägs;
4. om passmyndigheten har kännedom om att rätten meddelat eller fastställt reseförbud enligt 25 kap. rättegångsbalken för sökanden;
5. om passmyndigheten har kännedom om att sökanden ådömts urbota straff och sannolika skäl finnes till antagande, att han ämnar undandraga sig straffet genom att resa ur riket;
6. om passmyndigheten har kännedom om eller skäligen anledning antaga att sökanden står i sådan förbindelse med utlandet eller eljest bedriver sådan verksamhet som är skadlig för svenska statsintressen;
7. om sannolika skäl finnes till antagande, att sökanden ämnar använda passet för obehörigt ändamål; samt

8. om med hänsyn till rikets försvarsberedskap sökanden prövas icke böra tilldelas pass.

Även under vissa andra förutsättningar kan sökanden vägras pass. Här-om gäller följande.

Den som villkorligt frigivits efter undergående av frihetsstraff eller på prov utskrivits från förvaring eller internering i säkerhetsanstalt eller från ungdomsfängelse må, därest han enligt vad därom är särskilt stadgat står under tillsyn eller icke är fri i val av vistelseort, ej erhålla pass utan medgivande av tillsyningsmannen eller den som har att bestämma rörande vistelseorten. Ej heller må den som i anledning av villkorlig dom står under övervakning erhålla pass utan övervakarens medgivande. Om passmyndigheten har kännedom om att sökanden är intagen å sinnessjukhus eller på försök därifrån utskrivits, må pass ej utfärdas för sökanden utan medgivande av vederbörande läkare.

Kontrollen huruvida passhinder förefinnes eller icke verkställas genom lokal polismyndighets försorg. Undersökning beträffande passökande sker regelmässigt i det lokala polisregistret. Därutöver måste s. k. slagning ske dels i en av statens kriminaltekniska anstalt utgiven särskild förteckning över gällande avflyttningsförbund (se sid. 166 härnedan) och dels i Polisunderrättelser. Passärenden redovisas till vederbörande länsstyrelse med besked huruvida passhinder föreligger eller icke. Har hinder för utfärdande av pass befunnits föreligga, lämnar polismyndigheten besked till länsstyrelsen om vari hindret består.

Vapenfri militärtjänst

Värnpliktig för vilken bruk av vapen mot annan skulle medföra djup samvetsnöd kan av Konungen jämlikt lagen den 26 mars 1943 om vapenfria värnpliktiga meddelas tillstånd att fullgöra vapenfri tjänst. Vid ansökan om tillstånd att fullgöra vapenfri tjänst skall jämlikt 1 § 3 c) Kungl. kungörelsen den 26 mars 1943 med vissa bestämmelser angående vapenfria värnpliktiga fogas bl. a. intyg av polismästare eller stadsfiskal i stad eller landsfogde eller landsfiskal å landet i fråga om sökandensandel.

I detta sammanhang må nämnas att polismästare eller stadsfiskal i stad eller landsfogde eller landsfiskal jämlikt 1 § 3 e) nyssnämnda kungörelse har att avgiva vissa intyg om trovärdighet m. m. enligt följande ordning. Den som söker tillstånd att fullgöra vapenfri tjänst skall vid ansökan foga intyg utfärdat på heder och samvete av två till myndig ålder komna, trovärdiga personer, vilka under långvarig bekantskap med sökanden förvärvat ingående kännedom om hans personliga förhållanden, att de är övertygade att bruk av vapen mot annan skulle för honom medföra djup samvetsnöd. Detta intyg skall innehålla upplysningar även i andra i kungörelsen särskilt angivna hänseenden. Det åligger sökanden att uppvisa ifrågavarande

intyg hos polismyndighet och begära dels intyg, som skall vara utfärdat av polismästare, stadsfiskal, landsfogde eller landsfiskal, om intygsgivarnas trovärdighet och dels utredning av polismyndighet i frågan om intygsgivarna gjort sig kända för agitation mot värnpliktstjänstgöring.

Utfärdandet av de nu ifrågavarande intygen föregås av undersökning i det lokala polisregistret och i Polisunderrättelser. Därutöver brukar polismyndigheterna inhämta ytterligare upplysningar från arbetsgivare, kommunala förtroendemän och andra.

Intyg om sökandens vandel brukar formuleras på följande sätt: »Att N.N., såvitt polismyndigheten har sig bekant, gjort sig känd för god vandel, varder härmed till bevis meddelat.» En del polismyndigheter utformar dock dessa intyg i huvudsak på samma sätt som strafflöshetsintygen, d.v.s. det intygas, att vederbörande icke varit för brott tilltalad eller straffad. Ibland göres tillägget »och att om honom i övrigt icke är något ofördelaktigt känt».

De s. k. trovärdighetsintygen formuleras i regel på följande sätt: »Att N.N., såvitt polismyndigheten har sig bekant, är en trovärdig person samt att han ej gjort sig känd för agitation mot värnpliktstjänstgöring, varder härmed till bevis meddelat.»

Körkort

Enligt vägtrafikförordningen den 28 september 1951 skall ansökan om körkort göras hos länsstyrelsen i det län, inom vilket sökanden är mantalsskriven, eller, om han icke är mantalsskriven i riket, hos länsstyrelsen i det län, där han vistas. Vid ansökan om körkort skall fogas bland annat ett intyg, utfärdat inom tre månader före ansökningen, av polismyndigheten i sökandens mantalsskrivningsort, huruvida sökanden med hänsyn till sina personliga förhållanden får anses lämplig såsom förare av körkortspliktigt fordon (lämplighetsintyg). Är sökanden icke mantalsskriven i riket må utredning om lämplighet, som nu sagts, kunna förebringas i annan ordning.

I 32 § vägtrafikförordningen har föreskrivits vilken utredning polismyndighet har att verkställa i dessa intygsärenden. Polismyndighet skall före utfärdande av intyg kontrollera, huruvida sökanden förekommer i tillgängliga register över personer, som misstänkts eller straffats för brott eller vilkas körkort återkallats, ävensom höra nykterhetsnämnden, annan polismyndighet samt, om så finnes erforderligt, jämväl annan, som äger kännedom i saken. Framkommer vid undersökningen anmärkning av beskaffenhet att inverka på bedömningen av sökandens lämplighet som motorfordonsförare, skall polismyndigheten verkställa den mera ingående utredning som i anledning därav kan anses erforderligt. Redogörelse för denna utredning skall av polismyndigheten insändas till länsstyrelsen. På lämplighetsintyget skall polismyndigheten ange, att sådan redogörelse kommer att insändas.

Vid körkortsmyndighetens — länsstyrelsens — prövning av ansökningen skall särskilt beaktas, huruvida sökanden gjort sig känd för nyktert levnads-

sätt och om det kan antagas, att han såsom motorfordonsförare kommer att visa hänsyn till andra, omdöme och ansvar samt respekt för trafikens regler. Den som sakfällts för fylleri och olovlig körning må ej erhålla körkort, innan två år förflutit från förseelsens begående, såvida det ej kan anses uppenbart, att sökanden ändock är att bedöma såsom en skötsam person.

Utfärdandet av lämplighetsintyg skall, såsom härovan anmärkts, föregås av bland annat undersökning i »tillgängliga register». 1953 års trafiksäkerhetsutredning föreslog i sitt betänkande Trafiksäkerhet II (SOU 1957:18), att polismyndighet skulle kontrollera, huruvida sökanden förekom i de polisiära register, som fördes hos lokal polismyndighet, i Polisunderrättelser och i den särskilda förteckning, som av statens kriminaltekniska anstalt utgives över återkallade körkort. Utredningen ansåg, att föreskrift härom borde intagas i vägtrafikförordningen. Departementschefen förklarade sig i allt väsentligt biträda vad utredningen yttrat beträffande undersökningens omfattning men uttalade, att vissa skäl — bland annat rådande ovisshet om den framtida utformningen av brottsregistreringen — gjorde det mindre lämpligt att i vägtrafikförordningen intaga detaljerade bestämmelser om att polismyndigheten skall inhämta upplysningar ur vissa särskilda register. Bestämmelserna borde enligt departementschefen givas en mera allmänt hållen avfattning än utredningen föreslagit. I departementsförslaget, som gillades av riksdagen, intogs därför i vägtrafikförordningen endast föreskriften, att polismyndighet skall kontrollera, huruvida sökanden förekommer i tillgängliga register.

Trafikkort

Enligt Kungl. förordningen den 25 oktober 1940 angående yrkesmässig automobiltrafik m. m. skall vid ansökan om trafikkort till länsstyrelsen fogas bland annat intyg utfärdat inom tre månader före ansökningen av polismyndigheten i sökandens mantalsskrivningsort, huruvida sökanden med hänsyn till sina personliga förhållanden får anses lämplig såsom förare av automobil i yrkesmässig trafik (lämplighetsintyg). För utfärdande av lämplighetsintyg av denna art gäller föreskrifter om registerundersökning och infordrande av yttranden av samma innehåll som beträffande lämplighetsintyg för körkort.

Innehav av vapen och ammunition

Enligt 8 § 1 mom. vapenförordningen den 10 juni 1949 må tillstånd att inneha skjutvapen endast meddelas enskild person, som finnes vara i behov av vapnet samt skäligen kan antagas ej komma att missbruka detsamma. För innehav av pistol eller annat dylikt fickvapen må tillstånd ej meddelas, med mindre synnerliga skäl föreligger. Prövningen tillkommer polismyndigheten i den ort där sökanden har sitt hemvist.

Kungl. Maj:t har den 25 november 1955 fastställt föreskrifter och anvisningar rörande tillämpningen av vapenförordningen. I dessa föreskrifter och anvisningar har frågan om de krav, som bör uppställas beträffande de personliga kvalifikationerna hos innehavare av vapen behandlats. Som allmän fordran bör uppställas, heter det, att sökanden är känd för pålitlighet och laglydnad, är omdömesgill och eljest lämplig att införtros innehav av skjutvapen.

I vapenförordningen har polismyndighet tillagts rätt och skyldighet att under vissa förutsättningar återkalla meddelat tillstånd att inneha skjutvapen eller, där fråga är om deklarerat vapen, meddela förbud mot fortsatt innehav av vapnet. Förutsättningarna är, att innehavaren ådalgat sådana egenskaper, att han icke vidare bör betros med att inneha skjutvapen, att han till följd av sjukdom, alkoholmissbruk eller dylikt finnes olämplig att inneha sådant vapen eller att eljest skälig anledning förekommer till återkallelse eller förbud.

I anvisningarna till vapenförordningen har vissa riktlinjer för bedömningen i frågor om återkallelse av tillstånd till vapeninnehav angivits. Dessa riktlinjer bör enligt anvisningarna även utgöra ledning för bedömningen av sökandens lämplighet att inneha vapen. Anvisningarna innehåller härutinnan följande.

Olämplighet att inneha skjutvapen kan enligt anvisningarna bl. a. ådaggäggas genom vissa brottsliga handlingar, såsom mord, dråp, grov misshandel eller försök till eller hot om sådana våldshandlingar, vidare brott som riktar sig mot statens säkerhet eller innebär fara härför, t. ex. spioneri, olovlig kärverksamhet. Vissa brott mot allmän ordning, såsom upplöpp, ohörsamhet mot ordningsmakten och uppvigling, anses också kunna diskvalificera vederbörande för fortsatt vapeninnehav. En enstaka fylleriförseelse bör i allmänhet icke föranleda indragning av vederbörandes vapenlicens. Upprepade dylika förseelser bör dock medföra sådan verkan. Detsamma gäller där någon uppträtt berusad i samband med jakt, övningsskjutning eller dylikt eller om han gjort sig skyldig till djurplågeri, särskilt om det ägt rum under jakt. — Även andra i strafflagen upptagna brott än de nu angivna kan innefatta belägg för vederbörandes olämplighet att inneha skjutvapen. — Klart är vidare att även sådana lindriga former av straffbara handlingar, som brukar benämnas förseelser eller överträdelser, kan medföra att den felande berövas rätten att inneha skjutvapen. Vilka förseelser, som bör föranleda härtill, får bedömas från fall till fall. Att exempelvis vissa grövre förseelser mot vapenförordningen, såsom grovt åsidosättande av vårdnads-skyldigheten (12 §), eller mot jaktförfattningarna, såsom yrkesmässigt tjuvskytte eller jakt på förbjuden tid efter mera värdefullt vilt (älg, hjort, rådjur etc.), bör medföra indragning av vapenlicensen är uppenbart. Vidare framhålles, att även i och för sig obetydliga förseelser kan föranleda återkallelse av vapenlicens, då vederbörande därigenom kan anses ha åsidosatt

de krav på laglydnad, pålitlighet och omdömesgillhet, som en vapeninnehavare bör uppfylla. — Indragning av rätt att inneha vapen kan emellertid ifrågakomma även då vapeninnehavaren på annat sätt än genom brottsliga handlingar ådagalagt omdömeslöshet, bristande pålitlighet och andra liknande egenskaper. — Det kan vidare bli fråga om att återkalla vapenlicens, då innehavaren till följd av sinnessjukdom eller annan psykisk sjukdom, missbruk av alkohol eller narkotika eller dylikt finnes olämplig att inneha skjutvapen. För bedömande huruvida i sådant fall ingripande bör ske torde det ofta vara nödvändigt att yttrande inhämtas från läkare. I fråga om alkoholmissbruk bör, om ärendet icke behandlats av nykterhetsnämnden, även denna höras.

I anvisningarna sägs, att betänkligheterna mot att förvägra en person att förvärva vapen bör vara mindre, än då fråga är att genom återkallelse av vapenlicens frångåta vederbörande rätten att inneha ett redan förvärvat vapen. Vid prövningen av ansökan om tillstånd att inneha vapen bör en enskilda förselse av de slag, som anförts i framställningen om återkallellesituationer, eller lindrigare brott, som icke innefattar något moment av våld, icke utan vidare verka diskvalificerande och ej heller brott, som ligger långt tillbaka i tiden.

Beträffande vandelsutredningen i vapenärenden uttalas i anvisningarna, att i de fall, då vapensökanden vistats endast en kort tid i orten, yttrande bör inhämtas från polismyndigheten i den ort, där sökanden tidigare varit bosatt. Vidare bör, så snart anledning därtill förekommer, nykterhetsnämnd höras. Då det ur säkerhetssynpunkt kan synas tveksamt, om sökanden skall betros med att inneha vapen, bör ärendet underställas landsfogden i länet. Avser ansökan pistol eller annat fickvapen, skall sådant samråd med landsfogden regelmässigt äga rum.

Den vandelsutredning polismyndigheten enligt gällande föreskrifter och anvisningar har att verkställa i vapenärenden måste uppenbarligen vara mycket noggrann. Utredningen omfattar alltid undersökning i det lokala polisregistret och Polisunderrättelser men kompletteras i regel av upplysningar, som inhämtas från personer, till vilka sökanden hänvisat, exempelvis funktionärer i skytte- eller jaktsammanslutningar, befäl inom hemvärn eller driftvärn, kommunernas förtroendemän m. fl.

Vad härovan sagts om tillstånd att inneha vapen gäller i tillämpliga delar även tillstånd att inneha ammunition.

Flygcertifikat

För behörighet att göra tjänst å luftfartyg erfordras certifikat utfärdat av luftfartsstyrelsen. I 13 § Kungl. förordningen den 20 april 1928 med vissa bestämmelser rörande tillämpningen av förordningen om luftfart har bland villkoren för att erhålla certifikat eller förlängning eller förnyelse av certifikat som förare, navigatör, mekaniker eller radiotelegrafist (radiotelefo-

nist) upptagits, att vederbörande skall ha gjort sig känd för nykterhet och ordentlighet samt, då fråga är om förlängning eller förnyelse av certifikat, befunnits ha på ett tillfredsställande sätt iakttagit de råd och anvisningar beträffande levnadssätt m. m. som utfärdats av medicinalstyrelsen.

Enligt förordningen äger luftfartsstyrelsen utfärda ytterligare erforderliga bestämmelser rörande utfärdande, förlängning och förnyelse av certifikat. Likaså äger medicinalstyrelsen efter samråd med luftfartsstyrelsen uppställa bestämmelser om de krav beträffande fysisk och psykisk lämplighet, som skall gälla för erhållande av certifikat.

Medicinalstyrelsen har den 17 juni 1939 efter samråd med luftfartsstyrelsen utfärdat följande bestämmelser i ifrågavarande avseende. Sökande av certifikat skall i samband med läkarundersökning till läkaren överlämna intyg utfärdat inom två månader före ansökan av polismyndigheten å den eller de orter inom riket, varest sökanden under de senaste två åren varit mantalsskriven. Intyget skall utvisa, att sökanden gjort sig känd för ett nyktert levnadssätt och med hänsyn till sina personliga förhållanden i övrigt icke kan anses olämplig för flygtjänst ombord å luftfartyg.

Innan polismyndighet utfärdar ifrågavarande intyg, sker först undersökning om sökandens mantalsskrivningsförhållanden de två senaste åren. Har sökanden under denna tid varit mantalsskriven å annan ort, än där han söker intyg, remitteras ärendet till vederbörande polismyndighet för yttrande. Därefter begäres yttrande av nykterhetsnämnden. Slutligen sker undersökning i det lokala polisregistret och i Polisunderrättelser.

Innehav av explosiv vara

Explosiv vara får innehavas endast av den, som erhållit tillstånd därtill. Tillstånd meddelas av länsstyrelse eller i vissa fall av lokal polismyndighet. Bestämmelser härom återfinnes i Kungl. förordningen den 10 juni 1949 om explosiva varor. Tillstånd får enligt förordningen ej meddelas annan än den, som kan antagas komma att handhava varan med nödig aktsamhet och icke missbruka densamma. Meddelas tillstånd för bolag eller förening att inneha förråd av explosiv vara, skall förrådet förestås av en av tillståndsmyndigheten godkänd föreståndare eller ersättare för denne. Föreståndare och ersättare skall uppfylla de för tillståndshavare föreskrivna villkoren.

I 58 § 1 mom. andra stycket sagda förordning föreskrives att i ärenden, där kännedom kräves om någons personliga egenskaper eller lämplighet, yttrande skall inhämtas från polismyndigheten å den ort, där vederbörande har sitt hemvist, såvida icke av särskilda skäl sådant yttrande icke finnes erforderligt

För vandels- och lämplighetsutredningen i ifrågavarande tillståndsärenden anlitas de lokala polisregistren och Polisunderrättelser. Utredningen och bedömningen av lämpligheten sker i huvudsak på samma sätt som beträffande tillståndsgivningen i vapenärenden.

Apparatskötare vid filmförevisning

Enligt Kungl. förordningen med vissa bestämmelser angående biografier och filmförevisning den 3 juni 1932 får projektionsapparat för filmförevisning skötas allenast av den som därtill innehar gällande tillstånd. Ansökan om sådant tillstånd skall göras hos polismyndigheten å den ort, där sökanden är mantalsskriven. Har vederbörande undergått prov och härvid godkänts av sakkunnig och skäl ej föreligger på grund varav sökanden må anses olämplig för skötsel av projektionsapparat skall tillstånd meddelas. Givet tillstånd kan återkallas, när skäl är därtill.

Vid ifrågavarande tillståndsgivning företager polismyndigheterna undersökning i de lokala polisregistren och Polisunderrättelser.

Innehav av gift för näringsutövning

Apoteksföreståndare äger jämlikt Kungl. Maj:ts giftstadga den 26 november 1943 under vissa förutsättningar försälja eller eljest överlåta gift av första klassen till näringsidkare, som i sitt yrke använder sådant gift. Är näringsidkaren icke av apoteksföreståndaren känd såsom pålitlig person, har han att för apoteksföreståndaren förete poliskammars, magistrats, kommunalborgmästares eller landsfiskals inom ett år före rekvisitionen utfärdade intyg därom, att han är berättigad utöva det yrke, för vars bedrivande giftet skall användas, ävensom att han är känd för pålitlighet.

Motsvarande bestämmelser gäller enligt giftstadgan även vid vissa försäljningar och överlåtelser av gift av första klassen från fabrikant, som tillverkat sådant gift, och från den som bedriver grosshandel med gift av första klassen, till näringsidkare, vilken i sitt yrke använder dylikt gift.

I de fall polismyndighet ej har att utfärda dylika intyg sker alltid remiss i ärendet från intygsmyndigheten till polismyndigheten. I sitt yttrande redovisar polismyndigheten vad som inhämtats vid undersökning i lokala polisregister och Polisunderrättelser ävensom vad i övrigt kunnat utrönas om sökandens pålitlighet.

Användning av gift för bekämpande av ohyra

Jämlikt Kungl. kungörelsen den 26 november 1943 om begagnande av vissa gifter till förgörande av ohyra fordras tillstånd av medicinalstyrelsen eller i vissa fall av statens växtskyddsanstalt för att yrkesmässigt få nyttja vissa gifter för förgörande av ohyra. Vid ansökan om tillstånd skall fogas intyg utfärdat av polismyndigheten i den ort, där sökanden är mantalsskriven, att sökanden gjort sig känd för ett nyktert levnadssätt samt att han med hänsyn till sina personliga förhållanden i övrigt icke kan anses olämplig att erhålla tillstånd. Intyget skall vara utfärdat inom två månader före ansökningen.

Utfärdandet av intyget sker efter hörande av nykterhetsnämnden och undersökning i det lokala polisregistret och Polisunderrättelser.

Innehav av sprit för tekniskt, industriellt eller likartat ändamål
 Kontrollstyrelsen äger jämlikt Kungl. kungörelsen den 6 maj 1955 angående försäljning och införsel av rusdrycker för särskilda ändamål meddela bl. a. tillstånd till inköp av rusdrycker för användning i exempelvis teknisk, industriell eller likartad verksamhet. I kungörelsen föreskrives bl. a. att tillstånd må lämnas allenast åt sökande, som är känd för pålitlighet. Bestämmelser har icke givits i frågan, hur pålitlighet i förekommande fall skall styrkas.

Utredningen har observerat, att i enstaka fall personer vänt sig till polismyndighet för att erhålla intyg om pålitlighet att fogas vid ansökan om tillstånd till förvärv av sprit för härovan angivet ändamål (exempelvis: »innehav av 96-procentig sprit för småbrödstillverkning»). Från kontrollstyrelsen har emellertid inhämtats, att från styrelsens sida ej uppställs krav på företeende av pålitlighetsintyg vid handläggningen av ifrågavarande tillståndsärenden.

Mästarbrev

Enligt Kungl. kungörelsen den 11 oktober 1940 angående mästarbrev för hantverksutövare må Sveriges Hantverks- och Småindustriorganisation tilldela förtjänta och skickliga hantverksutövare mästarbrev avseende visst yrke. Sådant brev må icke tilldelas annan än den som — bland andra villkor — gjort sig känd för god vandel. Sökanden har att vid ansökan foga de handlingar han vill åberopa till bevis att han uppfyller föreskrivna villkor. Någon närmare föreskrift om hur styrkandet av god vandel skall ske, återfinnes ej i kungörelsen. Från organisationen har upplysts, att sökanden åläggas att inkomma med vandelsintyg utfärdat antingen av person med offentlig tjänsteställning såsom pastor, kommunalnämnsordförande m. fl. eller av polismyndighet. Det synes ha blivit allt vanligare att sökandena åberopar polisintyg i dessa ärenden.

2. För vandelsutredning i andra fall

Ovan (s. 41 ff) har lämnats en översikt över situationer då utredning om strafflöshet, redbarhet eller lämplighet företages på grund av föreskrift här- om i lag eller författning eller med stöd därav meddelade bestämmelser. Det är emellertid uppenbart, att särskilt polismyndigheterna vid kontrollen över allmän ordning och säkerhet i åtskilliga fall icke kan underlåta att ingå på en vandelsprövning även om så icke uttryckligen föreskrivits i lag eller författning. Anmärkas bör, att inom vissa lagstiftningsområden författningarna icke innehåller föreskrifter om vandelsutredning, medan däremot innehållet i förarbetena giver vid handen, att sådan utredning förutsättes skola ske.

I det följande lämnas några exempel på situationer, där vandelsutred-

ning genom lokala polisregister stundom sker, oaktat lagstiftningen icke innehåller direkta föreskrifter härom.

På utlänningslagstiftningens område kan hänvisas till att för meddelande av tillstånd till inresa och uppehåll i riket samt tillstånd till bosättning och arbete i de flesta fall erfordras utredning angående sökandens personliga förhållanden. Härvid användes de lokala polisregistren, Polisunderrättelser och specialregister, som föres vid statens utlänningskommission. Sådan utredning är oftast även påkallad vid meddelandet av vissa särskilda tillstånd för utländsk medborgare, såsom exempelvis att förvärva fast egendom, att idka handels- eller fabriksrörelse, hantverk eller annan hantering samt att giva eller medverka vid vissa offentliga tillställningar.

Enligt 6 § allmänna ordningsstadgan den 14 december 1956 får sprängning, fyrverkeri och skjutning med eldvapen ej äga rum inom stadsplane-lagt område i stad, köping och annat samhälle, där byggnadslagens bestämmelser för stad äger tillämpning, utan tillstånd av polismyndigheten. Några kvalifikationskrav finnes ej angivna i ordningsstadgan beträffande tillståndshavare. I vart fall beträffande dem, som söker tillstånd till sprängning, är det oftast nödvändigt att verkställa närmare utredning. Uppenbarligen kan tillstånd av ordnings- och säkerhetsskäl endast meddelas fullt pålitliga personer. Såvitt utredningen kunnat utröna sker regelmässigt en vandelsutredning omfattande bland annat undersökning i de lokala polisiära registren i ärenden av denna art.

På anordnare av sådana offentliga tillställningar, som enligt den allmänna ordningsstadgan är underkastade tillståndstvång, måste självfallet uppställas vissa lämplighetskrav. Sådan anordnare har att svara för att god ordning råder vid tillställningen samt är pliktig ställa sig till efterrättelse de föreskrifter med avseende å ordning och säkerhet som polismyndigheten meddelar. Det är därför angeläget att såsom ansvarig anordnare fungerar endast person, som kan förväntas ha vilja och förmåga att följa gällande bestämmelser. På grund härav kan tillståndsmyndighet ha anledning verkställa viss vandelsutredning beträffande föreslagen anordnare.

Vad nu sagts om anordnare av offentliga tillställningar gäller även föreståndare för lotterier.

För tillgodoseende av enskilda intressen

I det föregående har behandlats användningen av lokala polisregister för offentlig verksamhet eller liknande. Registren användes därutöver i viss utsträckning för tillgodoseende av enskilda intressen. Här avses situationer, då enskild för att vinna arbetsanställning, i regel av privat karaktär, för att kunna utöva viss verksamhet eller för personliga angelägenheter har behov av att kunna styrka, att han icke gjort sig skyldig till brottsligt förfarande, som föranlett anteckning i polisregister. Uppllysning härom lämnas av polismyndighet endast i form av strafflöshetsintyg.

1. För arbetsanställning

Av den föregående framställningen har framgått, att på grund av föreskrifter i lag eller författning eller med stöd därav meddelade bestämmelser utredning om strafflöshet, redbarhet och lämplighet ofta företages beträffande sökande till vissa anställningar i stat eller kommun. Beträffande andra anställningar — i stat, kommun eller enskild tjänst — sker som regel ingen vandelsutredning grundad på upplysningar från polisiära register. Erforderlig anställningsprövning företas av arbetsgivaren i regel med hjälp enbart av sökandens skol- och arbetsbetyg, referensupplysningar och anställningsintervju.

Emellertid förekommer det i viss utsträckning att arbetsgivare avfordrar arbetsökande officiella strafflöshetsintyg. Fråga är här om strafflöshetsintyg, vilka utfärdas av lokal polismyndighet på begäran av den person intyget skall avse för att sedan av sökanden företes inför arbetsgivaren.

Sökande till vissa anställningar synes alltid avfordras strafflöshetsintyg. Såvitt utredningen kunnat utröna tillämpas en sådan praxis beträffande ordinarie manlig personal vid Nya Systemaktiebolagets butiker, ordinarie hamnarbetarpersonal vid Stockholms Frihamnsaktiebolag, personal i ambulans- och allmän räddningstjänst vid Räddningskåren Aktiebolag samt manlig städningpersonal vid Allmänna Städningaktiebolaget. Från personalledningarna vid dessa företag har uppgivits, att man där på grund av tjänstens art anser sig böra ställa höga krav på pålitlighet hos arbetstagarna och att man därför funnit sig böra utnyttja strafflöshetsintyg till ledning vid antagningsprövningen.

Samma praxis tillämpas av åtskilliga banker vid antagning av vaktmästare, expeditionsvakter och chaufförer. Även vissa varuhus använder strafflöshetsintyg som ett led i vandelsprövningen av personer, som söker anställning som varuhuskontrollanter, varubud eller försäljningsbiträden. Även i dessa fall åberopas som skäl för denna praxis, att kraven på pålitlighet måste ställas högt och att det officiella vandelsbeviset är ett värdefullt hjälpmedel vid anställningsprövningen.

I övrigt förekommer det, utan att någon fast praxis, såvitt kunnat utrönas, förefinnes, att sökande till olika anställningar stundom måste förete strafflöshetsintyg. Som exempel på dylika anställningar må nämnas: föreståndare för bensinstation, brandman, bussförare, vårdare på sinnessjukhus, föreståndare för lekskoleverksamhet, flygvärdinna, resemonter, låsmed, vaktmästare, städerska (i kommunal tjänst), springpojkar i butiker, konduktörer vid enskilda bussföretag, vaktmän vid icke auktoriserade vaktföretag, kontrollanter och tillsynsmän vid enskilda företag samt föreståndare för kafé-, kiosk- och konditorirörelse.

Utredningen har vidare konstaterat, att det icke är ovanligt att företag och arbetsgivare, som vanligen icke kräver strafflöshetsintyg, i enstaka fall

förelägger sökande, vilkens arbetsbetyg företer mer väsentliga luckor i tid, att komplettera sina ansökningshandlingar med strafflöshetsintyg. Så sker stundom även, då genom referensupplysningar eller på annat sätt framkommit misstanke om att vederbörande kan vara belastad i kriminellt hänseende.

2. För utövande av viss verksamhet

Det förekommer vidare, att enskilda i viss utsträckning avfordras strafflöshetsintyg för att få utöva viss verksamhet, oaktat föreskrift om vandelsprövning i lag eller författning eller med stöd härav meddelade bestämmelser ej förefinnes. Följande exempel må nämnas.

Inom radiobranschen finnes inrättad en auktorisationsnämnd. Denna nämnds verksamhet är icke reglerad i lag eller författning och står inte heller under offentlig tillsyn. Radiohandlare, som uppfyller vissa villkor uppställda av organisationerna inom radiobranschen, kan av auktorisationsnämnden erhålla s. k. auktorisation. Genom auktorisationen ikläder sig branschorganisationerna visst ekonomiskt ansvar för den auktoriserades handlande vid utövandet av sin verksamhet. Organisationernas strävan är att höja standarden bland sina medlemmar. Auktorisationsnämnden har bland annat av dessa skäl funnit det påkallat att sökande av auktorisation företer officiellt bevis om oförvitligandel. Nämnden avfordrar därför numera sökandena strafflöshetsintyg utfärdat av polismyndighet.

Sveriges Köpmanförbund och Köpmannainstitutet bedriver viss utbildningsverksamhet för köpmannayrket. Den som genomgått ifrågavarande utbildning erhåller ett kompetensbevis, s. k. köpmansbrev. För erhållande av köpmansbrev kräves bl. a. att sökanden företer intyg om godandel. Den som ansöker om köpmansbrev bifogar ofta strafflöshetsintyg utfärdat av polismyndighet. Fordran på att intyget skall vara utställt av polismyndighet har dock icke uppställts.

3. För personliga angelägenheter m.m.

Enskilda hänvänder sig stundom till polismyndighet för att erhålla ett officiellt vandelsintyg avsett att användas för personliga angelägenheter m. m. I ansökningarna återfinnes exempelvis följande uppgivna anledningar till begäran om intyg:

- för att erhålla förtjänsttecken
- för att få förhyra bostad
- för att bli godtagen som borgensman
- för att utfå livränta i kapitaliserad form
- för att dementera osann uppgift
- för att bemöta falsk beskyllning
- för att återopas i skilsmässoprocess

för att åberopas som bevis mot nykterhetsnämnd
 för att erhålla befordran
 för att övertyga tvivlande person.

Oftast anges icke anledningen till framställningen så exakt. Vanligast är att sökanden endast angiver att han behöver intyget för att i särskilt fall bevaka sin rätt.

Intyg på grund av dylika framställningar torde utfärdas i ganska begränsad omfattning, sannolikt gäller det högst ett hundratal intyg årligen. Intygen utfärdas i form av strafflöshetsintyg.

För tillgodoseende av enskilds intressen i utlandet

I betydande utsträckning förekommer det att enskild för att tillgodose olika intressen i utlandet måste kunna prestera utredning om oförvitlig vandel. Främst gäller detta då enskild ansöker om tillstånd till inresa, uppehåll, arbete eller bosättning i annat land. För bedrivande av studier eller viss affärsverksamhet i främmande land uppställs i många fall krav på styrkande av oförvitlig vandel. Samma förhållanden föreligger icke sällan i fråga om andra speciella tillstånd.

Kraven på den vandelsutredning, som skall föreligga, är ganska skiftande i olika länder. Även om utländska myndigheter ibland åtnöjes med intyg om vandel som utfärdats av enskilda personer — oftast sådana med viss offentlig ställning, såsom präst, polisman eller kommunal förtroendemän — är det dock regel, att utredning om vandel måste presteras i form av en av offentlig myndighet utfärdad vandelsattest. Vanligtvis uppställs krav på attest utfärdad av polismyndighet i den ort, där sökanden har eller haft sitt hemvist. Ibland anmodas sökanden att införskaffa sådan attest från polismyndighet enligt särskilt av utlandsmyndigheten fastställt formulär. I regel godtages dock av polismyndighet utfärdat s. k. strafflöshetsintyg. Vandelsutredning i denna form anses emellertid icke alltid tillfyllest. Icke sällan kräves komplettering härav genom utdrag av det allmänna, hos fångvårdsstyrelsen förda straffregistret.

Utredningen har i syfte att erhålla överblick över de ändamål, för vilka vandelsintyg begäres hos polismyndighet, bland annat företagit en undersökning hos poliskammaren i Stockholm av de cirka 4.000 ansökningar om intyg som inkom under 1956. Undersökningen utvisade att av dessa ansökningar drygt 1.600 avsåg intyg för sökande av tillstånd till inresa, uppehåll, arbete, bosättning, studier och medborgarskap i främmande land. Om siffrorna från Stockholm är representativa för landet i dess helhet — och av utredningen stickprovsvis företagna undersökningar tyder härpå — skulle detta innebära att årligen i hela riket utfärdas mer än 15.000 vandelsintyg för nu angivna ändamål. I flertalet av de granskade ansökningarna angavs

det främmande land, vars myndigheter avfordrat vederbörande vandelsintyg. Vanligast förekommande var Amerikas Förenta Stater och Canada. Övriga förekommande länder var: Argentina, Australien, Belgiska Kongo, Bolivia, Brasilien, Colombia, Costa Rica, Filippinerna, Frankrike, Franska ekvatorialafrika, Franska Kongo, Japan, Liberia, Mexico, Nya Zeeland, Panama, Schweiz, Storbritannien, Sydafrikanska Unionen, Tyskland, Venezuela och Österrike.

På framställning av utredningen har utrikesdepartementets rättsavdelning från de svenska beskickningarna i vissa av förenämnda länder införskaffat uppgifter angående ifrågavarande vandelsutredningar. Avsikten härmed har framför allt varit att om möjligt erhålla närmare kännedom om de krav på förebringande av vandelsutredning, som i olika länder uppställas för beviljande av ansökningar från svenska medborgare och andra om medborgarskap, bosättning, arbete, studier, uppehåll, inresa och dylikt. De införskaffade uppgifterna har jämväl avsett frågan om vilka krav som uppställas beträffande vandelsutredningens art och innehåll.

1. För inresa, uppehåll, arbete, bosättning och medborgarskap i utlandet

I utlandet synes i allmänhet uppställas strängare krav beträffande meddelande av tillstånd till inresa, uppehåll, arbete, bosättning och medborgarskap än som i Sverige uppställas beträffande motsvarande tillstånd för utläningar. Kontrollen över utläningar torde alltsedan andra världskriget i åtskilliga stater ha intensifierats. Stränga krav i fråga om vandelsutredning utomlands särskilt beträffande personer, som ansöker om bosättningsstillstånd och medborgarskap.

I det följande lämnas en kort redogörelse för de bestämmelser och den praxis, som tillämpas i de stater från vilka utrikesdepartementet kunnat införskaffa material åt utredningen.

Amerikas Förenta Stater

Utlänning, som söker immigrationsvisering för Amerikas Förenta stater, skall i sin viseringsansökan uppgiva om och när han varit anhållen, häktad, åtalad, straffad eller undergått frihetsstraff. Sökande har att förete intyg utfärdat av polismyndighet utvisande vad i dessa hänseenden finnes antecknat om honom hos hemlandets eller vistelselandets polismyndigheter. Dessa intyg skall enligt praxis täcka sökandens hela levnad efter aderton års ålder samt införskaffas från varje land, där sökanden vistats under en sammanhängande tidrymd av minst sex månader. Grunden till dessa stränga krav är att personer, som gjort sig skyldiga till brott av grövre art, är uteslutna från möjligheten att erhålla amerikansk immigrationsvisering.

Därest sökande icke skulle ha möjlighet att anskaffa intyg från polis-

myndighet, äger vederbörande amerikanske konsul ge dispens från kravet härpå och samtidigt förelägga sökanden att på annat enligt viseringsmyndighetens bedömande tillfredsställande sätt styrka de uppgifter, som eljest skulle ha framgått av polisintyget. Det åligger konsul, då han beviljar dispens, att i särskilt yttrande till de amerikanska immigrationsmyndigheterna ange skälen för dispens. Anmärkas bör att polisintyg skall anses vara omöjligt att anskaffa, om upprätthållandet av kravet på detsamma skulle försätta sökanden eller hans familj i ett nödläge (»actual hardship»), som icke är att tillskriva enbart normalt dröjsmål eller olägenhet med viseringsansökans behandling.

För den som söker tillstånd till inresa i annan egenskap än immigrant, gäller att företeende av polisintyg kräves endast i de fall, då viseringsmyndigheten har anledning antaga att sökanden är eller varit föremål för åtal eller bestraffning. Även för dessa gäller samma regel om befrielse i vissa fall från anskaffande av sådant intyg som ovan nämnts för immigranter.

Amerikansk lag uppställer krav på minst fem års vistelse i Förenta Staterna, för att ansökan om naturalisation skall kunna upptagas till behandling. Undersökning rörande sökandens antecedentia i hemlandet eller i det tidigare vistelselandet anses i regel icke erforderlig vid prövning av ansökan om naturalisation, när sökanden redan i samband med ansökan om immigrationsvisering haft att förebära sådan utredning inför amerikansk konsul.

Utöver vad nu sagts uppkommer, såvitt kunnat utrönas, icke annat än i undantagsfall situationer då utlänning i Förenta Staterna måste kunna förete officiellt vandelsintyg.

För de amerikanska myndigheter, som handlägger ärenden angående utlänningar, finnes utarbetade anvisningar om möjligheten att i olika länder erhålla tillgång till officiella vandelsuppgifter. Vad beträffar ansökningar från svenska medborgare eller andra, som haft hemvist i Sverige, uppställs i regel såsom krav, att sökanden skall förete av lokal svensk polismyndighet utfärdat strafflöshetsintyg. Genom ett eller flera sådana intyg skall sökanden kunna redovisa hela vistelsetiden i Sverige. Under sådana förhållanden kan det understundom — speciellt när det gäller personer, som uppehållit sig på ett flertal orter i Sverige, såsom exempelvis statslösa flyktingar — vara mer ändamålsenligt att ersätta ett stort antal lokala svenska strafflöshetsintyg med ett enda utdrag av straffregistret. Krav på införskaffande av sådant utdrag uppställs ibland på grund av omständigheterna i det särskilda fallet. Icke sällan avfordras sökanden utdrag som komplement till polisintyg. Anmärkas bör även att sökande någon gång åläggas inkomma med avskrifter av domstols dom och protokoll. Så är fallet, då av sökandens egna uppgifter eller av strafflöshetsintyg framgått, att viss kriminell belastning föreligger och myndigheten anser sig böra taga närmare kännedom om omständigheterna i målet för att kunna taga ställning till ansökningen.

Argentina

För utfärdande av argentinsk visering, såväl för turism som för invandring, kräver de argentinska myndigheterna uppvisande av intyg om gott uppförande eller om sådant intyg icke utfärdas i vederbörandes hemland av närmast motsvarande intyg. Svenska medborgare avfordras för dylika ändamål i regel strafflöshetsintyg utfärdat av polismyndighet.

För längre tids vistelse i Argentina — för studier, arbete eller annat ändamål — är företeende av officiellt vandelsbevis obligatoriskt. Endast för det fall att utländsk medborgare av politiska skäl måst fly från sitt hemland och därför förklarar sig sakna möjlighet att därifrån erhålla officiellt vandelsbevis brukar de argentinska myndigheterna avstå från kravet på företeende av officiellt vandelsbevis.

Beträffande ansökningar om medborgarskap i Argentina innehåller gällande bestämmelser krav på intyg omandel utfärdat av polisär eller judiciell myndighet i hemlandet. Detta intyg skall i princip innehålla uttalanden om bl. a. sökandens förmåga att på hederligt sätt försörja sig, huruvida han ägnat sig åt prostitution samt huruvida han använder sig av eller sysslat med handel med droger etc. Kan intyg av sådant slag ej erhållas i sökandens hemland eller vistelseland, godtages »certificado de carencia de antecedentes penales», vilket närmast motsvarar våra straffregisterutdrag eller strafflöshetsintyg.

Australien

Som regel fordras officiellt vandelsintyg endast vid immigration. Det formulär, som immigranten måste ifylla i samband med anmälan om inresetillstånd, innehåller bland annat en fråga, huruvida vederbörande tidigare varit straffad. Vissa sökande förelägges att inkomma med intyg av polismyndighet enligt särskilt formulär. Polismyndigheten skall enligt formuläret bestyrka, att vederbörande icke blivit dömd för brott. Upplysningar har icke stått att erhålla i vilka fall sökande avkräves sådant intyg. Såvitt kunnat utrönas är det relativt vanligt att krav ställes på intyg.

Brasilien

Vid ansökan i Sverige om inresa till Brasilien i samband med tillstånd till studier, arbete, bosättning etc., d.v.s. då fråga är om annan visering än turistvisering, kräver den brasilianska beskickningen eller konsulatet företeende av intyg om godandel. Beträffande arten av detta vandelsintyg finnes ej några närmare föreskrifter. I allmänhet torde utdrag av straffregistret föredragas men av lokal polismyndighet utfärdat strafflöshetsintyg accepteras även. Därest sökande av någon orsak ej kan förete strafflöshetsintyg är det möjligt att annat slag av vandelsintyg kan komma att godtagas.

Svenska medborgare, som under vistelse i Brasilien ansöker om bosätt-

nings- eller arbetstillstånd eller om medborgarskap behöver ej förete vandelsintyg utfärdat i Sverige. Däremot kräves av dem intyg om godandel från vederbörande brasilianska polismyndighet och detta även om sökanden vistats i Brasilien endast en kortare tid. Bedömes uppgifter om sökandens vandell i Sverige erforderliga, låter den brasilianska utrikestjänsten inhämta nödiga upplysningar.

Canada

Vandelsattest erfodras som regel endast vid ansökan om immigrantvisum. De canadensiska myndigheterna tillämpar i huvudsak härvid samma regler som de amerikanska. Sökanden skall kunna förete antingen strafflöshetsintyg utfärdat av polismyndighet eller utdrag av allmänna straffregistret. Den som erhållit immigrantvisum och bosatt sig i Canada behöver vid ansökan om medborgarskap icke förebringa ytterligare vandellutredning, försåvitt han ej någon tid utrest ur Canada och vistats i Sverige.

Frankrike

För tillstånd till uppehåll, arbete eller studier o. d. fordrar de franska myndigheterna ej vandellutredning. Däremot uppställs relativt stränga krav på sådan utredning vid ansökan om medborgarskap och om handelstillstånd. Att märka är att handelstillstånd fordras även för utlänning som är styrelseordförande eller verkställande direktör i franskt bolag, varför exempelvis en svensk chef för ett svenskt dotterbolag i Frankrike måste förebringa utredning om godandel. Svenska medborgare, som söker franskt medborgarskap eller handelstillstånd, avfordras i allmänhet utdrag av allmänna straffregistret. S. k. begränsat straffregisterutdrag godtages. Däremot acceptera de franska myndigheterna som regel ej strafflöshetsintyg utfärdat av polismyndighet.

Utlänning, som icke har möjlighet att från respektive hemland erhålla officiella vandellsuppgifter, har att på annat sätt styrka straffri vandell. I dylika fall godtages i allmänhet intyg om vandell utfärdat av vederbörande utländska konsulat. Är sökanden exempelvis politisk flykting och som sådan icke kan utfå dylikt intyg av sitt hemlands konsulära representanter, godtages i regel ett av tvenne trovärdiga personer inför notarius publicus avgivet intygande att de väl känna personen ifråga och att denne dem veterligt icke varit straffad.

Paraguay

Vid ansökan om immigration har sökanden att bland annat förete intyg utfärdat av polismyndighet eller domstol utvisande huruvida han under de sista fem åren varit dömd för brott »mot den allmänna moralen, den so-

ciala ordningen, mot person eller egendom». För turistvisum uppställs samma fordringar som för immigrantvisum.

Paraguayskt medborgarskap kan meddelas den som minst fem år i följd varit bosatt i landet och uppfyller vissa villkor. Ett av villkoren är att vederbörande under de fem sista åren ej varit straffad. Någon vandelsutredning från vederbörandes hemland erfordras icke vid ansökan om medborgarskap.

De paraguayska myndigheterna godtaga vid behandling av ansökningar om turist- och immigrationsvisum från svenska medborgare strafflöshetsintyg utfärdat av svensk polismyndighet.

Kontrollen över utlänningars inresa och uppehåll i främmande stat undergår tid efter annan förändringar. Huvudsakligen genom överenskommelser stater emellan åstadkommes lättnader beträffande dessa krav, däribland kravet på vandelsutredning. I orostider skärpes kraven härutinnan icke sällan kraftigt. Resebyråer och motsvarande inrättningar, som har till uppgift att lämna allmänheten vägledning vid utlandsresor, brukar hålla sig väl underrättade om sådana vid varje tillfälle gällande formkrav.

Utöver vad härovan sagts om bruket av strafflöshetsintyg i samband med vistelse i vissa länder, må framhållas att under senare år krav på sådant intyg uppställts för tillstånd till inresa och uppehåll bland annat i Belgien, Belgiska Kongo, Colombia, Mexico, Panama, Peru, Sydafrikanska Unionen och Uruguay.

2. För andra ändamål

Strafflöshetsintyg begäres ibland hos polismyndigheterna i Sverige för att användas utomlands även för andra ändamål än som ovan berörts. Fråga är här om speciella användningsområden och de framställningar om intyg, som här avses, är till antalet mycket få. I ansökningar om erhållande av intyg har uppgivits, att intyg erfordrats för exempelvis följande ändamål: för adoption av barn av främmande nationalitet, för ingående av äktenskap med utländsk medborgare, för förhyrning av bostad i utlandet, för ledamotskap i utländskt bolag, för bildande av firma i utlandet, för påmönstring å utländskt fartyg, för avläggande av dispaschörsexamen i utlandet och för ansökan om ersättning för utståndna lidanden i koncentrationsläger. Därutöver förekommer fall då såsom skäl för ansökan om strafflöshetsintyg åberopats allenast »för företeende inför domstol i utlandet».

Upplysningar har inte stått att vinna huruvida ifrågavarande intygsframställningar verkligen grundats på förelägganden av utländsk myndighet. I flera av de uppräknade fallen var, vilket bör anmärkas, sökanden utländsk medborgare eller statslös, som vistats i Sverige endast några år. Åtskilligt tyder på att man i utlandet utövar en strängare kontroll, då an-

sökningen göres av utländsk medborgare eller statslös som vistats i Sverige, än då fråga är om en svensk medborgare. Det är därför icke uteslutet, att utlänningar och statslösa här i riket med vetskap härom självmant föranstaltar om vandelsutredning genom att begära strafflöshetsintyg.

I vilken omfattning anlitas registren?

Något fullständigt statistiskt material avseende den omfattning, i vilken de lokala polisregistren anlitas, har icke funnits tillgängligt för utredningen. Det framstår också såsom tämligen ogörligt att utföra en tillförlitlig statistisk undersökning härav.

Utredningen har emellertid infordrat vissa statistiska uppgifter från poliskammarstäderna och ett landsfiskalsdistrikt i varje län angående den omfattning, i vilken Polisunderrättelser II användes. Resultatet av denna undersökning redovisas närmare vid framställningen om det centrala polisregistret och Polisunderrättelser. Av denna undersökning och i övrigt inhämtade upplysningar har framgått, att registerundersökningar i Polisunderrättelser II regelmässigt kombineras med undersökning i lokala polisregister. Det finns därför skäl att antaga, att de lokala polisregistren anlitas i minst samma omfattning som ifrågavarande publikation. Sannolikt är, att de lokala polisregistren användes i betydligt större utsträckning än publikationen.

Med ledning av de från poliskammarstäderna och vissa landsfiskalsdistrikt inhämtade uppgifterna har en grov uppskattning gjorts av antalet »slagningar» i Polisunderrättelser II. Antalet slagningar har uppskattats till omkring 450.000 årligen eller 1.500 per arbetsdag. Det finns, på grund av vad härovan anförts, anledning antaga, att de lokala polisregistren anlitas i minst samma omfattning.

På grundval av de inhämtade uppgifterna har utredningen antagit att registerundersökningarna avser till 30 % brottsbekämpandet — förebyggande och brottsspanande verksamhet — till 10 % utredningar enligt lagstiftningen om barnavård, nykterhetsvård, sinnessjukvård och lösdriivarbehandling samt till 60 % vandelsutredningar av olika slag. Emellertid må anmärkas, att på grund av utgångsmaterialets brister samtliga ovan gjorda uppskattningar är att anse som synnerligen osäkra.

Sekretesskyddet beträffande registren

Förvaringen av registren

Åtgärder har i allmänhet vidtagits till förhindrande av att obehöriga tager del av lokala polisregister.

Vid polismyndigheter i de största distrikten har särskilda registraturav-

delningar tillskapats. Å sådana avdelningar tjänstgör särskilt avdelad personal. Avdelningens lokaler brukar vara avskilda från övriga tjänstelokaler. Registerkort, akter och övriga till registret hörande handlingar förvaras numera oftast i plåtskåp försedda med låsanordningar. Det är vanligt att registraturavdelnings lokaler hålles låsta i vart fall efter tjänstetidens slut.

På stadsfiskals- och landsfiskalsexpeditioner, polisvaktkontor och andra avdelningar inom polisverk, där särskild registraturavdelning icke inrättats, är skötseln av registret i regel anförtrodd särskild befattningshavare, vilken svarar för att obehöriga icke tager befattning med registren. Ofta förvaras registren även i dessa fall i förvaringsutrymmen under lås efter tjänstetidens slut. Även där så ej sker, står dock registren som regel under direkt uppsikt av någon befattningshavare, exempelvis av vakthavande befäl.

De påståenden, som ibland framförts, att de lokala polisregistren förvarats på sådant sätt, att de lätt kunnat åtkommas av obehöriga, har utredningen icke i något fall funnit bekräftade.

Vid de polis- och åklagarmyndigheter, där särskilda registraturavdelningar finnes inrättade, utföres allt registerarbete i princip endast av särskilt avdelad personal. Denna personal verkställer alla de registerundersökningar vilka erfordras internt inom verket och de vilka begäres remissvägen. Undersökningar, vilka måste ske å kvälls- och nattetid, kan dock icke utföras av ordinarie registerpersonal. Vederbörande polisman, som handhar utredningen i det ärende, där registerundersökning erfordras, måste då själv kunna taga del av registrets innehåll. Då mer omfattande registerslagningar snabbt måste företagas, kan det även vara påkallat att låta vederbörande utrednings- eller spaningspersonal utföra dessa i stället för registerpersonalen.

Finnes ej särskild registraturavdelning inrättad vid polis- eller åklagarmyndighet, utföres registerundersökningarna dock regelmässigt av särskild befattningshavare, nämligen den som anförtrotts skötseln av registret. Även här förekommer det dock, att registerundersökningen utföres direkt av vederbörande utrednings- och spaningspersonal.

Sammanfattningsvis kan beträffande polis- och åklagarmyndigheters egen personal sägas, att denna har möjlighet att taga del av myndighetens lokala polisregister i den mån så erfordras för fullgörandet av tjänsteuppgift.

Utomståendes möjligheter att taga del av registren

Av redogörelsen för de lokala polisiära registrens innehåll har framgått, att registreringen oftast omfattar icke blott uppgifter om åtal, domar och påföljder för brott utan även uppgifter om företagna utredningar och åtgärder jämlikt lagstiftningen om barnavård, nykterhetsvård, sinnessjukvård, lösdrivarbehandling och om utläningar. Därtill kommer, att registre-

ring jämväl sker av enbart misstanke om brott, av brottsärenden, vilka ej föränlett åtal på grund av bristande bevisning, preskription, psykisk sjukdom hos gärningsmannen, åtalshelfgift m. m. Innehållet i de lokala polisregistren skiljer sig sålunda väsentligt från exempelvis innehållet i det allmänna straffregistret, vilket i huvudsak begränsats till att omfatta straffdomar och uppgifter om straffavtjänande.

Hos myndighet förda diariier, journaler, register och andra dylika förteckningar är enligt gällande tryckfrihetsförordning allmänna handlingar, vilka envar principiellt äger utbekomma. Från denna offentlighetsregel finnes emellertid åtskilliga undantag, vilka påkallats av hänsyn till allmänna eller enskilda intressen. Dessa undantag anges i lagen den 28 maj 1937 om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar, den s. k. sekretesslagen, vilken reglerar i vad mån myndigheter har rätt och skyldighet att vägra utlämna allmän handling till enskild person. Stadgandena i denna lag har indelats med hänsyn till de intressen, till vilkas förmån sekretessreglerna givits. Bestämmelserna angående polis- och åklagarmyndigheternas handlingar återfinnes i 10 §. Där föreskrives, att handlingar rörande polismyndighets, tullmyndighets eller åklagares verksamhet till förekommande eller beivrande av brott, så ock handlingar rörande användning av tvångsmedel i brottmål ej må utlämnas, såvida skäligen kan befaras, att utlämnandet skulle motverka brotts upptäckande eller brottmåls utredning eller åtgärder till förekommande av brott eller ock vara menligt för rikets säkerhet eller för enskild person. Sådan handling må dock icke i något fall hemlighållas längre tid än 70 år från dess datum, och Kungl. Maj:t äger, där särskilda omständigheter påkallar det, medgiva utlämnande utan hinder av vad som stadgats i paragrafen.

Polis- och åklagarmyndigheters handlingar kan stundom omfattas jämväl av bestämmelserna i 14 § sekretesslagen. I denna paragraf stadgas bl. a., att handlingar i ärenden rörande kontroll å utlännningar, som vistas här i riket eller söka tillträde hit, icke må i vad de angår enskilds personliga förhållanden utan hans samtycke utlämnas till annan tidigare än 70 år efter handlingens datum. Även utan sådant samtycke skall dock handling utlämnas, om med hänsyn till det ändamål för vilket utlämnande åstundas och omständigheterna i övrigt trygghet kan anses vara för handen att det ej kommer att missbrukas till skada eller förklenande för den, vilkens personliga förhållanden avses i handlingen, eller för hans nära anhöriga. Handlingar i ärende rörande bl. a. sjukvård, samhällets barn- och ungdomsskydd eller eljest barnavårdsnämnds eller barnavårdsmäns verksamhet, rätt för enskilda att inköpa alkoholhaltiga drycker, behandling av alkoholister eller eljest nykterhetsnämnds verksamhet omfattas även av bestämmelserna i 14 § sekretesslagen. Som tidigare framhållits innehåller de lokala polisregistren i icke ringa utsträckning anteckningar om ärenden av de slag, vilka behandlas i nämnda paragraf.

De polisiära registren har icke, såsom exempelvis det allmänna straffregistret och kontrollstyrelsens straffregister, blivit föremål för specialreglering i sekretesslagen. Frågan om sekretessen kring dessa register måste därför lösas med stöd av de sekretessbestämmelser, som gäller polishandlingar i allmänhet. Såvitt utredningen kunnat utröna, råder den allmänna uppfattningen bland företrädarna för de registerförande myndigheterna, att de lokala polisiära registren, i den mån där införes uppgifter om kriminella eller andra belastningar, misstanke om brott, annan kontakt med polisen eller andra rättsvårdande myndigheter samt enskilds personliga förhållanden i övrigt, i princip är hemliga handlingar med hänsyn till stadgandena i 10 eller 14 § sekretesslagen. Emellertid gäller detta ej obetingat. Följande regler synes tillämpas. Anteckningar om brott i fall, där förundersökningen ej avslutats, anses alltid omfattas av sekretessen. Förhållandet är detsamma därest förundersökningen icke föranlett åtal på grund av exempelvis bristande bevisning eller till följd av psykisk sjukdom hos gärningsmannen. På samma sätt behandlas anteckningar om att någon varit föremål för utredning angående åtgärd jämlikt lagstiftningen om nykterhetsvård, sinnessjukvård, lösdriivarbehandling och om utlämningar. Anteckningar däremot, vilka utvisar, att någon åtalats för brott eller efter åtal dömts för brott till viss påföljd anses icke omfattas av sekretess, därest ej domstolen förordnat om att handlingarna i brottmålet skall vara hemliga. Det må emellertid anmärkas att framställningar från allmänhetens sida om att få taga del av innehållet i lokalt polisregister, enligt vad utredningen inhämtat, så gott som aldrig förekommer.

Sekretesslagens bestämmelser anses icke gälla myndigheter emellan. Det anses ankomma på vederbörande myndighet att från fall till fall pröva i vad mån ett tillhandahållande åt annan myndighet av handlingar, som omfattas av sekretesslagens stadganden, är förenligt med det sekretesskyddade intresset. Emellertid är det mycket ovanligt att myndighet begär att få taga del av handlingar tillhörande lokala polisregister.

Uppgiftslämnandet från registren

Från lokala polisregister lämnas, såsom framgått av föregående framställning, upplysningar till både enskilda och till myndigheter. Uppgiftslämnandet till enskilda sker huvudsakligen genom vandelsintyg av olika slag. Denna intygsgivning har, bortsett från vissa speciella intyg, icke reglerats i lag eller författning. Om vandelsintygen lämnas i det följande en utförlig framställning.

Uppgiftslämnandet till myndigheter sker genom remissutlåtanden om enskildsandel, genom registerutdrag och genom upplysningar muntligen, per telefon eller per telex om registrets innehåll. Beträffande detta uppgiftslämnande må hänvisas till den härövan lämnade översikten (sid. 25 ff).

Vandelsintygen

Av redogörelsen för användningen av de lokala polisregistren framgår, att registren i stor utsträckning brukas för utfärdandet av vandelsintyg avsedda att styrka oförvitlig vandel vid sökande av arbetsanställning, tillstånd till viss verksamhet, behörigheter och rättigheter samt för personliga angelägenheter m. m. Av redogörelsen har vidare framgått, att det finns olika typer av intyg och att det endast i ett relativt fåtal fall i lag eller författning givits föreskrifter att intyg skall företes. Till en början må här lämnas en redogörelse för uppkomsten av ifrågavarande intygsgivning.

Historik¹

I den äldre svenska rätten begagnade lagstiftaren i största utsträckning det vanärande moment, som är förenat med brott och straff, för att i den allmänna uppfattningen inskräpa lagbudens helgd och vådan av att överträda dem. Dödsstraffets skärpning genom stegling eller bränning av den avrätade och kroppsplikten, verkställd medelst spö å man och ris å kvinna, äro exempel härpå. Tydligast framträder emellertid den infamerande tendensen i de särskilda skamstraffen, av vilka åtskilliga upptas i 1734 års lag, såsom förlust av äran, sättande i stocken vid kyrkodörren och ställande vid kåken eller skampålen. Med ärelöshet straffades enligt 1734 års lag bl. a. edsöresbrott (brott mot kyrkofrid, rättegångsfrid, hemfrid, kvinnofrid, vägafrid m. m.), förräderi, vissa arter av bedrägeri, förfalskning, ärekränkning och mened. Emellertid torde en del grövre brott såsom mord, mordbrand, stöld, koppleri m. fl. ha ansetts vara så nesliga, att gärningsmannen betraktades såsom ärelös, även om ärans förlust icke särskilt ådömdes. Ärans förlust medförde obehörighet att vittna, avlägga partsed och föra annans talan inför rätta samt över huvud förlust av de medborgerliga rättigheterna, däremot icke allmän rättslöshet.

Förlust av rättigheter kunde emellertid inträda även av andra anledningar än den i lagen åsyftade ärelösheten. Av särskild betydelse i sådant hänseende blev förbudet att utan enskild skrift begå nattvarden, beroende på de återverkningar på en persons medborgerliga anseende och rättigheter, som dessa s. k. nattvardshinder medförde. Domstolarna ålades att till ledning för prästerskapet upprätta förteckningar över de personer, vilka dömts till straff för brott, som utgjorde nattvardshinder. Till nämnda brottskategori hörde icke endast de grövre brotten utan även en del ringare brott, såsom fylleri, oljud, misshandel, dråp av vållande, snatteri, lägersmål m. fl. Anteckning om domen inflöt i kyrkoböckerna, och den dömde var därefter för framtiden

¹ Den följande framställningen är i huvudsak hämtad från den år 1935 inom justitiedepartementet upprättade promemorian angående avskaffande av påföljd enligt 2 kap. 19 § SL jämte vissa andra straffpåföljder (SOU 1935:60).

förhindrad att erhålla betyg om god frejd, s. k. »rent» frejdbetyg. Då i en mängd författningar upptogs krav på god frejd såsom villkor för åtnjutande av medborgerliga rättigheter, erhållande av anställning i allmän tjänst, utövande av näring m. m., blev den vanfrejdade i viss mån utstött ur samhället och i hög grad kringskuren i sin möjlighet att försörja sig. Vanfrejden blev med andra ord ett slags utvidgning av ärelösheten.

Först genom vår nu gällande strafflag av år 1864 avskaffades ärans förlust såsom ett allmänt straff. I stället infördes en särskild straffpåföljd, förlust av medborgerligt förtroende, vilken i lagen (2 kap. 19 §) utformades på följande sätt:

Vissa i lagen bestämda brott medföra den påföljd, att den dömd förklaras hava medborgerligt förtroende för alltid eller för viss tid förverkat.

Då sådan påföljd för viss tid stadgad är, må den ej under fem och ej över tio år ådömas.

Den, som till förlust av medborgerligt förtroende dömd är, have förverkat ämbete, tjänst eller annan befattning, som av honom innehaves; vare ock, under den tid påföljden honom ådömd är, såsom vanfrejdad ansedd och förty utestängd från alla sådana rättigheter och förmåner, för vilkas tillgodonjutande god frejd erfordras.

Genom föreskriften att påföljden skulle medföra vanfrejd anknöt lagen till de specialförfattningar, särskilt näringsfrihetsförordningen, där god frejd uppställdes såsom villkor för rättigheter av olika slag. 1864 års strafflag medförde följaktligen icke någon nämnvärd förändring i fråga om vanfrejdens verkningar; däremot inträdde en mildring så till vida, att påföljden i de flesta fall ådömdes för begränsad tid. I överensstämmelse härmed föreskrevs i en särskild förordning, att prästerskapet vid utfärdande av frejdbetyg endast hade att taga hänsyn till vederbörandes frejd vid tiden för betygets utfärdande. Vidare byggde lagstiftningen på den principen, att ingen annan skulle anses såsom vanfrejdad än den, som på grund av honom ådömd straffpåföljd saknade medborgerligt förtroende.

Angående de uppgifter, som skulle meddelas i s. k. frejdbetyg, funnos bestämmelser i Kungl. förordningen den 20 januari 1865 angående förändrade stadganden i avseende å frejdbetyg, som av prästerskapet meddelades, samt i de denna författning kompletterande förordningarna den 28 november 1873, den 19 augusti 1890 och den 31 maj 1907. Ännu i förordningen den 3 december 1915 angående kyrkoböckers förande upptogs »frejd- och arbetsbetyg» i uppräknningen av de särskilda prästbevisen.

Lagens stadgande om förlust av medborgerligt förtroende blev under årens lopp utsatt för stark kritik. Redan år 1890 framställde nya lagberedningen i samband med förslag till ändring i strafflagen jämväl förslag om ändring i 1865 års förordning. Lagberedningen föreslog för att underlätta utkomst-möjligheterna för de frigivna, som dömts förlustiga medborgerligt förtroende, att i de betyg, som på enskild persons begäran av prästerskapet med-

delades, anteckning om frejd ej finge göras i annat fall, än då betyget begärdes för flyttning från en församling till en annan eller till fullgörande av domstols föreskrift om uppvisande av frejdbetyg eller i ändamål, för vilket bevis om frejd enligt lag eller författning erfordrades. Där skriftlig ansökan eller anmälan borde vara åtföljd av frejdbevis, skulle, för att förekomma missbruk, varigenom bestämmelsens hela syfte kunde motverkas, iakttagas, att beviset tecknades på inlagan.

Till stöd för förslaget anförde lagberedningen bland annat, att de strävanden, som gjordes för anskaffande av arbetsförtjänst åt frigivna fångar, motverkades i främsta rummet därav, att meddelande om vanfrejd inflöte i dessa betyg. Väl torde prästerskapet i allmänhet anse sig av gällande lag förhindrat att meddela intyg om någons frejd på begäran av annan enskild person, men då en var vore berättigad att erhålla bevis om sin egen frejd, och dylikt bevis plägade avfordras den arbetssökande av den, hos vilken han begärde arbete, bleve därav en följd, att de flesta av prästerskapet utgivna s. k. arbetsbetyg innehölle uppgift om frejden. Naturligt vore då, att den, som ej hade, såsom det hette, »rent» prästbetyg, så gott som allestädes bleve avvisad, och, där han någon gång antoges, omöjliggjordes vanligen hans kvarstannande genom förhållandet till arbetskamraterna, vilka i allmänhet på en eller annan omväg erhöle kunskap om att han ej hade sådant betyg. Om man därför ville verksamt understödja de ansträngningar, som gjordes för beredande av arbete åt frigivna fångar, syntes detta lämpligen kunna ske genom en föreskrift, att meddelande om frejd i allmänhet icke finge av prästerskapet inryckas i sådana betyg, vilka vore avsedda att användas enskilda personer emellan.

Nya lagberedningens förslag avstyrktes av högsta domstolen. Förslaget blev ej förelagt riksdagen.

År 1918 beslöts en reform av påföljdsinstitutet, som i huvudsak innebar följande. Termen *förlust av medborgerligt förtroende* avskaffades och ersattes med det mera neutrala uttrycket »påföljd enligt 2 kap. 19 § strafflagen». Påföljdens verkningar, vilka såsom förut framhållits varit i hög grad beroende av speciallagstiftningen, fastslogs i strafflagen; endast i några fall bibehölls i särskilda författningar bestämmelser om obehörighet utöver vad strafflagen stadgade. I samband därmed blev vissa verkningar av påföljden helt avskaffade, däribland det i näringsfrihetsförordningen uppställda förbudet för den dömde att driva handel eller annan näring. Begreppet »god frejd» och dess motsats *vanfrejd* avfördes i princip ur lagstiftningen och frejdbetygen ersattes med åldersbetyg, vilka icke lämnade rum för någon uppgift om vederbörandes vandel. För att bereda myndigheter, vilka hade att pröva personers behörighet i olika hänseenden, möjlighet att verkställa dylik prövning, infördes utsträckt rätt att erhålla utdrag av straffregistret, en rätt som förut, såvida ej Konungen medgivit undantag, tillkommit allenast domstol, länsstyrelse, allmän åklagare eller annan häktnings-

myndighet. Dylika utdrag, vilka endast skulle innehålla de uppgifter, som erfordrades för bedömande huruvida personen i fråga vore underkastad påföljd eller icke, kunde även erhållas av enskilda, vilka genom intyg av vissa myndighetspersoner styrkte sig vara för sin rätt beroende av dylik upplysning.

I samband med 1918 års reform behandlades frågan om bruket av frejdbetyg och vandelsintyg tämligen ingående. De ovan nämnda författningarna av år 1865, 1873, 1890 och 1907 angående frejdbetyg upphävdes. Därjämte vidtogs den ändringen i 1915 års kyrkobokföringsförfordning, att orden *frejd- och arbetsbetyg* utbyttes mot orden *ålders- och arbetsbetyg*. Även tryckfrihetsförfordningen ändrades. Förfordningens § 2 4:o stycket 9 erhöll följande lydelse:

Att ingen må tillåtas att, i andra fall än allmänna lagen och gällande författningar utstaka, meddela eller till tryck utlämna utdrag av kyrkoböcker eller av andra själavården och kyrkodisciplinen rörande handlingar, i vad de innehålla upplysning, huruvida enskild person ådragit sig straffpåföljd, vilken utestänger från behörighet eller rättigheter, som omförmålas i 2 kap. 19 § strafflagen, eller om enskild persons leverne och seder i övrigt, såvitt de lända honom till skada eller förklenande. Den häremot bryte, böte 33 riksdaler 16 skillingar.

I motiven till 1918 års lagstiftning framhölls bland annat att sedan bestämmelserna om frejdbetyg uteslutits ur förfordningen angående kyrkoböckers förande det torde på grund av tryckfrihetsförfordningens § 2 följa, att prästerskapet icke vidare finge utfärda frejdbetyg. Ej heller andra intyg, som innehölle upplysning, huruvida enskild person ådragit sig förlust av medborgerligt förtroende eller den nya påföljden, finge enligt sistnämnda lagrum utfärdas utom i de få fall, då »allmänna lagen och gällande författningar utstaka», såsom i fråga om meddelanden till röstlängd eller längd för inskrivning av värnpliktiga och uppgifter till annat pastorsämbete.

Vidare yttrades i motiveringen till ändring av tryckfrihetsförfordningen, att det borde tillses, att icke plägseden att av arbetssökande fordra frejdbetyg ledde därtill, att i frejdbetygens ställe trädde andra av prästerskapet utfärdade intyg, av vilka framginge, huruvida den arbetssökande ådragit sig förlust av medborgerligt förtroende eller den nya straffpåföljden. Redan funnes i § 2, 4:o, nionde stycket tryckfrihetsförfordningen stadgat förbud att i andra fall än allmänna lagen och gällande författningar utstakade, meddela eller till tryck utlämna utdrag ur kyrkoböcker eller av andra själavården eller kyrkodisciplinen rörande handlingar i avseende på enskilda personers leverne och seder, såvitt de lände dem till skada eller förklenande. Från nyss omförmälda synpunkt sett vore det emellertid lika viktigt, att intyg ej finge lämnas, att vederbörande icke ådragit sig ovan nämnd straffpåföljd. I annat fall skulle ju för den arbetssökande på grund av omöjligheten att förete sådant intyg inträda samma verkan, som följt av anteckningen i frejdbetyg, att han vore vanfnejdad. De sakkunniga hade därför föreslagit att skill-

nad gjordes mellan upplysning om ådragen eller icke ådragen straffpåföljd, vilken utestängde från behörighet och rättighet, som omförmäldes i 2 kap. 19 § strafflagen, å ena sidan, samt om personens leverne och seder i övrigt, å den andra. I förra avseendet finge meddelad eller till tryck utlämnad handling ej innehålla någon som helst upplysning, i det senare fallet vore bestämmelsen densamma som förut, d.v.s. upplysning finge lämnas om personens leverne och seder, såvitt de ej lände honom till skada eller förklenande. Uttrycket »straffpåföljd, vilken utestängde från behörighet och rättigheter, som omförmäldes i 2 kap. 19 § strafflagen» omfattade både förlust av medborgerligt förtroende och den nya påföljden, då ju straffpåföljden förlust av medborgerligt förtroende till sina verkningar vore identisk med innehållet i den nya straffpåföljden.

Efter 1918 års reform ägde pastorsämbete sålunda icke vidare befogenhet att i andra fall än »allmänna lagen och gällande författningar utstaka» utfärda intyg om att en person ådragit sig straffpåföljd enligt 2 kap. 19 § strafflagen eller att han icke blivit dömd till sådan påföljd. Självfallet var präst icke behörig att utfärda intyg angående förlust av medborgerligt förtroende eller god frejd.

Emellertid var det vid reformens genomförande uppenbart att alltjämt i vissa fall officiella upplysningar måste stå att vinna om personers vandel. Den lämpligaste utvägen ansågs då vara att öppna möjlighet för myndighet och enskilda att erhålla utdrag ur det hos fångvårdsstyrelsen förda straffregistret. Fullständiga utdrag ur registret ansågs ej erforderliga. Utdragen kunde begränsas till att innehålla de fakta, som erfordrades för avgörande av frågan, huruvida viss person var underkastad förlust av medborgerligt förtroende eller påföljd enligt 2 kap. 19 § strafflagen och vad därmed ägde samband. Genom ändringar i straffregisterlagen erhöll myndighet ävensom annan, vilken utövade allmän befattning, varmed vore förenad skyldighet att pröva behörighet eller rättighet, som omförmäldes i 2 kap. 19 § strafflagen, rätt att erhålla utdrag av det begränsade innehåll, som nyss sagts. Även enskild person kunde, om han genom intyg av myndighet styrkte, att hans rätt kunde vara beroende av upplysning ur registret, erhålla dylikt utdrag. För rätt till fullständigt utdrag av straffregistret fordrades för annan myndighet än domstol, länsstyrelse, allmän åklagare och annan häktning myndighet liksom för enskild alltjämt Konungens tillstånd i varje särskilt fall.

Den utformning, som påföljdsinstitutet erhöll genom 1918 års reform, kvarstod till 1936, då 2 kap. 19 § strafflagen upphävdes. Sistnämnda reform motiverades därmed att påföljderna i fråga för de flesta människors uppfattning framstode som särskilt riktade mot den medborgerliga äran och såsom en laglig sanktion av det förakt som drabbade den brottslige, vilket medförde att påföljderna direkt vore ägnade att motverka den dömdes moraliska återupprättande. Det låge i påföljdens natur att den avsåge att bereda ett skydd för samhällsfunktionerna därigenom att personer vilka

kunde tänkas äga en antisocial vilja berövades möjlighet att påverka de beslut som fattades av samhällets organ. Den verkan av påföljden att den dömd under viss tid icke kunde erhålla allmän befattning syntes emellertid såvitt anginge ämbeten, tjänster och därmed jämställda befattningar sakna betydelse, då vederbörande myndighet alltid hade att pröva de sökandes kvalifikationer. Departementschefen framhöll att det syntes honom i hög grad stötande att samhället, som ställde anspråk på enskilda arbetsgivare att de skulle medverka till straffade personers återupprättande genom att i mån av möjlighet bereda dem arbete, självt icke skulle föregå med bättre exempel än att det förklarade vissa personer — stundom för icke allt för grova förbrytelser — för sitt återstående liv ovärdiga att nyttjas icke blott i den tjänst vari de förbrutit sig utan överhuvud i rikets tjänst.

När påföljd enligt 2 kap. 19 § strafflagen avskaffades år 1936, ändrades åter straffregisterlagen. Genom ändringen upphävdes bestämmelsen om myndigheters rätt att erhålla s. k. begränsade utdrag. Straffregistret kunde därefter icke vidare anlitas av myndigheterna för vandelskontroll. Enskild person kunde däremot i fortsättningen erhålla utdrag av registret innehållande bevis därom att han ej förekom i straffregistret, såvitt angick annat förhållande än dom å böter eller villkorlig dom å förvandlingsstraff för böter — s. k. begränsat utdrag — under förutsättning att vederbörande med intyg av myndighet styrkte, att hans rätt kunde vara beroende av sådant bevis.

De nuvarande vandelsintygens uppkomst

Enskilda, som i olika situationer behövde genom officiell handling styrka oförvitlig vandel, var efter år 1918 hänvisade till att begära utdrag av straffregistret. Såsom framgått av den föregående framställningen utlämnades på begäran av enskild person utdrag, som var på visst sätt begränsade, endast där den enskilde styrkte, att hans rätt kunde vara beroende av att utdrag lämnades. Denna möjlighet att begära straffregisterutdrag synes ha använts av enskilda huvudsakligen då sådant utdrag avkrävts dem av myndigheter, som hade att pröva deras rätt till erhållande av tillstånd, behörighet eller rättighet av visst slag. För erhållande av straffregisterutdrag krävdes, i motsats till vad som gällt då prästerskapet utfärdade betyg om frejd, ett ansökningsförfarande och en behovsprövning måste verkställas i varje särskilt fall. Förfarandet var för den enskilde komplicerat och förenat med viss omgång.

Behov förelåg för den enskilde att i allt fler situationer kunna förete officiellt bevis om vandel, om laglydnad, om lämplighet i visst hänseende etc. Det var därför ganska naturligt, att den enskilde i första hand vände sig till polisen på hemorten för att få hjälp i saken. Sådana hänvändelser till polismyndigheter synes ha lett till att dessa redan i början av 1920-talet på begäran tillhandahöll enskilda olika slags intyg om vandel. Intyg som av-

såg att utvisa huruvida vederbörande varit eller icke varit tilltalad, sakerförklarad eller straffad, torde tämligen snart ha erhållit benämningen strafflöshetsintyg. För utfärdande av sådant intyg saknades författningsbestämmelser. Även intyg om redbarhet, ordentlighet och lämplighet för viss syssla tillhandahölls åt enskilda. Endast i några få fall fanns författningsbestämmelser, som ålade polismyndighet att utfärda vandelsintyg av detta slag.

Stor tvekan synes från början ha rått i frågan om polismyndighet ägde eller i vart fall hade skyldighet att utfärda intyg om vandel, i de fall då författningsbestämmelser saknas. Tämligen snart torde den inställningen ha vunnit insteg hos myndigheterna att den enskilde icke borde förvägras intyg, om han själv begärde sådant. Till intagandet av denna ståndpunkt torde ha bidragit det förhållandet, att åtskilliga lagar och förordningar innehöli bestämmelser om kvalifikationskrav å dem som skulle bestrida tjänst, inneha uppdrag eller erhålla tillstånd, behörigheter och rättigheter av olika art och att den enskilde måste ha möjlighet att på ett någorlunda enkelt sätt erhålla ett officiellt bevis om att han uppfyllde dessa krav. Polismyndigheterna ansågs ha i varje fall bättre möjligheter än andra myndigheter att verkställa den för intygs utfärdande erforderliga utredningen.

Lämpligheten av att polismyndigheterna utfärdade vandelsintyg blev redan 1928 föremål för justitieombudsmannens prövning (ämbetsberättelsen 1929 s. 242 ff). En person hade hos en landsfiskal begärt ett intyg utvisande att han icke var straffad för brott. Intyget skulle företes inför utländsk myndighet för erhållande av visering för utlandsresa. Sökanden anförde hos justitieombudsmannen klagomål över dröjsmål från landsfiskalens sida med intygets utfärdande. I ärendet vitsordade landsfiskalen, att visst dröjsmål skett och angav som skäl härför bl. a. att klaganden varit för honom okänd. Landsfiskalen bestred emellertid att skyldighet i och för sig förelåg för honom att i tjänsten utfärda det begärda intyget. Klaganden framhöll i anledning härav dels att det fanns ett straffregister, varur landsfiskalen kunnat erhålla för intygets utfärdande nödiga upplysningar, och dels att han av erfarenhet visste och jämväl genom upplysningar av vederbörande tjänstemän fått bekräftat, att s. k. strafflöshetsintyg på landet utfärdades av landsfiskalerna.

I ärendet lämnade justitieombudsmannen till en början en redogörelse för gällande bestämmelser om straffregistret och framhöll därefter följande.

Ur straffregistret ägde landsfiskal i egenskap av åklagare å landet erhålla utdrag rörande viss person. Men tydligt torde vara, att landsfiskal icke ägde begagna sig av denna rätt för att åt enskild person, som önskade bevis, att han icke blivit straffad, kunna utfärda dylikt bevis. Utan att vara grundade på straffregistret finge emellertid dylika bevis anses tämligen otillförlitliga. Och även med tillgång till utdrag av straffregistret torde det för en landsfiskal vara svårt att utfärda sådant bevis, då ju i regel brott,

för vilka straffet stannade vid böter, icke voro upptagna i ett dylikt utdrag och landsfiskal näppeligen kunde äga säker kännedom om alla inom hans distrikt bosatta personers tidigare vandel. I fråga om personer, som flyttade från ort till ort, torde i allmänhet knappast förefinnas möjlighet till dylik kännedom.

Enligt justitieombudsmannens mening syntes — oavsett den bristande tillförlitligheten och även om en landsfiskal på grund av personkännedom i ett och annat fall kunde vara i stånd att utfärda ett bevis, att viss person icke blivit dömd för brott — lämpligheten av att dylika bevis vid sidan av de i fråga om straffregistret meddelade föreskrifterna utfärdades av landsfiskalerna kunna ifrågasättas. Här gjorde sig, framhöll justitieombudsmannen, i viss mån gällande enahanda synpunkter som de, vilka tidigare i annat sammanhang kommit till uttryck i lagstiftningen. Då straffpåföljden förlust av medborgerligt förtroende borttogs ur vår strafflag och ersattes med den i 2 kap. 19 § strafflagen omförmälda påföljden av förlust av vissa rättigheter, betonades att enskilda personer icke borde lämnas tillfälle att förskaffa sig bevis om att de icke vore ådömda dylik påföljd.

Justitieombudsmannen redogjorde därefter för vad som uttalats i motiven till 1918 års ändringar av 2 kap. 19 § strafflagen, av tryckfrihetsförordningen och av bestämmelserna om kyrkoböckers förande och uttalade avslutningsvis:

Om det sålunda är pastor betaget att — i andra fall än de som i författningarna uttryckligen angivas — utfärda intyg om att en person icke blivit dömd till straffpåföljd enligt 2 kap. 19 § strafflagen, torde det knappast kunna anföras skäl, varför detsamma icke bör gälla polis- och åklagarmyndigheterna. Att uttryckligt förbud därutinnan icke förefinnes torde äga sin naturliga förklaring i det förhållandet, att dessa myndigheter icke äro i besittning av handlingar, på vilka dylika intyg med anspråk på tillförlitlighet kunna grundas. Klart torde emellertid vara, att samma skäl som de, vilka anförts för att bevis av nyssnämnda slag icke böra av prästerskapet utfärdas, kunna anföras såsom stöd för att polis- och åklagarmyndighet icke bör åt enskild person utfärda bevis om att denne ej är dömd för brott. Såsom ovan framhållits, kan härtill läggas, att ett dylikt bevis, utfärdat av sådan myndighet, knappast kan äga någon fullt tillförlitlig grundval och därför lätt blir antingen till sitt sanningsvärde tvivelaktigt eller också, om intyget formuleras med tillbörlig försiktighet, tämligen intetsägande.

I ärendet fann justitieombudsmannen redan på grund av vad han sålunda anført — oavsett omständigheterna i övrigt — klagomålen icke föranleda något ingripande mot landsfiskalen för dröjsmål med utfärdande av det begärda intyget.

Trots dessa uttalanden av justitieombudsmannen fortsatte ifrågavarande intygsgivning. Sannolikt har anledningen därtill varit att intygen ansetts fylla ett legitimt behov. Under årens lopp inflöt i åtskilliga författningar bestämmelser om god vandel som förutsättning för anställning, tillstånd till viss verksamhet, behörigheter och rättigheter och det ankom oftast på

den enskilde att styrka att han uppfyllde gällande kvalifikationskrav. Stundom innehöll dessa författningsbestämmelser direkt föreskrift om att den enskilde hade att styrka sin lämplighet genom intyg utfärdat av polismyndighet. Även om så oftast ej var fallet synes det ha blivit praxis att vid vandelsprövning icke annat än i undantagssituationer godtaga annat än polisintyg. Generella bestämmelser angående ifrågavarande intygsgivning saknas. I gällande instruktioner för polischeferna i riket finnes inga föreskrifter avseende skyldighet eller rätt att utfärda vandelsintyg. I landsfiskalsinstruktionen den 14 december 1951 omnämnes dock strafflöshets- och redbarhetsintyg. Det sägs sålunda i 26 § 2 mom. 2. i instruktionen, att landsfiskalsassistent må vid förfall för landsfiskalen eller efter dennes förordnande utfärda strafflöshets- och redbarhetsintyg. I instruktioner och arbetsordningar avseende befattningshavare vid poliskammare — polisintendent, polissekreterare och polisnotarier — återfinnes oftast föreskrifter om vem som i poliskammaren har att utfärda dylika intyg. Dessa instruktioner och arbetsordningar är i regel fastställda av länsstyrelsen.

Olika typer av intyg och dessas användningsområde

1. Intyg om strafflöshet

Av de vandelsintyg, som utfärdas av polismyndighet, är strafflöshetsintyget det vanligaste. Intyget innebär i korthet ett uttalande av polismyndigheten att den som avses med intyget icke varit för brott tilltalad, sakerförklarad eller straffad eller endast straffad för vissa brott. Såsom av det föregående framgår, har i lag eller författning eller med stöd därav meddelade bestämmelser icke i något fall föreskrivits, att *strafflöshetsintyg* skall finnas att tillgå vid vandelsprövning. Däremot har föreskrifter i åtskilliga fall givits om att *vandelsundersökning* skall ske till utrönande av om uppställda kvalifikationskrav är uppfyllda.

Av vad som tidigare anförts framgår att strafflöshetsintyg främst användes vid sökande av arbetsanställning i både allmän och enskild tjänst. I fråga om allmän tjänst avfordras sökande till särskilda befattningar vid fångvården, postverket, statens järnvägar och spårvägsföretag i vissa fall strafflöshetsintyg. Vid ansökan om vissa behörigheter — mästarbrev, auktorisation inom radiobranschen och köpmansbrev — användes stundom även strafflöshetsintyg. Vidare användes intyg för personliga angelägenheter.

Strafflöshetsintyg utfärdas årligen till ett stort antal. Statistiska uppgifter om intygsgivningen i hela riket finnes visserligen icke att tillgå men med hänsyn till att polismyndigheten i Stockholm årligen utfärdar omkring 5.000 sådana intyg, torde man kunna räkna med det tiodubbla antalet för hela landet.

2. Intyg om laglydnad

Såvitt utredningen kunnat utröna, utfärdar polismyndigheterna för närvarande intyg om laglydnad endast till personer, vilka söker vissa anställningar inom krigsmakten. Tidigare (sid. 43 ff.) har lämnats redogörelse för de anställningar, varom här är fråga.

Intyg om laglydnad innebär ett uttalande av polismyndigheten att den som avses med intyget, icke gjort sig skyldig till lagöverträdelse. Icke heller för denna art av intyg har i lag eller författning lämnats några som helst föreskrifter. Det ankommer därför på polismyndigheten att på grundval av vad som vid registerundersökning eller på annat sätt blivit känt om sökanden bedöma, om denne kan anses ha visat laglydnad eller icke.

Ärligen torde utfärdas högst 5.000 intyg om laglydnad.

3. Intyg om redbarhet, ordentlighet, pålitlighet, nykterhet, lämplighet för viss verksamhet m.m., s.k. lämplighetsintyg

För tillstånd till viss verksamhet samt för erhållande av viss behörighet eller rättighet uppställs, såsom av det föregående framgått, i lag eller författning eller med stöd därav meddelade bestämmelser ofta särskilda vandelskrav såsom redbarhet, ordentlighet, pålitlighet, nykterhet, lämplighet m. m. I de flesta fall sker utredningen om vandel remissvägen genom polismyndighet. Uttrycklig föreskrift om att sökanden genom intyg från myndighet skall styrka, att han uppfyller de särskilda vandelskraven, finnes i följande av Kungl. Maj:t utfärdade författningar:

1. vägtrafikförordningen den 28 september 1951: intyg om nykterhet och lämplighet för den som söker godkännande såsom föreståndare, lärare eller instruktör vid körskola för utbildning av bil- och motorcykelförare (36 §);
2. vägtrafikförordningen den 28 september 1951: intyg om lämplighet för den som ansöker om körkort (32 §);
3. förordningen den 25 oktober 1940 angående yrkesmässig automobiltrafik m. m.: intyg om lämplighet för den som ansöker om trafik kort (27 §);
4. kungörelsen den 26 november 1943 om begagnande av vissa gifter till förgörande av ohyra: intyg om nykterhet och lämplighet för den som ansöker om tillstånd att yrkesmässigt få nyttja vissa gifter för förgörande av ohyra (3 och 5 §§);
5. kungörelsen den 26 mars 1943 med vissa bestämmelser angående vapenfria värnpliktiga: intyg om vandel för den som ansöker om tillstånd till vapenfri militärtjänst (1 §);
6. kungörelsen den 26 mars 1943 med vissa bestämmelser angående vapenfria värnpliktiga: intyg om trovärdighet för den som beträffande sökande till vapenfri militärtjänst avgivit intyg på heder och samvete om dennes personliga förhållanden m. m. (1 §); samt
7. giftstadgan den 26 november 1943: intyg om pålitlighet för näringsidkare, som

av apoteksföreståndare m. fl. önskar förvärva gift av första klassen för näringsutövning (15 §).

Intyg enligt punkt 7 härövan utfärdas i vissa städer med stöd av föreskrift i giftstadgan ej av polismyndighet utan av magistrat eller kommunalborgmästare. Polismyndighets yttrande synes dock alltid infordras. Övriga intyg skall utfärdas av polismyndighet.

Intyg enligt punkterna 1—3 härövan, av vilka det övervägande antalet hänför sig till intygen under punkt 2, utfärdas årligen till ett antal av sammanlagt omkring 230.000. Årliga antalet intyg enligt punkterna 4—7 torde endast uppgå till 100—300.

I två av Kungl. Maj:t utfärdade författningar finnes föreskrift om att vandelsintyg skall företes för myndighet i tillståndsärende, därvid dock bestämmelse saknas om vem som skall utfärda intyget. Dessa författningar är:

1. stadgan den 8 juni 1917 angående hotell- och pensionatrörelse: intyg om redbarhet, ordentlighet och lämplighet för den som skall utöva eller förestå hotell- och pensionatrörelse (§ 2 punkt 1 d); samt
2. förordningen den 18 juni 1864 ang. utvidgad näringsfrihet: betyg om redbarhet och ordentlighet för den som skall utöva gårdfarihandel (9 § mom. 4); samt för den som söker tillstånd till s. k. realisation (9 § mom. 3).

Såsom tidigare framhållits, är det praxis att, oaktat uttrycklig föreskrift därom saknas, sökandena av tillstånd, som här avses, alltid avfordras intyg utfärdade av polismyndighet. Årliga antalet intyg för nu ifrågavarande ändamål torde uppgå endast till några hundra.

Föreskrift att vandelskrav skall styrkas genom intyg har i ett fall meddelats av annan myndighet än Kungl. Maj:t. Sålunda har medicinalstyrelsen efter samråd med luftfartsstyrelsen med stöd av förordningen den 20 april 1928 med vissa bestämmelser rörande tillämpningen av förordningen om luftfart (se härövan sid. 64 ff.) föreskrivit, att intyg av polismyndighet om nykterhet och lämplighet skall företes av den som söker certifikat som förare, navigatör, mekaniker eller radiotelegrafist (radiotelefonist) å luftfartyg. Några hundratal intyg av denna art torde årligen utfärdas i riket.

Enligt av polismyndigheterna så gott som allmänt tillämpad praxis utfärdas vandelsintyg av den art, varom här är fråga — d.v.s. där redbarhet, pålitlighet, ordentlighet m. m. bestyrkes — endast i de fall då sökanden åberopar att behov av intyg föreligger för något av nu angivna ändamål. För att intyg av nu ifrågavarande slag skall kunna utfärdas krävs med andra ord att det för erhållande av det uppgivna tillståndet etc. uppställts krav på vandelsintyg i lag eller författning eller med stöd därav meddelade bestämmelser. Därutöver är det emellertid praxis, att intyg av denna art utfärdas även i en del fall, då särskilda vandelskrav angivits i lag eller författning men föreskrift saknas beträffande sättet för styrkandet av vandelskraven. Här är fråga om ärenden avseende tillstånd till viss verksamhet, där till-

ståndsorganen i samtliga fall själva uppställt direkt fordran på vandelsintyg utfärdad av polismyndighet. Så är fallet exempelvis i fråga om tillstånd av länsstyrelse till utskänkning eller utminuterung av öl enligt ölförsäljningsförordningen ävensom i fråga om Nya systemaktiebolagets vandelsprövning vid överlåtelse av rätt till utskänkning av rusdrycker enligt rusdrycksförsäljningsförordningen (se sid. 55 härovan).

Rörande innehållet i och formuleringen av olika slag av lämplighetsintyg hänvisas till s. 99 o.f.

Ansökningsförfarandet

Då intygsgivningen med några få undantag är helt oreglerad, finns det självfallet icke heller föreskrifter om ansökningsförfarandet. Följande praxis tillämpas.

Som regel fordras skriftlig ansökan om intyg. Berättigad att göra ansökan är endast den som intyget skall avse eller befullmäktigat ombud för denne. Ansökningar mottagas i allmänhet endast från personer, som är mantalsskrivna eller i vart fall kyrkobokförda inom distriktet. En del polismyndigheter fordrar, att ansökningen skall vara åtföljd av åldersbetyg och att sökanden skall vid ingivandet av ansökningen eller senast vid avhämtandet av utfärdad intyg förete legitimation. I ansökningshandlingen skall som regel lämnas fullständiga namn- och födelseuppgifter, uppgift om mantalsskrivnings- och bostadsadress, det ändamål för vilket intyget är avsett att användas samt om det slag av vandelsintyg som önskas. Ibland är ansökningsformulären så utformade, att sökanden måste ange antingen mantalsskrivningsort för ett antal år tillbaka — tre, fem eller tio år — eller också den ort, varifrån han inflyttat till ansökningsorten. I sistnämnda fall skall även uppgift om tidpunkten för inflyttningen lämnas. Vidare är det beträffande de vandelsintyg, som avser redbarhet, pålitlighet, ordentlighet m. m., vanligt att sökanden beredes tillfälle lämna namn- och adressuppgifter å några personer, som han önskar referera till angående sina personliga förhållanden.

Att intyget skall användas för det i ansökningen uppgivna ändamålet kontrolleras i regel icke. Icke heller torde polismyndigheterna i allmänhet ingå på prövning, huruvida sökanden har något berättigat intresse av att erhålla intyg. I de situationer, då polismyndighet med bestämdhet vet, att vandelsutredning beträffande sökanden skall eller kommer att ske genom ett remissförfarande, torde sökanden dock upplysas om att intyg icke erfordras. Prövning verkställs däremot regelmässigt av frågan om det begärda intyget är av rätt slag för det uppgivna ändamålet. Det tillses exempelvis att den som skall ansöka om körkort får därför avsett lämplighetsintyg, att sökande till krigsmakten får laglydnadsintyg och att den som skall förestå hotellrörelse får särskilt redbarhetsintyg. Som härovan fram-

hållits utfärdas andra slag av intyg än strafflöshetsintyg i regel endast, där i lag eller författning eller med stöd därav meddelade bestämmelser uppställts krav på vandelsintyg eller där på grund av fast praxis hos tillståndsorgan direkt krav på dylikt speciellt vandelsintyg uppställts. Det är sålunda, såvitt utredningen kunnat utröna, i allmänhet icke möjligt att utfå ett intyg om redbarhet och pålitlighet för att användas vid sökande av anställning såsom exempelvis bankvaktmästare. För dylika ändamål utfärdas endast strafflöshetsintyg. Sådant intyg kan för närvarande erhållas för praktiskt taget vilka ändamål som helst.

En del polismyndigheter läser låta sökandena i ansökningshandlingen ange, huru många år tillbaka i tiden intyget skall avse. Vad nu sagts gäller i regel endast strafflöshetsintyg. Det är alltså möjligt att begära sådant intyg avseende exempelvis endast de senaste fem åren. Å andra sidan kan oftast intyg icke begäras för hur lång tid tillbaka som helst. En del polismyndigheter synes vägra att utfärda intyg avseende längre tid tillbaka än tio, femton eller tjugu år.

Undersökningsförfarandet

Den utredning, som föregår utfärdandet av vandelsintyg, omfattar undersökning, s. k. slagning, i det lokala polisregistret och i Polisunderrättelser. Har sökanden icke någon längre tid varit bosatt på ansökningsorten, brukar undersökning begäras remissvägen från polismyndigheten i den eller de orter där han tidigare haft hemvist. Då uttalanden om nykterhet, lämplighet o. d. skall ske i vandelsintyg inhämtas oftast yttrande från nykterhetsnämnd. Det förekommer, att polismyndighet i intygsärende begär dels undersökning i det centrala polisregistret vid statens kriminaltekniska anstalt och dels utdrag från det av kontrollstyrelsen förda straffregistret. Avser intyg utländsk medborgare, inhämtas stundom även upplysningar från de av statens utlänningskommission förda registren. Beträffande personer, vilka begär vandelsintyg, som skall innehålla uttalanden om redbarhet, pålitlighet, ordentlighet, lämplighet etc., införskaffas vanligen utöver registermaterialet upplysningar från kommunala förtroendemän, arbetsgivare och andra, som kan lämna uppgifter om sökandensandel.

Ursprungligen torde någon begränsning av registerutredningens omfattning i tiden icke ha förekommit. Registren kontrollerades i regel från tidpunkten, då sökanden uppnått straffmyndighetsåldern. Åtskilliga polismyndigheter tillämpar alltjämt denna metod. Emellertid har särskilt på senare år ett flertal polismyndigheter begränsat utredningens omfattning i tiden i avsikt att minska arbetet med de tidsödande och personalkrävande registerundersökningarna. Det har också ansetts, att intyg avseende de senaste fem, tio eller tjugu åren oftast är fullt tillräckliga för det avsedda ändamålet. Numera begränsas därför registerundersökningarna till att avse vissa år

tillbaka i tiden. Praxis växlar men, såvitt av utredningen inhämtade upplysningar giver vid handen, är det vanligt att registerundersökningarna begränsas till fem, tio, femton eller tjugu år.

Närmare om intygens form och innehåll

Föreskrifter om utfärdande av vandelsintyg saknas. För att klarlägga den praxis som tillämpas vid intygsgivningen har utredningen från polismyndigheterna införskaffat visst material. För utredningen har jämväl funnits tillgängligt en av föreningen Sveriges polismästare år 1954 gjord sammanställning rörande den praxis, som i poliskammarstäderna tillämpas vid utfärdande av strafflöshetsintyg. Av de verkställda undersökningarna framgår, att praxis är högst skiftande. Här nedan lämnas en närmare redogörelse för vad som vid undersökningarna framkommit rörande praxis.

1. *Strafflöshetsintyg: rena intyg*

Framkommer när framställning gjorts om erhållande av strafflöshetsintyg vid registerundersökning, att sökanden icke är på något sätt belastad utfärdas ett s. k. rent intyg. Sådant intyg kan emellertid enligt nuvarande praxis erhållas även i en del fall, där belastning av visst slag förekommer. I fortsättningen lämnas en redogörelse för de belastningar till vilka hänsyn icke toges vid utfärdande av rent intyg.

Strafflöshetsintyg skall, såsom det i allmänhet formuleras, avse huruvida vederbörande är för brott tilltalad, sakerförklarad eller straffad. Andra belastningar än brott brukar icke beaktas; dock plägar ådömt tvångsarbete jämföras med brott. Intygsmyndigheterna bortser sålunda exempelvis från åtgärder enligt lagstiftningen om barnavård, nykterhetsvård och sjuksjukvård, åtgärder enligt socialhjälpslagen (intagning å arbetshem) och åtgärder enligt den lagstiftning, som reglerar körkorts- och trafikortsinnehav.

När det gäller frågan om bötesstraff skall medföra hinder för erhållande av rent intyg tillämpas mycket skiftande praxis. Ingen polismyndighet bortser helt från bötesstraffen. Enstaka bagatellförseelser inom eller utom strafflagens område anses ofta icke böra utgöra hinder för utfärdande av rent intyg. Har vederbörande däremot vid ett flertal tillfällen bötfällts för förseelser medför detta som regel att rent intyg icke kan erhållas. Vissa myndigheter bortser emellertid helt från bötesstraff utanför strafflagens område. Ibland inverkar även bötesstraffets storlek på frågan om rent intyg kan utfärdas. Det är icke ovanligt att polismyndigheterna generellt bortser exempelvis från samtliga bötesstraff under en viss gräns. Det har sålunda framkommit, att på sina håll hänsyn icke alls toges till bötesstraff under tjugu à trettio dagsböter eller under etthundra kronor i penningböter.

Frågan i vad mån hänsyn skall tagas till meddelade åtalseftergifter har vållat tveksamhet vid intygsgivningen. Från åtalseftergifter givna enligt 20 kap. 7 § första punkten rättegångsbalken, s. k. bötesbrott, bortses regelmässigt. Är fråga däremot om åtalseftergift meddelad enligt lagen den 19 maj 1944 om eftergift av åtal mot vissa underåriga anses saken tveksam. En del polismyndigheter hävdar, att den som erhållit åtalseftergift av denna art icke bör erhålla rent intyg, oaktat formellt åtal och straffdom ej förekommit. Andra åter — och de torde utgöra huvudparten — förmenar, att intyget strikt bör avse allenast belastning, vilken föranlett åtal och fällande dom. Några polismyndigheter har funnit lämpligt att i intyg uttala att vederbörande »visserligen icke är för brott tilltalad eller straffad men att om honom finnes i härvarande register antecknat, att han den 19.... meddelats åtalseftergift för grovt egenmäktigt förfarande».

Den olikhet i praxis, som enligt vad nu sagts råder i fråga om behandling av åtalseftergift, gäller även beträffande gärningar för vilka åtal efter lämplighetsprövning underlåts.

Som ovan framhållits innehåller rent intyg oftast uttalande, förutom att sökanden icke är sakerförklarad eller straffad, även att sökanden »icke är för brott tilltalad». Det är icke så ovanligt, att person, som står under åtal för brott, begär intyg om strafflöshet. Om så är fallet, brukar polismyndigheterna i allmänhet söka dröja med utfärdandet av intyg till dess att dom meddelats i målet. Denna metod är dock icke alltid möjlig att tillämpa, eftersom på grund av anhopningen av mål i domstolarna en avsevärd tid kan komma att förflyta från åtal till dom. Intygssökande brukar också ytterst sällan åtnöja sig med att vänta någon längre tid på intyg. Det återstår därför i dylika fall ingen annan utväg än att göra anmärkning i intyget om det väckta åtalet. Är omständigheterna i målet sådana, att påföljden vid fällande dom kan förväntas bli ett lindrigare bötesstraff, bortses dock stundom från det väckta åtalet. En del polismyndigheter underlåter generellt att i intyg uttala sig, huruvida vederbörande är tilltalad för brott eller ej.

Utredningen har försökt utröna, om vid intygsgivningen den omständigheten, att längre tid förflutit från samhällsreaktionen, kan föranleda att hänsyn till viss belastning ej tages. Det har härvid framkommit, att en del polismyndigheter i viss mån tillämpar ett slags preskriptionssystem beträffande vissa belastningar. Ätminstone en polismyndighet utfärdar sålunda rent intyg sedan den i strafflagen angivna preskriptionstiden för visst brott utlöpt. Enstaka polismyndigheter anser sig kunna bortse från villkorlig dom, som meddelats mer än tio år från intygets utfärdande. I fråga om bötesförseelser tillämpar några polismyndigheter den praxis, att hinder för rent intyg icke föreligger, därest förseelserna begåtts minst två år före intygdatum. Även om en dylik generell praxis ej tillämpas, synes man vid intygsgivningen i det särskilda fallet icke tveka att bortse från bötesförseelser, då en längre tid förflutit från gärningens begående.

Ändamålet med intyget inverkar i många fall på vilka belastningar, som beaktas vid intygsgivningen. Utredningen har sålunda iakttagit, att polismyndigheterna vid utfärdande av strafflöshetsintyg för användning i utlandet i allmänhet är benägna att bortse från belastningar i större utsträckning än vid övrig intygsgivning. Det förekommer även att man, exempelvis vid utfärdande av strafflöshetsintyg för anställning, i det särskilda fallet ingår på en prövning, om förefintlig belastning skall kunna inverka på anställningsbedömningen. Därest man härvid kommer till det resultatet, att det uppenbarligen saknar intresse för arbetsgivaren att få kännedom om belastningen, anser man sig stundom oförhindrad utfärda rent intyg.

Härovan har nämnts att olika principer tillämpas beträffande intygens omfattning i tid. Den allmänna tendensen är att i möjligaste mån begränsa intygens omfattning i tiden. Allt fler polismyndigheter har på senare år övergått till att generellt utfärda strafflöshetsintyg avseende allenast de tio eller fem senaste åren. I intygen angives härvid, att intygen är begränsade till visst antal år. Olika formuleringar användes härför. Atingen infogas i intygen en mening av innehåll, att undersökningen skett allenast beträffande de fem senaste åren eller också tillfogas »Av polismyndigheten utfärdade intyg avser endast de fem senaste åren». Den senare formuleringen anses vara att föredraga, enär den upplyser den för vilken intyget skall företes, att polismyndigheten vid utfärdande av intyg generellt begränsar sin undersökning till viss tidrymd.

Det förekommer även, att tidrymden begränsas med hänsyn till intygets ändamål. Åtskilliga polismyndigheter, vilka regelmässigt icke brukar begränsa intygens omfattning i tiden, har likväl infört sådan begränsning, vanligen till de tio senaste åren, beträffande intyg, som skall användas i utlandet. Så har sannolikt skett, sedan man funnit, att vederbörande utländska myndigheter i allmänhet godtagit dylika intyg.

Genomförda begränsningar av intygens omfattning i tiden synes icke ha lett till några olägenheter. Arbetsgivare och andra, vilka på grundval av intygen verkställer vandelsprövning, har i allmänhet godtagit intyg i detta skick. Därest i något fall enskild person, som erhållit dylikt tidsbegränsat intyg, återkommer till polismyndigheten och uppger att intyget icke godtagits, utfärdar polismyndigheten, om vederbörande uppenbarligen är beroende av intyg avseende längre tid, i regel sådant intyg.

Tidrymden varierar, såsom redan anmärkts, även med hänsyn till av sökanden uttalat önskemål. Situationen är exempelvis den, att sökanden vet, att rent intyg kan för honom utfärdas, om det begränsas till att avse endast de fem senaste åren men att ett tioårsintyg för honom icke kan bli rent. Han är för sin del beredd att försöka vinna anställning, tillstånd, behörighet eller rättighet med hjälp av ett femårsintyg. Det är praxis, att begäran om dylik begränsning av intyg utan vidare godtages av polismyndigheterna. Arbetsgivare och andra, vilka är vana att erhålla intyg omfat-

tande längre tidrymd än fem år, är emellertid icke alltid beredda att godtaga dylikt intyg, enär de förstår, att begränsning skett av särskild anledning.

För vinnande av största möjliga enhetlighet vid avfattningen av strafflöshetsintygen har blankettkommissionen den 9 juni 1943 efter samtliga länsstyrelserns hörande fastställt särskild blankett för intygen. Blanketterna kan av polismyndigheterna rekvireras från länstrycket (Ser. II Avd. A. s. 114). Enligt blanketten intygar polismyndigheten, att sökanden »enligt vad här kunnat utrönas icke är för brott straffad eller tilltalad». Detta formulär användes numera av de flesta polismyndigheter. Efter intygsmeningen tillägger de polismyndigheter, vilka endast utfärdar till tidrymden begränsade intyg, särskild anmärkning härom, exempelvis »Av polismyndigheten utfärdade strafflöshetsintyg avser endast de tio senaste åren» eller »intyget utfärdat efter en undersökning avseende de senaste fem åren». Det förekommer även att ändamålet med intyget anges, exempelvis »intyg för erhållande av visum till USA» eller »intyg avsett att företes vid sökande av anställning som spårvägskonduktör». Därest polismyndigheten utfärdar rent intyg och härvid bortsett från vissa belastningar, markeras detta som regel icke på något sätt i intyget.

Åtskilliga polismyndigheter använder sig emellertid ej av blankettkommissionens intygsformulär. Vanligt är då, att intygen formuleras på följande sätt:

På begäran varder härmed till bevis meddelat att, såvitt polismyndigheten har sig bekant, N. N., bosatt, född den, icke varit här i riket för brott sakerförklarad eller straffad.

Med denna formulering undviker man att uttala sig i frågan om vederbörande »är för brott tilltalad». Till denna text göres av en del polismyndigheter vissa tillägg. Har vid undersökningen i ärendet inga som helst omständigheter av ofördelaktig innebörd framkommit, tillfogas stundom »och att icke heller i övrigt något ofördelaktigt är om honom känt». Det förekommer även beträffande intyg avsett att användas i utlandet tillägg av innehåll, att vederbörande »ej heller straffats för politisk verksamhet» eller »icke blivit behandlad för lösdriveri». Ibland göres särskilt uttalande huruvida vederbörande fällts för fylleri eller icke (»och att han ej heller bötfällts för fylleri»).

Tilläggas bör, att på begäran av sökande intyg ibland utfärdas enbart beträffande frågan, huruvida sökanden »undergått frihetsstraff» eller varit för visst slags brottslighet sakerförklarad eller straffad, exempelvis »icke varit för brott mot 20—23 kapitlet strafflagen sakerförklarad eller straffad».

2. Strafflöshetsintyg: icke rena intyg

Är sökande av strafflöshetsintyg så belastad i kriminellt hänseende, att enligt ovan angivna praxis rent intyg icke kan utfärdas av polismyndigheten,

brukar en del polismyndigheter vägra att giva något som helst intyg. Sökanden underrättas härvid endast om att polismyndigheten är förhindrad att utfärda det begärda intyget. Andra myndigheter överlämnar till sökanden att själv avgöra, om han vill erhålla ett intyg, där hans belastningar anges. Slutligen utfärdar en del polismyndigheter utan sökandens hörande automatiskt intyg upptagande belastningarna. Så förekommer i icke ringa utsträckning. Icke ovanligt är, att polismyndigheter, vilka vid intygsgivningen icke bortser från ens ringa bötesförelseer, använder exempelvis följande formulering: »icke är för brott tilltalad eller straffad, i vidare mån än att han för förelseer mot trafiklagstiftningen bötfällts vid fyra tillfällen 1957—1959». I regel redovisas i icke rena intyg belastningarna mycket noggrant. Följande exempel må givas härpå:

Att N. N. icke varit för brott sakerförklarad eller straffad, i vidare mån än att han den 12 september 1956 av Svea Hovrätt för grov stöld dömts till straffarbete i fyra månader, villkorlig dom; den 17 december 1958 av Stockholms rådhusrätt för rattfylleri dömts till två månaders fängelse; samt den 20 maj 1959 av Södra Roslags häradsrätt för olovlig körning och vårdslöshet i trafik ådömts 100 dagsböter à 7 kronor, varder härmed till bevis meddelat.

3. Laglydnadsintyg

Härovan har framhållits, att laglydnadsintyg endast kommer till användning vid sökande av vissa anställningar vid krigsmakten. Formulär för sådant intyg finnes tryckt å den ansökningsblankett, som skall användas vid anställningens sökande. Enligt detta formulär skall polismyndighet intyga, att vederbörande visat laglydnad. De flesta polismyndigheter använder sig också av formuläret. Några anser sig icke skyldiga därtill och underlåter överhuvudtaget att uttala sig om vederbörandes laglydnad. I stället utfärdar man då strafflöshetsintyg.

Laglydnadsintygen omfattar regelmässigt tiden från straffmyndighetsålderns inträde till intygdatum. Sökandena till ifrågavarande anställningar är i regel i åldern 16—21 år.

Någon vägledning för polismyndigheten i lag eller författning beträffande bedömningen av laglydnadskravet finnes ej. Frågan huruvida en person visat laglydnad eller icke får därför avgöras från fall till fall. Framkommer ingen som helst belastning å sökanden, utfärdas givetvis intyg. Har han gjort sig skyldig till straffbar handling, uppstår frågan, om han likväl kan anses ha visat laglydnad.

Såvitt utredningen kunnat utröna, är man vid utfärdande av laglydnadsintyg, i motsats till vad som gäller vid utfärdande av strafflöshetsintyg, obenägen att bortse från några belastningar. Man anser sig som regel endast kunna bortse från enstaka lindrigare förelseer. Ett flertal dylika förelseer medför i allmänhet hinder för intyg. Påföljdens art saknar normalt betydelse för laglydnadsfrågan. Det är här i stället fråga om en bedömning av den

straffbara gärningen som sådan. Till följd härav utfärdas icke utan vidare laglydnadsintyg exempelvis för den som erhållit åtalseftergift eller undgått åtal på grund av beslut efter särskild lämplighetsprövning. En yngling i 15—18 års åldern, som gjort sig skyldig till grovt egenmäktigt förfarande och härför av statsåklagare meddelats åtalseftergift enligt den särskilda lagstiftningen om eftergift av åtal mot vissa underåriga, har väl icke »varit för brott tilltalad, sakerförklarad eller straffad» men anses å andra sidan icke ha visat laglydnad. En sådan yngling kan som regel erhålla strafflöshetsintyg men däremot icke laglydnadsintyg.

Framkommer vid undersökningen i tillgängliga register belastningar beträffande sökanden av den art, att hinder för bestyrkandet av laglydnad föreligger, förvägras sökanden intyg. En del polismyndigheter utfärdar automatiskt i stället strafflöshetsintyg — rent eller icke rent — och överlämnar detta till sökanden, som själv får besluta om han vill förete intyget för anställningsmyndigheten eller icke. Andra polismyndigheter överlåter till sökanden att själv avgöra om han i stället för laglydnadsintyg önskar strafflöshetsintyg.

4. Intyg om redbarhet, ordentlighet, pålitlighet, nykterhet, lämplighet för viss verksamhet m.m., s.k. lämplighetsintyg

Av den föregående framställningen angående de särskilda vandelsintygen, d.v.s. de intyg vari uttalande göres om redbarhet, pålitlighet, ordentlighet, lämplighet för viss verksamhet e. d. framgår, att i den utredning, som föregår intygs utfärdande, ingår icke blott registerundersökningar utan i viss utsträckning även annan utredning.

Framkommer vid undersökningen inga som helst anmärkningar mot sökanden utfärdas det önskade intyget. Härvid använder sig polismyndigheterna oftast av vissa formulär, vilka utarbetats av blankettkommisionen och utgivits genom länstrycket. Det finnes sålunda särskilt formulär för lämplighetsintyg för körkort och trafikkort samt för redbarhetsintyg. I lämplighetsintyget uttalas att vederbörande »får anses lämplig såsom förare av körkortspliktigt fordon (förare av fordon i yrkesmässig trafik)». Redbarhetsintyget innehåller texten: »På begäran intygas att ovanstående person gjort sig känd för redbarhet och ordentlighet samt anses lämplig — — —.» Intygsmeningen kompletteras i regel med angivandet av den verksamhet vederbörande avser utöva, exempelvis »anses lämplig att förestå hotell- och pensionatsrörelse» eller »anses lämplig handhava utskänkning av öl» o.s.v.

Beträffande övriga arter av vandelsintyg, för vilka formulär ej tillhandahålls genom länstrycket, användes formuleringar, som i stort sett tar sikte på de i lag eller författning angivna kvalifikationskraven.

Svårighet att avgöra, om intyg skall utfärdas, uppstår i de fall, då belastningar framkommit beträffande sökanden. Ofta är det uppenbart, att

föreliggande belastningar medför hinder för ett bestyrkande av redbarhet, ordentlighet, pålitlighet, lämplighet o. d. Icke sällan uppstår emellertid tvakan, om kända belastningar skall diskvalificera sökanden från att erhålla intyg. Beträffande vissa slag av intyg, exempelvis lämplighetsintyg för körkort och trafik kort, innehåller såväl lagtext som förarbeten god vägledning. I övrigt är det ovanligt att någon vägledning på dylikt sätt kan erhållas. Polismyndigheten är därför hänvisad till att företaga en bedömning i varje särskilt fall.

Anser sig polismyndigheten icke kunna utfärda begärt intyg, underrättas sökanden härom. Det förekommer i dylika fall stundom att sökanden då begär strafflöshetsintyg, vari eventuella brottsbelastningar redovisas. Sådant intyg godtages emellertid oftast icke av den myndighet, som skall pröva vandelsfrågan i tillståndsärendet, eftersom myndigheten självfallet är medveten om, att strafflöshetsintyget är begränsat till belastningar avseende brott och straff och att frågan om redbarhet, pålitlighet etc. kan påverkas även av andra slag av belastningar, exempelvis misskötsamhet beträffande alkohol, lösdriveri m. m.

Svårigheten att bedöma en persons allmänna redbarhet, ordentlighet och pålitlighet har föranlett några polismyndigheter att använda en formulering av intygen, vari uttalande om ifrågavarande vandelskvalifikationer undviks. I stället för att meddela ordinärt redbarhetsintyg för exempelvis den som ämnar söka tillstånd att bedriva utskänkning av vin, utfärdar man ett slags kombinerat strafflöshets- och lämplighetsintyg av följande lydelse:

På begäran varder härmed till bevis meddelat, att såvitt polismyndigheten har sig bekant, N. N., bosatt, född, icke varit här i riket för brott sakerförklarad eller straffad samt att i övrigt icke till polismyndighetens kännedom kommit, att N. N. gjort sig skyldig till handling, som skulle kunna utvisa, att han vore olämplig att bedriva utskänkning av vin.

Intyg av denna typ synes i allmänhet ha godtagits av tillståndsmyndigheterna.

De nordiska grannländerna

En lokal polisiär registrering förekommer även i de nordiska grannländerna. Denna registrering är till sin art likartad den svenska.

I *Danmark* har liksom i Sverige inga som helst bestämmelser givits vare sig i lag eller i administrativ ordning beträffande lokala polisregister. Sådana register föres därför alltefter behov. De nyttjas för i huvudsak samma ändamål som i Sverige. Dock ligger de icke till grund för utfärdandet av vandelsintyg. I stället för vandelsintyg utfärdade av lokal polismyndighet användes i Danmark utdrag av straffregistret (straffeattester).

Straffregister föres i Danmark icke centralt som i Sverige utan i polisdistrikten. Registren omfattar personer, vilka är födda inom distriktet. Po-

lismyndigheterna kan för sin verksamhet erhålla utdrag av straffregistret. De förbindelsetekniska resurserna för inhämtande av upplysningar från det centrala polisregistret (rigsregistraturen) är mycket goda.

Registreringen i lokala polisregister i *Finland* har behandlats i vissa förordnanden av ministeriet för inrikesärendena. Några bindande föreskrifter har icke utfärdats angående registreringen. I varje polisdistrikt bör föras, heter det i ministeriets förordnande, register över personer, vilka inom distriktet gjort sig skyldiga till brott eller överträdelser samt över sådana inom distriktet bosatta personer, vilka är efterlysta av andra myndigheter. Hinder möter icke för polismyndigheterna att föra mer omfattande register. Den lokala polisiära registreringen i Finland torde vara ganska begränsad. Anledning anses icke ha förefunnits för uppläggning av mer omfattande lokala register på grund av de goda möjligheter, som finnes för polismyndigheterna att per radio inhämta erforderliga registerupplysningar från det centrala polisregistret. De lokala polisregistren nyttjas för i huvudsak samma ändamål som i vårt land. De ligger sålunda bland annat till grund för utfärdandet av vandelsintyg. Denna intygsgivning är icke författningsmässigt reglerad i Finland.

I *Norge* finnes icke heller någon fullständig reglering av den lokala polisiära registreringen. I vissa hänseenden har dock bestämmelser givits i saken. Polischeferna är sålunda ålagda att föra register över personer, vilka höf fällt inom distriktet. Det åligger vidare polischeferna att föra särskild bok över bl. a. personer, vilka frigivits på prov från fångvårds- eller tvångsarbetsanstalt och vilka antingen är hemmahörande i eller skall bosätta sig i distriktet. Förteckning skall också föras hos polischeferna över personer, vilka erhållit villkorlig åtalseftergift.

I övrigt får den lokala registreringen i Norge ordnas efter polisdistriktets behov. Registrens användningsområde är i huvudsak detsamma som i vårt land. Polischeferna utfärdar på grundval av registren s. k. vandelsintyg för liknande ändamål som här i landet. Intygsgivningen har i Norge icke blivit författningsmässigt reglerad.

Kritik och tidigare reformförslag

Registrens uppläggning, förande, innehåll och omfattning

Det må till en början konstateras, att någon egentlig kritik av den nuvarande lokala polisiära registreringens uppläggning, förande, innehåll och omfattning icke förekommit. Icke heller har behovet av lokala polisregister blivit ifrågasatt. Här må därför endast redovisas vissa uttalanden i fråga om de lokala polisregistren.

Genom beslut den 21 januari 1949 uppdrog Kungl. Maj:t åt strafflagberedningen att verkställa en översyn av brottsregistreringen. I betänkandet

Enhetligt frihetsstraff m. m. (SOU 1953:17) har beredningen upptagit frågan om brottsregistreringen, såvitt avser det allmänna straffregistret. Beredningen har emellertid i samma betänkande även lämnat en kortfattad redogörelse för den lokala polisiära registreringen. Av intresse i detta sammanhang är ett uttalande av beredningen i betänkandet (s. 172), av vilket framgår, att beredningen förutsatt, att lokala polisiära register skulle finnas att tillgå även i fortsättningen. Beredningens avsikt vore dock att föreslå den bestämmelsen att i lokalt polisregister ej finge införas uppgift om straff, som skall vara registrerat i allmänna straffregistret.

Sakkunniga för översyn av gällande bestämmelser om tidningen Polisunderrättelser m. m. (PU-sakkunniga) har i sitt den 10 september 1952 avlämnade betänkande (stencilerat) berört den lokala polisiära registreringen (s. 30 ff). De sakkunniga har härvid påvisat, hurusom denna registrering väsentligen är en form för redovisning av vederbörande myndighets egna ärenden, och för sin del ansett att den allmänna kritiken mot registreringsväsendet med hänsyn till den lokala registrerings speciella natur svårligen kan drabba denna.

Kritik mot systemet med vandelsintyg

I samband med redogörelsen härovan för vandelsintygen har erinrats om den kritik justitieombudsmannen riktat mot att polismyndigheterna med anlitan av lokala polisregister utfärdar vandelsintyg. Under senare år har kritik mot systemet med vandelsintyg framförts även från annat håll.

Fångvårdsstyrelsen avgav den 31 december 1948 en offentlig utredning angående skyddsarbetets organisation m. m., kallad Kriminalvård i frihet (SOU 1949:6). I betänkandet behandlades bl. a. frågan om särskilda hinder för den dömdes resocialisering (s. 81). Styrelsen fäste i detta sammanhang uppmärksamheten på den registrering som i vidsträckt omfattning förekom beträffande straffade och framhöll att en särskild olägenhet härmed var att registreringen givit upphov till en praxis, att polismyndigheten på begäran utfärdade eller vägrade utfärda s. k. strafflöshetsintyg. Åtskilliga polismyndigheter beaktade därvid alla för dem kända straffdomar, oberoende av den tid som förflutit efter domens meddelande. I vissa distrikt utfärdades dock intyg som enligt sin lydelse var begränsade till en 10-årsperiod. Styrelsen uttalade vidare:

De nämnda strafflöshetsintygen hade kommit att i vissa fall göra särskild skada genom att de möjliggjort att särskilda diskvalifikationsgrunder kommit till användning beträffande straffade personer, inbegripet den som erhållit villkorlig dom, oberoende av den tid som förflutit sedan domens meddelande. De tillämpas icke blott vid tillsättande av befattningar, som innebära en förtroendeställning eller en särskild ansvarsfull syssla utan generellt beträffande alla slags befattningshavare. Sökande till ordinarie befattning kan därvid åläggas att förete ett av polismyndighet utfärdat strafflöshetsintyg. Så sent som i oktober 1947 blev en sedan

några år tillbaka vid statligt verk anställd befattningshavare utesluten från ordinarie anställning, därför att han ej kunde förete strafflöshetsintyg. Anledningen var en villkorlig dom som han erhållit för mer än 10 år sedan på grund av ett vid 18 års ålder förövat tillgreppsbrott. Det sist relaterade fallet har haft många motsvarigheter under de senaste åren. Den av vissa statliga verk och inrättningar tillämpade proceduren utgör enligt fångvårdsstyrelsens mening en diskvalificering av de för brott dömda, som i sin onyanserade form liknar de polismässiga åtgärder, vilka på 1800-talet riktades mot frigivna fångar.

Den 15 december 1954 avlät *strafflagberedningen* till chefen för justitiedepartementet en framställning angående omedelbara åtgärder till förbättrande av eftervården efter frigivning och utskrivning från fångvårdsanstalt. I kapitlet VI av framställningen har beredningen behandlat bl. a. statens och kommunernas anställningspolitik i fråga om kriminalvårdens klientel. Därvid har beredningen lämnat en redogörelse för de särskilda diskvalifikationsgrunder beträffande straffade personer, som tillämpas vid ett antal statliga verk och inrättningar, och fäst uppmärksamheten på användningen av vandelsintyg vid anställningsprövningen. Strafflagberedningen har konstaterat, att det inom stora delar av statsförvaltningen, där särskilda diskvalifikationsgrunder ej är uttryckligen angivna i reglementen och instruktioner, tillämpas restriktiva principer vid anställande av personer, vilka är straffade eller villkorligt dömda. För åtskilliga statliga tjänster är det enligt beredningens uppfattning befogat att ställa särskilda krav på innehavarens redbarhet, pålitlighet och karaktär men beredningen vill ifrågasätta lämpligheten av generell verkande diskvalifikationsbestämmelser, vilka icke medgiver hänsyn till brottets art och tiden för dess begående. Beredningens framställning utmynnade i förslaget, att frågan om undanröjande av de i författningar, reglementen, instruktioner o. d. föreskrivna hindren för anställande av straffade eller villkorligt dömda skulle göras till föremål för särskild utredning.

I anledning av *motioner vid 1955 års riksdag* har riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t (nr 145) behandlat frågan om arbetsmöjligheter för tidigare straffade personer m. fl. Allmänna beredningsutskottet, till vars utlåtande (nr 7) riksdagsskrivelsen hänvisar, uttalade bland annat, att anställning i statens tjänst av straffade eller villkorligt dömda borde kunna ske efter fri prövning från fall till fall och icke, såsom nu ofta vore förhållandet, vara hindrad genom stela, automatiskt verkande diskvalifikationsregler. Utskottet framhöll såsom självklart att staten skall gå i spetsen, när det gäller att skapa en humanare inställning till straffade och villkorligt dömda på arbetsmarknadens olika områden. Även personer som varit intagna på ungdomsvårdsanstalt eller alkoholistanstalt eller som överhuvudtaget varit föremål för anstaltsvård i någon form borde enligt utskottets mening innefattas i åtgärderna härför.

Kungl. Maj:t har i anledning av förenämnda framställningar från strafflagberedningen och riksdagen uppdragit åt *1956 års eftervårdsutredning* att

utreda frågan om anställning i statens tjänst av personer, vilka frigivits från anstalter av olika slag. I direktiven har uttalats bland annat, att en genomgång torde erfordras av författningar, instruktioner och reglementen för att undanröja onödiga formella hinder, vilka uppställts mot sådan anställning, varjämte mera i detalj måste övervägas, vilka åtgärder som kan vidtagas för att främja det angivna syftet. — 1956 års eftervårdsutredning har icke avslutat sitt arbete såvitt avser denna fråga.

I 1959 års *betänkande om Ungdomsbrottslighet* (SOU 1959:37) har parlamentariska sakkunniga (ordförande presidenten Björn Kjellin) vid behandlingen av frågor om ungdomens anpassning i arbetslivet (s. 51 ff.) berört användningen av vandelsintyg vid anställningsprövning. De sakkunniga uttalar följande mening i denna fråga:

Vi har uppmärksammat att det i allt större utsträckning förekommer att kommunala och enskilda företag för anställning inom företaget kräver att sökanden skall förete laglydnadsintyg, redbarhetsintyg, vandelsintyg eller liknande handling, utfärdad av polismyndighet. Härigenom utestänges en straffad person från möjligheten att söka sådana befattningar, även om straffet ligger långt tillbaka i tiden och han sedan under många år fört ett laglydigt liv. Detta system innebär i realiteten att de avskaffade brottspåföljderna förlust av medborgerligt förtroende och påföljd enligt 2 kap. 19 § strafflagen i viss mån återinförts på en bakväg. Vandelsintygen är inte på något sätt reglerade i lag eller författning. Vi finner att den utveckling som sålunda skett är högst betänklig.

I olika sammanhang har framställningar gjorts om en reglering av formerna och villkoren för utfärdande av strafflöshetsintyg.

Statspolisintendenten hemställde sålunda i underdånig skrivelse den 7 maj 1953, att Kungl. Maj:t ville meddela enhetliga bestämmelser för utfärdande av strafflöshetsintyg. I skrivelsen framhölls, att stor oklarhet vore rådande bland polismyndigheterna rörande den form och det innehåll intygen borde ha och att det måste anses otillfredsställande att dylika intyg, i brist på föreskrifter för deras utfärdande, erhöles så olika karaktär beroende på vilken myndighet, som utfärdade dem.

I underdånig skrivelse av den 1 april 1954 hemställde även *föreningen Sveriges landsfiskaler*, att Kungl. Maj:t måtte utfärda erforderliga bestämmelser angående utfärdande av strafflöshetsintyg. Föreningen berörde i skrivelsen olika spörsmål i samband med utfärdande av dylika intyg och framhöll avslutningsvis att det naturligtvis kunde ifrågasättas, om polismyndigheterna överhuvudtaget borde utfärda intyg av denna art. Någon skyldighet därtill torde, anförde föreningen, väl näppeligen föreligga, men de flesta polismyndigheter ansåge sig säkerligen böra tillmötesgå en begäran om intyg, eftersom det för intygssökanden ofta vore angeläget, ja, nödvändigt, att få tillgång till intyget. Ett klart behov föreläge stundom för enskilda att på ett någorlunda enkelt sätt få tillgång till intyg av denna art. Hur detta behov skulle tillgodoses, borde bli föremål för reglering. Vidare har *poliskammaren i Göteborg* hos Kungl. Maj:t anhållit, att frågan

rörande utfärdande av strafflöshetsintyg måtte utredas (underdånig skrivelse av den 9 januari 1956).

Kritik av den bristfälliga sekretessen

Den kritik, som i skilda sammanhang riktats mot den registrering av brott och straff, som äger rum vid sidan av det allmänna straffregistret, har bland annat avsett det bristfälliga sekretesskyddet i fråga om de lokala polisregistren.

I ett år 1955 avgivet betänkande angående sekretessen vid förundersökning i brottmål (SOU 1955:17) har utredningsmannen (överståthållaren Johan Hagander) i denna fråga uttalat (s. 85), att det av honom framlagda förslaget icke tillgodosåg behovet av en generellt giltig tystnadsplikt gentemot utomstående med avseende å innehållet i sådana lokala register över brott samt för brott åtalade eller misstänkta personer, som föres av polis- och åklagarmyndigheter. Enligt utredningsmannens mening borde förekommande sekretessfrågor i samband med registrering av brott och straff bedömas i ett sammanhang inom ramen för en särskild lagstiftning om denna registrering.

Utredningens förslag

I direktiven för utredningen anföres följande beträffande den lokala polisiära registreringen:

Utredningen bör vidare ägna uppmärksamhet åt den omfattande brottsregistrering som enligt vad förut anmärkts förekommer hos lokala polis- och åklagarmyndigheter utan stöd av författningsbestämmelser. Sekretesskyddet i fråga om dessa register är ganska bristfälligt. I stor utsträckning ligger registren till grund vid utfärdandet av de s. k. strafflöshetsintygen, vilka användes för att styrka oförvitlig vandel vid sökande av arbetsanställning m. m. Här förekommer alltså ett uppgiftslämnande i fria och okontrollerade former samtidigt som förfarandet vid lämnande av uppgifter från det allmänna straffregistret är ytterst strängt reglerat. Utredningen har att överväga vilka grunder som bör tillämpas vid denna lokala registrering och i vad mån den kan begränsas utan men för det polisiära arbetet. Vidare bör garantier skapas för att icke sådana register utnyttjas på ett sätt, som innebär att man kringgår det stränga sekretesskyddet beträffande det allmänna straffregistret. Det bör utredas, i vilka fall det föreligger ett berättigat intresse hos enskilda företag eller andra att erhålla uppgifter om strafffrihet och på vilken väg detta intresse bör tillgodoses. Man kan ifrågasätta om de lokala polisregistren överhuvud taget bör få användas såsom upplysningskälla för strafflöshetsintyg. Om det icke visar sig stöta på alltför stora svårigheter med hänsyn bl. a. till ett legitimt behov av snabb expedition synes det vara en lämpligare ordning att intygen utfärdas centralt.

Även eljest bör formerna och villkoren för utfärdande av strafflöshetsintyg noggrant prövas. Det bör sålunda övervägas i vad mån brott av mera bagatellartad natur skall stå hindrande i vägen för utfärdande av »rent» strafflöshetsintyg. Det

synes vara en irriterande och onödig ordning, att förseelser av mindre graverande art skall hindra en arbetssökande från att förete sådant intyg, men måhända kan i särskilda fall föreligga ett legitimt behov av att noggrannare kunna få klarhet om en persons antecedentia. Vad angår egentlig brottslighet bör hänsyn tagas till om brottet begåtts en längre eller kortare tid tillbaka. Denna tanke har redan kommit till uttryck i strafflagberedningens förut nämnda förslag, som möjliggör för den som antecknats i det allmänna straffregistret att efter en viss tids förlopp bli befriad från denna belastning.

Inga föreskrifter har vare sig i lag eller i administrativ ordning givits om inrättande av lokala polisregister och om registrens användande. Stora olikheter förefinnes därför i fråga om registrens uppläggning, innehåll och omfattning.

Om registrens uppgift och användning har tidigare lämnats en utförlig redogörelse. Av denna framgår sammanfattningsvis följande.

Registren utgör viktiga hjälpmedel för den registerförande myndighetens interna verksamhet. Användningen av registren är emellertid icke begränsad till den interna verksamheten. Registren nyttjas i stor utsträckning även som upplysningskällor för andra myndigheter och enskilda. De upplysningar, som här avses, lämnas från de lokala polisregistren dels till myndigheter i form av remissutlåtanden och i begränsad omfattning genom underhandsmeddelanden dels ock till enskilda i form av intyg omandel.

Internt användes registren i första hand av polisen för brottsbekämpandet. För såväl den förebyggande verksamheten — särskilt tillsynen över grova brottslingar, lösdrivare och unga lagöverträdare — som för brottsspanandet behövs tillgång till effektiva register, varifrån upplysningar snabbt kan erhållas. Också åklagarna anlitar registren. För åklagarens ställningstagande till frågor om användning av tvångsmedel, om åtal skall anställas eller icke, om tillämpning av åtalseftergift och om meddelande av strafföreläggande är tillgång till upplysningar från de lokala polisregistren ofta av värde.

Till det interna användningsområdet får vidare räknas användningen av registren vid handläggning hos polismyndigheterna av vissa socialvårdsärenden nämligen enligt lagstiftningen om barnavård, nykterhetsvård, sinnessjukvård och lösdriivarbehandling.

En betydelsefull intern användning hänför sig till de talrika fall då polismyndigheterna använder sina lokala register för kontrollen över allmän ordning och säkerhet. Här avses framför allt situationer, då polismyndighet enligt bestämmelser i lag eller författning har att avgöra ansökningar från enskilda om tillstånd att utöva viss verksamhet, att erhålla viss behörighet eller rättighet, att inneha eller driva handel med vissa varor o. d. Ur ordnings- och säkerhetssynpunkt har i åtskilliga dylika fall uppställts särskilda kvalifikationskrav å innehavare av tillstånd, rättighet, behörighet etc., vilka skall vara uppfyllda för att ansökningen skall kunna bifallas. Det skall sålunda ofta prövas om vederbörande är känd för pålitlighet, ordentlighet, redbarhet eller helt allmänt med hänsyn till sina personliga förhållanden lämp-

lig för sökt tillstånd. I fråga om åtskilliga tillståndsärenden innehåller författningarna emellertid inga uttryckliga föreskrifter om vilka kvalifikationskrav, som erfordras för erhållande av tillstånd, behörighet o. d. Uppenbarligen måste av ordnings- och säkerhetsskäl polismyndigheterna också vid handläggning av dylika ärenden icke sällan företaga viss utredning angående sökandens lämplighet.

De lokala polisregistren användes emellertid icke endast för den registerförande polismyndighetens eget interna bruk, utan uppgifter och upplysningar från registren lämnas också till ledning för andra myndigheter. Så sker i regel vid avgivande av svar å remisser. Fråga är här om sådana myndigheter, vilka har att handlägga tillståndsärenden, där ur ordnings- och säkerhetssynpunkter viss vandels- och lämplighetsutredning måste verkställas genom polismyndighets försorg. Länsstyrelser och statens utlänningskommission erhåller sålunda för dylika ändamål remissvägen erforderliga registerupplysningar. Så är även förhållandet med magistrater och kommunalborgmästare i ärenden, där de enligt vad därom är särskilt stadgat fungera såsom tillståndsmyndigheter. Skall ärende, som nyss sagts, avgöras av Kungl. Maj:t införskaffas erforderlig vandelsutredning remissvägen över länsstyrelse från polismyndighet. Såsom besvärinstans över polismyndigheterna erhåller länsstyrelse även erforderliga registerupplysningar. Självfallet förekommer det också att en polismyndighet avgiver yttrande till annan polismyndighet rörande innehållet i de egna registren.

I mycket stor utsträckning användes registren såsom underlag för s. k. vandelsintyg, vilka polismyndigheterna i några få fall på grund av föreskrifter i författning men i flertalet fall enbart på grund av praxis tillhandahåller enskilda. De användes vid sökande av arbetsanställning, tillstånd till förvärvsverksamhet och för vinnandet av vissa behörigheter och rättigheter. Även för olika ändamål i utlandet och för personliga angelägenheter av skilda slag kommer intygen till användning.

I allmänhet torde de lokala polisregistren icke användas för andra ändamål än de nu nämnda. I en del distrikt lämnas registerupplysningar i en viss begränsad utsträckning under hand till myndigheter och möjligen även till enskilda. Särskilt till socialvårdens organ torde ett visst uppgiftslämnande förekomma. Förfrågningar från statliga, kommunala och enskilda företag om arbetssökandes vandelsyndel synes på sina håll efter registerundersökning besvaras underhand.

Skall registren bibehållas?

Av redogörelsen för de lokala polisregistrens uppläggning har framgått, att dessa är av olika typer. En huvudtyp utgöres av hjälpregister till brottmålsdiarium, journaler o. d., d. v. s. register vilkas huvudsakliga ändamål är att tjäna som hjälpmedel vid sökande efter hos myndigheten diarieförda ären-

den. Dylika register omfattar som regel beträffande registrerad person enbart hänvisningsanteckningar till myndighetens egna ärenden.

En annan huvudtyp utgöres av register, där en mer eller mindre fullständig redovisning sker för varje registrerad person av brott, straff och andra belastningar. Syftet med en registrering av denna art är att åstadkomma en lättillgänglig, översiktlig redovisning i registerform för vad myndigheten genom egna ärenden under årens lopp fått sig bekant om en person i kriminellt eller annat polisiärt hänseende. Stundom kompletteras sådana register med anteckningar om brott, varom kännedom vunnits exempelvis genom Polisunderrättelser eller genom framställningar om förhör från annan polis- eller åklagarmyndighet.

Den tredje huvudtypen utgöres av register upplagda för särskilda ändamål. Här är huvudsakligen fråga om olika specialregister för spaningsändamål, om bötesregister, register över åtalseftergifter m. m.

Den lokala polisiära registreringen är väsentligen en form av översiktlig redovisning av myndighetens egna i diarier eller journaler upptagna ärenden. Föremål för registrering är därför den eller de personer, som närmast berörts av diarieförda ärenden. Avsikten med registreringen är främst att göra det möjligt att snabbt återfinna äldre ärenden i diarierna. Mot en registrering av de egna ärendena i denna form och i angivet syfte kan uppenbarligen någon erinran icke framställas. Det måste fastmer konstateras, att något slag av hjälpregistrering är oundgängligen nödvändig vid polis- och åklagarmyndigheterna. Likaväl som diarieföring av ärenden vid dessa myndigheter måste ske, likaväl är det för att man skall kunna hitta i diarierna erforderligt att föra register till dem.

Därest en hjälpregistrering av nyssnämnd art sålunda måste godtagas, uppkommer fråga, huruvida något kan finnas att invända mot att man till registerkort överför vissa uppgifter från diarierna. Här avses summariska uppgifter om beslut i brottmål, domar, straff och andra påföljder m. m. Avsikten med ett dyligt överförande är att göra uppgifterna mer lättillgängliga i arbetet.

Självfallet undviks åtskilligt arbete med sökande i diarierna på detta sätt. Enligt utredningens uppfattning kan det inte heller finnas anledning till erinran mot en dylik registreringsmetod. Anmärkas bör i detta sammanhang, att man ju under alla omständigheter *kan* få fram samma uppgifter genom sökande i diarierna med hjälp av enkla hänvisningsanteckningar å registerkort.

I de stora och medelstora städerna har man, såsom tidigare framhållits, eftersträvat att åstadkomma en mer fullständig redovisning av personers antecedentia i registren. Tämmligen utförliga uppgifter har därför i dessa fall införts i registren och i särskilda aktsamlingar i anslutning till registren. Denna registrering, som i regel icke är begränsad till de egna ärendena,

har liksom de tidigare beskrivna registren för särskilda ändamål tillkommit framförallt som ett led i kampen mot den grövre brottsligheten.

Utredningen har beträffande den nu behandlade fullständiga registrering-
en kommit till den uppfattningen, att denna i allmänhet icke kan anses ha
drivits utöver det polisiära behovet. Härvid har utredningen särskilt beaktat,
att registreringen huvudsakligen upplagts för att användas för bekämpan-
det av den grövre brottslighet, mot vilken man svårigen kan ingripa på ett
planmässigt och effektivt sätt utan tillgång till sådana fullständiga register.

Sammanfattningsvis vill utredningen uttala, att någon form av lokal
polisiär registrering av diarietförda ärenden är nödvändig. Behov föreligger
även, i varje fall i större distrikt, av en mer omfattande registrering för att
icke viktiga polisiära intressen skall bli åsidosatta.

Bör reglering ske av registrens omfattning och innehåll?

Därest en lokal polisiär registrering, såsom utredningen anser, måste bibe-
hållas, uppkommer fråga, om en reglering bör ske av registrens omfattning
och innehåll. Utredningen vill härvid först erinra om att den nuvarande
registreringen upplagts med hänsyn till varje distrikts behov. Registreringen
är därför i det stora flertalet mindre distrikt ytterst blygsam till omfatt-
ningen. I de största distrikten är registreringen däremot mycket omfattande.
Såsom härovan framhållits måste registrering under alla förhållanden få
ske beträffande egna ärenden. Det är därför uteslutet, att exempelvis med-
dela förud mot registrering av vissa slags brott, andra belastningar eller
vissa arter av straff. Strafflagberedningens tanke att förbjuda införandet i
lokala register av uppgift om straff, som skall vara registrerat i allmänna
straffregistret, är sålunda icke genomförbar. Däremot måste i detta sam-
manhang bedömas, om det skulle vara möjligt att genomgående inskränka
den lokala registreringen till myndighetens egna ärenden. Registren skulle i
sådant fall endast redovisa den lokala brottsligheten och vissa andra av
myndigheten handlagda ärenden. I denna fråga har emellertid utredningen
tidigare konstaterat, att behov i större distrikt föreligger av en mer omfat-
tande registrering för att icke viktiga polisiära krav skall bli åsidosatta.

Enligt utredningens uppfattning kan det icke göras gällande, att den lo-
kala polisiära registreringen i fråga om omfattning drivits utöver det polisiä-
ra behovet. Redan med hänsyn härtill saknas skäl att inskrida med regle-
rande föreskrifter beträffande registrens omfattning. Varje åtgärd, som kan
vara ägnad att försvåra polisens arbete i kampen mot brottsligheten, bör i
dagens läge enligt utredningens mening undvikas. Utredningen vill i detta
sammanhang erinra om att den kritik, som riktats mot de lokala registren,
icke avsett registrens omfattning utan i stället den påstådda bristfälliga
sekretessen och systemet att använda registren för utfärdande av vandels-
intyg. Ett ytterligare starkt skäl mot en reglering av registreringen omfatt-

ning utgör det förhållandet att behovet av registrering är så skiftande i de olika distrikten.

Det kan ifrågasättas om det inte med hänsyn till den stora olikhet, som råder beträffande innehållet i registren i de olika distrikten, skulle vara värdefullt om man, främst ur rationaliseringssynpunkt, införde regler för vad som skall registreras och hur registren skall vara anordnade i distrikt av olika storleksordning. Förhållandena är emellertid så olika i fråga om behovet av registrering, att det kan ifrågasättas, om en dylik reglering skulle vara av något värde.

Polis- och åklagarmyndigheter bör därför enligt utredningens uppfattning även i fortsättningen ha frihet att ge de lokala polisregistren det innehåll och den omfattning, som erfarenhetsmässigt befunnits motsvara behovet. Utredningen har sålunda funnit, att någon reglering icke bör ske beträffande registrens omfattning och innehåll.

Utredningen vill emellertid framhålla vikten av, att de registerförande myndigheterna själva är verksamma för att tillse, att registreringen icke går utöver behovet ävensom att möjliga begränsningar tillvaratages. Utredningen avser här främst att utgallring tid efter annan bör företagas, i den mån registertekniska förhållanden ej utgör hinder, av exempelvis registrerade bagatellförseelser och annat mindre viktigt registermaterial, som ej bör belasta registret år från år. Likaså är det lämpligt, att registeruppgifter avskiljes, då de registrerade uppnått viss ålder. De bestämmelser, vilka av utredningen föreslås beträffande allmänna straffregistret och det centrala polisregistret i fråga om avskiljande av registeruppgifter, torde kunna utgöra lämplig norm för motsvarande åtgärder beträffande lokala polisregister; dock torde en avregistrering vid dödsfall icke vara praktiskt genomförbar.

De stora olikheter, som enligt vad härovan sagts, förefinnes beträffande registrerings teknik i distrikten, synes icke vålla några olägenheter i praktiken. Något större allmänt intresse av införande av enhetliga principer för registrens anordnande i samtliga distrikt kan icke anses föreligga. Det framstår även såsom uppenbart, att det svårigen låter sig göra att tillskapa ett registersystem lämpligt för distriktens olika behov. Registreringens tekniska anordnande vid lokala polisregister är därför enligt utredningens uppfattning en fråga som även den i fortsättningen bör överlämnas till vederbörande registermyndigheters eget avgörande. Utredningen har därför avstått från att fastställa några grunder i denna fråga.

Utredningen vill slutligen anmärka, att registreringsarbetet på sina håll sker efter principer, vilka är betydligt mer arbetskrävande och kostsamma än de, vilka användes inom modern kontorsteknik. Utredningen anser det lämpligt, att polis- och åklagarmyndigheterna meddelas rekommendationer om användande av vissa typer av moderna, rationella registreringsmetoder lämpliga för det polisiära registreringsarbetet. Sådana rekommendationer

synes lämpligen böra meddelas av organisatorisk expertis på det polisiära området, förslagsvis polisväsendets organisationsnämnd.

Uppgiftslämnandet från registren

Därest den lokala polisiära registreringen, i enlighet med vad utredningen härovan föreslagit, icke regleras varken i fråga om omfattning eller innehåll, framstår det som desto mera angeläget att erforderliga åtgärder vidtages för att förebygga att registren användes för andra ändamål, än sådana som kan anses berättigade. Mot registrens nuvarande användning för rent interna polisiära ändamål inom den registerförande myndigheten finnes enligt utredningens uppfattning ej anledning till erinran och någon begränsning härutinnan kan icke ifrågakomma. Uppmärksamheten bör i stället riktas på den användning av registren, som består i att upplysningar från registren i en eller annan form lämnas.

Uppgiftslämnandet genom vandelsintyg

Till en början skall behandlas det uppgiftslämnande, som äger rum genom vandelsintyg av olika slag. Vandelsintygen är av tre typer: 1. strafflöshetsintyg, 2. laglydnadsintyg och 3. intyg om redbarhet, ordentlighet, pålitlighet, nykterhet, lämplighet för viss verksamhet m. m. För den tredje typen av intyg användes i det följande som gemensam benämning lämplighetsintyg. I fortsättningen upptages till behandling först de fall, då uppgiftslämnandet sker genom strafflöshets- eller laglydnadsintyg. I ett senare avsnitt behandlas uppgiftslämnandet genom lämplighetsintyg.

1. Uppgiftslämnandet genom strafflöshets- och laglydnadsintyg

Strafflöshetsintyg och laglydnadsintyg används i huvudsak för anställningsprövning. Strafflöshetsintyg brukas därjämte för erhållande av vissa behörigheter, för olika ändamål i utlandet och för andra personliga angelägenheter av skiftande slag.

För anställning

Prövningen av den personliga lämpligheten hos den som söker anställning i allmän eller enskild tjänst har under senare år alltmer intensifierats. Prövningen är icke alltid begränsad till en genomgång av sökandens skol- och arbetsbetyg och till inhämtande av upplysningar från tidigare arbetsgivare och andra personer, som kan antagas vara i stånd att lämna vederhäftiga upplysningar om sökandens person och kvalifikationer för sökt anställning. För anställningsfrågor specialutbildade befattningshavare anlitas icke sällan för att verkställa s. k. anställningsintervjuer med sökandena enligt

vissa schema. Kunskapsprov och s. k. testning ingår även i många fall i prövningen. Självfallet vill man vid prövningen också bilda sig en uppfattning om sökandens karaktärsegenskaper. Man kommer därvid in på frågan om sökandens allmännaandel. I det stora flertalet fall åtnöjes man härvid med de upplysningar som står att erhålla av sökanden själv, av hans tidigare arbetsgivare och av andra personer, till vilka sökanden refererat. Beträffande anställningar inom vissa arbetsområden eller för vissa uppgifter anses av olika skäl upplysningar av nämnda art dock böra kompletteras med officiellt intyg omandel.

Vandelsintyg brukas, såsom av det föregående framgår, vid anställningsprövning icke bara i allmän utan också i enskild tjänst. Möjligheten att avkräva anställningssökande strafflöshetsintyg för sådan prövning torde numera vara allmänt känd bland de privata arbetsgivarna. Användningen av intyg tenderar otvivelaktigt att öka på detta område. De arbetsgivare vilka mer eller mindre konsekvent använder intyg av denna art som hjälpmedel brukar hävda, att en arbetsgivare icke bör underlåta att använda till buds stående källor för att förvissa sig om blivande arbetstagares ordentlighet och pålitlighet. Sådana argument framföres särskilt av arbetsgivare, vilkas arbetstagare måste betros med tillsyn, förvaring eller transport av arbetsgivarens eller dennes kunders egendom. Exempel finns vidare på att arbetsgivare övergått till att avfordra samtliga arbetsökande vandelsintyg, sedan någon hos honom anställd ertappats med brott under sin arbetsutövning och det vid polisutredningen konstaterats att arbetstagaren redan vid anställningstillfället varit kriminellt belastad. Intygsmetoden synes därjämte i viss utsträckning användas av arbetsgivare för att inskränka inhämtandet av referensupplysningar om de sökande. Så torde särskilt vara förhållandet i fråga om sökande till mindre kvalificerade tjänster i företag, där omsättningen bland arbetstagarna är stor och där företagsledningen icke anser sig ha tid att mera ingående pröva de sökande.

Åtskilliga arbetsgivare har inskränkt användningen av strafflöshetsintyg till fall, där tvekan om sökandens pålitlighet av särskild anledning uppkommit. Denna metod motiveras med att man vill, i stället för att omgående vägra vederbörande anställning, bereda honom möjlighet att själv styrka oförvitligandel. Förmår sökanden förete strafflöshetsintyg, kan han ifrågakomma för anställning.

De arbetsgivare, vilka icke avfordrar sökandena vandelsintyg, är, såvitt utredningen kunnat konstatera, i allmänhet av den uppfattningen, att erfoderlig prövning av sökande kan ske utan tillgång till intyg. Det anses i längden lönsamt, att lägga ned arbete på noggrann granskning av betyg och på inhämtande av referensupplysningar. Att i våra dagar uppställa kravet att en blivande arbetstagare och medarbetare skall för att kunna ifrågakomma förete bevis om att han icke varit straffad betecknas av flera företagsledningar såsom i det närmaste genant ur arbetsgivarens synpunkt.

Sökandena måste bli illa berörda härav och deras inställning till arbetsgivaren från början negativ. Intygsförfarandet betecknas även som alltför omständligt och tidsödande. Kravet på strafflöshetsintyg anses kunna få till följd att åskilliga även helt oförvitliga personer icke längre vidhåller sina ansökningar.

Enligt utredningens mening får det anses principiellt oriktigt att register som upplagts för brottsbekämpandets eller straffrättsskipningens behov användes för ändamål för vilka de icke är avsedda. Det nuvarande fria uppgiftslämnandet från registren genom vandelsintyg är emellertid även av andra skäl betänkligt. Utvecklingen kan befaras gå i den riktningen, att på allt fler yrkesområden inom såväl allmän som enskild tjänst företeende av officiellt s. k. rent vandelsintyg kommer att utgöra villkor för erhållande av anställning. En sådan utveckling synes i viss mån innebära en återgång till det förr anlitade men sedermera avskaffade systemet med frejdebetyg. Utsikterna för personer, vilka icke kan förete ett rent strafflöshetsintyg på grund av ådragna belastningar, att vinna arbetsanställning skulle i ett dylikt läge avsevärt försvåras. Sådana svårigheter förefinnes redan nu inom vissa yrkesområden för straffade och villkorligt dömda. Beredandet av arbetsmöjligheter är, därom torde enighet råda, ett viktigt led i strävandena att återanpassa dessa personer till normalt samhällsliv. Från samhällets sida nedlägges betydande arbete och kostnader på resocialisering av lagöverträdare. Faran med strafflöshetsintyg i anställningssammanhang ligger enligt utredningens uppfattning också däri att arbetsgivarna blir benägna att från anställning helt utestänga dem vilka icke kan förete rent intyg. Man synes svårigen kunna förvänta att arbetsgivarna, i varje fall i tider då tillgången på arbetskraft är god, skall engagera sig i ett bedömande av frågan, huruvida en straffad person återgått till ett laglydigt liv och sålunda återanpassats. Avsaknaden av rent intyg kan sålunda befaras komma att avgöra anställningsfrågan utan att hänsyn tages till sökandens aktuella status.

En särskild olägenhet ligger även däri, att möjlighet finns till missbruk av intygen. Den enskilde är nu oförhindrad använda för honom utfärdat intyg för annat ändamål än det för vilket det är avsett.

Under åberopande av det anförda vill utredningen såsom sin uppfattning uttala, att både principiella och humanitära skäl samt resocialiseringssynpunkter starkt talar för att uppgiftslämnandet från registren för anställningsändamål begränsas till fall, där ett klart berättigat behov av registerupplysningar föreligger.

I allmän tjänst

Av redogörelsen härovan (s. 42 ff) har framgått, att strafflöshetsintyg utfärdade av polismyndighet till en början nyttjas för prövning av sökande till vissa anställningar i stat och kommun, nämligen vid fångvården, post-

verket, statens järnvägar och vid spårvägsföretag. Vid anställning inom krigsmakten åtnöjes man icke med strafflöshetsintyg utan kräver intyg om laglydnad, som ju innefattar bevis, icke endast såsom strafflöshetsintygen om att sökanden icke är för brott tilltalad, sakerförklarad eller straffad utan att han överhuvud icke gjort sig skyldig till lagöverträdelse. För samtliga anställningar, varom här är fråga, gäller, att i lag eller författning eller med stöd härav meddelade bestämmelser vissa kvalifikationskrav avseende vandel uppställts för innehavare av anställning.

För bruket av laglydnadsintyg vid anställningsprövning inom *krigsmakten* har härovan (s. 43 ff) lämnats redogörelse. Av denna framgår, att intyg avfordras endast sökande av sådana befattningar, som finns upptagna i den s. k. rekryteringskungörelsen, samt att sökande måste förete sådant intyg för att kunna komma i fråga för anställning.

I ett till utredningen angivet yttrande har försvarsstaben angående behovet av laglydnadsintyg i ifrågavarande fall framhållit bl. a. följande.

Allmänt sett kunde kravet på att endast oförvitliga personer böra ifrågakomma för erhållande av fast anställning vid försvaret icke frångås. I de fall laglydnadsintyg avkrävdes anställningssökande gällde det personer, vilka avsåges att som befäl kunna leda, utbilda och uppfostra de värnpliktiga eller såsom vid flygvapnet även anställas i befattning av särskild vikt (signalist). Då det gällde blivande befäl måste man kunna kräva att personen i alla avseenden skulle kunna visa ett gott föredöme och att han icke genom ådagalagd bristande laglydnad förlorade i respekt hos underlydande. Han finge icke heller själv utgöra ett osäkerhetsmoment i den militära verksamheten. Ett generellt avskaffande av polismyndighets intygsgivande skulle för bedömande av den anställningssökande medföra, att — på grund av bristande kännedom om personen — ett antal straffade personer kunde vinna anställning i ifrågavarande befattningar. Ehuru intygsgivandet kunde anses vara förenat med vissa olägenheter, bedömdes den nuvarande ordningen vara till stor nytta, då det vore fråga om att förhindra uppenbart olämplig regrytering. Ett slopande av intygsgivningen kunde därför icke förordas.

Av rekryteringskungörelsen framgår, att antagningsmyndigheterna ålagt att vid prövning av sökandes lämplighet beakta om han visat laglydnad och äger medborgarsinne. Utredningen vill icke ifrågasätta annat än att sådana kvalifikationskrav bör upprätthållas. Emellertid inställer sig frågan om för denna anställningsprövning ett berättigat behov av registerupplysningar om laglydnad kan anses föreligga och om så är fallet på vilken väg detta behov lämpligast bör tillgodoses.

Sökandena till de anställningar, varom här är fråga, är i regel i åldern 17—21 år. En del torde söka sådan anställning först sedan de genomgått den första värnpliktstjänstgöringen. Beträffande personer i denna ålder finnes som regel goda möjligheter att genom noggrann granskning av betyg

från skolor och arbetsanställningar och genom förfrågningar hos lärare och arbetsgivare följa deras sysselsättning och bedöma deras uppförande och allmänna vandel från avslutad skolgång. En sådan granskning och undersökning synes under alla omständigheter behöva ske, även om intyg om laglydnad företes. En i och för sig laglydig person kan ju ha visat sådana karaktärsegenskaper eller ådragit sig sådana sociala belastningar, att han bör vara diskvalificerad för anställning. En relativt intensiv anställningsprövning torde enligt utredningens mening giva en ganska god bild av dessa ynglingars vandel. Kännedom torde också i allmänhet vinnas i frågan, om sökanden varit i konflikt med samhället. Sådana upplysningar måste självfallet ofta kompletteras med uppgifter från sökanden själv och andra. Det prövningsförfarande, som nu skisserats, kan bliva tidsödande och kräver uppenbarligen tillgång till för denna uppgift lämpliga personer. Utredningen vill ifrågasätta, om icke ett sådant prövningsförfarande ger en säk-rare bedömning än laglydnadsintyg.

Med hänsyn till de viktiga uppgifter, vilka åvilar ifrågavarande befattningshavare, är det självfallet av vikt, att så noggrann kännedom som möjligt vinnes om personer, vilka söker dessa befattningar. Enahanda synpunkter synes emellertid kunna anföras beträffande prövningen av andra personalkategorier inom försvaret. Den, som uttages för officersutbildning, bör exempelvis med hänsyn till sina blivande uppgifter som officer fylla samma kvalifikationer i fråga om laglydnad och vandel i övrigt som befattningshavare omnämnda i rekryteringskungörelsen. Civilmilitär personal och biträdespersonal i olika grader kan nå poster eller i övrigt få sådana arbetsuppgifter inom krigsmakten, att krav på oförvitlig vandel ovillkorligen måste upprätthållas. För de här såsom exempel angivna personalkategorierna uppställas också sådana krav och en noggrann prövning äger rum, dock utan att man därvid använder sig av vandelsintyg. Enligt vad utredningen inhämtat avfordras endast de personalkategorier, vilka omfattas av rekryteringskungörelsen, av polismyndighet utfärdade intyg om laglydnad. Övriga behöver icke förete något officiellt bevis om vandel. Såvitt utredningen kan bedöma finns det icke tillräckliga skäl att verkställa den erforderliga vandelskontrollen på annat sätt beträffande de personalkategorier, som avses i rekryteringskungörelsen, än för övriga härovan berörda grupper.

Enligt utredningens mening bör det alltså för anställningsorganen inom krigsmakten finnas möjlighet att beträffande sökande till befattningar angivna i rekryteringskungörelsen, vilka i regel ej ens uppnått myndighetsåldern, verkställa erforderlig lämplighetsprövning utan tillgång till laglydnadsintyg.

Tjänsten inom *fångvården* ställer uppenbarligen särskilda krav på redbarhet och pålitlighet hos befattningshavarna. I åtskilliga avseenden är fångvårdstjänsten att jämföras med polistjänsten. Noggrann utredning om anställningssökandes lämplighet för fångvårdstjänst måste självfallet ske. För

denna prövning är det enligt utredningens uppfattning nödvändigt att anställningsmyndigheten har tillgång till officiella vandelsuppgifter. För närvarande införskaffas emellertid strafflöshetsintyg vid anställningsförfarandet mycket sällan. Däremot användes till helt nyligen Polisunderrättelser med register i viss utsträckning som hjälpkälla. Emellertid distribueras numera Polisunderrättelser II, d.v.s. den del av publikationen, som innehåller uppgifter om domar och straff m. m., icke längre till fångvårdsanstalterna. Ett behov av tillgång till officiella vandelsuppgifter på annan väg förefinnes därför i dagens läge. Enligt vad utredningen under hand inhämtat från fångvårdsstyrelsen anser styrelsen, att metoden att införskaffa strafflöshetsintyg genom sökandenas försorg icke bör användas.

Enligt utredningens mening föreligger det alltså ett berättigat intresse för anställningsorganen inom fångvården att erhålla tillgång till officiella vandelsuppgifter beträffande sökande till fångvårdstjänst. Såsom av det följande kommer att framgå anser utredningen att detta intresse bör tillgodoses på annat sätt än genom strafflöshetsintyg, nämligen genom utdrag av allmänna straffregistret. Till detta spörsmål återkommer utredningen.

Bruket av strafflöshetsintyg vid anställningsprövning inom *postverket* har redovisats härovan (s. 45 ff). Av redovisningen framgår, att strafflöshetsintyg avfordras endast sökande till tjänster inom den s. k. brevbärrar-karriären samt den som söker tillfällig anställning inom postverket. Varje sökande inom dessa båda grupper behöver dock icke förete intyg. Endast i de fall då sökande icke kan tillfredsställande redovisa arbets- och levnadsförhållanden efter avslutad skolgång ställes som regel numera krav på intyg.

Generalpoststyrelsen har i olika sammanhang framhållit behovet av särskild vandelsprövning av arbetssökande till postverket. Här må återgivas vad styrelsen anfört i ett till 1956 års eftervårdsutredning avgivet yttrande:

Postverkets väsentligaste uppgifter äro att befordra post — vanlig post och värdepost — samt förmedla penninglikvider. Verksamheten präglas sålunda av ansvaret gentemot den allmänhet, som begagnar sig av postverkets tjänster. Detta ansvar medför, att de av beredningen¹) anförda egenskaperna böra förefinnas hos den som erhåller anställning i postverket. Detta gäller icke endast den personal som har direkt medelsförvaltande uppgifter eller handhar värdeförsändelser utan varje inom det egentliga postarbetet sysselsatt funktionär. Ty praktiskt taget varje anställd vid en postanstalt kan vid något tillfälle under sin tjänstgöring skaffa sig möjlighet att tillägna sig försändelse eller medel. Det behöver icke ovillkorligen röra sig om värdeförsändelse, utan även genom tillgrepp av vanlig post kan avsevärd skada förorsakas avsändare och adressater.

I vanliga brev, över vilkas handhavande under postbefordringen någon effektiv kontroll icke kan utövas, inneslutas icke sällan kontanter eller andra värdeföremål, vilket frestar en ohederlig funktionär att begå s. k. brevstöld. Exempel härpå äro icke ovanliga redan nu. Visserligen åligger icke postverket någon ersättnings-

¹ Härmed åsyftas uttalande av strafflagberedningen i den härovan (s. 103) återgivna framställningen till chefen för justitiedepartementet angående vissa eftervårdsfrågor.

skyldighet för en förkommen vanlig försändelse (Kungl. förordning den 18 maj 1934 angående postverkets ansvarighet för försändelser och medel), men det nedlägges ändock ett betydande arbete på att dels söka förekomma tillgrepp av vanlig post, dels uppspåra brevtjuvar, något som i praktiken möter stora svårigheter.

Postanvisningar och utbetalningskort — oavsett beloppens storlek — behandlas under postbefordringen som vanlig post och härav kan postfunktionär — såsom då och då sker — begagna sig för att tillgripa dylika försändelser och falskeligen utkvittera avsevärda penningbelopp. Med hänsyn till den mycket betydande penningförmedlingen inom postverket är det av vikt att postfunktionärer av alla kategorier på en arbetsplats kunna förutsättas vara pålitliga. Ett motsatt förhållande skulle i hög grad komplicera arbetsrutinen. Av det sagda torde framgå, att sådana särskilda krav på de anställdas karaktärsegenskaper, varom beredningen talar, äro i hög grad berättigade när det gäller posttjänsten. Därför bli också de anställningsökande föremål för prövning på just denna punkt, vilket framgår av de av beredningen anförda citaten ur nu tillämpad rekryteringsstadga. Styrelsen är icke benägen att ge avkall på denna prövning. En viss uppmjukning av kraven på oförvitlighet kan det dock sägas ha inneburit att under senare år personer, som i regel redan överskridit den egentliga rekryteringsåldern, vunnit anställning, oaktat de tidigare gjort sig skyldiga till lagbrott. Det har emellertid då icke rört sig om förmögenhetsbrott. När fråga är om sökande, som gjort sig skyldig till sådant brott, anser styrelsen, att anställning i postverket icke bör ifrågakomma med hänsyn icke endast till posttjänsten och den korresponderande allmänhetens berättigade krav utan även till sökanden själv, vilken kanske icke har insikt om de frestelser till brott postarbetet rymmer. Ett annat ställningstagande i här förevarande sammanhang till förmögenhetsbrott skulle icke rimma med att styrelsen i yttrande till domstol beträffande posttjänsteman, som gjort sig skyldig till förskingring eller brevstöld, plägar uttala som sin uppfattning, att vederbörande bör dömas till avsättning, en åsikt som i regel delas av domstolen.

I det övervägande antalet anställningsfall vid postverket sker, såsom nyss nämnts, prövningen av sökandens pålitlighet och lämplighet utan tillgång till strafflöshetsintyg. Vad först beträffar sökande till tjänst inom *brevbärarkarriären* anses behov av sådant intyg i allmänhet icke föreligga beträffande yngre sökande. Dessa kan oftast visa anställningsbetyg i löpande följd från avslutad skolgång och referensupplysningar kan som regel lätt införskaffas. I en del fall förekommer dock anmärkningsvärda luckor mellan anställningar eller andra omständigheter, som anses påkalla en ytterligare kontroll. Därest sökanden icke kan komplettera handlingarna med intyg om sysselsättning, brukar vederbörande postdirektör, därest man alltjämt reflekterar på att anställa sökanden, bereda denne tillfälle inkomma med strafflöshetsintyg. Praxis är i fråga om avkrävandet av intyg icke helt enhetlig i distrikten. I vissa distrikt torde så gott som alla sökande av anställning inom *brevbärarkarriären* avfordras sådant intyg.

Postverket använder i stor utsträckning *tillfällig arbetskraft* för postbefordringsarbete av olika slag. Det är här fråga om personer i något högre ålder. Inom postverket bedömer man möjligheten att beträffande sökande till sådana tillfälliga anställningar företaga erforderlig vandelsprövning utan tillgång till strafflöshetsintyg som ganska begränsad. Då behovet av tillfällig

biträdespersonal inom postverket är stort och konkurrensen om den tillfälliga arbetskraften tidvis är hård, är det icke möjligt att ställa alltför höga kvalifikationskrav å sökandena. Någon mer ingående prövning och referenskontroll medhinnas ofta icke. Av dessa skäl anses en komplettering av ansökningshandlingarna med strafflöshetsintyg vara erforderlig.

Den som antages för anställning inom brevbärarkarriären eller för sådant tillfälligt postarbete, som nyss nämnts, torde ganska snabbt få arbetsuppgifter av beskaffenhet att någon effektiv kontroll över hans tjänsteutövning svårligen kan äga rum. Verksamheten kräver uppenbarligen till allmänhetens skydd pålitliga funktionärer. Det är därför av vikt att anställning föregås av en noggrann prövning beträffande pålitlighet och allmän lämplighet för posttjänsten.

Sökandena till brevbärartjänst är i allmänhet i åldern 15—24 år. Beträffande de yngre åldersgrupperna borde enligt utredningens mening i regel anställningsprövning kunna ske på ett tillfredsställande sätt utan tillgång till officiella vandelsuppgifter. Härför erfordras dock en intensifierad anställningsprövning av den art utredningen berört härovan beträffande anställning vid krigsmakten. I fråga om de äldre årsgrupperna ställer det sig uppenbarligen svårare att göra en sådan prövning utan tillgång till officiella vandelsupplysningar. Det sist sagda gäller också den mer tillfälliga arbetskraften. Fråga är här i regel om äldre personer, som försörjer sig på tillfällighetsarbeten av olika slag. Svårigheter kan förefinnas att genom arbetsbetyg och referensupplysningar följa deras sysselsättning och erhålla en någorlunda tillförlitlig uppfattning om deras pålitlighet och lämplighet. En sådan utredning blir också tidsödande. Det föreligger därför, därest officiella vandelsuppgifter ej tillhandahålles, en viss risk för att för postarbetet olämpliga personer kan vinna anställning. Utredningen har vid övervägande av denna fråga funnit att man svårligen kan avskära postverket från möjligheten att erhålla officiella vandelsupplysningar beträffande vissa kategorier av arbetssökande. Såsom av det följande kommer att framgå anser utredningen att postverkets behov av officiella vandelsupplysningar bör tillgodoses på annat sätt än genom strafflöshetsintyg, nämligen genom utdrag av allmänna straffregistret. Härtill återkommer utredningen.

Användningen av strafflöshetsintyg vid anställningsprövning hos *statens järnvägar* är, såsom av den föregående redogörelsen (s. 46) framgått, inskränkt till vissa personalkategorier. Enligt vad utredningen inhämtat användes intyg vid anställningsförfarandet numera endast i mycket ringa omfattning. Från järnvägsstyrelsens sida har man såsom skäl för att strafflöshetsintyg avkrävs vissa sökande i huvudsak framhållit, att dylik kontrollåtgärd stundom är påkallad, då erforderliga vandelsupplysningar på annan väg icke finns att tillgå. Stor vikt anses böra fästas vid att en blivande befattningshavare är hederlig och pålitlig, särskilt som denne kan komma att

i betydande utsträckning anförtros kassor och gods samt komma att svara för uppgifter av största betydelse för säkerheten i järnvägsdriften.

I järnvägstjänsten ingår viktiga godsförvarings- och godsförmedlingsuppgifter. Dessa uppgifter liksom trafiksäkerhetstjänsten vid järnvägen kräver uppenbarligen pålitlighet hos de befattningshavare, vilka är sysselsatta därmed. En omsorgsfull prövning av sökandenas lämplighet är därför påkallad.

Den prövning av de sökande, som numera äger rum företages som regel utan tillgång till strafflöshetsintyg. Detta tillvägagångssätt synes icke ha vållat olägenheter. Utredningen är benägen att anse att statens järnvägars prövning kan äga rum utan tillgång till officiella vandelsupplysningar.

Sökande till trafik tjänst inom *spårvägsföretag* har, såsom framgått av redogörelsen härovan (s. 47), att på grund av företagens praxis vid sin ansökan foga strafflöshetsintyg. Som skäl för denna praxis har företagen åberopat, att på grund av föreskrifter i reglementen, stadgar o. d. företagsledningen är skyldig tillse att personal i trafik tjänst uppfyller vissa angivna kvalifikationskrav och att tillgång till officiella vandelsupplysningar erfordras för fullgörande av denna skyldighet. Från *spårvägsföretagens* sida hävdas emellertid att en kontroll av sökandena genom metoden med strafflöshetsintyg är påkallad oavsett gällande formella kvalifikationskrav. Härvid åberopas särskilt, att den anställde efter en mycket kort utbildning har att svara för viktiga trafiksäkerhetsuppgifter och att han såsom konduktör i *spårvägstjänst* har att med redovisningsansvar omhänderha betydande penningbelopp och material. Dessa uppgifter anses kräva särskild pålitlighet hos befattningshavaren.

Vad först beträffar trafiksäkerhetssynpunkten kräver säkerheten i trafiken, att personer sysselsatta i trafiksäkerhetstjänst vid *spårväg* uppfyller särskilda lämplighetskrav. Innan en befattningshavare insättes i dylikt arbete, måste hans lämplighet härför noga prövas. Utredningen vill erinra om att det i vårt land hittills icke ansetts påkallat att ur trafiksäkerhetssynpunkt företaga särskild kontroll genom myndighets försorg av personer, som skall sysselsättas i trafiksäkerhetstjänst vid *spårvägar* och *järnvägar*. Certifikat eller annan behörighetshandling utfärdad av myndighet förekommer icke såsom fallet är för rätten att föra motorfordon och luftfartyg. Så länge så icke har skett, synes det ur denna synpunkt icke finnas anledning att såsom nu sker avfordra anställningssökande strafflöshetsintyg.

Vad därefter angår den av *spårvägsföretagen* framförda synpunkten, att kontroll av pålitlighet genom polisintyg erfordras jämväl av det skälet att vederbörande måste anförtros penningmedel och material, må framhållas, att samma skäl med fog skulle kunna åberopas av åtskilliga såväl allmänna som enskilda företag, vilka har att göra motsvarande pålitlighetsbedömning och taga liknande risker.

Enligt utredningens mening bör sålunda *spårvägsföretagen* ha möjlighet

att företaga anställningsprövning utan tillgång till strafflöshetsintyg eller annan officiell vandelsupplysning.

I enskild tjänst

För vissa befattningar i enskild tjänst finnes föreskrifter i lag eller författning eller med stöd därav meddelade bestämmelser om att tjänsteinnehavare skall uppfylla vissa kvalifikationskrav och att anställning skall föregås av myndighets prövning. Så är förhållandet exempelvis med vaktmän i auktoriserade vaktföretag (s. 49), stadsbud (s. 50) och droskförare (s. 51). Anställning får beträffande dessa kategorier icke ske förrän vederbörande godkänts eller antagits av myndighet. För myndighetens prövning — fråga är här i regel om polismyndighet — behövs icke tillgång till strafflöshetsintyg, eftersom den kan använda de polisiära registren vid prövningen. Sökandena till dylika befattningar avfordras emellertid, såsom framgått av redogörelsen härovan, strafflöshetsintyg av den blivande arbetsgivaren. Syftet härmed har uppgivits vara, att denne skall kunna göra en förhandsprövning och till antagning föreslå endast de mest lämpliga sökandena. Enligt utredningens mening kan det knappast vara ett berättigat intresse för arbetsgivaren att för denna förhandsprövning ha tillgång till officiella vandelsupplysningar. Prövningen på arbetsgivarplanet synes kunna ske tillfredsställande med ledning av betyg och referensupplysningar.

Vad beträffar befattningar i enskild tjänst, där myndighetsprövning av nyssnämnd art inte finnes föreskriven, är det självfallet, att alla arbetsgivare är angelägna om att i sin tjänst få endast ordentliga och pålitliga personer. Så gott som varje företag torde också beträffande någon personalkategori kunna åberopa, att tjänsten är särskilt ansvarsfull och att man därför icke kan taga risken att där placera personer, vilkas hederlighet och pålitlighet icke blivit särskilt prövad. Enligt utredningens mening är det hart när ogörligt att göra en rättvis avvägning av frågan, vilka företag som kan ha ett större intresse än andra att i sin tjänst få pålitliga arbetstagare.

När det gäller prövningen av sökande till allmän tjänst har utredningen uttalat, att prövningen som regel kan ske tillfredsställande utan tillgång till officiella vandelsupplysningar. Berättigat behov av sådana upplysningar har utredningen för sin del funnit föreligga endast för fångvården och för postverket i vissa anställningsfall. Utredningen har sålunda i fråga om den allmänna tjänsten intagit en restriktiv ståndpunkt i behovsfrågan. Vid en genomgång av de fall där vandelsintyg avkräves sökande till anställningar i enskild tjänst har utredningen från samma utgångspunkt funnit, att de skäl som åberopats för användningen av strafflöshetsintyg vid anställningsprövning icke kan anses bärande. Enligt utredningens mening bör erforderlig prövning av sökandenas pålitlighet kunna ske genom anställningsintervju, betygsgranskning och referenskontroll. Något behov av officiella kriminali-

tetsupplysningar likartat fångvårdens och postverkets har utredningen alltså icke funnit föreligga beträffande befattningar i enskild tjänst.

Hur skall officiella kriminalitetsupplysningar införskaffas i fall där sådana även i fortsättningen finnes erforderliga?

Utredningen har alltså stannat för att bibehålla möjligheten för vissa arbetsgivare (fångvården och i vissa anställningsfall postverket) att erhålla officiella kriminalitetsupplysningar. Fråga uppstår då, om dessa upplysningar liksom hittills skall lämnas av polisen med stöd av lokala polisregister eller om upplysningarna skall lämnas från kriminaltekniska anstaltens centrala polisregister eller från straffregistret.

De lokala polisregistren är nu till innehåll och omfattning oreglerade. Utredningen har, såsom av det föregående framgår, icke ansett sig böra föreslå någon ändring härutinnan. Lokala polisregister kommer sålunda även i fortsättningen att föras alltefter vederbörande myndighets behov. Utdrag från registren kan i huvudsak endast upplysa om den kriminalitet som är känd för registermyndigheten. För att polismyndigheten skall kunna i intyg besvara frågan om en person varit för brott straffad är den därför nödsakad verkställa undersökningar i kriminaltekniska antaltens register och i register förda av polismyndigheter å orter, där vederbörande haft sitt hemvist eller eljest vistats. Skall uppgiftslämnandet för anställningsprövning ske genom den lokala polismyndighetens försorg, är det nödvändigt för åstadkommande av likformighet och rättvisa att föreskrifter utfärdas om vilka källor som polismyndigheten skall använda för att utröna eventuell kriminalitet. En reglering måste vidare ske dels av frågan hur långt tillbaka i tiden undersökningen skall göras och dels av frågan huruvida alla lagöverträdelser skall redovisas eller om polismyndigheterna skall vara berättigade att vid utfärdande av intyg bortse från vissa mindre grava kriminalitetsyttningar. Såvitt utredningen kan bedöma kommer ett uppgiftslämnande från lokala register att medföra en icke obetydlig administrativ apparat och en viss arbetsökning för polismyndigheterna, särskilt i betraktande av att uppgiftslämnaren måste dels använda centrala register och dels i den stora mängden av anteckningar av olika slag bortgallra sådana som icke skall redovisas. I dagens läge framstår det även såsom angeläget att polismyndigheterna i möjligaste mån befrias från uppgifter, vilka icke är att hänföra till egentligt polisarbete. Man bör därför undersöka om man icke kan lösa frågan om uppgiftslämnandet på ett mer rationellt sätt.

I första hand inställer sig frågan om användning av statens kriminaltekniska anstalts register för uppgiftslämnandet. Utredningen föreslår, såsom framgår av följande kapitlet om det centrala polisregistret, visserligen att detta registers innehåll skall författningsmässigt regleras. Emellertid kommer innehållet icke att begränsas till uppgifter om påföljder för

brott. Även uppgifter om misstanke om brott, åtgärder enligt lösdriverilagstiftningen m.m. kommer att ingå i registret. Uppgiftslämnandet till registret och därmed innehållet i registret kan dessutom alltefter brottsspaningens behov tänkas komma att tid efter annan begränsas. En användning av detta register för uppgiftslämnandet i samband med anställningsprövning kan därför medföra praktiska olägenheter. Utredningen anser att användandet av det centrala polisregistret för ifrågavarande ändamål icke är lämpligt.

Det återstår då att undersöka om straffregistret kan användas för nu ifrågavarande ändamål. Registreringen i straffregistret är redan nu begränsad till påföljder av allvarligare art. Utredningen föreslår, såsom framgår av kapitlet härnedan om straffregistret, ytterligare begränsningar. Enligt förslaget skall sålunda all registrering av bötesstraff i registret upphöra. Såsom framgår av det följande föreslår utredningen vidare, att anteckningar om begången brottslighet av allvarligare slag efter viss tids förlopp icke skall medtagas i sådana straffregisterutdrag, som utlämnas till enskild. Om man låter straffregistret användas som upplysningskälla, erhåller man därigenom en naturlig beskärning av uppgifterna till att omfatta allvarligare brottslighet. Naturligtvis kan det ur principiella synpunkter sägas vara föga tilltalande att det för straffrättskipningens behov upplagda allmänna straffregistret ställes till förfogande för ifrågavarande ändamål. Att använda straffregistret innebär emellertid en praktisk lösning av problemet och registrets användning för nu ifrågavarande ändamål kommer med de av utredningen föreslagna inskränkningarna att bli ytterligt begränsad. Det bör anmärkas, att man i utlandet sett sig nödsakad låta den centrala straffregistreringen tjäna motsvarande ändamål.

Såsom tidigare anförts, bör registerupplysningar för anställningsprövning lämnas endast till sådana grupper av arbetsgivare som kan anses ha ett berättigat behov därav. Utredningen anser att bedömningen av frågan huruvida ett sådant behov föreligger bör ankomma på Kungl. Maj:t.

Ett medgivande av Kungl. Maj:t skall därför erfordras för att straffregisterutdrag vid anställningsprövning skall kunna utlämnas. Sådant medgivande kan självfallet icke avse varje enskilt fall. Följande tillvägagångssätt synes lämpligen böra användas. Anser exempelvis postverket sig ha ett berättigat behov av upplysningar om sökande till viss eller vissa befattningar inom verket, har verket att hos Kungl. Maj:t anhålla om medgivande, att straffregisterutdrag för sådant ändamål får utlämnas. I anledning av en sådan anhållan prövar Kungl. Maj:t om behovet är berättigat och lämnar, om så bedömes vara fallet, ett generellt medgivande. Registermyndigheten bemyndigas därmed att utlämna straffregisterutdrag i den omfattning, som anges i medgivandet. Beträffande frågan, huruvida Kungl. Maj:ts medgivande bör innefatta rätt för anställningsorganet att självt rekvirera utdrag från straffregistret utan den enskildes samtycke eller medverkan, har ut-

redningen funnit övervägande skäl tala för att rekvisition av utdrag bör få ske endast av den person utdraget skall avse.

Utredningen har såsom tidigare anförts för sin del funnit berättigat behov av registerupplysningar föreligga endast för anställningsprövning i vissa fall beträffande allmän tjänst. Även om, enligt utredningens bedömning, motsvarande behov nu icke förefinnes för anställningsprövning i enskild tjänst, kan ändrade förhållanden härutinnan inträda. Särskilt i orostider kan vissa arter av enskild tjänst få sådan betydelse, att behovet av officiella vandelsupplysningar från allmänna synpunkter framstår som motiverad. Kungl. Maj:ts rätt att medgiva utnyttjande av straffregistret för anställningsprövning bör därför omfatta såväl allmän som enskild tjänst. Utredningen föreslår ändring av straffregisterlagen för tillgodoseende av detta syfte (9 § 3 mom. 2.)

Vad beträffar innehållet i utdrag för anställningsprövningen, har utredningen i enlighet med direktiven beaktat möjligheterna att beträffande detta uppgiftslämnande genomföra ett slags rehabiliteringssystem. Härvid har utredningen utgått från det av strafflagberedningen i betänkandet Enhetligt frihetsstraff framförda förslaget, att den som antecknats i straffregistret efter en viss tids förlopp skall kunna bli befriad från denna belastning. Utredningen har funnit det möjligt och lämpligt att beträffande detta och vissa andra slag av utdrag, som skall utlämnas till enskild i huvudsak genomföra strafflagberedningens förslag. Utredningen föreslår sålunda sådan ändring av straffregisterlagen (10 § 3 mom.) att vissa anteckningar i registret icke skall medtagas i utdrag till enskild. Det sagda gäller villkorlig dom, sedan åtta år förflutit från domen, ungdomsfängelse, fängelse (såsom enhetligt frihetsstraff) i högst ett år och tvångsarbete, sedan åtta år förflutit från verkställighetens slut, fängelsestraff å längre tid än ett år, sedan femton år förflutit från verkställighetens slut samt förvaring eller internering, sedan femton år förflutit från utskrivningen. Förekommer två eller flera anteckningar i registret skall dock samtliga medtagas i utdrag, om icke på grund av nyss angivna regler var och en av dem skall uteslutas. I utdrag bör ej heller medtagas anteckning om påföljd som endast avser gärning som begåtts innan den person utdraget avser fyllt aderton år. Dessa utredningens förslag motiveras närmare i kapitlet härnedan om straffregistret (s. 234 ff).

Av vad nu anförts framgår att enligt utredningens mening strafflöshets- och laglydnadsintyg avsedda för anställningsprövning helt bör upphöra; dock bör de i vissa fall ersättas med straffregisterutdrag.

För vinnande av vissa behörigheter

Såsom tidigare anförts använder sig enskilda av strafflöshetsintyg för att styrka oförvitlig vandel i samband med ansökan om viss behörighet.

Användningsområdet är mycket begränsat. De behörigheter, varom här är fråga, är mästarbrev (s. 67 härovan), auktorisation inom radiobranchen (s. 70 härovan) och köpmansbrev (s. 70 härovan). I intet av dessa fall finnes i lag eller författning eller med stöd därav meddelade bestämmelser föreskrift om att strafflöshetsintyg eller annat officiellt vandelsintyg skall företes. Utredningen anser, att något berättigat behov av officiella kriminalitetsupplysningar för ifrågavarande ändamål icke föreligger. Intygsgivningen bör utan olägenhet kunna avskaffas.

För användning i utlandet

Om användningen av strafflöshetsintyg för tillgodoseende av enskilds intressen i utlandet har härovan (s. 71 ff) lämnats redogörelse. Av denna framgår att behov ofta föreligger för enskilda att kunna förebbringa officiella vandelsupplysningar om sig själva inför utländsk myndighet. Sådant behov uppkommer främst, då enskild ansöker om tillstånd till inresa, uppehåll, arbete eller bosättning i annat land. Även i samband med ansökan om tillstånd till bedrivande av studier eller affärsverksamhet och i fråga om andra speciella tillstånd i främmande land ställes ibland krav på intyg om vandel. Den personkontroll, som utövas av utländska myndigheter beträffande personer, vilka ansöker om inresetillstånd m. m., undergår tid efter annan förändringar, stundom i mildrande och stundom i skärpande riktning. Det saknas enligt utredningens mening anledning räkna med annat än att ett visst behov av officiella vandelsuppgifter alltid kommer att förefinnas för enskilda i dylika sammanhang. Skulle man borttaga möjligheten för enskilda att från officiella myndigheter erhålla sådana upplysningar, kommer det att bli nödvändigt för dem att styrka oförvitlig vandel genom intyg från enskilda. Uppenbarligen kan detta komma att medföra betydande olägenheter. Någon form av officiella kriminalitetsuppgifter bör därför även i fortsättningen finnas att tillgå för detta ändamål. I utlandet har man enligt vad utredningen inhämtat i allmänhet sört för att ifrågavarande behov blivit tillgodosett genom officiella intyg.

Samma skäl, som härovan anförts mot användningen av de lokala polisregistren och det centrala polisregistret såsom källor för strafflöshetsintyg i anställningssammanhang, kan åberopas mot en användning av dessa register såsom källa för intyg avsedda för utlandsändamål. Redan nu kommer för övrigt utdrag av straffregistret i viss utsträckning till användning för sistnämnda ändamål. Enligt utredningens mening bör den polisiära intygsgivningen även på detta område avskaffas och de berättigade behoven av kriminalitetsuppgifter tillgodoses genom straffregisterutdrag. Utredningen föreslår därför sådan ändring i straffregisterlagen (9 § 3 mom. 1) att utdrag av registret får utlämnas till enskild, om denne styrker, att företeende av registerutdrag utgör villkor för hans inresa eller vistelse i annat land eller för hans rättsliga ställning där.

Utredningen har övervägt att för användning i utlandet införa en särskild form av begränsade utdrag. Närmast har fråga därvid varit om utdrag vilka endast skulle redovisa straffregistrets innehåll för ett visst antal år tillbaka i tiden, exempelvis för de senaste fem åren. Utredningen har emellertid stannat för att föreslå att utdrag för utlandsändamål skall begränsas på samma sätt som föreslagits i fråga om utdrag som utlämnas till enskild för att företes vid anställningsprövning.

För personliga angelägenheter

För användningen av strafflöshetsintyg för personliga angelägenheter m. m. har härovan (s. 70) lämnats redogörelse. Intygsgivningen för dylikt ändamål är mycket begränsad. Berättigat behov av bevis om oförvitlig vandel kan uppenbarligen i särskilda situationer uppkomma för den enskilde. Den enskilde kan för närvarande härvid använda sig av strafflöshetsintyg eller utdrag av det allmänna straffregistret. Straffregisterutdrag kan enligt gällande lag utfärdas till den som styrker, att hans rätt är beroende av upplysning ur registret.

Enligt utredningens mening bör behovet av kriminalitetsupplysningar för ifrågavarande ändamål lämpligast tillgodoses enbart genom utdrag av straffregistret. För att sådant utdrag skall utlämnas till enskild måste prövning ske huruvida ett berättigat behov föreligger. Prövningen av behovet bör ankomma på Kungl. Maj:t. Utredningen föreslår att i straffregisterlagen (9 § 3 mom. 3) införes en bestämmelse av innehåll att utdrag av registret får lämnas till enskild, där denne styrkt att hans rätt är beroende av upplysning ur registret och Kungl. Maj:t givit tillstånd därtill. Sådant utdrag torde icke alltid behöva vara fullständigt. I vissa fall erfordras kanske endast upplysning, huruvida sökanden varit dömd för visst slag av brott eller huruvida han undergått frihetsstraff. Det bör ankomma på Kungl. Maj:t att i varje särskilt fall avgöra, huruvida fullständigt eller på visst sätt begränsat utdrag skall meddelas.

Genomföres utredningens härovan redovisade förslag kan bruket av såväl laglydnads- som strafflöshetsintyg utfärdade av polismyndighet bringas att helt upphöra.

2. Uppgiftslämnandet genom lämplighetsintyg

Intyg om redbarhet, ordentlighet, pålitlighet, nykterhet, lämplighet för viss verksamhet m. m. — för vilka den gemensamma benämningen lämplighetsintyg kommer att brukas — utfärdas av polismyndigheterna till enskilda personer, som ansöker om tillstånd till viss verksamhet eller om erhållande av viss behörighet eller rättighet. Härovan har lämnats redogörelse för de fall, där dylika intyg användes (s. 48 ff och s. 90 ff). Gemensamt för alla

dessa fall är, att i lag eller författning eller med stöd därav meddelade bestämmelser föreskrivits såsom villkor för utövande av viss verksamhet eller för erhållande av viss behörighet eller rättighet, att sökanden befunnits uppfylla vissa lämplighetskrav. Det har sålunda ålagts vederbörande tillståndsorgan att företaga en lämplighetsprövning beträffande sökanden. I fem av Kungl. Maj:t utfärdade författningar har uttryckligen föreskrivits, att sökanden skall styrka sin lämplighet genom intyg från myndighet — oftast polismyndighet (se s. 90). Vidare har Kungl. Maj:t i tre fall föreskrivit, att vandelsintyg av visst slag skall företes för tillståndsorganet men lämnat öppet frågan vem som skall utfärda dessa intyg (se s. 91). Föreskrift att lämplighetskravet skall styrkas genom polisintyg har i ett fall meddelats av annan myndighet än Kungl. Maj:t, nämligen av medicinalstyrelsen efter samråd med luftfartsstyrelsen såvitt avser certifikat som förare, navigatör, mekaniker eller radiotelegrafiskt (radiotelefonist) å luftfartyg (se s. 64 och 91). I övrigt saknas föreskrifter om intyget i nu ifrågavarande sammanhang. I två fall, nämligen vid sökande av tillstånd hos länsstyrelse till utskänkning eller utminutering av öl (se s. 91) och hos Nya systemaktiebolaget till utskänkning av rusdrycker (se s. 92) har föreskrifter lämnats om lämplighetsprövning men det har icke utsagts, att den skall ske genom vandelsintyg. I praxis avkräves dock sökandena lämplighetsintyg.

Såvitt utredningen kan bedöma föreligger för vederbörande tillståndsorgan ett berättigat behov av officiella vandelsupplysningar i samtliga slag av ärenden, varom i detta sammanhang är fråga. Utredningen har övervägt på vilken väg detta behov lämpligast bör tillgodoses. Att använda det centrala polisregistret eller straffregistret är uteslutet redan av den anledningen att de uppgifter man här vill inhämta avser även andra förhållanden än kriminalitetsupplysningar. Då uppgifter om dessa andra förhållanden — sociala belastningar och dylikt — endast finns i de lokala polisregistren, måste dessa användas som upplysningskälla. Man har därvid att välja mellan att bibehålla systemet med av polismyndigheterna utfärdade lämplighetsintyg eller att övergå till ett förfarande med remiss av vandelsfrågan från tillståndsorganet till polismyndigheterna. Av skäl som tidigare anförts är det angeläget, att utlämnandet av polisiära vandelsintyg till enskilda i möjligaste mån inskränkes. Därest myndighet ålagts verkställa en lämplighets- eller vandelsprövning i tillstånds-, behörighets- eller lämplighetsärende, synes den normala ordningen vara att myndigheten berättigas att remissvägen från polismyndigheten inhämta erforderliga upplysningar. Genomföres ett dylikt remissförfarande i samtliga ärenden där vandelsintyg nu användes, skulle den polisiära intygsgivningen till enskilda helt komma att upphöra. Utredningen har därför övervägt huruvida en övergång till remissförfarande genomgående kan ske eller om det är erforderligt att för vissa fall bibehålla systemet med lämplighetsintyg. Dessa överväganden har lett till följande resultat.

De intyg, vilka användes vid ansökan till länsstyrelse om erhållande av körkort (s. 61) eller trafik kort (s. 62) och om godkännande för körskoleverksamhet (s. 57), har senast 1958 prövats i samband med genomförandet av vissa ändringar i vägtrafikförordningen. Intygسفörfarandet är numera ingående reglerat. Av intygen skall tydligt framgå för vilket ändamål de skall användas. Användning av intygen för andra ändamål än de avsedda behöver icke befaras. Såvitt utredningen kan bedöma, är det icke möjligt att utan en fullständig omreglering av prövningsförfarandet i fråga om erhållande av körkort och trafik kort avskaffa intygsgivningen och övergå till ett remissförfarande i dessa ärenden. Någon ändring av det nuvarande systemet synes särskilt som några olägenheter av detsamma icke framkommit, icke böra genomföras. Det kan däremot ifrågasättas, om icke lämplighetsutredningen beträffande dem som ansöker om godkännande för körskoleverksamhet skulle kunna inhämtas remissvägen. Den intygsgivning, varom här är fråga, är emellertid till omfattningen ringa, och praktiska skäl synes tala för bibehållande av den nuvarande ordningen.

För medicinalstyrelsens och i vissa fall statens växtskyddsanstalts prövning av ansökningar om tillstånd för enskild att yrkesmässigt få nyttja vissa gifter för förgörande av ohyra användes på grund av författningsföreskrifter av polismyndighet utfärdade intyg om nykterhet och lämplighet (se s. 90). Intygسفörfarandet är reglerat och torde icke vålla olägenheter för därav berörda myndigheter. Då det måste anses opraktiskt att på detta område övergå till ett remissförfarande, föreslår utredningen, att intygsgivningen bibehålles.

De intyg om vandel och om trovärdighet m. m., vilka skall föreligga i ärenden om tillstånd till s. k. vapenfri militärtjänst (se s. 60), har icke närmare reglerats. Intygen formuleras för närvarande olika av skilda polismyndigheter och de undersökningar, som föregår intygs utfärdande, sker icke heller på enhetligt sätt. Därest intygsgivningen bibehålles, synes en reglering av densamma erforderlig. Emellertid torde en övergång till remissförfarande i dessa ärenden böra genomföras. Därvid synes följande förfarande böra tillämpas. Sökanden ingiver ansökan till inskrivningsnämnden (inskrivningschefen). Vid ansökan fogas samtliga nu föreskrivna handlingar med undantag för vandels- och trovärdighetsintyg. Nämnden (inskrivningschefen) översänder därefter ansökningshandlingarna till polismyndigheten i sökandens hemort. Polismyndigheten verkställer utredning dels rörande sökandens vandel och dels rörande trovärdigheten hos dem, vilka i intyg uttalat sig om sökandens samvetsbetänkligheter, ävensom angående frågan huruvida intygsgivarna gjort sig kända för agitation mot värnpliktsjänstgöring. Utredningen redovisas av polismyndigheten till inskrivningsnämnden (inskrivningschefen).

Enligt utredningens mening är i dessa fall det sålunda föreslagna remissförfarandet att föredraga framför intygsmetoden. Att intygen användes för

ej avsedda ändamål förhindras. Den föga tilltalande anordningen, att sökanden begär och erhåller intyg från polisen om andra personers trovärdighet upphör. För de myndigheter, vilka har att avgiva utlåtande i eller att avgöra tillståndsfrågan, synes det enbart vara en fördel att erhålla polismyndighetens utredningsmaterial i stället för blott ett intyg. Utredningen föreslår sålunda att bestämmelserna om intyg i kungörelsen den 26 mars 1943 med vissa bestämmelser angående vapenfria värnpliktiga utgår och ersättes av föreskrifter om ett remissförfarande anordnat på sätt nyss angivits.

Sådana intyg om pålitlighet m. m. för innehav av gift för näringsutövning, varom föreskrift lämnats i giftstadgan (se s. 66), synes icke kunna undvaras. Intyget skall företes för apoteksföreståndare eller vissa fabrikanter och grosshandlare i samband med försäljning och överlåtelse av gift. Ett remissförfarande är här icke möjligt. — Utredningen vill i detta sammanhang ifrågasätta om icke dessa intyg alltid borde utfärdas av polismyndigheten i sökandens hemort. Det synes innebära en onödig omgång att å vissa orter magistrat och kommunalborgmästare, vilka så gott som alltid måste infordra utredning från polismyndigheten, skall handhava intygsgivningen.

Ett remissförfarande synes lämpligen kunna ersätta också den intygsgivning, som nu förekommer i samband med ansökningar hos länsstyrelse om tillstånd att utöva eller förestå hotell- och pensionatsrörelse (se s. 54), att utöva gårdfarihandel (se s. 51) ävensom att anordna s. k. realisation (se s. 52). Yttrande från lokal polismyndighet i ärenden av denna art torde ändock regelmässigt inhämtas. Utredningen föreslår därför, att bestämmelserna i hotellstadgan och i näringsfrihetsförordningen om intyg i dessa ärenden upphäves och ersättes med föreskrifter om remissförfarande.

Den som ämnar hos luftfartsstyrelsen ansöka om certifikat som förare, navigatör, mekaniker eller radiotelegrafist å luftfartyg (se s. 64) måste på grund av gällande föreskrifter ha tillgång till lämplighetsintyg redan vid den läkarundersökning, vilken skall föregå ansökningens ingivande. Ändamålet med intyget framgår av dess formulering. Obehörig användning av detsamma behöver därför icke befaras. Med hänsyn härtill och då ett remissförfarande från luftfartsstyrelsen till polismyndighet i varje ärende framstår såsom opraktiskt, synes intygen böra bibehållas.

Tillstånd till utskänkning eller utminuterung av öl meddelas enligt ölförsäljningsförordningen av länsstyrelsen (se s. 55). I ärenden av denna art infordras regelmässigt yttrande från lokal polismyndighet om det ifrågasatta tillståndets lämplighet ur ordnings- och säkerhetssynpunkt. Erforderlig vandelsundersökning synes kunna företagas i samband med sådan remiss. Den polisiära intygsgivningen föreslås därför bli slopad.

Rätt till utskänkning av rusedrycker får enligt rusedrycksförsäljningsförordningen av Nya systemaktiebolaget överlåtas endast till den som gjort sig känd för ordentlighet och med hänsyn till personliga egenskaper i öv-

rigt och andra förhållanden finnes lämpligen böra utöva rörelsen (se s. 55). Det är bolagets praxis att avfordra sökandena av polismyndighet utfärdat vandelsintyg. Ett remissförfarande skulle i och för sig kunna ersätta även denna intygsgivning. Främst av praktiska skäl synes dock intygsgivningen, som är av ringa omfattning, böra bibehållas. För övrigt synes det icke tilltalande att berättiga ett bolag att remissvägen inhämta upplysningar från polisiära register.

Sammanfattningsvis föreslår sålunda utredningen, att utfärdande av lämplighetsintyg av polismyndighet skall bibehållas i ärenden angående körkort och trafik kort, körskoleverksamhet, yrkesmässig användning av gifter för förgöring av ohyra, innehav av gift för näringsutövning, flygcertifikat och rätt till utskänkning av rusdrycker. Däremot bör intygsgivningen ersättas med ett remissförfarande i följande ärenden: ansökan om vapenfri militärtjänst, om tillstånd till gårdfarierhandel och s. k. realisation, om tillstånd att bedriva hotellrörelse och om tillstånd till utskänkning eller utminuterung av öl.

3. Den lagtekniska regleringen av det uppgiftslämnande som nu äger rum genom vandelsintyg

Det förslag utredningen framlägger i fråga om uppgiftslämnandet från lokala polisregister genom vandelsintyg innebär sammanfattningsvis följande.

Strafflöshets- och laglydnadsintyg skall icke vidare få användas för anställningsprövning. I den mån ett berättigat behov av officiella vandelsupplysningar för sådan prövning kan anses föreligga, skall under förutsättning av Kungl. Maj:ts medgivande utdrag av det allmänna straffregistret få utlämnas. Något berättigat behov för enskilda av strafflöshetsintyg för vinnande av vissa behörigheter anses icke förefinnas. Denna intygsgivning föreslås därför helt utgå. Strafflöshetsintyg skall icke heller vidare få utfärdas för användning i utlandet. Berättigade behov av officiella vandelsupplysningar måste emellertid i regel anses föreligga i dessa fall. De berättigade behoven föreslås skola tillgodoses genom utdrag av det allmänna straffregistret. Icke heller för personliga angelägenheter av olika slag skall strafflöshetsintyg få användas. I situationer, där den enskildes rätt är beroende av officiella kriminalitetsupplysningar, skall han äga rätt att erhålla utdrag av straffregistret. Strafflöshets- och laglydnadsintyg skall alltså helt försvinna.

Vad därefter beträffar de s. k. lämplighetsintygen föreslås, främst av praktiska skäl, ett bibehållande av intygsgivningen i några få, härovan särskilt uppräknade fall. Övrig intygsgivning ersättes med ett remissförfarande.

För genomförande av utredningens förslag är det till en början nödvän-

dig att införa förbud mot all annan intygsgivning av polismyndigheterna än den, som skall få bibehållas i de nyss angivna särskilda fallen. Lagtekniskt synes detta förbud kunna genomföras så, att man i en särskild lagstiftning om lokala polisregister föreskriver, att vandelsintyg får av polismyndighet utlämnas till enskild person endast i de fall och i den ordning lag eller författning särskilt angiver. Med författning åsyftas här endast sådan som utfärdats av Kungl. Maj:t. Genom en sådan föreskrift kommer man att betaga myndigheter och andra möjligheten att uppställa krav på intyg i fall där stöd härför icke finnes i lag eller författning. Enligt utredningens mening, är det för att vandelsintyg skall få utfärdas icke tillräckligt att i författningen lämplighetskrav uppställts och att en vandels- och lämplighetsutredning förutsatts för exempelvis tillstånd, behörighet eller rättighet. Lagen eller författningen måste uttryckligen ange att av polismyndighet utfärdat vandelsintyg skall komma till användning vid prövningen. Genom en föreskrift av nyssnämnda innehåll kommer strafflöshets- och laglydnadsintygen att helt försvinna. Föreskrifter om sådana intyg återfinnes nämligen för närvarande icke i lag eller författning.

Vad därefter angår lämplighetsintygen, finnes beträffande de intyg av detta slag, som skall bibehållas med två undantag föreskrifter i av Kungl. Maj:t utfärdade författningar att intyg skall komma till användning. De två undantagen avser dels ansökan till luftfartsstyrelsen om flygcertifikat m. m., där föreskrifter om intyg utfärdats endast av medicinalstyrelsen i samråd med luftfartsstyrelsen och dels ansökan till Nya systemaktiebolaget om överlåtelse av utskänkingsrätt där inga föreskrifter om intyg nu finnes. Utredningen har därför utarbetat förslag till ändrade lydelse av dels kungörelsen den 20 april 1928 med vissa bestämmelser rörande tillämpningen av förordningen den 26 maj 1922 om luftfart och dels rusdrycksförsäljningsförordningen den 26 maj 1954. Författningsförslagen innehåller föreskrifter om polisintyg (se s. 304). För de lämplighetsintyg vilka enligt utredningens mening bör bibehållas, kommer det sålunda att i lag eller författning finnas föreskrifter om intyg.

Den intygsgivning genom lämplighetsintyg, som enligt utredningens förslag skall upphöra och ersättas med ett remissförfarande, avser ärenden om tillstånd till vapenfri militärtjänst, till hotell- och pensionatrörelse, till gårdfarihandel och realisation samt till utskänkning och utminutering av öl. I de författningar, som reglerar ifrågavarande tillståndsgivning, finnes — med undantag för tillståndsgivningen beträffande utskänkning och utminutering av öl — bestämmelser om vandelsintyg. Dessa intygsbestämmelser måste sålunda vid ett genomförande av utredningens förslag upphävas. Utredningen har därför utarbetat förslag till författningsändringar i kungörelsen den 26 mars 1943 med vissa bestämmelser om vapenfria värnpliktiga, stadgan den 8 juni 1917 angående hotell- och pensionatrörelse och förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet (se s. 298).

Genom dessa författningsändringar ersättes föreskrifterna om vandelsintyg med föreskrifter om ett remissförfarande.

Utredning om vandel kan, såsom av det föregående framgått, i vissa fall inhämtas av myndighet genom remiss till polismyndighet. Delade meningar råder bland polismyndigheterna beträffande frågan om vilka myndigheter, som är berättigade att för detta ändamål använda remissmetoden. Enighet råder därom, att sådan remissrätt tillkommer länsstyrelse, polismyndighet, statspolisen och statens utlänningskommission. Någon generell remissrätt anses däremot i allmänhet icke tillkomma andra myndigheter. En del polismyndigheter prövar från fall till fall ifrågavarande remissframställningar.

Därest den polisiära intygsgivningen begränsas på sätt utredningen förordar synes det nödvändigt att även reglera polismyndigheternas rätt att efter remiss från annan myndighet avgiva utlåtande om enskilds vandel. Lämnas detta område oregerat, kan det befaras, att remissmetoden kommer att utnyttjas av myndigheter, vilka utestängts från möjligheten att avfordra enskilda intyg. Rätt till remiss bör i första hand tillkomma länsstyrelse, polismyndighet, statspolisintendenten och statens utlänningskommission. Någon reglering av frågan i vilka slag av ärenden dessa myndigheter skall äga använda remissmetoden torde icke erfordras. Andra myndigheter bör icke erhålla remissrätt i andra fall än där föreskrifter om remissförfarande finnes i lag eller författning. Utredningen föreslår alltså att polismyndighet skall äga avgiva remissutlåtande angående enskilds vandel till annan myndighet än de nyss angivna endast när skyldighet därtill föreligger på grund av föreskrift i lag eller författning. Såsom tidigare nämnts har utredningen utarbetat förslag till författningsändringar innehållande föreskrifter om remissförfarande i ärenden avseende ansökan om vapenfri militärtjänst, tillstånd att utöva eller förestå hotell- eller pensionatrörelse, tillstånd att utöva gårdfarihandel och att anordna s. k. realisation enligt näringsfrihetsförordningen.

I sitt förslag till lag om lokala polisregister (se s. 297) har utredningen under 3 § reglerat uppgiftslämnandet genom intyg och remissutlåtanden. Detta uppgiftslämnande har angivits avse utlåtande eller intyg utvisande huruvida någon begått brottslig gärning eller ådömts påföljd för brott eller eljest rörande hans vandel, redbarhet eller lämplighet för viss verksamhet eller angående liknande omständighet. Sådant utlåtande eller intyg får polismyndighet enligt förslaget avgiva dels till enskild person i de fall och i den ordning lag eller författning särskilt angiver (3 § 1.), dels till länsstyrelse, polismyndighet, statspolisintendenten eller statens utlänningskommission (3 § 2.) och dels till annan myndighet, när skyldighet därtill föreligger på grund av föreskrift i lag eller författning (3 § 3.) Enligt utredningens mening bör polis- och åklagarmyndigheter i andra fall än här angivits icke få avgiva intyg eller utlåtande om enskilds vandel. Emellertid kan det icke uteslutas, att enskilda eller myndigheter, som enligt nyssnämnda bestäm-

meler utestängts från möjligheten att erhålla intyg eller utlåtande, varom nu är fråga, i särskilda fall kan vara starkt beroende av tillgång till sådant intyg eller utlåtande. Utredningen föreslår, att tillstånd av Kungl. Maj:t skall erfordras för dessa undantagsfall. En bestämmelse härom har intagits i lagförslaget (4 §).

I sitt förslag till lag om straffregister (se s. 311 härnedan) har utredningen intagit bestämmelser om de utdrag, vilka i vissa fall skall ersätta de strafflöshetsintyg, som nu användes för anställningsprövning, för utlandsändamål och för personliga angelägenheter. Enligt detta förslag (9 § 3 mom. 2) får utdrag av registret lämnas till enskild, om enligt Konungens medgivande sökande av viss anställning i allmän eller enskild tjänst må avkrävas utdrag av registret och den enskilde visar, att han söker sådan anställning.

Den enskildes behov av utdrag för olika ändamål i utlandet har i förslaget tillgodosetts genom en bestämmelse (9 § 3 mom. 1.) av innehåll att utdrag får utlämnas till enskild, om han styrker, att företeende av utdrag utgör villkor för hans inresa eller vistelse i annat land eller för hans rättsliga ställning där. Det skall sålunda ankomma på den enskilde att för registermyndigheten styrka sitt behov av utdrag. Så torde kunna ske exempelvis genom intyg av främmande stats beskickning, svensk beskickning eller konsulat.

I fråga om straffregisterutdrag för personliga angelägenheter föreslås, att utdrag av registret må lämnas till enskild, där denne styrkt, att hans rätt är beroende av upplysning ur registret och Konungen givit tillstånd därtill (9 § 3 mom. 3.).

De närmare föreskrifter, som kan erfordras angående rekvisitionsförfarandet i fråga om nyssnämnda utdrag, torde böra meddelas i särskild tillämpningskungörelse till straffregisterlagen.

Annat uppgiftslämnande än genom vandelsintyg

Utredningen har ovan föreslagit, att den lokala polisiära registreringen icke skall regleras i fråga om omfattning och innehåll. Däremot är det angeläget att uppgiftslämnandet från registren regleras. Förslag har ovan framlagts beträffande uppgiftslämnandet genom intyg. I anslutning härtill har också behandlats remissutlåtanden omandel. Det återstår då att taga ställning till övrigt uppgiftslämnande.

Det uppgiftslämnande, varom här är fråga, avser dels utlämnande av utdrag från registren och dels muntliga upplysningar eller uppgifter genom telex om registrens innehåll. Redan nu förekommer sådant uppgiftslämnande endast till ett fåtal myndigheter. Viss osäkerhet synes emellertid råda bland polismyndigheterna i frågan, vilka myndigheter som är berättigade erhålla utdrag eller upplysningar från registren. Denna osäkerhet bör en-

ligt utredningens uppfattning undanröjas. Även om, såsom tidigare nämnts (s. 78), registerupplysningar i egentlig mening icke torde lämnas till *enskilda*, synes det erforderligt att uttryckligen förbjuda varje form av underhandsupplysningar om registrens innehåll till enskilda.

Vad härefter angår frågan om lämnandet av upplysningar — genom utdrag eller på annat sätt — ur lokalt polisregister till *myndigheter* så måste självfallet allmän åklagare och polismyndighet äga rätt att erhålla upplysningar. Såsom högsta polismyndighet i länet bör även länsstyrelsen ha samma rätt. Med polismyndighet bör i detta sammanhang jämföras statspolisintendenten och föreståndare för statspolisavdelning, Justitiekanslern, riksdagens justitieombudsman och dess militieombudsman bör självfallet ingå bland de upplysningsberättigade. För statens kriminaltekniska anstalt torde stundom behov föreligga av upplysningar från lokala polisregister till komplettering eller kontroll av det centrala polisregistrets innehåll. Anstalten bör därför erhålla rätt till registerupplysningar. Sådan rätt måste även tillkomma statens utlänningskommission. Utredningen anser att ifrågasättande uppgiftslämnande bör kunna begränsas till nu nämnda myndigheter. Det kan visserligen ifrågasättas, om icke socialvårdsorganen borde medgivas rätt till upplysningar från lokala polisregister för vissa ändamål. Utredningen anser emellertid, att i den mån berättigade behov av kriminalitetsupplysningar finnes föreligga för socialvårdsorganen, dessa behov bör tillgodoses genom utdrag av allmänna straffregistret. Härtill återkommer utredningen vid behandlingen av uppgiftslämnandet från straffregistret. Utredningen föreslår alltså att upplysning ur lokalt polisregister skall meddelas, då framställning därom göres av justitiekanslern, riksdagens justitieombudsman eller dess militieombudsman, länsstyrelse, allmän åklagare, polismyndighet, statspolisintendenten, föreståndare för statspolisavdelning, statens kriminaltekniska anstalt eller statens utlänningskommission (2 § förslaget till lag om lokala polisregister). I andra fall än nu sagts bör upplysningar från lokalt polisregister icke få lämnas. I särskilda situationer, som icke regleras genom den föreslagna lagen, synes emellertid berättigade behov av upplysningar från registren undantagsvis kunna uppkomma. Utredningen avser här främst fall, där enskild person kan för sin rätt vara beroende av uppgifter från lokalt polisregister. I enstaka fall torde också myndighet, som icke är upplysningsberättigad, kunna ha ett berättigat intresse av upplysningar. För sådana och liknande undantagsfall bör Kungl. Maj:t ha rätt att meddela tillstånd till uppgiftslämnande. Utredningen föreslår alltså, att i lagen om lokala polisregister intages en bestämmelse av innehåll, att uppgifter från lokalt polisregister får utlämnas även i andra fall än ovan sagts, såframt Kungl. Maj:t lämnar tillstånd därtill (4 §).

De upplysningsberättigade myndigheterna böra erhålla för sin verksamhet erforderliga uppgifter ur registren. Någon begränsning av uppgiftslämnandet till upplysningar av viss art eller eljest synes därför icke böra före-

skrivs. Det bör ankomma på de rekvisitionsberättigade myndigheterna att i varje särskilt fall ange vilka upplysningar som önskas från lokalt polisregister.

Sekretessfrågan

I det föregående har föreslagits en fullständig reglering av uppgiftslämnandet från de lokala polisregistren. Lagbestämmelser härom har, såsom av det föregående framgår, införts i förslaget till lag om lokala polisregister. Detta lagförslag avser emellertid icke frågan om sekretess för registren, m.a.o. för de uppgifter och anteckningar, som tillhör registren. Utredningen, som anser det nödvändigt att förbjuda även själva registrens tillhandahållande, föreslår, att sekretessfrågan regleras på samma sätt som skett beträffande bland annat allmänna straffregistret. I sekretesslagen bör sålunda intagas en bestämmelse om att uppgifter och anteckningar, som tillhör lokalt polisregister ej får utlämnas i annat fall eller annan ordning än i lagen om lokala polisregister sägs. Förslag till ändrad lydelse av 11 § sekretesslagen har i sådant syfte utarbetats av utredningen.

Förslaget till lag om lokala polisregister m. m.

Utredningens förslag till lag om lokala polisregister m. m. innehåller av skäl, som tidigare angivits, i huvudsak endast föreskrifter om uppgiftslämnandet från registren. Lagen inleds med en definition av vad som avses med lokala polisregister. Med hänsyn till de olikartade typer av lokala polisregister, som förekommer, har definitionen måst göras relativt omfattande. I 1 § har sålunda intagits en bestämmelse av innehåll, att med lokalt polisregister avses register som till ledning för polis- och åklagarmyndighets verksamhet till förekommande och beivrande av brott eller för vandelskontroll av sådan myndighet föres över personer, som misstänkts, åtalats eller dömts för brott eller beträffande vilka ärende eljest förekommit hos myndigheten. Till följd härav kommer icke endast polisregister, i vilka enskildas belastningar direkt redovisas, att hänföras till lokala polisregister. Även olika slag av hjälpregister, som endast innehåller hänvisningsanteckningar till brottmålsdiarier, journaler o. d. blir att betrakta som lokala polisregister. Enligt utredningens mening är det nödvändigt att inordna även sistnämnda register under den föreslagna lagen. Dessa register innehåller i realiteten en sammanställning av enskildas belastningar, även om man av registerkorten icke direkt kan utläsa belastningarnas art. Den som tager del av registerkorten har uppenbarligen möjlighet att med ledning av registeranteckningarna skaffa sig kännedom om den enskildes samtliga kontakter med polis- och åklagarmyndigheten på orten genom vidare studium av diarier och offentliga utredningshandlingar.

I 2—4 §§ regleras (se ovan s. 133, 131 och 132) uppgiftslämnandet från lokala polisregister. Föreskrift om att lokalt polisregister och därtill hörande handlingar skall hållas under sådan vård, att de icke blir tillgängliga för obehöriga, har intagits i 5 §. Om tillämpningsföreskrifter handlar slutligen 6 §.

KAPITEL II

Det centrala polisregistret och Polisunderrättelser

Nuvarande centralregistrering (statens kriminaltekniska anstalts register och Polisunderrättelser)

Den centrala polisiära registrering, som sker vid statens kriminaltekniska anstalt, avser främst personer som begått brott eller misstänkes härför. Ändamålet med denna brottsregistrering är att tillgodose polis- och åklagarmyndigheternas behov av upplysningar för den brottsbekämpande verksamheten. Redan här må emellertid framhållas, att för närvarande en central registrering också sker av personer, som efterspanas för olika rättsliga åtgärder. Syftet med sistnämnda registrering — efterspaningsregistreringen — är att samordna och effektivisera efterforskningen av de efterspanade. I samband med registreringen sker därför ett kungörande för polismyndigheterna och vissa andra myndigheter av efterspaningsfallen.

Statens kriminaltekniska anstalt i Stockholm inrättades år 1939. Till de uppgifter, som i instruktionen ålades anstalten, hörde förutom utförandet av kriminaltekniska undersökningar bl. a. förandet av sådana centrala register vilka har betydelse för polismyndigheternas »spaningsverksamhet» samt utgivandet av publikationen Polisunderrättelser. Verksamheten inom anstalten skulle bedrivas å ett kansli, en laboratorieavdelning och en registraturavdelning. De kriminaltekniska undersökningarna skulle utföras å laboratorieavdelningen. Registraturavdelningens uppgifter skulle i huvudsak bestå i förande av de centrala polisiära registren och redigering och distribuering av Polisunderrättelser.

Redan vid anstaltens tillkomst fördes i riket vissa centrala register. Alltsedan 1878 hade polisedningen i Stockholm med stöd av »Kungl. Maj:ts cirkulär till dess Befallningshavande i samtliga länen angående utgivande i huvudstaden av tryckta polisunderrättelser den 1 juni 1877 (nr 31)» till polismyndigheter och andra samhällsorgan distribuerat tryckta förteckningar, kallade Polisunderrättelser, över brott och brottslingar samt andra personer, som ådragit sig olika slags belastningar. Dessa underrättelser upprättades med stöd av uppgifter, som i enlighet med cirkuläret inrapporterats av vissa myndigheter, främst polismyndigheterna. Genom att redan från början sammanställa de olika förteckningarnas innehåll i månads- och årsregister skapade man ett tämligen fullständigt brottslingsregister. Dessa

tryckta register distribuerades till tidningens mottagare, olika slags myndigheter, huvudsakligen polismyndigheter, och fanns tillgängliga på praktiskt taget varje polisstation. Redan från början fördes på tidningens redaktion ett på kort upplagt alfabetiskt register upptagande namnen på de personer, vilka varit föremål för publiceringsåtgärd i Polisunderrättelser. Detta kortregister erfordrades för uppgörande av de för distribution avsedda månads- och årsregistren. Polisunderrättelser med tillhörande register är vår första centrala brotts- och brottslingsregistratur.

Genom Polisunderrättelser erhöll polisen kännedom om brottslingars och andra asociala personers personalia och belastningar. I åtskilliga fall föreligger emellertid för polisen behov av att kunna fastställa personers identitet. Härför erfordras register av annan art. Redan i slutet av 1880-talet upplades i de större polisdistrikten fotosamlingar över brottslingar, lösdrivare och prostituerade. Fotografisamlingarna ordnades alfabetiskt efter vederbörandes namn samt ibland även efter lagöverträdarnas brottspecialitet. I början på 1900-talet skapades efter utländskt mönster register över förbrytare efter det s. k. antropometiska systemet, enligt vilket framför allt kroppsmåtten hos brottslingen lades till grund för registrering. År 1909 började man på detektivavdelningens i Stockholm signalementskontor att registrera förbrytare efter fingeravtryck. Genom Kungl. kungörelse den 19 november 1920 inrättades en för hela riket avsedd och av staten bekostad centralbyrå för fingeravtryck, vilken förlades till Stockholms polisverk. Vid centralbyrån förekom till en början registrering av brottslingar dels alfabetiskt å registerkort, som var försedda med fotografier av brottslingen, och dels efter fingeravtryck. Fingeravtrycksregistret omfattade för varje brottsling avtryck av samtliga tio fingrar. År 1925 tillkom ett s. k. enfingerregister, där fingeravtrycket från varje finger var registrerat för sig. Å centralbyrån inrättades under årens lopp vissa mindre omfattande registraturer, bl. a. ett register över förbrytares särskilda kännetecken och kroppsliga lyten, ett register över förbrytares öknamn samt några register över vissa grövre brottslingar ordnade efter brottspecialitet.

Vissa centrala registraturer berörande kriminalpolisverksamheten upprättades även hos den år 1933 inrättade statspolisen. Dessa registraturer, som fördes av kriminalstatspolisavdelningen i Stockholm, utgjordes av ett s. k. brandregister och ett register över stulna och tillvaratagna cyklar. Brandregistret avsågs omfatta samtliga personer i landet, vilkas egendom brandskadats, ävensom i vissa fall personer, som haft sådan anknytning till bränder som kunde vara av polisiärt intresse. Avsikten med det centrala brandregistret var, att man härigenom lätt skulle kunna kontrollera, huruvida en person utsatts för skada på grund av brand på flera platser eller eljest haft anknytning till bränder i olika delar av landet.

I samband med kriminaltekniska anstaltens tillkomst upphörde centralbyrån för fingeravtryck, varvid anstaltens **registratur**avdelning övertog där

befintliga fingeravtrycks- och andra register. Även det på redaktionen för Polisunderrättelser och hos statspolisen tillgängliga registermaterialet överfördes till anstalten.

Registraturavdelningens nuvarande arbetsuppgifter och organisation

I instruktionen för statens kriminaltekniska anstalt den 21 augusti 1939 har registraturavdelningens uppgifter angivits vara i huvudsak följande: registrering av fingeravtryck, förande av sådana centrala register, vilka har betydelse för polismyndigheternas spaningsverksamhet, förande av centralt passregister samt redigering och distribuering av Polisunderrättelser. På grund av Kungl. Maj:ts förordnande den 30 december 1939 har avdelningen därjämte att förmedla utbyte med vederbörande centrala organ i utlandet av meddelanden rörande brottslighet av internationell karaktär, samla inkommande uppgifter angående internationella förbrytare samt lämna polismyndigheterna i riket biträde med förmedling av meddelanden till och från utlandet angående begångna brott.

Anstaltens styrelse har senast den 3 juni 1955 fastställt arbetsordning för anstalten. Enligt arbetsordningen skall registraturavdelningen, som förestås av en byrådirektör, bestå av följande underavdelningar: avdelningsexpedition, personregistratur med därtill hörande passregistratur, fingeravtrycksregistratur, spaningsregistratur och godsregistratur.

Personregistraturen

Vid personregistraturen föres ett alfabetiskt namnregister i form av ett kartotek över personer, som varit föremål för sådana åtgärder inom rättsvård och socialvård, som inrapporterats till anstaltens kännedom. Parallellt med detta namnregister föres ett kronologiskt kortregister, där alla i personregistret förekommande personer är registrerade enbart efter födelsedatum. Detta register benämnes födelsedagsregistret.

Namnregistret

Varje kort i namnregistret upptager till en början den registrerades fullständiga namn, födelse- och födelseort, yrke och senast kända hemort. Dessutom finns — i vart fall å nyare kort — kortfattade signalementsuppgifter, uppgift huruvida foto av den registrerade finnes i anstaltens fotografisamlingar samt i förekommande fall personens fingeravtrycksformel. Förekommer i namnregistret registrerad person jämväl i annat vid anstalten fört register intages å namnregisterkortet i regel en hänvisningsnotering härom.

Vad registreras i namnregistret?

På namnregisterkortet antecknas meddelanden och framställningar avseende registrerad person, vilka inkommit till anstalten från polis- och åklagarmyndigheter och andra rättsvårdande myndigheter ävensom de åtgärder anstalten i varje särskilt fall vidtagit. I det följande skall lämnas en översikt över olika vanligare slag av framställningar och meddelanden om rättsvårdande åtgärder, som föranleder uppläggning av registerkort eller, om sådant kort redan finnes, anteckning å kortet. Uppgifterna under 1—3 härneda hänför sig till efterspaningsregistreringen; uppgifterna under 4 och 5 till brottsregistreringen. De framställningar och meddelanden, som avses under 1—4 föranleder publicering i någon av kriminaltekniska anstaltens publikationer under det att uppgifterna under 5 endast registreras.

1. *Framställningar om efterlysningar i Polisunderrättelser*

Här avses väsentligen efterlysning av personer vilka:

- a) på grund av häktnings- eller anhållningsbeslut skall gripas för brott;
- b) på begäran av undersökningsledare skall hämtas till förhör utan föregående kallelse;
- c) på begäran av undersökningsledare skall underkastas förhör;
- d) enligt rättens beslut omedelbart skall inställas inför domstol;
- e) skall införpassas i fångvårdsanstalt för att avtjäna straff;
- f) rymt eller avvikit från fångvårdsanstalt, vårdanstalt för alkoholmissbrukare, sinnessjukhus, arbetshem, ungdomsvårdsskola eller dylikt och som skall omhändertagas och återföras;
- g) enligt beslut av internerings- eller ungdomsfängelnsnämnden skall tagas i förvar;
- h) skall tagas i förvar enligt utlänningslagen;
- i) begärts efterlysta av internationella kriminalpolisorganisationen eller polismyndighet i annat land;
- j) försvunnit utan känd anledning.

2. *Framställningar om efterlysning i andra fall än under 1*

Här avses väsentligen sådana fall, då personer eftersöks för att:

- a) delgivas stämning, kallelse, föreläggande o. d.;
- b) avkrävas böter;
- c) införpassas till arbetshem eller annan anstalt;
- d) avkrävas militär adressanmälan;
- e) behandlas som s. k. kringflackande alkoholister;
- f) eller för att höras om brott m. m. eller för att inställas inför domstol.

3. *Framställningar om återkallelse av tidigare begärd efterlysnings- eller efterspaningsåtgärd*

4. *Meddelande att person blivit föremål för rättsvårdande åtgärd som skall publiceras i Polisunderrättelser eller i annan publikation, som utgives av anstalten*

Publicering äger för närvarande rum i fråga om följande åtgärder:

- a) dom å urbota straff;
- b) dom avseende straffriförklaring jämlikt 5 kap. 5 § strafflagen;
- c) dom å tvångsarbete för lösdriveri;
- d) beslut om varning eller annan åtgärd i anledning av lösdriveri;
- e) frigivning efter avtjänande av straff eller tvångsarbete;
- f) beslut om utvisning, förvisning, förpassning och avvísning av utländsk medborgare;
- g) beslut om avflyttningsförbud för underhållsskyldig.

5. *Andra till anstalten inrapporterade rättsvårdande åtgärder*

Härunder upptagna fall skiljer sig från de under 4. härövan redovisade bland annat genom att de i regel icke föranleder publicering.

- a) domar å böter för brott mot strafflagen eller vissa särskilda specialförfattningar under förutsättning att bötesstraffet icke är alltför obetydligt (se närmare härnedan s. 146);
- b) beslut om häktning, anhållande eller reseförbud;
- c) meddelande att häktad, anhållen eller annan som misstänkt till anstalten inrapporterad person befunnits klart oskyldig;
- d) meddelanden från polis- eller åklagarmyndighet, att brott, som på grund av särskilda föreskrifter skall inrapporteras till anstaltens register över ouppklarade brott (brottsregistret), klarlagts genom att viss person på grund av erkännande eller övertygande bevisning bundits vid brottet;
- e) försöksutskrivning, återintagning och slutlig utskrivning av straffriförklarade från sinnessjukhus;
- f) meddelanden från polismyndigheter i utlandet om av svenska medborgare begångna brott;
- g) meddelanden från internationella kriminalpolisorganisationen om internationella brottslingar.

Av den nu lämnade översikten framgår att registrering sker av meddelanden och framställningar av varjehanda art. Även uppgifter, som i och för sig förefaller ur brottsbekämpande synpunkter jämförelsevis oviktiga, föranleder anteckning i registret. Anledningen till att registreringsåtgärd i sådana fall likväl företages är, att registraturavdelningen låtit namnregistret tjäna icke blott såsom polisiärt register utan även som diarium över avdelningens ärenden. Av arbetstekniska skäl har det nämligen befunnits ändamålsenligt och rationellt att låta beträffande till namnet kända personer inkomna meddelanden och framställningar, som ju under alla förhål-

landen måste på något sätt diarieföras, antecknas direkt i namnregistret. Emellertid anses även ett annat skäl kunna anföras för intagning i registret av nu ifrågavarande jämförelsevis oviktiga uppgifter. Den erfarenhet man inom anstalten vunnit vid arbetet med s. k. registerspaning har nämligen givit vid handen, att enstaka tillsynes föga personupplysande registeranteckningar på grund av nytillkomna omständigheter visat sig kunna få betydelse.

Varifrån erhålles registermaterialet?

Det material, som intages i namnregistret, erhålles i huvudsak från polis- och åklagarmyndigheter, styresmän för fångvårds- och tvångsarbetsanstalter, sjukvårdsläkare vid sinnessjukhus, indrivningsmyndigheter, utlänningskommissionen, militär- och tullmyndigheter samt socialvårdsmyndigheter. Uppgiftslämnandet sker dels på grund av författningsbestämmelser och dels på grund av praxis.

I det följande skall först lämnas en redogörelse för de författningsbestämmelser, som reglerar ifrågavarande uppgiftslämnande.

Uppgifter, som lämnas enligt 1877 års cirkulär om Polisunderrättelser och därtill hörande författningar

Polismyndigheter och vissa andra samhällsorgan ålades redan genom det kungliga cirkuläret av år 1877 viss rapporteringsskyldighet om brott, brottslingar och vissa andra belastade personer till polisstyrelsen i Stockholm. Avsikten med uppgiftslämnandet var framför allt, att man till polismyndigheternas och andra samhällsorgans hjälp och ledning skulle kunna sammanställa och distribuera viktigare upplysningar om brott och brottslingar m. fl. 1877 års cirkulär är med vissa tillägg och ändringar allttjämt gällande. Polisstyrelsens i Stockholm uppgifter enligt cirkuläret har övertagits av statens kriminaltekniska anstalt. Anstaltens registraturavdelning handhar såväl de centrala polisiära registrens förande som redigeringen och utgivandet av Polisunderrättelser. Förandet av namnregistret och redigerings- och utgivningsarbetet beträffande Polisunderrättelser är, såsom registraturavdelningen för närvarande arbetar, i väsentlig mån samordnat. Sådana personmeddelanden, som myndigheterna på grund av bestämmelserna i 1877 års cirkulär, föreskrifter i andra författningar eller på grund av praxis insänder för publiceringsåtgärd i Polisunderrättelser, registreras nämligen med vissa undantag automatiskt i namnregistret. När publicering av meddelandet i förekommande fall skett, förses namnregistret med anteckning härom genom en enkel hänvisning till nummer och notis i Polisunderrättelser eller till annan publikation vari uppgift intagits. I förhållande till Polisunderrättelser kan namnregistret sägas fylla en dubbel uppgift, dels utgör det

diarium över inkomna framställningar, meddelanden och handlingar och dels tjänar det som ledregister, varigenom man snabbt kan erhålla besked om notiser i Polisunderrättelser angående viss person. Det material, som på grund av föreskrifterna i 1877 års cirkulär inkommer till registraturavdelningen och tillföres namnregistret, är mycket omfattande.

Genom 1877 års cirkulär om Polisunderrättelser — med ändringar och tillägg — har polismyndigheter, militära myndigheter, fångvårdsmyndigheter och indrivningsmyndigheter ålagts visst uppgiftslämnande. Därjämte har vissa sociala organ beretts möjlighet att lämna uppgifter om personer i och för efterlysningsåtgärder.

Det uppgiftslämnande, som ankommer på *polismyndigheter* avser, såvitt gäller meddelanden om personer, följande:

1. efterlysningar å förbrytare, kända eller okända, då de äro misstänkta för brott, vilkas beivrande synes vara av synnerlig vikt, vare sig till följd av deras grova beskaffenhet, värdet av den därigenom åtkomna egendomen, sannolikheten av deras samband med andra förbrytelser eller av andra särskilda orsaker, för allmänna säkerheten vådliga personer, då sådana av annan anledning än nyss nämnts böra i häkte inmanas, personer, vilka ådömts urbota straff, samt rymmare ur krigstjänst.
2. underrättelser, när personer, som kunna anses vådliga för allmänna säkerheten, häktas för brott mot person eller egendom, för försvarslöshet eller för lösdriveri ävensom när för allmänna säkerheten vådliga personer avvika från sin hemort, anträffas å främmande ort eller avlida.
3. meddelanden om att efterlysta personer anhållits eller häktats.

Cirkuläret lämnar föreskrifter om att ifrågavarande personmeddelanden, där så erfordras, skall åtföljas av upplysningar om vederbörandes födelse-tid, födelseort, yrke, hemort och signalement samt, där meddelande avser efterlysning för begånget brott, redogörelse för dettas beskaffenhet och nödig beskrivning å genom brottet åtkommet gods.

De militära myndigheternas rapporteringsskyldighet, som tillkom först 1915, är i cirkuläret begränsat till underrättelser dels om rymmare ur krigstjänst och dels om personer, som av krigsdomstol ådömts urbota straff.

Fångvårdsmyndigheternas uppgiftslämnande avser personer, som frigives från vissa anstalter och personer, som rymt från eller avlidit å dylika anstalter. Rapporteringsskyldigheten, som i cirkuläret är ålagd »föreståndare för fängelse, eller för straff- eller arbetsanstalt», har begränsats till följande fall:

1. uppgift å personer, vilka under den närmaste framtiden komma att frigivas efter undergången straffarbete eller allmänt arbete, dock endast i det fall, att de vid frigivandet äro på grund av domstols beslut förlustiga medborgerligt förtroende eller att de gjort sig kända såsom vådliga för den allmänna säkerheten; samt
2. uppgift å för allmänna säkerheten vådliga personer, som rymma från fängelse eller allmän arbetsanstalt, eller darsammastädes avlida.

Fångvårdsmyndigheterna har i cirkuläret erhållit direktiv om det närma-

re innehållet av uppgifterna. Sålunda föreskrives, att upplysningar bör medfölja beträffande inrapporterad persons födelsetid, födelseort, yrke, hemort och, i fråga om frigivna eller förrymda personer, deras signalement samt »om tiden då och anledningen varför de å straff- eller arbetsanstalten eller i fängelset intagits ävensom beträffande frigiven, hans förpassningsort och summan av hans besparade arbetsförtjänst».

Genom Kungl. kungörelse angående tillägg till bestämmelserna om polisunderrättelser den 14 december 1917 ålades myndighet — *utmättningsman eller överexekutor* — som meddelat person avflyttningsförbud jämlikt lagen den 14 juni 1917 om förbud för vissa underhållningsskyldiga att avflytta från riket, skyldighet att inrapportera meddelande om beslutet i och för publicering i Polisunderrättelser.

Möjlighet för *socialt organ* till efterlysning i Polisunderrättelser av vissa försörjningspliktiga och understödstagare infördes genom en tilläggskungörelse till polisunderrättelser den 14 juni 1928. Efterlysningsåtgärderna begränsades till dels försörjningspliktig, som olovligen avvikit från fattigvårdsanstalt, å vilken han jämlikt föreläggande av fattigvårdsstyrelse eller barnavårdsnämnd varit intagen för fullgörande av honom anvisat arbete och dels understödstagare, som olovligen avvikit från sådant i 33 § lagen den 14 juni 1918 om fattigvården avsett arbetshem, å vilket han varit intagen för vård. Berättigade att göra framställning om efterlysningsåtgärd är enligt kungörelsen fattigvårdsstyrelse — numera socialnämnd — eller barnavårdsnämnd eller, där särskild anstaltsstyrelse finnes, denna.

Genom ett såsom tillägg till 1877 års cirkulär betecknat Kungl. cirkulär den 6 september 1912 infördes rapporteringsskyldighet till Polisunderrättelser av *beslut och domar om kvarstad och konfiskation å tryckta skrifter*. Meddelandena skall lämnas av justitiedepartementet och vederbörande åklagare.

Uppgifter, som lämnas jämlikt andra författningar

Personmeddelanden av olika slag inkommer till registraturavdelningen jämväl på grund av föreskrifter i andra författningar än 1877 års cirkulär. Även sådana uppgifter registreras i namnregistret. De författningar, som här avses, är icke betecknade som tillägg till 1877 års cirkulär, men hänvisar oftast till gällande bestämmelser om Polisunderrättelser.

I lagen den 12 juni 1885 angående lösdrivares behandling återfinnes föreskrifter om att beslut om varning för lösdriveri skall kungöras för rikets polismyndigheter. Underrättelse skall också meddelas polismyndigheterna, då någon genom utslag, som vunnit laga kraft eller blivit fastställt, dömts till tvångsarbete så ock när någon från tvångsarbetsanstalt frigives. I cirkulär av den 12 juni 1885 till länsstyrelserna har Kungl. Maj:t förordnat att ifrågavarande beslut och utslag skall införas i Polisunderrättelser samt

meddelat närmare bestämmelser för uppgiftslämnandet. Meddelanden angående varning och ådömt tvångsarbete skall sålunda lämnas av länsstyrelse eller poliskammare medan besked om frigivning från tvångsarbetsanstalt ankommer på föreståndare för tvångsarbetsanstalt eller fängelse. Sistnämnda besked skall med visst undantag lämnas så tidigt att meddelande om frigivning kan genom Polisunderrättelser spridas till polismyndigheterna före den dömdes frigivande.

I 62 § utlänningskungörelsen den 4 juni 1954 har föreskrifter givits om uppgiftslämnande till statens kriminaltekniska anstalt beträffande vissa utlänningar. Därest ett lagakraftgående beslut om förpassning, förvisning eller utvisning innefattar förbud för utlännning att återvända till riket, skall sålunda den myndighet, som meddelat eller, beträffande dom eller beslut om förvisning, den länsstyrelse som givits del av domen eller beslutet, ofördröjligen efter det beslutet vunnit laga kraft insända meddelande till anstalten om beslutet.

I några författningar har myndigheter och andra givits rätt att erhålla biträde av kriminaltekniska anstalten med efterlysning (efterspaning) av vissa personer. Socialstyrelsen äger exempelvis i enlighet med Kungl. kungörelsen den 12 juni 1942 om efterlysning av vissa underhållsskyldiga på framställning av fattigvårdsstyrelse, barnavårdsnämnd, barnavårdsman, utmätningsman eller underhållsberättigad person hos anstalten begära efterlysning av icke anträffbara personer, som underlåtit att fullgöra lagstadgad underhållsskyldighet. De militära myndigheterna är även berättigade att hos anstalten begära efterspaning av vissa värnpliktiga m. fl. Här avses huvudsakligen dels personer, som uteblivit från inskrivningsförrättning eller tjänstgöring och som skall hämtas och dels personer, som efterspanas för delgivning av order och andra meddelanden från de militära myndigheterna (KK den 9 oktober 1942).

Vidare må här omnämnas den registrering av personer som föranledes av ett den 21 september 1956 utfärdat Kungl. cirkulär angående viss uppgiftsskyldighet till statens kriminaltekniska anstalt. Genom cirkuläret regleras polismyndigheternas skyldighet att lämna uppgifter till anstaltens brottsregister angående vissa i bilagor till cirkuläret upptagna ouppklarade grova brott. Vissa personuppgifter angående de för brotten misstänkta personerna intages i personregistret. Cirkuläret kommer att närmare behandlas i samband med brottsregistret (se s. 153).

Uppgifter, som lämnas utan att föreskrift härom givits i författning

Utöver de personuppgifter, som inkommer till kriminaltekniska anstalten på grund av direkta författningsföreskrifter, erhåller anstalten från olika samhällsorgan en mängd personmeddelanden, som föranleder registrering i namnregistret.

1877 års cirkulär om Polisunderrättelser reglerar vad som skall publiceras i Polisunderrättelser och ger besked om vem uppgiftsskyldigheten åligger. Utöver de bestämmelser om uppgiftslämnande och publicering, för vilka härövan redogjorts, innehåller emellertid cirkuläret ett allmän stadgande — punkt 6 i cirkuläret — om vad som skall publiceras i Polisunderrättelser. Detta stadgande har följande lydelse:

tillkännagivanden angående övriga förhållanden, om vilka kunskap synes böra spridas bland rikets polismyndigheter, dock med rätt för redaktionen att bestämma, huruvida ett sådant tillkännagivande må, med hänsyn, å ena sidan, till vikten eller beskaffenheten därav och, å andra sidan, till utrymmet, införas eller icke.

Cirkuläret innehåller icke någon mot denna publiceringsregel svarande föreskrift eller rekommendation om uppgiftslämnande. Åtskilliga myndigheter har under årens lopp insänt varjehanda meddelanden om brottslingar och andra och under återopande av stadgandet gjort framställning om publicering av meddelandena. Särskilt polismyndigheterna, som för sin brottsspanade verksamhet fått ett alltmer ökat behov dels av möjlighet till snabb kommunikation med varandra och dels av en central upplysningskälla om brott och brottslingar, har vid sidan av sitt obligatoriska uppgiftslämnande till registret anmält förhållanden, som ansetts böra spridas bland polismyndigheterna.

Även från kriminaltekniska anstaltens sida har initiativ tagits för en mer omfattande inrapportering av personuppgifter. Ett visst stöd härför har ansetts kunna hämtas i § 16 i instruktionen, enligt vilken anstalten »äger av vederbörande myndigheter erhålla de upplysningar, det biträde och den handräckning som erfordras för anstaltens verksamhet och ligga inom området för myndighetens befogenhet».

En tämligen enhetlig praxis är numera rådande med avseende å ifrågavarande frivilliga uppgiftslämnande. I många fall har det visat sig icke vara möjligt att klarlägga de omständigheter, under vilka denna praxis uppkommit. Bidragande orsaker till denna praxis är såväl de överenskommelser om uppgiftslämnande, som kriminaltekniska anstalten träffat med olika myndigheter, som de anvisningar och rekommendationer anstaltens ledning utfärdat för uppgiftslämnandet. Redan i detta sammanhang bör framhållas att uppgiftslämnandet ingalunda inskränkts till meddelanden, som sprides genom Polisunderrättelser eller annan av anstalten utgiven publikation. Till fullgörande av sin uppgift att föra sådana centrala register, vilka har betydelse för polismyndigheternas spaningsverksamhet, har anstalten nämligen verkat för ett mer omfattande uppgiftslämnande. Anstaltens strävan har därvid varit att skapa ett centralt polisiärt informationsregister, varifrån polismyndigheterna vid behov skall kunna erhålla för polisverksamheten erforderliga upplysningar.

Det frivilliga uppgiftslämnandet avser framför allt underrättelser dels om andra domar i brottmål än sådana som omfattas av 1877 års cirkulär,

dels om frigivningar och utskrivningar från vissa anstalter samt dels om efterspaningar av olika art.

Såsom framgått av redogörelsen för 1877 års cirkulär är den obligatoriska inrapporteringen av domar i brottmål inskränkt till domar å urbota straff. Härmed har under tidens lopp kommit att likställas domar avseende strafffriförklaring, förvandling av böter till fängelse, villkorlig dom utan utsatt straff samt förordnande om skyddsuppfostran enligt barnavårdslagen. Hos polis- och åklagarmyndigheter tillämpas vidare sedan åtskilliga år så gott som allmänt den praxis att besked insändes även om vissa bötesdomar. Anstalten har i cirkulärskrivelse av den 30 december 1941 till polismyndigheterna angivit vilka bötesdomar, som bör inrapporteras. Cirkuläret upptager domar avseende brott mot strafflagen med undantag för fylleri och förargelseväckande beteende, brott mot lagstiftningen om näringsfrihet, om olovlig varuinförsel och varuutförsel, om spritdrycker, vin och öl, om straff för vissa trafikbrott samt om rätt till jakt. Någon begränsning av uppgiftslämnandet med hänsyn till bötesstraffets storlek har ej angivits i cirkuläret. Därest cirkulärets bestämmelser helt skulle ha följts, skulle följaktligen samtliga domar å böter för brott mot den i cirkuläret upptagna lagstiftningen ha inrapporterats. Så har emellertid ej skett. Polis- och åklagarmyndigheterna har i själva verket allmänt begränsat sitt uppgiftslämnande till bötesdomar avseende högre bötesstraff — 40 å 60 dagsböter. Även andra gränsdragningar i fråga om bötesstraffets storlek förekommer. I fråga om brott och förseelser, där en central registrering även av mildare bötesdomar anses särskilt påkallad, exempelvis beträffande olaga gårdfarihandel, har inrapportering stundom skett oberoende av bötesstraffets storlek.

Sammanfattningsvis kan alltså sägas att jämlikt författningsföreskrifter eller praxis inrapportering plägar ske av domar avseende straffarbete, fängelse, villkorlig dom, ungdomsfängelse, förvaring eller internering i säkerhetsanstalt, förvandling av böter till fängelse, överlämnande till skyddsuppfostran enligt barnavårdslagen samt bötesdomar i den utsträckning ovan angivits. I detta sammanhang må framhållas att beslut om eftergift av åtal och beslut att efter lämplighetsprövning underlåta åtal endast undantagsvis rapporteras till anstalten.

Även i fråga om frigivning och utskrivning från anstalter förekommer ett omfattande uppgiftslämnande, som ej direkt grundas å författningsföreskrifter. Sedan åtskilliga år tillbaka erhåller kriminaltekniska anstalten från fängvårdsanstalterna besked om frigivning av personer, som avtjänat straffarbete, fängelse, ungdomsfängelse, förvaring, internering eller förvandlingsfängelse. Beskeden innehåller uppgift icke blott om namn, födelsetid och födelseort, hemort, yrke eller sysselsättning utan även om det brott för vilket vederbörande straffats, straffets art samt grunden för frigivningen (straffet utståndet, obligatorisk eller fakultativ villkorlig frigivning, benådning etc.). Däremot lämnas numera ej — såsom beträffande från tvångsarbetsanstalt

frigivna — besked om förpassningsort och om den frigivnes innestående medel.

Den 16 juni 1942 utfärdade medicinalstyrelsen en cirkulärskrivelse (nr 64/1942) till sjukvårdsläkarna vid samtliga sinnessjukhus angående anmälan om intagning, försöksutskrivning och slutlig utskrivning av straffriförklarade. Cirkuläret ålägger sjukvårdsläkarna att till kriminaltekniska anstalten insända uppgifter vid intagning, försöksutskrivning och slutlig utskrivning av straffriförklarade patienter samt om tillstånd för försöksutskrivningen att byta uppehållsort. Ifrågavarande uppgiftslämnande har tillkommit efter framställning av anstalten. På grundval av de besked, som inkommer, föres av registraturavdelningen särskilda register över ifrågavarande personer. För dessa register kommer redogörelse nedan (s. 151) att lämnas. Sjukvårdsläkarnas meddelanden innehåller, förutom namn-, födelse-, bostads- och yrkesuppgifter, upplysning om dom, varigenom straffriförklaring skett, samt datum för intagning och utskrivning. I meddelanden om utskrivning upptages även uppgift om patientens blivande vistelseort.

I praxis sker vidare ett omfattande uppgiftslämnande avseende försvunna personer, rymmare från vårdanstalter för alkoholmissbrukare, sinnessjukhus, ungdomsvårdsskolor m. fl. anstalter. Avsikten med detta uppgiftslämnande är att kriminaltekniska anstalten genom Polisunderrättelser, annan publikation eller annorledes skall sprida kännedom om det inrapporterade förhållandet bland polismyndigheterna och andra samhällsorgan, d. v. s. efterlysning- eller efterspaningssynpunkten är den primära. Registraturavdelningen låter dock dessa meddelanden ingå bl. a. i namnregistret. Så sker icke blott för att ärendet skall bli diariefört. Registreringen verkställs dessutom för att uppgifterna skall finnas tillgängliga på korten vid den registerspaning anstalten kan få anledning verkställa. För sådana ändamål anses uppgiftsmaterialet icke vara utan värde.

Inrapportering och registrering sker på samma sätt enligt praxis beträffande personer, som av myndigheter eftersökas för delgivningar och inställelser av olika slag, för vidtagande av nykterhetsvårdande åtgärder, för fastställande av vistelseort m. m.

Registrets förande. Aktsamlingar i anslutning till registret

Såsom tidigare framhållits, låter registraturavdelningen å korten i namnregistret införa huvudparten av de personuppgifter, som inkommer till avdelningen. Självfallet sker anteckningarna å korten i form av ett koncentrat av lämnade meddelanden. Därvid användes i stor utsträckning förkortningar och särskilda markeringsmetoder. Registeranteckningarna utgör sålunda endast en sammanfattning av vad som är känt om den registrerade. Ofta är den information ett sådant registerkort kan ge icke tillräckligt upplysande för den som exempelvis för spaningsändamål har behov av mera detalje-

rade uppgifter om en person. För att bl. a. tillgodose detta syfte låter man å registraturavdelningen bevara huvudparten av de inkomna meddelandena på ett lättillgängligt sätt i anslutning till namnregistret. Detta sker genom särskilda aktsystem.

För varje registrerad person skall i princip uppläggas en akt. Akterna är av två slag, provisoriska akter och generalakter. Generalakt skall uppläggas när den registrerade gjort sig skyldig till vissa svårare brott eller till upprepade förbrytelser av viss art. I övriga fall användes provisoriska akter.

I provisorisk akt samlas efterhand alla meddelanden och besked, som inkommer beträffande den registrerade. Registerkortet förses, så snart akt upplagts, med anteckning i röd skrift om aktens nummer. Akterna är numrerade i löpande följd årsvis. Alla handlingar, som tillföres akten, förses med anteckning om aktnummer. I en provisorisk akt kan man således återfinna de handlingar varå registeranteckningarna grundas. För det stora flertalet registrerade personer finnes provisoriska akter upplagda.

Liksom de provisoriska akterna innehåller generalakterna det till registraturavdelningen inkomna uppgiftsmaterialet om en registrerad person. Därutöver förses akten genom registraturavdelningens försorg med visst kompletterande material. Sålunda tillföres akten fingeravtryck och fotografi av den registrerade, uppgifter om levnadsomständigheter, signalement, bekantskapskrets och medbrottslingar, beskrivning över tillvägagångssätt vid brotts begående samt andra ur polisiär synpunkt viktiga uppgifter om vederbörande.

För närvarande upplägges generalakt i följande fall:

1. a) För person som dömts tre gånger för bedrägeribrott.
- b) För person som gjort sig skyldig till en systematiskt upplagd serie på minst fem bedrägeribrott, även om dessa innefattas i en dom.
2. a) För person som dömts tre gånger för förfalskning av postgiro, postanvisningar, checker, allmänna handlingar samt märken och stämplar.
- b) För person som en gång dömts för under 2 a) omnämnda förfalskningar, om han visat särskilt stor teknisk kunnighet och handlag eller fråga är om yrkesmässig förfalskning eller förfalskning i större omfattning.
- c) För person som gjort sig skyldig till förfalskning av mynt och sedlar eller som utpräglat falska mynt och sedlar.
3. För person, som dömts första gången för mord, dråp eller grov misshandel varav livsfarlig skada uppkommit eller dömts två gånger för annan grov misshandel eller för resande av livsfarligt vapen.
4. För person som dömts en gång för yrkes- eller vanemässig fosterfördrivning på annan eller dömts två eller flera gånger för fosterfördrivning på annan mot ersättning.
5. För person som dömts en gång för våldtäkt, otukt med minderårig, straffbar homosexualitet, koppleri eller sexuell perversitet eller då sådan person utan att vara dömd anmäls tre gånger såsom skäligen misstänkt för sådant brott.
6. För person som dömts en gång för mordbrand (ej endast försäkringsbedrägeri eller försök därtill).

7. a) För person som dömts minst tre gånger för enkel stöld.
- b) För person som dömts för inbrott andra gången.
- c) För person som dömts en gång för kassaskåpsinbrott eller annat kvalificerat inbrott.
- d) För person som dömts tre gånger för fickstöld eller endast en gång för en serie (fem skickligt) utförda fickstölder.
- e) För person som dömts tre gånger för andra förmögenhetsbrott än ovan nämnts.
- f) För person som dömts en gång för rån.
8. För person som dömts en gång för sabotage.
9. För person som dömts för lösdriveri eller utan att vara dömd varnats tre gånger därför.
10. För vid brott medverkande gäller samma bestämmelser som för gärningsman.
11. För person som dömts minst tre gånger för något eller några av i punkterna 1—8 ovan angivna brott.

Generalakterna numreras årsvis i löpande följd. Alla handlingar, som tillföres akten, förses med aktnummer. När akt upplägges, göres anteckning om aktens nummer i grön skrift å namnregisterkortet. Har den registrerade tidigare haft provisorisk akt, utgår denna. Handlingarna överföres i stället till generalakten. Uppläggningsen av generalakter omhänderhaves av personregistraturens personal. Akten överlämnas därefter till spaningsregistraturen, där generalaktssamlingen förvaras. Antalet generalakter uppgick vid utgången av 1958 till 7.308.

Generalaktssamlingen är avsedd att vara ett hjälpmedel vid den brottsspanande verksamheten. Från akterna kan därvid snabbt erhållas relativt fullständiga upplysningar om vaneförbrytare och vissa andra grova brottslingars antecedentia m. m.

Namnregistrets omfattning

Uppläggandet av namnregistret blev en av kriminaltekniska anstaltens första uppgifter vid dess tillkomst år 1939. Det material, på vilket registret uppbyggdes, utgjordes av de personuppgifter, som under årens lopp intagits i Polisunderrättelser. Uppgiftslämnandet till denna publikation var, såsom av det föregående framgått, före 1940 begränsat till särskilda rättsvårdande åtgärder. Någon mer fullständig registrering av personer, vilka varit föremål för rättsvårdande åtgärder före den 1 januari 1940, kunde därför självfallet ej åstadkommas. I ett avseende, nämligen beträffande i Polisunderrättelser efterspanade personer, blev registreringen komplett.

Med hänsyn till att inrapporteringen till kriminaltekniska anstaltens register även efter år 1939 och alltjämt endast delvis är obligatoriskt, utgör namnregistret nu ingalunda någon fullständig förteckning över personer som varit föremål för viktigare rättsvårdande åtgärder. Registret är emellertid synnerligen omfattande.

Redan den 30 juni 1940, drygt ett halvt år efter kriminaltekniska anstal-

tens tillkomst, omfattade namnregistret omkring 9.200 personer, varav cirka 1.300 var efterlysta (efterspanade) för brott eller förseelser. Drygt tio år efter anstaltens tillkomst — den 31 december 1949 — fanns i registret kort på 150.271 personer. Vid utgången av år 1959 var 282.435 personer registrerade.

En bidragande orsak till att registret kommit att bli så omfattande är, att registerkort upplägges av vitt skilda anledningar och att någon egentlig utgallring av korten icke förekommer. Här må givas några exempel. En person begäres efterspanad genom notis i spärrlistan för att avkrävas böter. En sådan framställning föranleder registrering. När efterspaningen lett till resultat och bötesindrivningen kommit till stånd, antecknas detta på kortet men kortet får kvarstå i registret. Förhållandet är detsamma beträffande alla personer, som för delgivning, inställelse, förpassning etc. någon gång blivit efterspanade och därvid registrerats. Enbart det förhållandet, att militär myndighet begärt efterspaning av en värnpliktig för att denne skall avkrävas s. k. adressanmälan, medför att registerkort upplägges och att kortet behålles i namnregistret, även sedan adressanmälan i behörig ordning ingivits. Ett icke oväsentligt antal på sådana grunder tillkomna registerkort torde f. n. belasta registret.

Utgallring av registerkort sker egentligen endast i de fall då en registrerad person avlidit och detta på något tillförlitligt sätt kommer till anstaltens kännedom. För närvarande företages däremot ingen kontinuerlig utgallring, då en registrerad uppnått viss ålder eller avlidit.

Födelsedagsregistret

Parallellt med namnregistret föres ett kronologiskt register, där alla i namnregistret förekommande individer är registrerade enbart efter sin födelsestid. Korten innehåller endast uppgift om födelseår, -månad och -dag samt namn å den registrerade. Några sakuppgifter antecknas ej. Registret, som benämnes födelsedagsregister, tjänstgör i första hand som kontrollregister till namnregistret. Om en person med mycket vanligt efternamn och med flera vanliga förnamn endast uppgiver ett förnamn eller förnamnen i annan ordning än den registerkortet utvisar, är det ofta svårt att finna honom i namnregistret. En slagning i födelsedagsregistret kan i sådana fall leda till att fullständiga namnuppgifter erhålles på personen eller till ett konstaterande att vederbörande ej finns registrerad. Därutöver tjänstgör födelsedagsregistret som ett enkelt spaningsregister, i vilket brottslingar, som lämnat oriktig uppgift om namn, eftersökes med ledning av födelsestiden. Erfarenheten har nämligen visat, att en person, som uppgiver falskt namn, ej sällan uppgiver rätt födelsedag.

Registret omfattade den 31 december 1959 samma antal personer som namnregistret. Principerna för gallring är desamma som för namnregistret.

Personregistraturens specialregister

Registret över personer, vilkas körkort, trafik kort eller turist kort återkallats m. m.

Beslut om återkallelse av körkort ävensom beslut, varigenom återkallelse av körkort, efter anförda besvär, upphävts eller ändrats, samt motsvarande beslut angående turistkörkort skall enligt 79 § vägtrafikkungörelsen den 7 december 1951 av länsstyrelse delgivas kriminaltekniska anstalten. Det åligger anstalten att skyndsamt kungöra sådana beslut för polismyndigheterna. Samma delgivnings- och kungörelseförfarande skall på grund av föreskrift i 27 § 5 mom. Kungl. förordningen den 25 oktober 1940 angående yrkesmässig trafik m. m. tillämpas beträffande trafik kort.

Någon registrering i namnregistret av personer, vilkas körkort eller trafik kort återkallats, sker numera ej. Däremot har ett separat kortregister upplagts över dessa personer. Kortet utgöres av de formulär, som användes av länsstyrelserna vid inrapporteringen av återkallelsebesluten m. m. Formulären innehåller förutom namn-, födelse- och bostadsuppgifter endast ett kortfattat besked om beslutet. Andra sakuppgifter — exempelvis upplysningar om anledningen till återkallelsen — lämnas ej. Några hänvisningsanteckningar till namnregistret förekommer ej. Icke heller hänvisar eventuellt kort i namnregistret till detta specialregister.

Registret är närmast avsett att vara ett hjälpmedel för kungörelsearbetet. Kungörandet sker numera i den formen att registraturavdelningen tolv gånger årligen utger och till vissa myndigheter sprider en tryckt förteckning över återkallelsebeslut. Vid 1959 års slut omfattade denna förteckning 11.098 personer.

Registret över utskrivna straffriförklarade

Sjukvårdsläkarna vid sinnessjukhusen insänder, såsom tidigare nämnts, till kriminaltekniska anstalten uppgifter om intagning, försöksutskrivning och slutlig utskrivning av straffriförklarade sinnessjuka. Besked lämnas även när försöksutskrivnen straffriförklarad patient erhåller tillstånd att byta vistelseort. De personer, beträffande vilka besked ingives, registreras i namnregistret. I fråga om utskrivna patienter föres vid personregistraturen ett särskilt register. Såsom registerformulär användes de besked sjukvårdsläkarna använt vid inrapporteringen av ifrågavarande uppgifter. Formulären är ordnade i samlingar, en för varje län. För de största städerna finnes också separata samlingar. Den registrerade intages i samlingen för det län, inom vilket han enligt sjukvårdsläkarens besked skall vistas. Registret omfattade vid 1959 års utgång 271 personer.

Detta specialregister användes huvudsakligen för spaningsändamål. Ko-

pior av inkomna utskrivningsbesked tillställas genom registraturavdelningen landsfogden eller i fråga om de största städerna polismästaren.

Passregistraturen

Enligt Kungl. kungörelsen den 31 maj 1940 om utfärdande inom riket av pass åt svensk medborgare för utrikes resa (passkungörelsen) har kriminaltekniska anstalten att föra ett central passregister. Inom anstalten ankommer denna uppgift på registraturavdelningen. Person- och passregistraturen är i viss mån samordnade. Passregistret har tillkommit som ett led i kontrollen över passutgivningen.

Även om passregistrets egentliga uppgift är att främja kontrollen över passutgivningen, kan det med fördel användas även för andra ändamål. Registret innehåller uppgifter kompletterade med fotografi och signalement om alla personer, som erhållit eller ansökt om svenskt pass. Med hänsyn härtill är det uppenbart, att från registret kan erhållas upplysningar som kan vara av betydelse för polisens spanande verksamhet.

Fingeravtrycksregistraturen

I instruktionen för statens kriminaltekniska anstalt har registraturavdelningen ålagts att ombesörja registrering av fingeravtryck. Enligt arbetsordningen skall denna uppgift ankomma på avdelningens fingeravtrycksregistratur.

Vid fingeravtrycksregistraturen sker registrering dels alfabetiskt och dels efter fingeravtryck. Det alfabetiska registret utgöres av namnkort på personer, som förekommer i fingeravtrycksregistren. På namnkort skall finnas monterat fotografi av den registrerade. Kortregistret tjänar därför samtidigt som fotografisamling. De egentliga fingeravtrycksregistren omfattar tiofingerregister, enfingerregister och rundsökningsregister.

Tiofingerregistret omfattade den 31 december 1959 136.230 personer. I enfingerregistret fanns vid samma tidpunkt registrerade 22.353 personer. Antalet avtryck i rundsökningsregistret utgjorde samtidigt 1.200.

Såsom tidigare i samband med redogörelsen för personregistraturens register framhållits, förses namnregisterkorten med uppgift om den registrerades klassifikationsformel i fråga om fingeravtryck och med hänvisning till fotografisamlingen.

Spaningsregistraturen

Enligt arbetsordningen för kriminaltekniska anstalten ankommer det på spaningsregistraturen bl. a. att verkställa registrering av ouppklarade brott, att registrera gärningsmän, som efter undersökning kan anses vara vane-

förbrytare, att föra diverse andra specialregister för spaningsändamål, att söka genom spaning i registren sammanställa brott och gärningsmän och att besvara förfrågningar från polis- och åklagarmyndigheter rörande brott.

Spaningsregistraturens register kan lämpligen uppdelas i följande huvudgrupper: register över brott, register över vaneförbrytare och diverse speciella spaningsregister. Vid spaningsregistraturen förvaras därjämte den s. k. generalaktsamlingen, för vilken redogjorts ovan.

Brottsregistret

Redan i samband med anstaltens tillkomst upplades ett särskilt register över viktigare ouppklarade brott, varom uppgift lämnats av polismyndigheterna. Uppgifter om brottsart, tidpunkt och plats för brottet, tillvägagångssättet, gods som tillgripits eller förstörts i samband med gärningen och eventuell misstanke mot viss person antecknades därvid på kort, som därefter insortades efter brottsart och i tidsföljd. Registrering enligt dessa principer ägde rum fram till årsskiftet 1956—1957. Ändamålet med denna registrering var att möjliggöra dels att ouppklarade brott, som kunde tänkas ha samband med varandra, sammankopplades och dels att binda en misstänkt gärningsman vid ouppklarade brott.

Genom ett den 21 september 1956 av Kungl. Maj:t utfärdat cirkulär till samtliga länsstyrelser angående viss uppgiftsskyldighet till statens kriminaltekniska anstalt utvidgades den tidigare brottsregistreringen. Cirkuläret, som trätt i tillämpning från och med den 1 januari 1957, avser i första hand inrapportering av vissa brott till spaningsregistraturen. Uppgiftsskyldigheten, som åvilar polismyndigheterna, är beträffande vissa brott ovillkorlig. I cirkuläret upptages därjämte tre huvudgrupper av brott, beträffande vilka det ankommer på polismyndighets bedömande om rapportering skall ske.

Den ovillkorliga uppgiftsskyldigheten omfattar följande brott:

Grupp I

Förfalskningsbrott avseende

- a) sedlar, mynt och resecheckar samt offentlig myndighets märken och stämplat såsom frimärken, guld- och silverstämplat och beläggningsstämplat
- b) av offentlig myndighet utfärdade licenser, certifikat och legitimationshandlingar såsom körkort, pass och identitetskort.

Grupp II

1. Våldsbrott

- a) mord
- b) dråp
- c) misshandel med dödlig utgång eller varav följt svår kroppsskada

2. Fosterfördrivning (ej 14:26 S.L.)

Grupp III

Sedlighetsbrott

- a) våldtäktsbrott
- b) otukt med barn ävensom andra mot barn och ungdom riktade sedlighetsbrott av allvarlig beskaffenhet
- c) exhibitionism och andra brott, som äro uttryck för sexuell perversitet

Grupp IV

1. Mordbrand
2. Sabotage (ej politiskt)

Grupp V

1. Stöld
 - a) kassaskåpsstöld
 - b) inbrott eller annat tillgreppsbrott med säregen metod
 - c) inbrott i lokaler, där vanligen större värden förvaras
 - d) fickstöld
2. Rån

Grupp VI

Utpressning

De brott, som efter polismyndighets bedömning av det särskilda fallet skall inrapporteras, är följande:

Grupp I

Förfalskningsbrott avseende

- a) postgiro- och postanvisningar
- b) växlar och checker
- c) bankböcker

Grupp II

Stöld

- a) å hotell och pensionat
- b) å tåg, båtar och andra reguljära trafikmedel

Grupp III

1. Bedrägeri

- a) hotellbedrägeri
- b) »sol och vår»
- c) försäkringsbedrägeri
- d) orderbedrägeri

2. Häleri

I cirkuläret har föreskrivits, att kriminaltekniska anstalten, därest det finnes erforderligt, må tillfälligtvis utvidga uppgiftsskyldigheten beträffande brott av visst slag. Sådan åtgärd skall anmälas till chefen för inrikesdepartementet.

Uppgift om brott skall av polismyndighet skyndsamt insändas efter inledd förundersökning. I fråga om sådan uppgiftsskyldighet, som skall ske efter polismyndighetens bedömande, föreskrives att uppgift skall lämnas därest brottet kan antagas ingå som ett led i en serie av likartade brott eller i en vanemässigt bedriven brottslig verksamhet eller om det eljest med hänsyn till brottets beskaffenhet och omständigheterna vid dess begående kan anses påkallat.

Uppgiftsskyldigheten enligt cirkuläret är emellertid icke begränsad till upplysningar om den brottsliga gärningen. Även personuppgifter skall i viss omfattning inrapporteras. Leder förundersökningen till att viss person skäligen kan misstänkas för brottet, åligger det polismyndigheten att, såvida meddelande härom ej lämnats i samband med den ursprungliga uppgiften angående brottet, snarast möjligt underrätta anstalten om förhållandet. Uppgift skall vidare lämnas, dels när det blivit klarlagt vem som begått brottet, dels om viss person, om vilken uppgift tidigare lämnats, ej längre skäligen kan misstänkas för brottet och dels om utredningen ger vid handen, att brottsligt förfarande ej förelegat.

Av de nyssnämnda meddelandena upptages i namnregistret uppgift om skäligen misstänkt person och om person, vilken enligt vad som klarlagts, begått brottet. Inkommer sedermera besked om att en på någon av dessa grunder registrerad person ej längre skäligen kan misstänkas för brottet eller att brottsligt förfarande ej föreligger, strykes ifrågavarande anteckning å registerkortet. Skulle kortet endast innehålla denna anteckning, uttages och makuleras kortet.

Sedan det Kungl. cirkuläret trätt i tillämpning från och med den 1 januari 1957, har en viss omläggning av det tidigare förda brottsregistret å spaningsregistraturen ägt rum. Registret är numera indelat i avdelningar efter cirkulärets brottskategorier. Inom varje brottsgrupp inplaceras uppgifterna om brott efter dagen för brottet. Såsom registerblad användes de blanketter, som anstalten tillhandahåller polismyndigheterna för uppgiftsskyldighetens fullgörande. Någon överföring av uppgifterna till särskilda registerkort sker sålunda ej. Registret omfattade vid utgången av år 1959 45.025 ouppklarade brott.

Brandregistret

Från kriminalstatspolisen i Stockholm övertog kriminaltekniska anstalten vid sin tillkomst 1939 ett s. k. brandregister. Detta register, som förts sedan 1933 och var alfabetiskt ordnat, omfattade samtliga personer i landet, vilkas egendom brandskadats, ävensom i vissa fall andra personer, som haft anknytning till bränder. Ändamålet med registret var, att man däri lätt skulle kunna kontrollera, huruvida en person lidit brandskada på olika platser i landet eller på något sätt haft anknytning till bränder i skilda delar av riket.

Brandregistret är numera förlagt till spaningsregistraturen. Polismyndigheterna insänder uppgifter om bränder enligt ett av anstalten fastställt formulär. Dessa uppgifter innehåller anteckningar om eventuellt misstänkt person och om anledningen till misstanken. Vidare anges där person, som utan att vara direkt misstänkt, kan ha haft särskilt intresse av branden.

Registreringen tillgår i huvudsak på det sättet att uppklarade bränder registreras, då brott konstaterats, på gärningsmannens namn och då brott icke föreligger på ägarens till den brandskade egendomen namn. De uppklarade bränderna är registrerade i ordning efter tidpunkten för branden. I detta sammanhang må nämnas, att personer som i brandrapport angivits såsom misstänkta registreras även å personregistraturen. Brandregistret kan betecknas som ett komplement till brottsregistret.

Register över vaneförbrytare

Vid spaningsregistraturen föres ett flertal register över personer, som kan betecknas som vaneförbrytare. Det för spaningsverksamheten kanske viktigaste registret är registret över vaneförbrytares specialitet eller särskilda tillvägagångssätt. Anledningen till uppläggningsen av detta register, kallat *modus operandi registret*, är erfarenheten, att brottslingar ofta återfaller i samma slag av brott och därvid brukar den en gång praktiserade metoden. Syftet med registret är, att man därifrån skall kunna erhålla besked om vilka brottslingar, som arbetar efter den metod, som i det förevarande fallet använts. Sedan har man att utröna på vilken av dessa ett eventuellt tillgängligt signalement eller annat spår passar in. Registret är upplagt som ett enkelt kortregister. Registerkortet förses med uppgifter om brottslingens namn, data, signalement och arbetsmetod, hans eventuella medhjälpare samt datum och art för kupper, som han utfört under de senaste åren. Där emot antecknas ej å korten upplysningar om domar och straff, intagning och frigivning från anstalter etc.

Korten är insorterade under vissa brottsrubriker. Registrets rubriker med underavdelningar är för närvarande följande:

Våldsvärkare:	dråp, misshandel, mord, rån, övriga.
Sexuålförbrytare:	otukt, våldtäkt, övriga.
Bedragare:	annons, bank, post och allmänna inrättningar, butik, förskott, hotell, hyres, körlega, motorfordon, order, penninglån, religiösa, restaurant, sprit, språkkunniga, sol och vår, textil, vistas utomlands, åldringar, övriga.
Kassaskåpstjuvar:	borrning, brytning, skärning, sprängning, övriga.
Tjuvar med säregen metod:	bil och motorcykel, bostäder, övriga.
Pyromaner.	

Någon fullständig utbyggnad av registret i enlighet med rubrikerna har

ännu ej åstadkommits. Endast i fråga om kassaskåpstjuvar och vissa bedragare kan registret betecknas som relativt fullständigt.

Genom att successivt följa till personregistraturen insända uppgifter beträffande dömda eller misstänkta personer, kan spaningsregistraturens personal urskilja personer, som på grund av upprepad brottslighet av viss art kan betecknas som vaneförbrytare. Uppgifter om sådana personer tillföres modus operandi registret. Oftast måste vid denna registrering kompletterande upplysningar inhämtas om vederbörande från polismyndigheterna. Några föreskrifter om efter vilka grunder registrering skall ske, har ej lämnats. Frågan om en brottsling skall intagas i registret sker efter en bedömning i varje särskilt fall.

Modus operandi registret omfattade vid 1959 års utgång sammanlagt 1.960 personer, varav 347 bedragare, 1.039 kassaskåpstjuvar, 123 tjuvar med säregen metod och 451 sexualförbrytare, pyromaner och våldsverkare.

Registret har i fråga om kassaskåpstjuvar ett viktigt komplement, nämligen en fotografisamling beträffande personer, som förövat eller varit delaktiga i inbrott i kassaskåp. Samlingen benämnes vanligen »*sprängaralbum*». Albumet, som föreligger i två exemplar, omfattade vid 1959 års utgång 1.039 personer. Albumet innehåller inga namn utan endast ett nummer för varje foto. Numret hänvisar till en separat namnförteckning. Albumet utlånas efter rekvisition till polismyndigheterna. Har någon misstänkt iakttagits i samband med en kassaskåpskupp, kan polisen låta tillgängliga vittnen gå igenom albumet för att se om vittnet bland de registrerade möjligen kan igenkänna den misstänkte.

Ett *öknamsregister*, som omfattar alfabetiskt på återfallsförbrytares öknamn ordnade kort, föres sedan åtskilliga år tillbaka på spaningsregistraturen. Korten innehåller inga brotts- eller straffuppgifter utan endast uppgift om förbrytarens namn. Registret omfattade vid 1959 års utgång 17.115 personer.

Över vaneförbrytares lyten, ärr, tatueringar och andra typiska kännetecken finns på spaningsregistraturen ett särskilt register, benämnt *känneteckensregistret*. Detta register innehåller ett trettiotal särskiljande igenkänningstecken. I känneteckensregistret var vid 1959 års utgång 14.033 personer registrerade.

Såsom hjälpmedel i spaningsarbetet föres på spaningsregistraturen ytterligare några register över förbrytare. Där finnes sålunda ett register över personer, som uppträtt under falskt namn, och ett över personer, som angivit falskt yrke. Sinnessjuka, straffriförklarade personer, som förövat mordbrand, sexualbrott och våldsbrott är registrerade i ett särskilt register. Likaså föres specialregister över personer misstänkta för utprångling av falska sedlar och mynt och för olaga narkotikahandling.

På spaningsregistraturen föres vidare ett kortregister över personer, som avvikit från alkoholistanstalter, arbetshem, sinnessjukhus samt fång-

vårds- och ungdomsanstalter. Korten är insorterade i kronologisk ordning efter dagen för avvikandet. Registret användes ofta vid brottsspaningsarbetet.

Till spaningsregistraturen inkommer meddelanden från polismyndigheterna i landet och icke sällan därjämte från polismyndigheter i utlandet om anträffade okända döda personer samt om försvunna personer. Dessa antecknas i enkla kortregister.

Utöver de register över personer, för vilka redogörelse härovan lämnats, föres på spaningsregistraturen diverse specialregister, som icke avser brottslingar, brott eller straff. Registrering sker sålunda av konfiskerade skrifter, svenska urmakares ristmärken, tvättinrättingars tvättmärken och omslagspapper till dynamitladdningar.

Godsregistraturen

Registraturavdelningens godsregistratur handhar registreringen av försvunna och tillvaratagna föremål. Registreringen sker dels i ett godsregister uppdelat i ett tiotal huvudavdelningar och dels i ett cykelregister.

Uppgiftslämnandet från anstaltens register

Uppgiftslämnandet från kriminaltekniska anstaltens register sker i huvudsak på två sätt dels genom tryckta publikationer eller cirkulärmeddelanden och dels genom meddelanden, som skriftligen, muntligen eller per telex lämnas i anledning av direkt förfrågan hos anstalten.

Enligt instruktionen för kriminaltekniska anstalten ankommer det på registraturavdelningen bl. a. att utge publikationen Polisunderrättelser. Några bestämmelser om uppgiftslämnandet från de centrala registren och om innehållet i Polisunderrättelser återfinnes ej i instruktionen. Arbetsordningen för anstalten innehåller däremot några allmänna föreskrifter om uppgiftslämnandet från anstalten. På personregistraturen ankommer sålunda enligt arbetsordningen att besvara polis- och åklagarmyndigheternas förfrågningar rörande registrerade personer medan spaningsregistraturen skall besvara samma myndigheters förfrågningar rörande brott. Upplysningar ur anstaltens register får utöver vad som meddelas genom Polisunderrättelser och dess bilagor, endast lämnas till domstolar, polis- och åklagarmyndigheter samt till polismän, vilka för sin tjänst är i behov av uppgifterna. I registret förefintliga adressuppgifter må dock utlämnas även till andra myndigheter i den omfattning anstaltens föreståndare beslutar. Fotografier och uppgifter ur registren i aktuella brottsfall tillhandahålls pressen endast efter medgivande från eller begäran av vederbörande undersökningsledare. Beträffande internationella meddelanden och efterlysningar angående brott och misstänkta ankommer det på föreståndaren eller vid

förfall för denne vederbörande avdelningsföreståndare att själv besluta om publicering i dagspressen härav. De vid centrala passregistret samlade ansökningarna om pass äger den, som så önskar, taga del av i den ordning vederbörande avdelningsföreståndare bestämmer, så framt ej av handlingen framgår, att vederbörande passökande gjort sig skyldig till eller misstänkes för brott eller vanärande handling.

Anstalten utger f. n. följande publikationer: Polisunderrättelser, månads-, års- och femårsregister till Polisunderrättelser, spaningsbok till Polisunderrättelser, spärlista, förteckning över beslut om avflyttningsförbud, förteckning över återkallade körkort och trafik kort, förteckning över förkomna och återkallade pass samt godsmeddelanden (godsbilagor och godsregister).

Polisunderrättelser

I skrivelse den 27 februari 1875 till Kungl. Maj:t gjorde överståthållarämbetet framställning om att tryckta s. k. Polisunderrättelser, i likhet med vad som redan ägde rum i andra länder, skulle utgivas i riket. Ämbetets framställning resulterade i det förut omnämnda cirkuläret av 1877. I cirkuläret angavs bl. a. vilka meddelanden, som skulle intagas i Polisunderrättelser, vilka myndigheter, som hade att lämna erforderliga uppgifter till polisstyrelsen i Stockholm, på vilken det skulle ankomma att redigera och utgiva publikationen, samt till vilka publikationen skulle utsändas.

1877 års cirkulär är, såsom förut anmärkts, allttjämt gällande. Av den härovan lämnade redogörelsen för gällande bestämmelser om uppgiftslämnandet till Polisunderrättelser har framgått dels att åtskilliga ändrings- och tilläggsbestämmelser till cirkuläret utfärdats under årens lopp och dels att ett flertal författningar tillkommit, vilka utan att formellt ha fått karaktären av tillägg till eller ändring i cirkuläret, i fråga om kungörande av vissa uppgifter för polismyndigheter och andra samhällsorgan hänvisar till gällande bestämmelser om Polisunderrättelser. Såsom tidigare framhållits, ankommer det numera på kriminaltekniska anstaltens registraturavdelning att redigera och utgiva Polisunderrättelser.

Innehållet i Polisunderrättelser

1877 års cirkulär med tillägg och ändringar reglerar dels frågan om vad som skall publiceras i Polisunderrättelser och dels frågan om vilka myndigheter som skall förse redaktionen med de erforderliga uppgifterna. Den sista frågan har utförligt behandlats i den föregående framställningen. Den första frågan kan besvaras på det sättet, att uppgifter, vilka enligt gällande författningsbestämmelser skall inrapporteras till Polisunderrättelser, också skall publiceras. 1877 års cirkulär innehåller emellertid, såsom tidigare fram-

hållits, en bestämmelse, som giver redaktionen rätt att beträffande meddelanden om brott, brottslingar m. m., som inkommit utöver det obligatoriska uppgiftslämnandet, avgöra, huruvida publicering i visst fall skall ske eller icke. Efter uppräknig under punkt 1—5 av uppgifter, som utan särskild prövning skall publiceras, heter det nämligen i cirkuläret, såsom ovan s. 145 anmärkts, under punkt 6:

tillkännagivanden angående övriga förhållanden, om vilka kunskap synes böra spridas bland rikets polismyndigheter, dock med rätt för redaktionen att bestämma, huruvida ett sådant tillkännagivande må, med hänsyn, å ena sidan, till vikten eller beskaffenheten därav och å andra sidan, till utrymmet, införas eller icke.

Med stöd av punkt 6 i cirkuläret har det under årens lopp blivit praxis att publicera meddelanden av olika art om brott och brottslingar.

I det följande skall lämnas en redogörelse för det innehåll och utformning Polisunderrättelser nu har.

Innehållet i tidningen har av gammalt uppdelats under olika huvudrubriker, oftast benämnda notiser. Antalet huvudrubriker har under årens lopp varierat. Tidningen är nu indelad på följande sätt:

- A-notiser, avseende efterlysningar av kända — fullständigt identifierade — personer i och för omhändertagande, gripande eller liknande åtgärd;
- B-notiser, avseende återkallande av efterlysning i A-notis, s. k. avlysning;
- C-notiser, avseende diverse underrättelser om personer, huvudsakligen straffdomar, utskrivningar från straffanstalter och åtgärder mot utländska medborgare;
- D-notiser, avseende meddelanden om brott, i regel av grövre art, där gärningsmannen är okänd eller ej nöjaktigt identifierad samt meddelanden om anträffade okända döda och om klarlagda brott; samt
- G-notiser, avseende meddelanden om kvarstad och konfiskation av tryckta skrifter, redaktionella meddelanden m. m.

Från och med den 1 januari 1957 har kriminaltekniska anstalten med chefens för inrikesdepartementet medgivande uppdelat Polisunderrättelser i två olika serier. Polisunderrättelser I omfattar numera de tidigare A-, B-, D- och G-notiserna medan Polisunderrättelser II upptager C-notiserna, d. v. s. huvudsakligen domar och utskrivningar från anstalter. Huvudsakliga skälet till denna omläggning var att begränsa spridningen av uppgifter om straffdomar, anstaltsutskrivningar m. m. (C-notiserna).

Polisunderrättelser I

Polisunderrättelser I har numera rubrikerna: A. Efterlysta personer, B. Återkallade efterlysningar av personer och D. Underrättelser om brott m. m. Såsom reservrubrik användes ibland en G-rubrik.

Om innehållet under A-rubriken — s. k. *A-notiser* — må följande nämnas. I första hand intages här meddelanden om personer, som efterlyses såsom misstänkta för brott. Man skiljer härvid på fall, där beslut om häktning,

anhållande eller efterlysning jämlikt 24 kap. 6 § rättegångsbalken meddelats och där följaktligen den misstänkte snarast skall gripas, och på fall där efterlysningen icke syftar till ett omedelbart gripande. Under efterlysningsrubriken intages nämligen även meddelanden om personer, som på grund av misstanke om brott efterspanas endast för förhör. Under rubriken förekommer därjämte efterspaningsnotiser beträffande personer, som på undersökningsledares begäran skall hämtas till förhör utan föregående kallelse. För att tydligt skilja de fall, där gripande får ske, från övriga efterspaningsfall i brottmål utmärkes i tidningen de förstnämnda fallen med en asterisk.

Under A-rubriken intages även åtskilliga notiser om personer, som skall omhändertagas och införpassas eller återföras till fångvårdsanstalt, alkoholistanstalt, sinnessjukhus eller ungdomsvårdsskola. Här är exempelvis fråga om personer, som skall införpassas till fångvårdsanstalt för att avtjäna straff, och om personer, som rymt från fångvårds- eller vårdanstalter. I ifrågavarande fall angives i notisen alltid om omedelbart frihetsberövande får ske eller icke. En asterisk vid notisen utmärker, att omhändertagande åsyftas.

Bland A-notiserna återfinnes ytterligare några arter av efterspaningsfall. Sålunda införes här meddelanden om personer, vilkas vistelseort är okänd och vilka enligt domstols beslut skall inställas inför domstol, om utlänningar, vilka enligt vederbörande myndighets förordnande skall tagas i förvar enligt utlänningslagen, samt om personer, vilka enligt beslut av internerings- eller ungdomsfängelnsnämnden skall tagas i förvar. Slutligen förekommer under rubriken meddelanden om personer, som försvunnit utan känd anledning, och om personer, som begärts efterlysta för brott av internationella kriminalpolisorganisationen eller polismyndighet i utlandet.

En A-notis innehåller som regel fullständiga uppgifter om den efterlystes namn, födelseort, födelseort, hemort, yrke eller sysselsättning, signalement — om möjligt intages fotografi — besked om anledningen till efterlysningen, om önskad åtgärd mot vederbörande, därest denne anträffas, och om myndighet, som begärt efterlysningen. Är misstanke om brott anledningen till efterlysningen, lämnas i korthet uppgifter om den brottsliga gärningens art och tillvägagångssättet vid dess förövande. Är den efterlystes foto intaget i tidigare nummer av Polisunderrättelser, sker en hänvisning till denna notis.

Framställningar om efterlysning inkommer från polis- och åklagarmyndigheter, anstaltsföreståndare m. fl., oftast å särskilda av kriminaltekniska anstalten fastställda formulär. Därjämte mottages dylika framställningar per telefon eller telex.

Om registreringen i anstaltens register av efterlysningsframställningar har härovan lämnats utförlig redogörelse. Därvid har även framhållits, att arbetet med registreringen är samordnat med redigeringen och publiceringen av meddelanden i Polisunderrättelser. Följande metod kommer i regel till användning vid efterlysningsförfarandet. Sedan en framställning om efter-

lysning inkommit till personregistraturen, kontrolleras först om den efterlyste är registrerad i namnregistret. Är så fallet, kontrolleras namn- och födelseuppgifter m. m. mot namnregistret, varjämte i förekommande fall fotografi i och för publicering anskaffas från fotografisamlingen på fingeravtrycksregistraturen. Härefter utskrivs manuskript till A-notis och jämsides härmed göres anteckningar i namnregistret. Förekommer vederbörande ej i registret, upplägges nya kort för namnregistret och födelsedagsregistret. Manuskriptet överlämnas för uppsättning i korrektur. Sedan korrektur erhållits på A-notisen, kontrolläses denna mot anteckningarna på namnregisterkortet. Därefter sker slutligen tryckning och expediering. Den nu beskrivna arbetsmetoden medför i regel, att en efterlysning kommer till polismyndigheternas i landet kännedom först å andra dagen efter den dag, då framställningen om efterlysning kommit anstalten tillhanda.

Antalet A-notiser i Polisunderrättelser har under senare år uppgått till: 1953: 3.478, 1954: 3.556, 1955: 3.870, 1956: 3.644, 1957: 3.687, 1958: 4.109 och 1959: 4.208.

De s. k. *B-notiserna* avser, som tidigare anmärkts, återkallade efterlysningar av personer. Den polismyndighet, som anträffat en i Polisunderrättelser efterlyst person, skall lämna meddelande härom till kriminaltekniska anstalten. En bestämmelse härom återfinnes i 1877 års cirkulär. Att jämväl den efterlysande myndigheten omgående skall underrättas är uppenbart.

D-notiserna, rubriken »Underrättelser om brott m. m.», innehåller i första hand meddelanden om ouppklarade brott. Som tidigare framhållits, erhåller spaningsregistraturen från polismyndigheterna underrättelser om åtskilliga ouppklarade brott. Finner spaningsregistraturens personal vid sin granskning av brottsbeskeden, att ett kungörande i Polisunderrättelser av ett förövat brott kan bidra till att brottet uppklaras, låter man i tidningen under D-rubriken intaga en notis om brottet. I själva verket innebär ett sådant brottsmeddelande en maning till landets polismyndigheter att ägna särskild uppmärksamhet åt fallet och att till vederbörande undersökningsledare i förekommande fall lämna upplysningar om spaningsuppslag.

Antalet D-notiser uppgick år 1959 till 1.056.

Redaktionella meddelanden, underrättelser om kvarstadsbelagda eller konfiskerade tryckta skrifter m. m. intages i Polisunderrättelser I under rubriken G.

Vilka myndigheter erhåller Polisunderrättelser I?

Polisunderrättelser I utkommer numera varje helgfri dag i en medelupplaga på 2.500 exemplar och distribueras till följande 1.735 mottagare: polis- och åklagarmyndigheterna, vissa polismän och poliskontor i gränsområdena, utrikesdepartementet, justitiekanslern, justitieombudsmannen, socialstyrel-

sen, statens utlänningskommission, sjöfartsstyrelsen (sjöåklagaren), försvarsstaben (inrikesavdelningen), marinledningen, marinstabens (inrikesdetaljen), statens polisskola, rådhusrätten i Stockholm, länsstyrelserna, vissa fångvårds- och ungdomsanstalter, tre av arbetshemmen, riksdagsbiblioteket, marinpolisens avdelningar i Stockholm, Göteborg och Karlskrona samt till tredje stadsfogden i Göteborg ävensom utom riket till svenska konsulaten i Bremen och Frankfurt am Main samt till vissa polismyndigheter i Danmark, Finland, Norge, Holland och Turkiet.

Polisunderrättelser II

Polisunderrättelser II innehåller notiser under en rubrik: »C. Diverse underrättelser ang. personer.» Dessa avser såsom tidigare nämnts huvudsakligen straffdomar, utskrivningar från straffanstalter och åtgärder mot utlännningar.

Av redogörelsen för registreringen vid anstaltens register har framgått, att inrapportering av domar, straff och andra belastningar sker dels på grund av direkta föreskrifter i författningar och dels i enlighet med praxis. Ifrågavarande inrapporterade material publiceras numera i följande utsträckning i Polisunderrättelser II.

Domar i brottmål. Såsom framgått av redogörelsen för 1877 års cirkulär om Polisunderrättelser är den obligatoriska inrapporteringen till tidningens redaktion av domar i brottmål inskränkt till domar å urbota straff. Skyldigheten för redaktionen att publicera domar i brottmål är enligt cirkuläret också begränsad till domar å urbota straff. Möjlighet finns dock på grund av stadgandet under punkt 6) i cirkuläret till en mer omfattande publicering efter redaktionens bedömande från fall till fall. Punkten 6 talar såsom tidigare anmärkts om rätt för redaktionen att i tidningen lämna »tillkännagivanden angående övriga förhållanden, om vilka kunskap synes böra spridas bland rikets polismyndigheter». Med stöd av detta stadgande har under årens lopp publicerats även andra domar än sådana å urbota straff. Numera intages i Polisunderrättelser II endast notiser angående personer, som av domstol i riket:

- 1) blivit dömda till straffarbete eller fängelse — även förvandlingsfängelse —,
- 2) erhållit villkorlig dom,
- 3) blivit dömda till ungdomsfängelse,
- 4) blivit dömda till förvaring eller internering i säkerhetsanstalt eller
- 5) blivit av domstol straffriförklarade.

En C-notis avseende dom i brottmål innehåller personens namn, födelse-tid, födelseort, hemort, yrke eller sysselsättning, dag för domen, domstolens namn, den brottsliga gärningens art och straffet eller påföljden. Därjämte anges vilken myndighet, som lämnat uppgift om domen. I förekommande fall sker därjämte en hänvisning till nummer och notis av Polisunderrättelser, där vederbörande tidigare förekommer.

Åtgärder mot lösdriveri. Beträffande inrapporteringen av uppgifter om dylika åtgärder hänvisas till framställningen härövan. Det åligger kriminaltekniska anstalten att i Polisunderrättelser kungöra beslut om varning och utslag å tvångsarbete för lösdriveri samt besked om frigivningar från tvångsarbetsanstalt. Notis om varning innehåller personens namn, födelsetid, födelseort, hemort, yrke eller sysselsättning, datum för varningens meddelande, myndighet som meddelat varningen, datum för varningens fastställande och myndighet, som fastställt varningen. Utslag å tvångsarbete redovisas i notiser med samma personuppgifter som i varningsnotiserna. Därjämte lämnas besked om det ådömda tvångsarbetets längd samt myndighet eller domstol, som meddelat utslaget. Notis om frigivning från tvångsarbetsanstalt innehåller förutom personuppgifter anteckning om tid för tvångsarbetets avtjänande, i vissa fall uppgift om anledning till frigivningen samt uppgift om anstalt, där tvångsarbetet avtjänats. Upplysningar om den frigivnes blivande vistelseort efter frigivandet och om hans besparade arbetsförtjänst publiceras numera ej i Polisunderrättelser.

Meddelande om personer som frigivits efter att ha undergått straff. Enligt 1877 års cirkulär skall i polisunderrättelser intagas »uppgift å personer, vilka under den närmaste framtiden kommer att frigivas efter undergåendet straffarbete eller allmänt arbete, dock endast i det fall, att de vid frigivandet äro på grund av domstols beslut förlustiga medborgerligt förtroende eller att de gjort sig kända såsom vådliga för den allmänna säkerheten». Publicerandet av frigivningar har dock icke begränsats på sätt denna föreskrift angiver. I praxis intages numera i Polisunderrättelser uppgift om samtliga personer, som frigivits från fångvårdsanstalt efter att ha avtjänat straff. Notis om frigivning innehåller uppgift om namn, födelsetid, födelseort, hemort, yrke eller sysselsättning, brott för vilket straff avtjänats, straffets art, tiden för straffets avtjänande, anledningen till frigivningen samt anstalt varifrån frigivningen skett. 1877 års cirkulär innehåller beträffande frigivningarnas publicerande en bestämmelse, att upplysning även bör lämnas om den frigivnes förpassningsort och om summan av hans besparade arbetsförtjänst. Enligt nu gällande praxis intages dock ej sådana upplysningar i Polisunderrättelser.

Åtgärder mot utläningar. Under C-rubriken intages notiser om lagakraftägande domar och beslut avseende förpassning, förvisning eller utvisning av utläning, innefattande förbud för utläningen att återvända till riket.

Häktade personer. 1877 års cirkulär föreskriver att i Polisunderrättelser skall intagas uppgifter dels om efterlyst person, som häktats och dels om häktning »för brott mot person eller egendom, för försvarslöshet eller för lösdriveri» av personer, som »kunna anses vådliga för allmänna säkerheten». Numera intages i Polisunderrättelser ytterst sällan meddelande om att person häktats.

Antalet C-notiser utgjorde 1959 33.641. Härav avsåg 21.429 domar i brottmål, 11.137 frigivningar, 101 lösdruvaråtgärder, 709 åtgärder mot utländska medborgare och 265 diverse andra upplysningar.

Redigerings- och publiceringsarbetet med C-notiserna försiggår på i huvudsak samma sätt som beträffande notiserna i Polisunderrättelser I.

Polisunderrättelser II, som tidigare utsändes till ett stort antal myndigheter, utgår numera endast till polis- och åklagarmyndigheterna, försvarsstaben, statens utlänningskommission, länsstyrelserna samt vissa centrala polisorgan i Danmark och Norge. Tidningen utgår i en upplaga om 600 exemplar och den distribueras till 481 mottagare. Under 1959 utgavs 243 nummer av Polisunderrättelser II omfattande 1.944 sidor.

Register till Polisunderrättelser

Kriminaltekniska anstalten utger månadsvis alfabetiska register över personer som förekommit i A-, B- och C-notiserna. Varje nytt register ersätter de föregående månadsregistren. Decemberregistret blir sålunda årsregister. För varje femårsperiod utgives som regel även ett register.

Registren innehåller beträffande varje där upptagen person fullständigt namn, födelsetid samt uppgift å det eller de nummer av Polisunderrättelser vari vederbörande, under den period registret omfattar, förekommer. Notisens art, d.v.s. A-, B- eller C-notis, anges även. Har vederbörande avbildats i A-notis, utmärkes detta genom en asterisk. I övrigt lämnas i registren ingen upplysning om innehållet i notiserna.

Månads-, års- och femårsregistren distribueras till alla de myndigheter som erhåller Polisunderrättelser I eller II. Sådillvida innebär detta en oegentlighet som myndigheter, vilka ej erhåller Polisunderrättelser II, genom de till dem utsända registren till Polisunderrättelser kan få uppgift om att personer förekommit i s. k. C-notis. Ett antal register utsändes slutligen till statspolisavdelningarna.

Spaningsbok

En gång varje månad utger kriminaltekniska anstalten en alfabetisk förteckning över aktuella i Polisunderrättelser I under rubriken A intagna efterlysningar av till namnet kända personer. Förteckningen benämnes Spaningsbok.

Spaningsboken tillställs samtliga mottagare av Polisunderrättelser I. Varje ny spaningsbok ersätter den föregående. För komplettering av spaningsboken, intill dess ny sådan utkommer, medföljer fogad till varje nummer av Polisunderrättelser I adderade tillägg till spaningsboken. Tilläggen innehåller dels nya efterlysningar och dels återkallade efterlysningar. Spaningsboken kan följaktligen hållas aktuell av den som dagligen stryker återkallade efterlysningar och förvarar det sist utkomna tillägget.

Spärrlista

Kriminaltekniska anstalten utger, tills vidare varannan månad, en alfabetisk förteckning över personer som av myndigheter begärts eftersökta för åtgärder av olika beskaffenhet. Fråga är här om andra eftersökningsfall än de vilka intages under A-notis i Polisunderrättelser I och i spaningsboken. Förteckningen benämnes »Spärrlista för delgivnings-, utrednings- och verkställighetsärenden».

Spärrlistan utsändes i en medelupplaga på 3.200 exemplar till sammanlagt 2.191 mottagare, nämligen dels samma myndigheter i riket, vilka erhåller Polisunderrättelser I, och dels därutöver arbetsmarknadsstyrelsen, vissa militär- och tullmyndigheter, länsnykterhetsnämnderna, arbetsförmedlingen i Skövde, skatteverket i Stockholm, exekutionsverket i Kristinehamn, skyddsvärnet och stadsmissionen. Utom landet tillställs publikationen endast vissa polisorgan i Danmark och Norge.

Förteckning över beslut om avflyttningförbud

Det åligger statens kriminaltekniska anstalt att i Polisunderrättelser publicera utmätningsmans eller överexekutors beslut om förbud för vissa underhållsskyldiga att avflytta från riket. Avflyttningsförbuden tryckes fr.o.m. 1957 i ett såsom bilaga till Polisunderrättelser betecknat häfte, vilket utgör en förteckning över samtliga personer, för vilka avflyttningsförbud gäller jämlikt lagen den 14 juni 1917 om förbud för vissa underhållsskyldiga att avflytta från riket. I förteckningen återfinnes, förutom personens namn, födelsetid och födelseort, uppgift om dagen för beslutet och om den myndighet, som meddelat detsamma. Ifrågavarande häfte utsändes till passmyndigheter och passkontroller.

Förteckning över återkallade körkort och trafik kort

Kriminaltekniska anstalten har att för rikets polismyndigheter kungöra beslut om återkallelse av körkort ävensom beslut, varigenom återkallelse av körkort upphävts eller ändrats. Beslut av samma art avseende turistkörkort och trafik kort skall också kungöras.

Anstalten utger varje månad en alfabetisk förteckning på de personer, som fått sina kör-, trafik- eller turistkörkort återkallade. Notisen anger personens namn, födelsetid, födelseort, uppgift huruvida återkallelsen avser körkort, trafik kort eller turistkörkort, tiden för återkallelsen, från vilken dag återkallelsen räknas samt slutligen den länsstyrelse, som beslutat och meddelat uppgiften till anstalten. Ny månadsförteckning upphäver den föregående som — enligt anvisning i förteckningen — »skall tagas ur bruk (brännas)».

Förteckning över stulna, förkomna och återkallade pass

Passregistraturen utger månadsvis en förteckning över dels stulna eller förkomna pass samt dels återkallade pass, vilka icke inkommit till vederbörande passmyndighet för makulering. Förteckningen distribueras i 2.500 exemplar per månad till skilda myndigheter.

Godsbilagor och godsregister

I detta sammanhang må endast nämnas att godsregistraturen utger till huvudsakligen polismyndigheternas kännedom i tryckt form dels s. k. godsbilagor, d.v.s. sammanställningar av efterlyst gods, som till sin natur är identifierbart, och dels månadsvis och halvårsvis register över alltjämt efterlyst gods.

Cirkulärmeddelanden samt meddelanden per telex, telefon eller telegraf

I brådskande situationer låter kriminaltekniska anstalten distribuera meddelanden från sina register på annat sätt än genom de vanliga publikationerna. Det förekommer sålunda att särskilt efterlysningar sprides genom tryckta cirkulärmeddelanden — ofta benämnes dessa särtryck ur Polisunderrättelser — eller genom meddelanden över telex. För sådana situationer kan också telefon och telegraf komma till användning. De nu nämnda förfaringssätten kommer till användning endast för viktigare meddelanden till polismyndigheterna om mycket grova brott och om personer, som antingen efterlyses såsom misstänkta för sådana brott eller efterspanas i anledning av rymning från anstalt.

Övrigt uppgiftslämnande

Slutligen sker ett uppgiftslämnande från anstaltens register i anledning av direkta förfrågningar om brott, brottslingar och andra belastade personer. Arbetsordningen för anstalten innehåller (§ 53) såsom härövan angivits vissa föreskrifter med avseende å uppgiftslämnandet. Upplysningar ur anstaltens register får enligt arbetsordningen, utöver vad som meddelas genom tidningen Polisunderrättelser och dess bilagor, lämnas endast till domstolar, polis- och åklagarmyndigheter samt till polismän, vilka för sin tjänst är i behov av uppgifterna. I registret förefintliga adressuppgifter må dock enligt arbetsordningen lämnas även till andra myndigheter i den omfattning föreståndaren för anstalten beslutar.

Polis- och åklagarmyndigheter erhåller utan någon begränsning upplysningar från registren. Det är därvid att märka, att dessa myndigheter begär upplysningar icke blott för sin brottsbekämpande verksamhet. Behov före-

ligger för polisen, såsom tidigare ovan närmare utvecklats i samband med redogörelsen för de lokala polisregistrens användning, att även erhålla kännedom om personers antecedentia dels i ärenden enligt lagstiftningen om barnavård, nykterhetsvård, sinnessjukvård och lösdriivarbehandling, dels i ärenden avseende ansökningar från enskilda om tillstånd att utöva viss verksamhet, att erhålla viss behörighet eller rättighet eller att inneha vissa föremål eller vissa varor, dels ock vid utfärdande till enskilda av olika slag av vandelsintyg. Även i åtskilliga andra på polismyndighet ankommande ärenden lämnas på begäran upplysningar från de centrala registren om personersandel.

I såväl den brottsbekämpande verksamheten som i annan verksamhet, där vandelsundersökning erfordras, inhämtar polisen personuppgifter från första hand från lokala polisregister och från anstaltens publikationer, främst Polisunderrättelser. Av den härövan lämnade redogörelsen framgår att Polisunderrättelser icke innehåller allt det material, som återfinnes i anstaltens register. En hänvändelse direkt till registraturavdelningen kan därför tillföra polisen upplysningar, vilka icke innehålls i Polisunderrättelser.

Förfrågningarna från polis- och åklagarmyndigheter göres skriftligen, per telex eller per telefon. I regel framgår det av förfrågningen för vilket ändamål upplysningar önskas. Oftast begär polisen få kännedom, om vederbörande överhuvudtaget förekommer i anstaltens register och, om så är fallet, vad som i registret är känt om honom. I andra fall åter kan förfrågningen avse uppgift om vederbörande är registrerad såsom efterlyst eller eljest eftersökt, om han tidigare misstänkts, åtalats eller dömts för visst slag av brott samt om en misstänkts tidigare använda metod vid utförande av brott och de medhjälpare han därvid haft.

Vid telefonfrågningar tillämpas vid registraturerna den metoden, att svar ej omgående lämnas till frågande polisman, såvida han ej är känd för vederbörande tjänsteman vid anstalten. För att undvika, att upplysningar lämnas till obehörig person, uppringer man, sedan registerkontrollen verkställt, den polismyndighet, för vilkens räkning upplysningar begärts.

Även till några andra myndigheter än ovan nämnda förekommer i praxis ett visst uppgiftslämnande. Statens utlänningskommission erhåller sålunda för sitt arbete erforderliga upplysningar om utlännningar. Svar lämnas även på förfrågningar från fångvårdsstyrelsen huvudsakligen beträffande registeranteckningar om införpassning till och rymning eller frigivning från straffanstalter. För kontroll att hinder för utfärdande av pass för vissa personer ej föreligger begär och erhåller utrikesdepartementet, svenska beskickningar och konsulat samt länsstyrelser ofta upplysningar från anstaltens register.

Därutöver torde intet uppgiftslämnande förekomma till svenska myndigheter. Till enskilda lämnas över huvud ej upplysningar. Ett visst uppgifts-

lämnande sker från registren till polismyndigheter i utlandet. Sverige är anslutet till internationella kriminalpolisorganisationen. Organisationens medlemmar har förbundit sig att söka befordra största möjliga ömsesidiga bistånd mellan samtliga polismyndigheter inom gränserna för respektive lands lagar ävensom främja alla institutioner, som kan tänkas bidra till undertryckandet av brottsligheten för så vitt de ej ha anknytning till politik, religion eller ras. I anledning härav har genom Kungl. brev den 18 januari 1957 kriminaltekniska anstalten ålagts att förmedla utbyte mellan svenska och utländska polisorgan av uppgifter rörande brott och brottslingar.

Mellan medlemsstaternas polisorgan råder viss praxis beträffande det ömsesidiga uppgiftslämnandet i fråga om brott och brottslingar. Beträffande brottslighet av internationell karaktär och internationella förbrytare äger ett ganska fritt utbyte av registerupplysningar rum. Beträffande annan brottslighet och andra förbrytare är däremot det ömsesidiga uppgiftslämnandet tämligen begränsat. Framställning från polismyndighet i främmande stat om upplysningar ur registren i Sverige underkastas en noggrann prövning från fall till fall. I de flesta fall avser sådan förfrågan, huruvida viss person förekommer i anstaltens register. Angives i förfrågningen, att viss person gripits, anhållits, häktats eller åtalats för brott, och framstår det såsom uppenbart att ett brottmålsförfarande inletts mot honom, brukar anstalten förmedla utdrag av det allmänna straffregistret. Uppgives annan anledning eller ingen anledning alls, besvaras förfrågningen med beskedet, att anstalten är förhindrad lämna upplysningar. Det är sålunda icke möjligt för utländsk polismyndighet att erhålla upplysningar från registret för exempelvis vandelsundersökning i tillstånds- eller behörighetsärenden.

I förhållande till polismyndigheter i de nordiska länderna sker i praxis ett betydligt friare uppgiftslämnande än det härövan angivna. Som tidigare framhållits erhåller poliscentralerna i de nordiska länderna Polisunderrättelser. Anstalten får också tillgång till motsvarande publikationer utgivna i Danmark, Finland och Norge. I den mån upplysningar erfordras utöver publikationernas innehåll förmedlas sådana som regel av vederbörande lands centrala registratur.

Andra utländska myndigheter än polismyndigheter begär sällan upplysningar från det centrala registret. Skriftliga förfrågningar inkommer dock stundom från utländsk myndighet, vilken har att besluta om tillstånd för svenska medborgare till inresa, uppehåll eller invandring till annat land. Dyliga förfrågningar prövas noggrant från fall till fall. Finnes belastningar antecknade i registret beträffande den person framställningen avser, meddelar anstalten att den är förhindrad lämna önskad upplysningar och föreslår i sitt svar, att sökanden skall anmodas att begära utdrag ur straffregistret. Förekommer vederbörande däremot ej i anstaltens register, lämnar anstalten beskedet, att intet är för anstalten känt om honom.

Centralregistrering i utlandet

I de flesta länder finnes numera centrala polisregister. De har tillkommit för att tillgodose polis- och åklagarmyndigheternas behov av upplysningar om brott och brottslingar i samband med brottsspaning och brottsutredning.

De centrala polisregistren i utlandet överensstämmer i fråga om allmän karaktär och i många länder även i fråga om teknisk uppläggning nära med det i Sverige förda centralregistret. I flera länder är den centrala polisregistraturen samordnad med det centrala straffregistret. Exempel finnes också på länder, där särskild central straffregistrering icke förekommer, därför att den för polisiära ändamål upplagda centrala kriminalitetsregistreringen ansetts kunna tjäna jämväl sådana ändamål, som åsyftas med central straffregistrering. Centrala polisregister föres regelmässigt av den centrala polisinstansen i landet.

Regleringen av registreringen i centrala polisregister har i utlandet i allmänhet icke skett genom lagstiftning. Vanligt är emellertid, att registreringen är reglerad genom förordnanden av vederbörande justitie- eller inrikesministerium. I allmänhet synes de registerförande myndigheterna ha givits ganska fria händer vid bestämmandet av registrens innehåll och omfattning.

Från registren lämnas i allmänhet upplysningar endast till polis- och åklagarmyndigheter. I flera länder förekommer dock ett uppgiftslämnande även till åtskilliga andra samhällsorgan, för vilka ett berättigat behov av registerupplysningar ansetts föreligga.

Uppgiftslämnandet från registren sker främst genom svar på förfrågningar, som i varje särskilt fall riktas till registermyndigheten. Upplysningar lämnas härvid skriftligen, per telefon, telegraf eller telex.

Även genom cirkulärmeddelanden och tryckta publikationer lämnas upplysningar från registren. Detta uppgiftslämnande, som i regel är begränsat till polis- och åklagarmyndigheter, avser främst upplysningar om grova, ouppklarade brott, efterlysningar av brottslingar och upplysningar om det grova brottslingsklientelet. Ett kontinuerligt uppgiftslämnande genom tryckta meddelanden om personer, vilka ådömts straff eller annan påföljd för brott, om utskrivning från anstalter m. m. — motsvarande i huvudsak innehållet i den svenska publikationen Polisunderrättelser II— synes numera vara sällsynt i utlandet. Polis- och åklagarmyndigheter har i stället givits möjligheter att på annat sätt erhålla för sina arbetsuppgifter erforderliga upplysningar från centralregistret. Detta har åstadkommit genom upprustning av de polisiära förbindelsetekniska resurserna, främst telexnätet. Publiceringsmetoden har sålunda ersatts av en frågemetod. Erfarenheterna härav uppges vara goda.

Kritik och tidigare reformförslag

Den centrala polisiära registreringen i riket har i olika sammanhang kritiserats. Kritiken har främst riktats mot det uppgiftslämnande, som sker genom Polisunderrättelser.

Den 31 december 1948 avgav *fångvårdsstyrelsen* ett betänkande angående skyddsarbetets organisation m. m., Kriminalvård i frihet (SOU 1949:6). I betänkandet (s. 81 ff) har styrelsen bland annat behandlat frågan om särskilda hinder för den dömdes resocialisering och därvid fäst uppmärksamhet på den registrering, som i vidsträckt omfattning förekommer beträffande straffade. Härvid har styrelsen redogjort i huvudsak för registreringen av straffade i kriminaltekniska anstaltens register och i Polisunderrättelser och särskilt framhållit att den omfattning registreringen fått är anmärkningsvärd så till vida, att den utvecklats sig helt och hållet genom praxis utan stöd av lagstiftning. Polisunderrättelser tjänstgör enligt styrelsen genom sin uppställning och genom den användning den fått i realiteten som ett centralt register över dömda brottslingar med tusentals dupletter. En särskild olägenhet med registreringen i Polisunderrättelser vore ur resocialiseringssynpunkter, att publikationen ligger till grund för polismyndigheternas praxis att utfärda strafflöshetsintyg. Styrelsens betänkande utmynnade i den del, som här avses, icke i något konkret förslag utan endast i uttalanden om önskvärdheten av att registreringen allmänt begränsades i fråga om straffade och särskilt de villkorligt dömda.

Vid 1948 års riksdag avgavs två likalydande *motioner*, nr 3 i första kammaren av herr Schlyter och nr 13 i andra kammaren av herr Hedlund i Östersund, vari yrkades att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en allsidig utredning om erforderliga lagändringar rörande registreringen av brott och förseelser.

I motionerna upptogs bland annat registreringen i Polisunderrättelser till diskussion. Efter en redogörelse för publikationens innehåll framhöll motionärerna bland annat, att publikationen blivit ett, låt vara mindre fullständigt och mindre noggrant, parallellföretag till straffregistret. Vidare pekade motionärerna på att den i tidningen verkställda straffregistreringen utgjorde en förutsättning för den av vissa statliga verk tillämpade praxis att icke geva straffade eller villkorligt dömda personer ordinarie tjänst. De anmärkningar för bristande hänsyn till de lagfördas intresse av sekretess, som i motionerna riktades mot registreringsväsendet, avsåg främst tidningen Polisunderrättelser. I denna fråga uttalades bland annat följande.

Polisunderrättelser är ett exempel på att statsmedel använts till att upplägga ett nytt straffregister utan stöd av lagstiftning. När tidningen år 1939 ökade sin upplaga till 4.000 exemplar och därigenom hamnade på ytterligare 2.000 fjärdingsmäns bord, vanligen ganska privata bord, voro de anslagsbeviljande myndigheterna dock medvetna om den storartade utveckling som tidningen undergått. De oroades föga av tanken, att sekretessen måste bli mindre för 4.000 straffregister, förvarade

på olika sätt, än för ett enda straffregister i fångvårdsstyrelsens gömmor. Att polisen distribuerar straffregistret i masskorsband är inte bara en kuriositet utan en farlig kuriositet.

I anledning av ifrågavarande motioner lät första lagutskottet inhämta yttrande från ett flertal myndigheter.

Statens kriminaltekniska anstalt lämnade i sitt yttrande en fullständig redogörelse för uppgiftslämnandet genom Polisunderrättelser och framhöll avslutningsvis, att det borde fastställas, vilka uppgifter polis-, åklagar- och andra myndigheter skulle insända till anstalten, vilka uppgifter, som skulle publiceras i Polisunderrättelser, samt till vilka samhällsorgan tidningen finge distribueras. Anmärkas bör att anstalten i sitt yttrande uttalade, att alla upplysningar beträffande personer utom efter- och avlysningar möjligen kunde uteslutas ur tidningen, därest ett fullständigt teleprinternät upplades i landet för polisens bruk. I förekommande fall skulle då upplysningar snabbt kunna inhämtas från anstalten. Ett sådant teleprinternät ställde sig visserligen relativt dyrbart men skulle också i många andra avseenden vara till utomordentlig nytta för polis- och andra myndigheter i deras arbete.

Strafflagberedningen förklarade, att det förefölle, som om den registrering, som skedde i Polisunderrättelser blivit alltför omfattande och genom tidningen erhållit en spridning, som kunde innebära fara för att uppgifterna komme till obehörigas kännedom. I likhet med motionärerna ansåg *fångvårdsstyrelsen*, att tidningen genom sin uppställning och användning i realiteten tjänstgjorde som ett centralt register över dömda brottslingar. Styrelsen kritiserade därjämte användningen av Polisunderrättelser såsom upplysningskälla vid utfärdandet av strafflöshetsintyg.

Styrelsen för *föreningen Sveriges landsfiskaler* ansåg icke skäl föreligga att i fråga om Polisunderrättelser vidtaga en sådan utredning, som avsågs i motionerna och anförde:

Enligt styrelsens mening är det för polismyndigheterna av så stort värde att äga tillgång till den registrering av brott och förseelser, som äger rum i Polisunderrättelser, att någon inskränkning av denna registrering icke bör äga rum. Vad i motionerna anförts rörande de menliga följderna av registreringen, bl. a. därigenom att tidningens stora upplaga skulle innebära en fara för sekretessen, torde kunna betecknas såsom en stark överdrift. Såvitt styrelsen har sig bekant, har i varje fall icke förekommit något som ger anledning antaga att tidningen någonstades förvaras på sådant sätt att den är tillgänglig för obehöriga eller att däri intagna straffuppgifter åstadkommit skada för straffade personer.

Första lagutskottet fann för sin del (utlåtande nr 44/1948) kritiken mot registreringsväsendet i riket i många hänseenden välgrundad och hemställde att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en översyn av gällande bestämmelser angående registrering av brott och förseelser. Riksdagen beslöt sedermera i enlighet med utskottets hemställan.

Genom beslut den 21 januari 1949 uppdrog Kungl. Maj:t åt strafflagberedningen att verkställa den av riksdagen begärda utredningen. Beredning-

en har i det år 1953 avlämnade förslaget angående enhetligt frihetsstraff m. m. (SOU 1953:17) till viss del fullgjort detta uppdrag. Beträffande registrering i kriminaltekniska anstaltens register och uppgiftslämnandet i Polisunderrättelser har beredningen endast lämnat en mycket summarisk orientering och icke framlagt några reformförslag.

Jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande tillkallade chefen för inrikesdepartementet den 19 maj 1950 sakkunniga för att inom departementet biträda med översyn av gällande bestämmelser om Polisunderrättelser samt med utredning av frågan om sekretessbestämmelser till skydd för de personer, vilka omförmåles i tidningen, ävensom med utredningen av övriga med berörda frågor sammanhängande spörsmål. De sakkunniga — stadsfiskalen i Stockholm Eugén Glas och byrådirektören vid statens kriminaltekniska anstalt Viktor Hagelberg — har avgivit den 10 september 1952 en allmän motivering och den 13 april 1954 förslag till författningsbestämmelser (båda betänkandena stencilerade).

PU-sakkunnigas förslag

De sakkunnigas förslag innebär i korthet:

- 1) en utbyggnad av det vid statens kriminaltekniska anstalt inrättade centrala polisregistret;
- 2) sammanslagning av detta register och kontrollstyrelsens straffregister;
- 3) överflyttning av det allmänna straffregistret till det centrala polisregistret;
- 4) upprättandet av ett nät teleprinterstationer över hela riket till underlättande av kommunikationen mellan centralregistret och polismyndigheterna ävensom dessa sinsemellan; samt
- 5) avskaffande av Polisunderrättelser och kungörelseförfarandets ersättande med direkta förfrågningar till det centrala polisregistret medelst det föreslagna, utbyggda teleprinternätet.

Rörande det närmare innehållet i förslaget må följande redogörelse lämnas.

Den centrala registreringens omfattning

Någon minskning i omfattningen av den centrala registrering, som nu äger rum hos kriminaltekniska anstalten, anses icke kunna företagas utan allvarliga olägenheter för polisverksamheten. De sakkunniga föreslår i stället en utökad centralregistrering.

Skyldigheten för domstolar samt polis- och åklagarmyndigheter att lämna uppgifter till statens kriminaltekniska anstalt

Beslut om användning av tvångsmedel

Inrapportering skall ske av vissa beslut om användning av tvångsmedel under förundersökning i brottmål. Sålunda skall, då *anhållande* eller *häktning* beslutas beträffande den, som håller sig undan, polis- eller åklagarmyndighet resp. domstol ofördröjligen insända meddelande härom. Så skall också ske, när skäl föreligger till anhållande av misstänkt, som avvikit, ehuru anhållningsbeslut ännu ej meddelats. Myndighet, som meddelat *reseförbud* för misstänkt, skall genast insända besked härom till centralregistret.

Uppgiftsskyldighet föreslås jämväl för undersökningsledare eller åklagare beträffande beslut om *kvarstad* och *skingringsförbud* jämlikt 26 kap. rättegångsbalken. Eftersökes egendom, som kan bli föremål för någon av nyssnämnda åtgärder eller för beslag, inträder också uppgiftsskyldighet om förhållandet.

Beslut i åtalsfrågor

När det gäller beslut i åtalsfrågor har de sakkunniga föreslagit en väsentlig utökning av det nuvarande uppgiftslämnandet. Polis- och åklagarmyndigheterna skall beträffande person, mot vilken efter verkställd förundersökning finnes anledning till misstanke om gärning, som i lag är belagd med eller varå vid återfall eller i lag eljest angivna omständigheter kan följa svårare straff än böter eller disciplinstraff, insända uppgift om den misstänkte, brottet samt beslutet i åtalsfrågan. Nu nämnda uppgiftsskyldighet skall ifråga om brott mot trafiklagstiftningen gälla endast beträffande misstänkt motorfordonsförare, som icke har körkort.

Uppgiftsskyldighet skall inträda först, då beslut i åtalsfrågan fattats. Leder beslutet i åtalsfrågan till att åtal anställs, skall registeruppgift alltid lämnas. Kommer åtal däremot icke till stånd, föreligger uppgiftsskyldighet endast därest det alltjämt »finnes anledning till misstanke» mot vederbörande för brottet. I motiveringen uttalas beträffande innebörden av denna bestämmelse endast, att uppgift till registret icke bör insändas beträffande misstänkta, vilka vid den verkställda polisundersökningen befunnits vara »klart oskyldiga».

Domar och beslut i brottmål

I det centrala polisregistret skall registreras samtliga domar i brottmål avseende gärning, som i lag är belagd med eller varå vid återfall eller vid i lag eljest angivna omständigheter kan följa svårare straff än böter eller disciplinstraff. Liksom i fråga om inrapporteringen av beslut i åtalsfrågan skall beträffande brott mot trafiklagstiftningen registrering ske endast be-

träffande motorfordonsförare, som icke är innehavare av körkort. Dom i mål av nyssnämnda art skall enligt förslaget inrapporteras, oavsett om den tilltalade fällts eller frikänts för åtalade gärningen.

Överflyttas — såsom PU-sakkunniga föreslagit — straffregistret till anstalten, skall uppgiftslämnandet i fråga om domar och domstolsbeslut åligga domstolarna. Bibehålles däremot straffregistret hos fångvårdsstyrelsen, bör skyldigheten i stället åvila åklagarmyndigheterna. Domsuppgift föreslås skola lämnas i form av genomslagskopia av domen.

Åtgärder mot lösdriveri

Länsstyrelse skall beträffande person, vilken för lösdriveri tilldelats varning, insända uppgift till centralregistret. Inrapportering skall vidare ske av beslut om ådömande av tvångsarbete.

Intagning, frigivning och utskrivning av personer från straff- och vårdanstalter, sjukhus m. m.

En ökad rapportering av uppgifter om intagningar, frigivningar och utskrivningar från anstalter föreslås för tillgodoseendet av brottsspaningens behov.

Då person, som dömts till fängelse, straffarbete, ungdomsfängelse, förvaring eller internering, intages i fångvårdsanstalt, skall det sålunda enligt förslaget åligga vederbörande styresman att insända uppgift om intagningen. Därvid skall styresmannen ange den tidpunkt, då den dömde kan beräknas bli frigiven eller utskriven, villkorligt eller på prov samt slutligt. Kommer sedermera frigivning eller utskrivning till stånd vid annan än den preliminärt angivna tidpunkten, skall jämväl uppgift därom insändas till anstalten. Motsvarande uppgifter skall lämnas beträffande den som dömts till tvångsarbete.

Brottsspaningssynpunkter anses motivera att det centrala polisregistret även tillföres uppgifter om vissa personer, vilka undergår sinnessjukvård vid sinnessjukhus eller sinnessjukavdelning vid fångvården. Uppgiftslämnandet föreslås avse dels på grund av sinnessjukdom straffriförklarad och dels den som jämlikt 48 § sinnessjuklagen för vård intagits å sinnessjukhus eller sinnessjukavdelning vid fångvården. Vederbörande sjukvårdsläkare skall skyndsamt till centralregistret inrapportera intagning, försöksutskrivning och slutlig utskrivning av nu ifrågavarande personer.

Rymningar, undanhållanden, omhändertaganden m. m.

Uppgiftsskyldighet till centralregistret skall införas bl. a. beträffande personer, som rymt från vissa anstalter, personer, vilka håller sig undan, då intagning av vederbörande å anstalt skall ske, samt personer, vilka försvunnit utan känd anledning. Förslaget synes härutinnan överensstämma med nu gällande praxis.

Okända döda

Polismyndigheterna skall, i likhet med vad som nu enligt praxis sker, skyndsamt insända uppgift om döda personer, vilka icke kunnat identifieras. Sker sedermera identifiering, skall underrättelse härom lämnas anstalten.

Brott av okänd gärningsman

För att effektivisera polisens spaningsarbete anses det nödvändigt att centralt registrera uppgifter om brott begångna av okänd gärningsman, om gods som åtkommit genom sådant brott ävensom om gods som på obekant sätt förkommit. Det anses icke möjligt att författningsvägen exakt fastställa, vilka brott som skall rapporteras. Behovet av brottsuppgifter kan växla under olika tidsperioder. Därför föreskrives endast att polismyndighet skall skyndsamt »i den omfattning det kan vara till gagn för polisens spaningsarbete» lämna uppgift om brott begångna av okänd gärningsman och om försvunnet gods. Uppgiftslämnaren skall meddela, huruvida uppgiften skall spridas icke endast till polis- och åklagarmyndigheterna utan även till allmänheten.

Bränder

Uppgift om brand skall insändas, dels då brandorsaken icke kunnat med bestämdhet fastställas och dels då branden befunnits vara anlagd av minderårig eller sinnessjuk.

Fingeravtryck

I författningstexten intages en erinran om den skyldighet att insända fotografier och fingeravtryck, som stadgas i kungörelsen den 19 december 1947 om fingeravtryck m. m.

Förandet av den centrala polisregistraturen

Till polisregistret inkomna uppgifter skall kriminaltekniska anstalten »samla samt för informations- och spaningsändamål registrera». Principiellt motsvaras myndigheternas skyldighet att lämna uppgifter av en skyldighet för anstalten att registrera samma uppgifter.

Av betänkanterna framgår, att avsikten är, att vid kriminaltekniska anstalten skall föras icke blott register över personer utan även, liksom nu, register över ouppklarade brott, gods som förkommit genom brott eller eljest försvunnit samt speciella spaningsregister, såsom modus operandi-, fingeravtrycks-, öknamns- och känneteckensregister. Förslaget innehåller föreskrifter om personakter och namnregister för personregistreringen. Hur den övriga registreringen tekniskt skall genomföras behandlas däremot ej.

Uppgiftslämnandet från centralregistret

Uppgiftslämnandet genom Polisunderrättelser och andra av anstalten utgivna publikationer föreslås i princip skola upphöra. För att dessa publikationer skall kunna nedläggas kräves att polismyndigheterna erhåller tekniska möjligheter att snabbt inhämta motsvarande upplysningar från centralregistret. Enligt de sakkunnigas uppfattning kan om Polisunderrättelser avskaffas endast teleprintern giva garantier för att förfrågningar hos registret blir besvarade med erforderlig snabbhet och korrekthet. Det föreslås därför, att ett teleprinternät med omkring 50 stationer skall utbyggas. Centralregistret anses behöva fem apparater, vilket antal beräknats efter ett uppskattat antal förfrågningar av cirka 500 per dygn.

Utdrag av registret till domstolarna skall meddelas i form av fotostatkopior av registrerade domar.

Kriminaltekniska anstalten bör emellertid även i fortsättningen kunna i vissa fall använda sig av ett kungörelseförfarande. Detta kungörande, som skall avse vissa i det följande närmare angivna meddelanden, föreslås ske genom tryckta cirkulärmeddelanden. Kungörandet skall i vissa fall vara obligatoriskt, i andra fall fakultativt.

Det *obligatoriska* kungörandet för polismyndigheterna skall huvudsakligen avse uppgifter om efterlysta eller eljest eftersökta personer, om brott av okänd gärningsman, om kvarstad och skingsringsförbud och om förkommet gods.

I fråga om det *fakultativa* kungörandet föreslås befogenhet för anstalten att för polismyndigheterna kungöra uppgifter om namn, signalement och tillvägagångssätt vid förövande av brott beträffande sådana yrkes- och vaneförbrytare, som begår brott även utom hemorten. Möjlighet skall därjämte finnas för anstalten att på lämpligt sätt för socialvårdande myndigheter samt för militär- och tullmyndigheter kungöra uppgifter om eftersökning av person i handräcknings-, utrednings- eller verkställighetsärende av social natur ävensom om efterspaning av person för avkrävande av böter eller för delgivning av stämning eller kallelse.

Skyldigheten att inhämta uppgifter från centralregistret

Det *bör* åligga polismyndighet att när brottsutredning inledes hos centralregistret efterhöra, huruvida där finnes antecknat, att annan myndighet påkallat någon åtgärd mot den misstänkte.

När förundersökningen hunnit så långt att åklagaren skall besluta i åtalsfrågan, *skall* han beträffande gärning, som i lag är belagd med eller varå vid återfall eller i lag eljest angivna omständigheter kan följa svårare straff än böter eller disciplinstraff, från centralregistret inhämta upplysning, huruvida den misstänkte tidigare dömts för sådan gärning eller annan myn-

dighet påkallat åtgärd mot honom. Uppgift *skall* dessutom inhämtas, innan talan om förvandling av böter anhängiggöres.

Rätten för myndigheter att erhålla uppgifter eller utdrag från centralregistret

Polis- och åklagarmyndigheter, undersökningsledare och förhørsledare skall för brottsutredande verksamhet äga rätt att från registret erhålla upplysningar beträffande misstänkt person, ouppklarat brott eller efterspanat gods.

Möjligheten för andra myndigheter att erhålla registerupplysningar begränsas kraftigt. Utdrag avseende fällande domar i brottmål skall utlämnas endast till domstol, justitiekanslern, riksdagens ombudsmän, fängvårdsstyrelsen, inrikes- och utrikesdepartementen.

Statens utlänningskommission och annan myndighet, som har att besluta beträffande utlännings uppehållstillstånd eller förpassning eller utvisning ur riket, föreslås erhålla rätt till upplysning eller utdrag ur registraturen i vad avser utlännings antecedentia.

Upplysningar eller utdrag ur den centrala registraturen skall under vissa förutsättningar kunna utlämnas till »sociala och andra myndigheter». Sådant uppgiftslämnande må ske endast i den utsträckning detta i lag eller författning får anses vara förutsatt för fullgörande av myndigheternas arbetsuppgifter. I den allmänna motiveringen framhålles, att det härvid skall vara fråga om myndighet, som enligt lag eller författning har att vid sitt ställningstagande till person taga hänsyn till förhållanden, vilka finnes antecknade i centralregistret.

Kriminaltekniska anstalten föreslås erhålla befogenhet att från centralregistret till myndighet, som äger göra förfrågan hos registret, meddela uppgift om att viss person efterspanas. Härutöver må upplysningar och utdrag ur centralregistraturen, vilka icke är avsedda att spridas till allmänheten, ej utlämnas utan Kungl. Maj:ts medgivande.

Eftersom kontrollstyrelsens straffregister enligt förslaget skall överföras till kriminaltekniska anstalten, har bestämmelser medtagits om rätt för vissa myndigheter att erhålla utdrag avseende sådana registeruppgifter, som f. n. erhålles från kontrollstyrelsen. Dessa bestämmelser överensstämmer med vad som nu gäller i fråga om rätten till utdrag från kontrollstyrelsens register.

Slutligen må anmärkas, att de sakkunniga i sitt förslag behandlat vissa sekretessfrågor.

Remissutlåtandena över PU-sakkunnigas förslag

Utlåtanden över PU-sakkunnigas betänkanden har avgivits av justitiekanslersämbetet, riksåklagarämbetet, Svea hovrätt, fängvårdsstyrelsen, statskon-

toret, statens sakrevision, kontrollstyrelsen, statens kriminaltekniska anstalt, statspolisintendenten, överståthållarämbetet, nio länsstyrelser, strafflagberedningen och utredningen rörande polisens tystnadsplikt.

Riksåklagarämbetet har jämväl överlämnat yttranden från statsåklagarna i Stockholm, Göteborg och Malmö. Flertalet länsstyrelser har bifogat yttranden från landsfogden i länet, vissa poliskammare ävensom från vissa länsavdelningar av föreningen Sveriges landsfiskaler.

Tillfälle att avgiva yttrande över betänkandena har beretts föreningen Sveriges häradshövdingar, föreningen Sveriges stadsdomare, föreningen Sveriges landsfogdar, föreningen Sveriges polismästare, föreningen Sveriges stadsfiskaler, föreningen Sveriges landsfiskaler och svenska polisförbundet. Från samtliga har yttranden inkommit.

Av de 28 remissmyndigheterna har ungefär hälften uttalat sig i tillstyrkande riktning beträffande *förslagen i princip*, nämligen statens kriminaltekniska anstalt, statspolisintendenten, sju länsstyrelser, föreningen Sveriges häradshövdingar, föreningen Sveriges landsfogdar, föreningen Sveriges polismästare, föreningen Sveriges stadsfiskaler och föreningen Sveriges landsfiskaler.

Av övriga remissinstanser, vilka gjort uttalanden om sin principiella inställning, har åtskilliga ansett de sakkunnigas förslag böra bli föremål för ytterligare överväganden eller grundlig omarbetning. Sådan inställning utvisar yttranden från riksåklagarämbetet, Svea hovrätt, fångvårdsstyrelsen, överståthållarämbetet, två länsstyrelser, strafflagberedningen och föreningen Sveriges stadsdomare.

Det övervägande antalet remissmyndigheter har förklarat sig helt dela de sakkunnigas uppfattning om *behovet* av ett effektivt centralt polisregister för polis- och åklagarmyndigheternas brottsbekämpande verksamhet.

Enligt PU-sakkunnigas förslag skall det centrala polisregistret omhänderväras av statens kriminaltekniska anstalt. Några remissorgan har framfört synpunkter på *registrets förläggning*. I flera yttranden har sålunda framhållits, att registrets naturliga förläggning borde vara hos en central polisinstans och icke hos en från polisen fristående statlig institution. Då emellertid en gemensam central polisinstans i riket saknas, har förläggningen hos kriminaltekniska anstalten ansetts vara den lämpligaste lösningen. En förläggning av registret till polismyndigheten i Stockholm har ifrågasatts av *kriminalpolisintendenten i Stockholm, poliskammaren i Hälsingborg och föreningen Sveriges polismästare*.

Beträffande den föreslagna registreringens *omfattning* har i remissyttrandena framförts åtskillig kritik. Farhågor har i många fall uttalats för att registret skulle komma att belastas av mängder av uppgifter avseende tämligen bagatellartad brottslighet och att registret till följd härav skulle bli synnerligen svårhanterligt. *Föreningen Sveriges stadsdomare* har ansett, att de sakkunniga gått för långt i sitt förslag om registrering, vilken exempel-

vis kommer att leda till att tusentals fall av lindrig misshandel och våldsam motstånd skall centralregistreras. Liknande synpunkter har framförts av *Svea hovrätt* och *poliskammaren i Hälsingborg*. *Statsåklagarna i Göteborg och Malmö* har förordat en begränsning av registreringen till kriminalitet av mera allvarlig art. *Justitiekanslersämbetet, riksåklagarämbetet, fångvårdsstyrelsen* och *strafflagberedningen* har uttalat sig för en begränsning av registreringen till data, vilka oundgängligen erfordras för brottsbekämpandet.

De sakkunnigas förslag, att registrering skall ske av beslut att ej anställa åtal, därest efter avslutad förundersökning anledning till *misstanke om brott* mot vederbörande alltjämt kvarstår, har behandlats i flera remissyttranden.

Riksåklagarämbetet har intet haft att erinra mot förslaget i denna del, även om förslaget enligt ämbetets uppfattning synes ägnat att driva registreringen väl långt. Ståndpunkten motiveras med, att uppställandet av särskilda kvalifikationskrav i fråga om graden av misstanke genom att kräva exempelvis skälig misstanke inte torde utgöra en framkomlig väg. Liknande synpunkter har anförts av *statsåklagaren i Göteborg*. För en begränsning av registreringsskyldigheten till att avse endast skäligen misstänkta personer har uttalanden däremot gjorts av *statens kriminaltekniska anstalt, fem länsstyrelser, två landsfogdar, kriminalpolisintendenten i Stockholm* och *poliskammaren i Hälsingborg*.

Föreningen Sveriges stadsdomare har funnit förslaget ur principiella synpunkter betänkligt och ansett det vara ett rättssäkerhetskrav att en misstanke mot en person för ett brott icke får stå kvar i registret, sedan åklagaren avskrivit ärendet eller ett av åklagaren väckt åtal ogillats. *Länsstyrelsen i Stockholms län* liksom *Stockholms läns avdelning av föreningen Sveriges landsfiskaler* har icke heller ansett sig kunna tillstyrka, att registrering regelmässigt skall ske av misstänkta, mot vilka åtal icke anställts på grund av bristande bevisning. *Poliskammaren i Malmö* har uttalat, att en central registrering av personer, vilka kunna sägas vara på starka skäl misstänkta för svåra och i fråga om återfallsrisk typiska brott, har värde för polisen. Det bör dock, framhålles det i yttrandet, läggas i polis- och åklagarmyndighetens hand att från fall till fall bedöma, huruvida central registrering är påkallad, eftersom en rapporteringsplikt utan åtskillnad kvarstår som mindre lämplig.

De sakkunnigas förslag innebär att beslut om *åtalseftergift* jämlikt lagen den 19 maj 1944 om eftergift av åtal mot vissa underåriga skall registreras. För remissyttrandena i denna del kommer redogörelse att lämnas i samband med behandlingen av frågan om straffregistrets innehåll.

De sakkunnigas förslag, att *uppgiftslämnandet till centralregistret beträffande dom och beslut* bör fullgöras genom överlämnande av genomslagskopia av domen eller beslutet, diskuteras i några yttranden.

Justitiekanslersämbetet har ifrågasatt om uppgiftsskyldighetens fullgö-

rande genom översändande av genomslagskopia av dom eller beslut innebär ett för kriminaltekniska anstalten praktiskt tillvägagångssätt och ansett det vida enklare för anstalten att i koncentrerad form, lämpad för direkt införing i registret, erhålla uppgifter ur domar och beslut, som är erforderliga för anstalten. I *riksåklagarämbetets* yttrande uttalas, att övervägande skäl synes tala för bibehållande av nu gällande ordning i fråga om sättet för uppgiftslämnandet till och från straffregistret. *Svea hovrätt* har ansett det från sekretessynpunkt olämpligt att öka antalet utskrifter av domar i brottmål. *Länsstyrelsen i Stockholms län* har däremot uttalat, att uppgift från domstol bör lämnas genom bestyrkt genomslagskopia eller avskrift.

Åtskillig kritik har framförts mot förslag om skyldighet i vissa fall för polis- och åklagarmyndigheter att *inhämta upplysningar* från registret. Förslaget har i denna del i allmänhet ansetts gå utöver vad behovet påkallar. *Länsstyrelsen i Stockholms län* har sålunda funnit, att de föreslagna bestämmelserna i praktiken kan medföra att uppgifter måste inhämtas, ehuru något sakligt behov därav ej föreligger. En inskränkning av skyldigheten till att omfatta endast okända personer eller personer utan fast bostad har förordats av *poliskammaren i Hälsingborg*. Skyldigheten att inhämta uppgifter har av *justitiekanslersämbetet* betecknats som allt för vidsträckt. *Statsåklagaren i Göteborg* har ansett den föreskrivna skyldigheten att inhämta uppgift angående misstänkt alltför kategorisk och ägnad att föranleda ett stort antal onödiga förfrågningar. Bestämmelserna torde därför, heter det i yttrandet, böra förses med reservation av innebörd att förfrågan skall ske, såvida det ej är uppenbart, att anledning därtill saknas. Liknande synpunkter har anförts av *länsstyrelsen i Kristianstads län*, *landsfogden i Malmöhus län*, *poliskammaren i Göteborg* och *föreningen Sveriges landsfogdar*.

De föreslagna bestämmelserna om *uppgiftslämnandet från centralregistret* har diskuterats ingående i remissyttrandena. Beträffande förslaget om ett slopande av publiceringen av domar och uppgifter om straffavtjänande i Polisunderrättelser — de s. k. C-notiserna — har delade meningar rått.

Överståthållarämbetet har funnit förslaget i denna del lämpligt. I ämbetets yttrande har framhållits vikten av att sådana åtgärder vidtages, att polismyndigheterna kan på annan väg än genom Polisunderrättelser erhålla snabba och korrekta registerupplysningar.

Även *fångvårdsstyrelsen* och *strafflagberedningen* har uttalat sin anslutning till de sakkunnigas principiella inställning. Såväl beredningen som styrelsen har dock framhållit, att de möjligheter, som enligt förslaget givits anstalten att härutinnan göra undantag, gjorts alltför vittomfattande och obestämda. *Statens kriminaltekniska anstalt*, som konstaterat att det med rätta riktats kritik mot att uppgifter om domar spritts i stor omfattning genom C-notiserna i Polisunderrättelser medan motsvarande uppgifter i det allmänna straffregistret varit väl skyddade genom särskilda sekretessbe-

stämmelser, har funnit de sakkunnigas förslag utgöra en lämplig lösning. Såsom en avsevärd försämring för polisens arbete har *justitiekanslersämbetet* betecknat förslaget om sloandet av publiceringsmetoden. Ämbetet har härvid starkt ifrågasatt om det kan vara rimligt att av hänsyn till de dömdas intresse av att uppgifterna icke röjes mer än nödigt överge den hittillsvarande ordningen, vilken dock icke påvisats ha medfört allvarligare olägenhet för dem. *Polismästaren i Stockholm* har understrukit vikten av, att registreringsmyndigheten, därest uppgifter om domar och straff icke intages i Polisunderrättelser, utrustas med erforderlig personal och tekniska hjälpmedel, så att upplysningar kan lämnas utan dröjsmål. För Stockholms polis, som kommer att göra förfrågningar per telefon, kräves en utbyggnad av telefonväxeln. Antalet förfrågningar per år från Stockholms polis beräknas uppgå till cirka 105.000. Polismästaren har ifrågasatt om det kommer att bli praktiskt möjligt att snabbt komma i kontakt med registret och om svar kommer att kunna givas utan oskäligt dröjsmål. *Poliskammaren i Malmö* har betecknat förslaget såsom praktiskt omöjligt att genomföra och avstyrkt detsamma. Poliskammaren har ansett det möta betydande svårigheter att förskaffa upplysningar per teleprinter, telefon eller post från kriminaltekniska anstalten och funnit det nödvändigt, att åtminstone polismyndigheterna även framdeles tillställas ifrågavarande uppgifter. *Länsstyrelsen i Västmanlands län och poliskammaren i Västerås* har föreslagit, att de nuvarande s. k. C-notiserna skall tryckas separat och tillställas polischeferna såsom hemlig handling, varjämte noggranna föreskrifter bör utfärdas för förvaring m. m. av dessa uppgifter. *Statspolisintendenten* har förordat uppdelning av Polisunderrättelser i två serier, varav den ena skulle vara hemlig och den andra offentlig.

I remissyttrandena har därutöver behandlats särskilda spörsmål med avseende å *uppgiftslämnandet* från det centrala polisregistret och beträffande *sekretessen*.

Riksåklagarämbetet, fångvårdsstyrelsen och strafflagberedningen har riktt kritik mot förslaget att »sociala och andra myndigheter» skall kunna få upplysningar från registret »i den utsträckning detta i lag eller författning får anses vara förutsatt för fullgörande av myndigheternas arbetsuppgifter». *Strafflagberedningen* har sålunda funnit, att det centrala polisregistret vid ett genomförande av förslaget i denna del skulle komma att bli jämväl ett centralt socialregister med mycket fullständiga uppgifter rörande brott och straff men likväl utan tillfredsställande sekretess. *Fångvårdsstyrelsen* har anfört liknande synpunkter. *Riksåklagarämbetet* har ansett bestämmelserna i denna del av förslaget alltför vagt formulerade för att kunna skapa en ur sekretesssynpunkt nödig begränsning av särskilt de sociala myndigheternas befogenhet att erhålla upplysningar ur registret. Rätten att erhålla upplysningar ur registret får enligt ämbetet icke utsträckas utöver vad som kan anses vara oundgängligen påkallat. Å andra sidan har angelägenheten

av att särskilt socialvårdsmyndigheter i vissa fall har möjlighet att erhålla upplysningar från registret framhållits av *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län*.

Vad beträffar sättet för lämnande av uppgifter från registret till domstolarna har såväl *föreningen Sveriges häradshövdingar* som *föreningen Sveriges stadsdomare* avstyrkt de sakkunnigas förslag att utdrag av registret till domstolarna skall meddelas i form av fotostatkopior av registrerade dommar. I båda yttrandena har framhållits, att domstolarna är bäst betjänta av att erhålla straffregisterutdrag i former som nära överensstämmer med de nu förekommande. *Kriminaltekniska anstalten* har däremot tillstyrkt förslaget men för sin del uttalat, att fotostatkopior av dom till domstol bör omfatta endast domslutet, försåvitt fullständig kopia ej särskilt rekviderats.

Remissyttrandenas innehåll beträffande förslaget om *samordning* av det centrala polisregistret med andra register redovisas i samband med behandlingen av samordningsfrågan.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande tillkallade chefen för inrikesdepartementet den 30 juni 1952 överståthållaren Johan Hagander såsom utredningsman för att inom departementet verkställa *översyn av sekretesslagens regler om polis- och åklagarmyndigheternas handlingar* och handlingarna rörande utlänningskontrollen samt bestämmelserna om tystnadsplikt för polismän och vissa andra befattningshavare ävensom utreda därmed sammanhängande spörsmål. Utredningsmannen har den 30 mars 1955 avlämnat ett betänkande Sekretessen vid förundersökning i brottmål (SOU 1955:17). I betänkandet har frågan om sekretesskydd för polisiära register och för Polisunderrättelser uppmärksammats. Utredningsmannen har emellertid ansett, att förekommande sekretessfrågor i samband med registrering av brott och straff bör bedömas i ett sammanhang inom ramen för särskild lagstiftning om denna registrering och för sin del avstått från att framlägga förslag i saken.

I en den 5 juli 1957 till inrikesdepartementet avlämnad promemoria har överdirektören i Telestyrelsen H. Billström i egenskap av särskilt tillkallad sakkunnig framlagt förslag rörande *polisväsendets förseende med fjärrskriftsapparater*. I anledning av detta förslag beslöts en successiv utbyggnad av ett fjärrskriftsnät för polisväsendet. Detta nät omfattar f. n. 42 anläggningar. För budgetåret 1960—1961 har anslag beviljats för en utbyggnad av nätet med ytterligare 10 anläggningar.

Utredningens förslag

I de flesta länder finnes numera centrala polisregister. Betydelsen av sådana register för brottsbekämpandet är uppenbar. Ett effektivt bekämpande av särskilt den s. k. rörliga brottsligheten kan svårligen ske utan tillgång till

en central upplysningskälla, där uppgifter om brott och brottslingar metodiskt insamlas och registreras. En systematisk och fullständig polisiär centralregistratur utgör ett viktigt hjälpmedel för de lokala polismyndigheterna.

Det vid statens kriminaltekniska anstalt nu förda centrala polisregistret har tillkommit för att tillgodose polis- och åklagarmyndigheternas behov av upplysningar om brott och brottslingar i samband med brottsspaning och brottsutredning. För registret har tidigare lämnats utförlig redogörelse. Behovet av ett sådant register har i princip icke ifrågasatts. Däremot har i olika sammanhang framställts erinringar mot att registrets innehåll och uppgiftslämnandet därifrån icke författningsmässigt reglerats. Kritik har särskilt riktats mot det uppgiftslämnande från registret, som sker genom Polisunderrättelser.

Ett centralt polisregister, av i huvudsak den art kriminaltekniska anstaltens registraturer har, måste enligt utredningens uppfattning uppenbarligen stå till polis- och åklagarmyndigheternas förfogande för den brottsbekämpande verksamheten. Utredningen har icke funnit skäl föreslå någon ändring beträffande det nuvarande registrets allmänna karaktär och ändamål. Icke heller bör enligt utredningens mening registrets tekniska anordnande och verksamheten vid registret undergå några väsentliga förändringar.

Det nu vid kriminaltekniska anstalten förda registret är icke författningsmässigt reglerat. Uppgiftslämnandet både till och från registret sker i stort sett utan ledning av författningsbestämmelser. Utredningen anser det uppenbart, att såväl registrets innehåll som uppgiftslämnandet till och från registret bör regleras.

I princip bör registrets ändamål enligt utredningens uppfattning vara att tillgodose polis- och åklagarmyndigheternas behov av upplysningar för den brottsbekämpande verksamheten om brott, brottslingar och dessas belastningar. Användningen av registret kan dock icke helt begränsas till brottsbekämpandet. För den kontroll av allmän ordning och säkerhet, som åvilar länsstyrelserna och de lokala polismyndigheterna, erfordras ofta tillgång till kriminalitetsupplysningar icke blott från lokala polisregister utan även från det centrala polisregistret. Utredningen avser här främst sådana vandelundersökningar, som på grund av föreskrift i lag eller författning eller eljest på grund av sakens natur måste företagas av dessa myndigheter dels för meddelande av tillstånd till viss verksamhet, till viss behörighet eller rättighet, till innehav av vissa föremål eller varor o. d. och dels för efterkontroll av innehavare av sådana tillstånd. Behov av upplysningar om kriminalitet m. m. erfordras stundom även för polismyndigheterna vid handläggning av ärenden angående barnavård, nykterhetsvård, sinnessjukvård och lösdrivarbehandling. Beträffande ifrågavarande användningsområden har i samband med redogörelsen för de lokala polisregistrens använd-

ning lämnats redogörelse, till vilken här må hänvisas (se s. 37). För ändamål, som nu sagts, måste även i fortsättningen det centrala polisregistret få användas. Annan användning av registret hör däremot förhindras.

Registrets innehåll

Vid ställningstagandet till registrets innehåll måste enligt utredningens uppfattning en avvägning ske av två mot varandra stridande intressen, nämligen å ena sidan samhällets strävan att genom registreringen ge största möjliga effektivitet åt dess brottsbekämpande verksamhet och å andra sidan den enskildes intresse att ej utsättas för skada eller lidande på grund av registreringen. De skäl, som ur den enskildes synpunkt kan anföras mot registreringen eller i varje fall för en begränsning därav, är av olika slag. Redan den inom modern kriminalpolitik vedertagna grundsatsen, att åtgärder som kan försvåra resocialiseringen bör undvikas, torde vara ägnad att mana till återhållsamhet i fråga om registreringen av brott. I den mån registreringen avser misstanke om brott, rörande vilka full bevisning icke förebragts och vilka sålunda icke föranlett fällande dom eller måhända ej ens åtal, är det vidare uppenbart, att den misstänkte har ett befogat anspråk på att registreringen härav sker med urskillning. För en begränsning av registreringen talar också det förhållandet, att om registret får alltför stor omfattning, fara föreligger för att registret blir svårhanterligt och därmed mindre effektivt.

Enligt utredningens uppfattning bör registrets innehåll bestämmas enbart med hänsyn till polis- och åklagarmyndigheternas behov för den brottsbekämpande verksamheten. Den omständigheten att registret, såsom ovan framhållits, måste få användas även för vissa andra ändamål, bör alltså icke föranleda till att registrering tillåtes utöver brottsbekämpandets behov.

Utredningen övergår nu till en undersökning av vilka uppgifter, som bör intagas i registret.

Straff eller annan påföljd för brott, som ådömts av svensk domstol

I samband med redogörelsen ovan (s. 25 ff) angående användningen av lokala polisregister har utredningen påvisat behovet för polis- och åklagarverksamhet av upplysningar om enskildas kriminella belastningar. Här må endast ytterligare understrykas vikten av att polis- och åklagarmyndigheterna för sin brottsbekämpande verksamhet har tillgång till dylika upplysningar från en central källa. Därest denna verksamhet skulle bedrivas enbart med ledning av lokala register, bleve möjligheterna att bekämpa särskilt den rörliga brottsligheten avsevärt minskade.

Enligt utredningens mening är det icke möjligt att beträffande dem som dömts omedelbart för brott till fängelse¹ inskränka registreringen till vissa slag av brott. Någon tvekan kan visserligen råda i frågan, huruvida det är nödvändigt att belasta registret med domar å fängelse för brott mot trafiklagstiftningen. Sådana domsuppgifter finnes att tillgå — förutom i allmänna straffregistret — i körkortsregistren och, då fråga är om rattfylleri-brott, i kontrollstyrelsens straffregister. Emellertid saknar dessa uppgifter uppenbarligen ej betydelse för den brottsbekämpande verksamheten. Med hänsyn härtill och då det framstår som mindre rationellt att bryta ut dessa brottskategorier från den centrala registreringen, har utredningen stannat för att föreslå att, i likhet med vad som nu äger rum, registrering skall ske av samtliga personer, som ådömts fängelse. Likaså bör, i likhet med vad som nu gäller, registrering ske av dem, som blivit dömda till ungdomsfängelse och till förvaring eller internering i säkerhetsanstalt.

Frågan om registrering av villkorligt dömda personer har ingående övervägts av utredningen. Det kan ifrågasättas, om icke denna registrering skulle kunna begränsas till fall, där fråga är om brottsliga gärningar, som är av särskilt polisiärt intresse. Ur den villkorligt dömdes synpunkt kan det måhända också synas utgöra en extra belastning att bli registrerad förutom i det allmänna straffregistret också i ett centralt polisiärt register. Emellertid talar särskilt polisens förebyggande verksamhet starkt för en generell central registrering av de villkorligt dömda. I detta sammanhang må erinras om att uppgifter ingående i s. k. socialpolisverksamhet genom centrala direktiv ålagts polisen. Verksamheten tager sikte främst på — förutom det grövsta brottslingsklientelet — de villkorligt dömda och villkorligt frigivna samt de unga lagöverträdarna. För att kunna effektivt bedriva dylik verksamhet måste polisen omgående kunna erhålla tillgängliga upplysningar om personer, som under den allmänna spaningsverksamheten, främst nattetid, observeras eller omhändertages. Fråga är här sålunda icke främst om upplysningar om begångna brott utan om den påföljd brottslingen ådragit sig och om den kriminalpolitiska behandling, som han är underkastad. En central registrering av villkorligt dömda framstår därför för denna verksamhet som särskilt betydelsefull. En begränsning av registreringen av villkorligt dömda till personer som dömts för brott, som är av särskilt polisiärt intresse, skulle för övrigt knappast bli av någon egentlig betydelse eftersom från denna utgångspunkt huvudparten av de villkorligt dömda ändock måste registreras. Med hänsyn härtill och till socialpolisverksamhetens behov av registrering av dessa fall har utredningen ansett sig böra föreslå en generell registrering av villkorligt dömda personer.

¹ Utredningen utgår från att nuvarande två arter av frihetsstraff, straffarbete och fängelse, sammanslås till ett enhetligt frihetsstraff, kallat fängelse, i enlighet med ett av strafflagberedningen år 1953 framlagt förslag (SOU 1953:17).

I fråga om personer, som för brott ådömts bötesstraff, bör enligt utredningens mening registrering i möjligaste mån undvikas. Ur brottsbekämpande synpunkter är en sådan registrering i allmänhet av mindre intresse. Visserligen förhåller det sig så, att det för en rätt tillämpning av bestämmelserna om åtalseftergift och strafföreläggande samt för en riktig straffmätning kan vara av värde, att kännedom erhålles, huruvida en misstänkt eller tilltalad tidigare gjort sig skyldig till en förseelse av det slag, varom i det aktuella fallet är fråga. Oftast torde det dock vara möjligt att genom lokala polisregister eller genom polisens personkännedom erhålla kännedom om den misstänktes antecedentia i förevarande hänseende. Beträffande åtskilliga av de personer, som begår här ifrågavarande brott, kommer en registrering att sakna betydelse för framtiden, eftersom återfall icke kan antagas komma att inträffa. Man synes därför kunna begränsa registreringen av personer, som dömts till bötesstraff, till fall, där ett klart polisiärt intresse av registrering av det begångna brottet kan påvisas. Nu angivna intresse måste anses särskilt framträdande ifråga om förfalsknings- och förmögenhetsbrott. Risken för återfall är ifråga om sådan brottslighet stor. Att registrera alla sådana brott kan knappast vara påkallat. En begränsning av registreringen till bötesstraff av viss storleksordning synes kunna ske. Utredningen föreslår, att endast domar å sextio dagsböter och däröver för brott mot 12, 20, 21, 22 eller 23 kapitlet strafflagen skall ingå i det centrala polisregistret. Registret kommer härvid att tillföras närmare 700 sådana domsuppgifter årligen.

I fråga om vissa brott förhåller det sig så, att om en misstänkt tidigare begått brott, som föranlett ett relativt sett obetydligt bötesstraff, återfallet i samma slag av brottslighet kan tyda på en allvarligare samhällsfarlighet än den som i och för sig kan utläsas ur det senare brottet. Det anförda gäller särskilt ifråga om vissa vålds- och sedlighetsbrott. Ett misshandelsbrott, som i och för sig är att betrakta som ringa, kan sålunda anses ådagalägga en allvarligare samhällsfarlighet, om det framkommer, att den misstänkte tidigare gjort sig skyldig till våldsbrott. Enahanda är förhållandet i fråga om brott, som innefattar hot om våld. Även ifråga om vissa vanliga i och för sig mindre allvarliga sedlighetsbrott, kan ett liknande betraktelsesätt anläggas. Ett i och för sig obetydligt brott av sistnämnda natur, exempelvis ett mot minderårig riktat sedlighetssårande sexuellt närmande utan att någon skada tillfogas den unge, kan sålunda, om det ses mot bakgrunden av tidigare förövat likartat förfarande, ge befogad anledning misstänka att gärningsmannen lider av abnorma sexuella drifter, som kan utlösa sexualhandlingar av vida farligare art.

Under åberopande av vad nu anförts föreslår utredningen att registret även skall innehålla uppgifter om dem som blivit dömda till bötesstraff för misshandel eller annat brott, som innefattar våld å person eller hot om sådant våld. Även här torde det av praktiska skäl vara erforderligt med en

begränsning av registreringen till bötesstraff av viss storleksordning. Utredningen föreslår, att endast domar å sextio dagsböter eller däröver skall registreras. Även domar å böter för brott mot 18 kap. 13 § strafflagen bör ingå i registret. Då även sådana sedlighetsbrott, som brukar föranleda låga bötesstraff, kan ådagalägga relativt svår farlighet, föreslår utredningen, att samtliga personer, som dömts till böter för sedlighetsbrott registreras. En sådan registrering blir icke särskilt betungande, då endast något över 200 personer årligen dömes till dagsböter för brott mot nämnda lagrum.

Utöver vad nu sagts har utredningen icke funnit anledning föreslå registrering av till bötesstraff dömda personer.

Straff eller annan påföljd för brott, som ådömts av utländsk domstol

Kriminaltekniska anstalten erhåller ibland främst genom kommunikation med polisorgan i utlandet och med den internationella kriminalpolisorganisationen kännedom om domar, som i utlandet meddelats beträffande *svenska medborgare*. Enligt utredningens mening bör hinder icke föreligga för anstalten att låta dylika uppgifter, såsom redan nu sker, ingå i det centrala polisregistret. En förutsättning för att registreringsåtgärd skall få vidtagas, måste därvid vara, att domsuppgiften är tillförlitlig. Viss begränsning av domsregistreringen synes emellertid påkallad. Utredningen föreslår, att i registret skall få intagas endast uppgifter angående svenska medborgare, som av utländsk domstol dömts till frihetsstraff, erhållit villkorlig dom eller förklarats övertygade om någon med straff belagd gärning men på grund av psykisk abnormitet ej kunnat fällas till ansvar.

Självfallet erhåller anstalten på sätt ovan angivits även kännedom om vissa domar, som i utlandet meddelats beträffande andra än svenska medborgare. I regel saknas anledning att registrera dessa personer här i landet. När det gäller *utländska medborgare*, som vistas i eller kan antagas inresa till riket eller uppenbarligen är att anse såsom internationella förbrytare, kan dock en registrering av polisiära skäl vara motiverad. Hinder bör icke möta för anstalten att registrera sådana personer. Lämpligen bör dock samma begränsning gälla som i fråga om domar beträffande av utländsk domstol dömda svenska medborgare.

Straffriförklaring för brott

Personer, vilka jämlikt 5 kap. 5 § strafflagen förklarats ej kunna fällas till ansvar för gärning, varom de blivit övertygade, bör finnas registrerade i det centrala polisregistret. Anledning förefinnes ej att begränsa registreringen till brott av viss art.

Klarlagda brott, som ej föranlett åtal

Av olika orsaker följer i åtskilliga fall icke åtal å brott, som blivit klarlagda. Åklagare äger sålunda under vissa förutsättningar eftergiva åtal mot den misstänkte. Vidare kan åklagare i vissa fall efter särskild lämplighetsprövning underlåta att anställa åtal. Enligt praxis kan åklagare slutligen, därest det är ställt utom allt tvivel, att en lagöverträdare på grund av sinnessjukdom, sinnesslöhet eller annan i 5 kap. 5 § strafflagen med sinnessjukdom jämställd själslig abnormitet är straffri, och det därjämte är uppenbart, att åtal icke är påkallat ur allmän synpunkt, besluta, att åtal ej skall anställas.

Registrering av nyssnämnda lagöverträdare har hittills icke skett i det centrala polisregistret. Däremot registreras de som regel i lokala polisregister. Kännedom om ifrågavarande lagöverträdelser kan — särskilt då fråga är om grova brott — uppenbarligen ofta vara av betydelse för polis- och åklagarmyndigheternas brottsbekämpande verksamhet. Utredningen hänvisar härutinnan till redogörelsen härovan för användningen av de lokala polisregistren.

Såvitt utredningen kunnat finna, föreligger för tillgodoseende av brottsspaning och brottsutredning icke något starkare behov av en registrering i det centrala polisregistret av lagöverträdare, som erhållit åtal eftergift eller undgått åtal efter särskild lämplighetsprövning. Erforderliga upplysningar om sådana beslut i åtalsfrågan, varom här är fråga, torde nämligen i dessa fall som regel kunna erhållas från de lokala polisregistren och då det gäller åtal eftergift för unga lagöverträdare, dessutom från barnavårdsnämnderna. Med hänsyn härtill och till att en generell registrering av dessa beslut skulle innebära en vidlyftig administrativ apparat anser utredningen tillräckliga skäl icke föreligga för genomförandet av en sådan registrering. Till frågan huruvida i straffrättsskipningens intresse en registrering av ifrågavarande lagöverträdare är påkallad i det allmänna straffregistret återkommer utredningen i samband med behandlingen av det allmänna straffregistret.

Även om en generell registrering sålunda icke kan anses påkallad, föreligger dock enligt utredningens mening anledning att registrera sådana lagöverträdelser, som av ovan angivna skäl ej föranlett åtal, därest de för polismyndigheternas spaningsverksamhet är av särskild betydelse. Till detta registreringsspörsmål återkommer utredningen vid behandlingen av frågan om registrering av för brott misstänkta personer.

Vad slutligen angår lagöverträdare, som undgått åtal på grund av psykisk abnormitet, synes registrering vara påkallad. Åtal underlåtes i sådana fall stundom ifråga om grova brott och icke sällan är lagöverträdaren därvid tidigare straffriförklarad av domstol. Enligt den officiella statistiken avskrivs årligen närmare 1.000 åtalsärenden på ovan angiven grund. Utred-

ningen föreslår att samtliga dessa lagöverträdare registreras i det centrala polisregistret.

Misstanke om brott

För att åstadkomma en effektivisering och samordning av polisens spaningsverksamhet har det befunnits nödvändigt att vid kriminaltekniska anstaltens brottsregistratur redan på spaningsstadiet registrera vissa grova brott och de som blivit misstänkta för desamma. Enligt ett av Kungl. Maj:t den 21 september 1956 utfärdat cirkulär, för vilket redogörelse härövan (s. 153 ff) lämnats, skall, då vissa grova brott förövats, rapport om brottet ingivas till anstalten. Leder utredningen till att viss person *skäligen* kan misstänkas för brottet, åligger det polismyndigheten att underrätta anstalten om den misstänktes namn. Skäligen misstänkta personer registreras enligt anstaltens praxis i namnregistret. Uppgift skall vidare lämnas, när det blivit klarlagt vem som begått brottet och om viss person, om vilken uppgift tidigare lämnats, ej längre skäligen kan misstänkas för brottet. Slutligen skall meddelande lämnas, därest utredningen ger vid handen, att brottsligt förfarande ej förelegat. Däremot återfinnes i cirkuläret ej föreskrift om uppgiftsskyldighet till anstalten beträffande dom efter eventuellt åtal mot den för brottet misstänkte.

PU-sakkunniga föreslog en väsentlig utökning av registreringen av för brott misstänkta personer. Enligt förslaget skulle beträffande varje person, mot vilken det efter verkställd förundersökning fanns anledning till misstanke om gärning, som i lag är belagd med eller varå vid återfall eller i lag eljest angivna omständigheter kan följa svårare straff än böter eller disciplinstraff, uppgift insändas om den misstänkte, brottet samt beslutet i åtalsfrågan. Detta förslag utsattes i remissyttrandena för stark kritik. En så omfattande registrering ansågs av olika skäl icke påkallad.

Såsom tidigare anförts, måste registreringen av för brott misstänkta, rörande vilka full bevisning icke kunnat förebringas och där fällande dom icke föreligger eller där måhända åtal ej ens anställt, ske med stor urskillning. Visserligen är det möjligt, att en mer fullständig registrering av för brott misstänkta personer kan vara av betydelse särskilt i spaningssammanhang. Men å andra sidan torde intresset av dylika registerupplysningar för brottsspaning och brottsutredning främst göra sig gällande i fråga om sådan brottslighet, som är av allvarligare art.

Även andra synpunkter kan anläggas på detta registreringsproblem. En mer fullständig registrering av misstänkta kräver sålunda en betydande arbetsinsats inom det centrala registret. Också de lokala myndigheterna åsamkas åtskilligt arbete genom uppgiftslämnandet till registret. Därtill kommer att ur den enskildes synpunkt en sådan registrering, därest den

icke grundas å tungt vägande skäl, kan framstå som en väsentlig belastning, hur väl än sekretesskyddet utformas.

Intresset av den registrering, varom här är fråga, hänför sig främst till polisens spaningsverksamhet. Särskilt framträdande är behovet av registrering, då fråga är om dels mycket grova brott och dels sådan yrkesmässig eller vanemässig brottslighet, som icke är lokalt begränsad. Dessa synpunkter ligger till grund för de nu gällande föreskrifterna i det nyssnämnda cirkuläret av 1956. Enligt utredningens mening bör även i fortsättningen registreringen av för brott misstänkta personer begränsas till fall, där registrering är av särskild betydelse för spaningsverksamheten. Utredningen föreslår, att det såsom hittills skall ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma i vilken omfattning rapportering till det centrala polisregistret skall ske på spaningsstadiet av brott och av de för brotten skäligen misstänkta personerna. Kriminaltekniska anstalten bör emellertid kunna av Kungl. Maj:t bemyndigas att utfärda sådana bestämmelser.

Registrering bör enligt utredningens mening få ske endast i de fall då misstanken uppnått viss styrka. För närvarande är rapporteringen av misstänkta begränsad till fall, där *skäligen* misstanke föreligger. Denna begränsning bör även framdeles tillämpas. Det bör sålunda icke få förekomma, att personer antecknas i det centrala polisregistret såsom misstänkta, där misstanken ej nått den grad att skäligen misstanke i rättegångsbalkens mening föreligger. Icke heller bör uppgift om den, som en gång registrerats såsom skäligen misstänkt, kvarstå i registret, sedan brottsutredningen eller domstolsprövningen givit vid handen, att skäligen misstanke ej längre kan sägas vara för handen.

Beträffande frågan, när skäligen misstanke icke längre skall anses vara för handen, må följande anmärkas.

Underlåter åklagare att anställa åtal mot den registrerade, kan anledningen härtill till en början vara att skäligen misstanke icke längre anses föreligga. Uppgiften om misstanken skall självfallet då avskiljas från registret. Om däremot brottet klarlagts och den misstänkte befunnits vara gärningsmannen, kan under vissa förutsättningar, såsom ovan angivits, åtal likväl utebli. Den misstänkte kan sålunda meddelas åtal eftergift. Åklagaren kan också underlåta åtal efter sådan särskild lämplighetsprövning, som i vissa fall är föreskriven — även om sådana fall icke ofta torde förekomma vid den grova brottsligheten, varom här är fråga. Slutligen kan åtal ha underlåtit på grund av psykisk abnormitet hos den misstänkte. För de nu angivna klarlagda fallen bör i registreringsfrågan gälla, att den tidigare antecknade uppgiften skall kvarstå och kompletteras med uppgift om beslutet i åtalsfrågan.

När någon som registrerats såsom skäligen misstänkt efter åtal frikännts, inställer sig frågan, huruvida frikännandet bör medföra, att registeruppgiften avskiljes. Det kan ifrågasättas, om så icke alltid borde ske. Emellertid

förekommer det självfallet att åtal leder till frikännande dom ehuru objektivt sett skälig misstanke alltjämt kvarstår mot den tilltalade. Om en person varit åtalad för ett mycket grovt brott, t. ex. mordbrand eller ett grovt sexualbrott och blivit frikänd på grund av bristande bevisning, måste det ur polisiär synpunkt vara angeläget att uppgift om vad som förekommit får kvarstå i registret. Uppenbarligen måste den frikännande domen alltid antecknas i registret.

Därest den såsom skäligen misstänkt registrerade efter åtal dömes för brottet, bör uppgift om domen alltid intagas i registret. I de flesta fall torde domen innefatta sådant straff eller annan påföljd, som enligt härovan angivna regler i och för sig skall leda till registrering i det centrala polisregistret. Blir emellertid straffet eller påföljden i visst fall sådant att domen enligt tidigare angivna regler ej skall rapporteras till registret, bör uppgift om densamma likväl intagas i registret. Det synes nämligen angeläget, att registrerad uppgift om skälig misstanke om brott kompletteras med anteckning om ärendets utgång.

Åtgärder enligt lagen om lösdrivares behandling

För närvarande registreras i det centrala polisregistret personer, som erhållit varning för lösdriveri eller dömts till tvångsarbete. Denna registrering bör bibehållas.

Intagning och utskrivning från vissa anstalter

Av redogörelsen härovan (s. 30 ff) för användningen av lokala polisregister för den brottsspanande verksamheten framgår bland annat, att polisen stundom måste ha tillgång till upplysningar om straffade eller strafffriförklarade personers anstaltsvistelser. Även för kriminaltekniska anstaltens registerspaning i fråga om ouppklarade brott är sådana upplysningar av betydelse.

Till kriminaltekniska anstalten inkommer enligt nu gällande ordning från fängvårdsanstalterna besked om frigivningar och utskrivningar från straffanstalter (se s. 146 härovan). Dessa uppgifter registreras i anstaltens namnregister. Någon rapportering till anstalten av intagning i straffanstalt förekommer däremot icke. Om intagning å sinnessjukhus av den som i samband med straffriförklaring befunnits vara i behov av vård å sinnessjukhus erhåller det centrala polisregistret besked från sjukvårdsläkarna. Även försöksutskrivning och slutlig utskrivning av sådana personer rapporteras.

PU-sakkunniga föreslog, såsom tidigare (s. 175 ff) nämnts, för tillgodoseende av brottsspaningens behov en ökad rapportering och registrering av uppgifter om intagningar i samt frigivningar och utskrivningar från straffanstalter, tvångsarbetsanstalter, sinnessjukhus eller sinnessjukavdelningar vid fångvården.

Enligt vad utredningen inhämtat är polismyndigheterna, på grund av att den nuvarande registreringen icke är tillräckligt omfattande, nödsakade att i stor utsträckning vända sig till fångvårdsstyrelsen och styresmännen för straffanstalterna med förfrågningar. Fångvårdsstyrelsen har i olika sammanhang förklarat att den ofta icke har möjlighet att besvara sådana förfrågningar. Utredningen, som ansluter sig till PU-sakkunnigas mening om behovet för spaningsverksamheten av tillgång till upplysningar om anstaltsvistelser, anser det nödvändigt att en mer omfattande registrering genomföres.

Utredningen föreslår till en början, att anteckning skall ske i det centrala polisregistret om intagning i anstalt av den som skall undergå fängelse — även såsom förvandlingsstraff för böter — ungdomsfängelse, förvaring, internering eller tvångsarbete. Vidare bör anteckning ske om intagning å sinnessjukhus eller sinnessjukavdelning vid fångvården av den som i samband med straffriförklaring jämlikt 5 kap. 5 § strafflagen befunnits vara i behov av vård å sinnessjukhus.

Utredningen har härovan föreslagit registrering av lagöverträdare, beträffande vilka åklagaren beslutat att på grund av psykisk abnormitet åtal ej skall anställas. Såsom tidigare framhållits är det här ofta fråga om personer, som i anledning av brottet intages eller, om de tidigare varit föremål för sinnessjukvård, återintages å sinnessjukhus. Enligt utredningens mening bör dessa fall i registreringshänseende behandlas på samma sätt som de straffriförklarade. Utredningen föreslår därför, att anteckning skall ske i det centrala polisregistret om intagning eller återintagning å sinnessjukhus eller sinnessjukavdelning vid fångvården av den beträffande vilken åtal underlåtits av nu angiven anledning.

Det centrala polisregistret bör även innehålla anteckning om när registrerad person, som är villkorligt frigiven eller utskriven på försök eller på prov, återintages i anstalt.

I likhet med vad som nu sker, bör registret tillföras uppgifter om frigivning, villkorlig eller slutlig, från anstalt av den som undergått fängelse eller tvångsarbete och om utskrivning, på prov eller slutligt, från anstalt av den som undergått ungdomsfängelse, förvaring eller internering. Registreringen föreslås jämväl avse utskrivning, på prov eller slutligt, av dem som vårdats å sinnessjukhus eller sinnessjukavdelning vid fångvården, dock endast såvitt intagningen enligt vad ovan föreslagits skolat registreras.

Genom det nu framlagda förslaget torde i huvudsak polismyndigheternas behov av registerupplysningar för spaningsändamål i fråga om straffades, straffriförklarades m. fl. anstaltsvistelser tillgodoses. Otvivelaktigt skulle det vara värdefullt om intagningar och utskrivningar även från vissa andra anstalter blev registrerade i det centrala polisregistret. Utredningen avser här främst intagning och utskrivning från vårdanstalter för alkoholmissbrukare och från ungdomsvårdsskolor. Emellertid kan upplysningar härom

erhållas från kontrollstyrelsens straffregister respektive från socialstyrelsen. Med hänsyn härtill och till att registret icke bör belastas med fler anteckningar än som oundgängligen erfordras för brottsbekämpandet, har utredningen ansett, att registreringen av intagningar och frigivningar bör begränsas på sätt nyss angivits.

Utvisning, förvisning eller förpassning

I statens utlänningskommissions centrala registraturer intages uppgifter om beslut varigenom utlännningar utvisats, förvisats eller förpassats ur riket med förbud att utan särskilt tillstånd återvända. Vad nu sagts gäller även beslut, som i Danmark, Finland eller Norge meddelats angående utlännningar, som icke är medborgare i något av dessa länder eller i Sverige. Kommissionen utger med ledning av denna registrering förteckning över ifrågasvarande utlännningar. Förteckningarna distribueras till polismyndigheterna i riket. Även vid kriminaltekniska anstalten sker en registrering i huvudsak motsvarande utlänningskommissionens.

Naturligtvis kan det ifrågasättas om det icke är tillräckligt att registrera ifrågasvarande beslut hos statens utlänningskommission. Emellertid synes det ur brottsbekämpande synpunkter angeläget att ifrågasvarande uppgifter icke saknas i det centrala polisiära registret. Utredningen anser sig därför böra föreslå att dessa utlännningar även i fortsättningen registreras vid kriminaltekniska anstalten.

Registrering i specialregister

Av redogörelsen för den nuvarande centrala registreringen vid kriminaltekniska anstalten (s. 151) framgår, att vid sidan om det egentliga centralregistret — namnregistret — föres ett flertal specialregister för spaningsändamål. Denna registrering avser fingeravtryck och fotografier samt uppgifter för identifierings- och spaningsändamål, såsom signalement, särskilda kännetecken, öknamn och tillvägagångssätt vid utförande av brott.

Den specialregistrering, varom nu är fråga, är för den brottsbekämpande verksamheten av största värde. Erfarenheter från utlandet synes närmast tala för att en utbyggnad av denna specialregistrering i vårt land är önskvärd.

Enligt utredningens mening bör specialregistren i fortsättningen anses ingå i det centrala polisregistret och den reglering, som föreslås beträffande detta register, t. ex. beträffande uppgiftslämnande, sekretess m. m. bör gälla även dessa specialregister. Behovet av specialregistrering kan emellertid undergå växlingar tid efter annan. Det synes därför icke lämpligt att författningsmässigt reglera specialregistrens innehåll på sätt som föreslås skola ske beträffande centralregistrets innehåll. Erforderliga föreskrifter om spe-

cialregistreringen bör i stället meddelas av Kungl. Maj:t eller, efter bemyndigande, av kriminaltekniska anstalten.

Registrering av efterspanade personer

Enligt nu gällande ordning antecknas i det centrala polisregistret personer, vilka efterspanas för olika rättsliga åtgärder. Fråga är här i första hand om dem, som är efterlysta såsom misstänkta för brott, dem som rymt från anstalter av olika slag och dem, som av andra orsaker skall omhändertagas. Vidare sker registrering i åtskilliga fall, där personer efterspanas eller eftersökes utan att ett omhändertagande avses. Så är fallet exempelvis beträffande personer, vilka eftersökes för förhör och delgivning av olika slag. Om den registrering, varom här är fråga, har utförlig redogörelse ovan lämnats, till vilken här må hänvisas (s. 139 ff).

Den rapportering av efterspanade personer, som ligger till grund för registreringen, äger rum för att anstalten skall genom Polisunderrättelser eller annan av anstalten utgiven publikation sprida kännedom om efterspaningen främst till polismyndigheterna. Genom ett dylikt kungörelseförfarande åstadkommes en samordning och effektivisering av efterspaningsarbetet. Anledningen till att anstalten intager uppgifter om de efterspanades namn i namnregistret är främst att registret tjänstgör jämväl som diarium för registraturavdelningen.

Enligt nu tillämpade registreringsmetoder vid anstalten får kort å eller anteckningar om efterspanade personer kvarstå i registret även efter det att efterspaningsuppgiften blivit genomförd. En person, som blivit registrerad såsom eftersökt exempelvis för att han icke kunnat delgivas ett straff-föreläggande, förblir sålunda registrerad även efter det att delgivning skett. Den expertis från statens organisationsnämnd, som biträtt utredningen med vissa organisationsundersökningar avseende det centrala polisregistret, har framhållit, att rådande praxis rörande registrering av efterspanade innebär att registret i onödan belastas. Ett mycket stort antal kort i registret avser personer, vilka — utan att ha ådragit sig belastningar som skall registreras — en gång varit efterspanade eller eftersökta för viss rättslig åtgärd. Nämnden har under hand föreslagit att registreringen av efterspanade personer skall ske i ett från namnregistret fristående register eller att i vart fall kort och uppgifter om efterspanade personer skall avskiljas från namnregistret, sedan efterspaningen avslutats.

Såsom ovan framhållits, bör det centrala polisregistrets innehåll bestämmas enbart med hänsyn till brottsbekämpandets behov. Den registrering av efterspanade och eftersökta personer, som nu äger rum i namnregistret, kan i många fall vara av värde också för brottsbekämpandet. Främst gäller detta efterlysningar för brott, efterspaningar för förhör, för straffverkställighet m. m. Rapporteringen till anstalten sker dock, som nyss nämnts,

icke för att en registrering av den enskilde för framtiden skall komma till stånd utan för att anstalten skall lämna biträde med kungörandet för polismyndigheterna av efterspaningen. Självfallet måste det ingå i kriminaltekniska anstaltens uppgifter att i varje läge kunna lämna upplysningar, om vilka personer som efterspanas för rättsliga åtgärder. Denna uppgift kan uppenbarligen lösas utan att efterspanade personer registreras i namnregistret. Utredningen anser i likhet med organisationsnämnden att uppgifter om efterspanade personer icke bör intagas i det centrala polisregistret. Erfoderlig registrering av dessa personer bör i stället anordnas genom ett fristående efterspaningsregister, innehållande de aktuella efterspaningsfallen. Förekommer efterspanad person i namnregistret bör självfallet registraturavdelningen vara oförhindrad att förse hans namnregisterkort med särskild markering eller spärr, som utvisar att han förekommer också i efterspaningsregistret. Sådan markering eller spärr bör emellertid avlägsnas, då efterspaningen icke längre är aktuell.

Utredningen anser sålunda att det föreslagna efterspaningsregistret bör skiljas från det centrala polisregistret och utgöra ett fristående hjälpregister för efterspaningsarbetet. Med denna utgångspunkt har utredningen icke ansett sig böra behandla de spörsmål som har samband med efterspaningsförfarandet. Utredningen vill emellertid i detta sammanhang framhålla, att en allmän översyn rörande förutsättningarna för vidtagande av efterspaning i olika fall och förfarandet härvid synes önskvärd.

Avskiljandet av uppgifter från registret

För närvarande saknas bestämmelser om avskiljande av uppgifter från kriminaltekniska anstaltens register. Denna fråga bör enligt utredningens mening icke lämnas oreglerad. Om avskiljande från registret vid visst slag av registrering, nämligen beträffande uppgifter om misstanke om brott, har ovan lämnats förslag, till vilket här må hänvisas.

I övrigt bör registrerad uppgift om straff eller annan påföljd för brott avskiljas från registret om överrätt genom beslut, som vunnit laga kraft, frikänt den registrerade för den åtalade gärningen eller dömt honom endast till påföljd, som icke skall antecknas i registret. Sådant avskiljande bör vidare ske om överrätt genom beslut, som vunnit laga kraft, upphävt beslut om ådömt tvångsarbete.

Utredningen föreslår vidare, att registeruppgift skall avskiljas, när den registrerade avlidit. Frågan hur uppgift om dödsfall skall bringas till registermyndighetens kännedom har behandlats av kriminalstatistikutredningen i betänkandet Den svenska kriminalstatistiken (SOU 1954:35) och i däröver avgivna remissyttranden. I övrigt bör registeruppgift avskiljas, när åttio år förflutit från den registrerades uppgivna födelseår. Åldersgrän-

sen överensstämmer med vad utredningen föreslår beträffande avskiljande av uppgifter ur straffregistret.

Registreringens tekniska anordnande

Statens organisationsnämnd har, såsom tidigare anmärkts, biträtt utredningen med vissa organisationsundersökningar beträffande kriminaltekniska anstaltens register. I dessa undersökningar har också ingått frågan huruvida en rationalisering av registreringen i något avseende kunde anses påkallad. Organisationsnämnden har emellertid efter verkställd undersökning icke funnit anledning föreslå någon ändring beträffande registreringen tekniska anordnande.

Det nuvarande registersystemet med ett namnregister och ett födelsedagsregister, båda innehållande samtliga vid det centrala polisregistret registrerade personer, bör alltså bibehållas. Frågan i vilken utsträckning anteckningar skall göras i namnregistret bör enligt utredningens mening icke regleras. Det bör stå registermyndigheten fritt att avgöra om inkomna uppgifter skall antecknas direkt å namnregisterkorten eller överföras till särskilda personakter, till vilka korten i så fall skall hänvisa. Det nuvarande systemet, som innebär att s. k. generalakter upplägges endast för personer med allvarligare kriminell belastning, synes i vart fall tillsvidare utgöra en lämplig lösning.

Uppgiftslämnandet till registret

För att det centrala polisregistret skall kunna fylla sin uppgift måste man tillse att de till registret lämnade uppgifterna blir korrekta. Bristfälligheter i uppgiftslämnandet kan försvåra och fördröja brottsspaningsarbetet samt medföra obehag och lidande för enskild person. En reglering av uppgiftslämnandet är därför påkallad.

Enligt den nuvarande ordningen lämnas uppgifter om straff eller annan påföljd för brott till centralregistret av polis- eller åklagarmyndigheterna. Denna ordning innebär enligt utredningens mening viss risk för att fel kan uppkomma vid uppgiftslämnandet. Åklagarna har icke alltid tillgång till eget exemplar av domen, varför uppgiftslämnandet ofta måste grundas å besked som lämnats vid förfrågningar hos domstolens kansli. Härvid kan fel och missuppfattningar lätt uppstå. Viss risk förefinnes även för att rapporteringen glöms bort. Uppenbarligen finnes ett starkt sakligt intresse av att uppgiftslämnandet sker på ett tillförlitligt sätt. Enligt utredningens mening ernås de bästa garantierna för att uppgiftslämnandet blir korrekt om uppgifterna lämnas av den domstol, som meddelat beslutet. Även ur rationaliseringssynpunkt är en sådan lösning att föredraga. Domstol har enligt gällande straffregisterlag att lämna uppgifter om straff och vissa andra på-

följder för brott till straffregistret. Härutinnan föreslår utredningen ingen ändring. Då rapporteringen till straffregistret ifråga om straff och andra påföljder för brott i huvudsak avser samma uppgifter, som skall lämnas även till det centrala polisregistret, måste det innebära en arbetsbesparing om uppgifterna till båda registren lämnas av domstolarna. Samordnas dessa register, är det, såsom kommer att framgå av framställningen i kapitel V nedan, tillräckligt att domstolarna insänder en uppgift.

Har talan fullföljts mot dom som föranlett registrering, bör överrätten lämna besked till registret om utgången i det överklagade målet. Anmälan till registret är även påkallad, om Kungl. Maj:t av nåd efterskänker eller mildrar straff eller annan påföljd, som skall antecknas i registret. Beviljas resning i mål, vari dömts till sådan påföljd, bör besked även lämnas till registret. Uppgiftsskyldigheten beträffande ådömt tvångsarbete samt varning för lösdriveri föreslås åvila den myndighet eller domstol, som meddelat beslutet.

Registreringen av lagöverträdare, beträffande vilka åtal underlåtitis på grund av psykisk abnormitet, måste grundas å uppgifter från åklagarmyndigheterna. Utredningen föreslår att uppgiftsskyldigheten skall åvila den åklagare, som meddelat beslutet i åtalsfrågan.

Rapporteringen på spaningsstadiet av brott och av skäligen misstänkta personer (jfr ovan s. 190 ff) bör åvila den åklagare eller undersökningsledare, som handlagt ärendet. I de fall åtal skett bör uppgift även lämnas om utgången av målet. Uppgiftsskyldigheten åvilar självfallet domstolen, då fråga är om sådan påföljd som enligt ovan angivna regler skall inrapporteras till registret av domstol. Frikännes den tilltalade eller blir påföljden sådan att uppgiftsskyldigheten ej åvilar domstolen, bör åklagaren lämna rapport till registret.

Uppgifter till registret om intagning i och frigivning eller utskrivning från straff- eller tvångsarbetsanstalter bör lämnas av anstaltens styresman. Motsvarande uppgiftsskyldighet i fråga om de vid sinnessjukhus eller sinnessjukavdelning vid fångvården intagna föreslås åvila sjukvårdsläkaren.

Slutligen bör statens utlänningskommission vara uppgiftsskyldig i fråga om sådana utlämningar, som skall registreras på grund av att de utvisats eller förvisats eller förpassats ur riket med förbund att utan särskilt tillstånd återvända.

Uppgiftslämnandet från registret

Uppgiftslämnandet från kriminaltekniska anstaltens register sker, såsom ovan nämnts, för närvarande i huvudsak på två sätt, nämligen dels genom tryckta publikationer eller cirkulärmeddelanden och dels genom meddelanden, som skriftligen, muntligen eller per telex lämnas i anledning av direkt förfrågan till registret. I det följande upptager utredningen först frågan

huruvida utsändandet av registerupplysningar genom tryckta publikationer (PU II) eller cirkulärmeddelanden skall bibehållas. I ett senare avsnitt behandlas det uppgiftslämnande, som sker på annat sätt än genom tryckta publikationer.

Skall utsändandet av uppgifter genom Polisunderrättelser (PU II) avskaffas och ersättas med ett frågesystem?

För innehållet och distribueringen av publikationen Polisunderrättelser (PU II) har tidigare redogjorts (s. 163 o. f.). Härom må sammanfattningsvis följande anmärkas: PU II utsändes numera endast till polis- och åklagarmyndigheterna, länsstyrelserna, försvarsstaben, statens utlänningskommision samt vissa centrala polisorgan i de nordiska länderna. Sammanlagda antalet mottagare är cirka 480. Medelupplagan är omkring 600 exemplar. Under 1959 utgavs 243 nummer av publikationen omfattande sammanlagt 1.944 sidor.

PU II innehåller notiser om personer, vilka

1. blivit dömda till straffarbete eller fängelse — även förvandlingsfängelse —,
2. erhållit villkorlig dom,
3. blivit dömda till ungdomsfängelse,
4. blivit dömda till förvaring eller internering i säkerhetsanstalt,
5. blivit av domstol straffriförklarade,
6. erhållit varning enligt lösdruvarlagen eller dömts till tvångsarbete,
7. frigivits eller utskrivits från straff- och tvångsarbetsanstalter, eller
8. utvisats, förvisats eller förpassats från riket.

Till Polisunderrättelser utgives register, varigenom det är möjligt att snabbt finna i publikationen förekommande anteckningar rörande viss person.

Som regel förs av polismyndigheterna lokala register över personer, beträffande vilka myndigheten haft anledning företaga utredning. Dessa register är av olika art och till omfattning och innehåll skiftande. Gemensamt för dem är dock, att registren som regel avser i huvudsak endast personer, som omfattas av myndighetens egna ärenden. Till denna lokala registrering utgör därför uppgifterna i PU II ett viktigt komplement. Genom tillgång till dessa uppgifter har polismyndigheterna möjlighet att konstatera i vad mån en person varit föremål för vissa rättsvårdande åtgärder i andra distrikt.

PU II användes, såvitt avser polis- och åklagarmyndigheterna, i huvudsak för följande ändamål:

1. brottsbekämpandet;
2. handläggningen av ärenden angående barnavård, nykterhetsvård, sinnessjukvård och lösdruvarbehandling; samt
3. kontrollen av allmän ordning och säkerhet.

Användningen för brottsbekämpandet avser såväl polisens förebyggande som brottsspanande verksamhet. Till detta användningsområde hänföres här även åklagarnas utnyttjande av publikationen. För åklagarverksamheten användes PU II främst vid beslut om användning av tvångsmedel, vid beslut huruvida åtal skall anställas eller icke samt vid beslut angående tillämpning av åtalseftergift.

Till kontroll av allmän ordning och säkerhet har här hänförts alla de situationer, då polismyndighet har att företaga undersökning av enskildas vandel. Till detta användningsområde hör följaktligen anställnings- och antagningsprövning (exempelvis polisaspiranter, ordningsvakter, vaktmän), vandelsprövning vid meddelande av tillstånd för viss verksamhet, visst innehav m. m. (exempelvis skrothandelstillstånd, innehav av vapen och ammunition), passgivning och intygsgivning (strafflöshetsintyg, laglydnadsbetyg, lämplighetsintyg). Se härom närmare den redogörelse, som lämnats för användningen av de lokala registren (s. 41).

Utredningen har infordrat vissa statistiska uppgifter dels från de större städer som har poliskammare och dels från ett landsfiskalsdistrikt i varje län angående den omfattning, i vilken PU II användes av polis- och åklagarmyndigheterna. Med ledning av dessa uppgifter har en grov uppskattning gjorts av antalet slagningar i publikationen. Antalet slagningar har beräknats till omkring 450.000 årligen eller 1.500 per arbetsdag. På grundval av de inhämtade uppgifterna har det antagits, att registerundersökningarna avser till 30 % den brottsbekämpande verksamheten, till 10 % handläggningen av ärenden enligt socialvårdslagstiftningen och till 60 % vandelsundersökningar vid utövande av kontroll över allmän ordning och säkerhet. Det må emellertid framhållas att utgångsmaterialet är så pass bristfälligt, att de nu gjorda uppskattningarna måste betraktas som synnerligen osäkra.

Den mycket omfattande användningen av PU II för vandelsundersökningar hänför sig främst till det förhållandet, att slagning i publikationen alltid sker i anledning av ansökningar om pass och vid utfärdandet av lämplighetsintyg för körkort och trafik kort. Antalet passansökningar uppgår numera årligen till omkring 170.000. Ansökningar om lämplighetsintyg för körkort och trafik kort uppgår till minst 200.000 årligen.

Uppgiftslämnandet om brottslingar i PU tillkom ursprungligen för att tillgodose polisens möjligheter att erhålla kännedom om och hålla uppsikt över det svåraste brottslingsklientelet och lösdrivarna. Efterhand har uppgiftslämnandet emellertid utvidgats till att avse även personer som gjort sig skyldiga till mindre allvarlig kriminalitet. Orsaken härtill synes främst ha varit att man velat tillgodose polisens arbete med vandelsundersökningar i olika slags ärenden. Publiceringen av villkorliga domar och uppgifter om villkorlig frigivning torde sålunda ha genomförts huvudsakligen för att tjäna passgivningens intresse.

I olika sammanhang har diskuterats möjligheten att begränsa området för publiceringen i PU II.

Därvid har bland annat föreslagits, att publiceringen av villkorliga domar och villkorliga frigivningar skulle slopas. Häremot kan till en början invändas, att vandelsundersökningarna i tillstånds- och licensärenden m. m. härigenom skulle avsevärt försvåras. På senare tid har ytterligare ett argument tillkommit mot inskränkning av uppgiftslämmandet i denna del. Enighet råder om att polisarbetet numera alltmer bör inriktas på förebyggande verksamhet. Uppgifter ingående i s. k. socialpolisverksamhet har genom centrala direktiv ålagts polisen. För att kunna effektivt bedriva dylik verksamhet måste polisen snabbt kunna erhålla registerupplysningar om vissa personers belastningar i kriminellt och socialt hänseende samt om möjligt besked om deras aktuella status. Socialpolisverksamheten tager kanske sikte främst på unga lagöverträdare samt på villkorligt dömda och villkorligt frigivna personer. Svårigheter förefinnes som regel icke att vid denna verksamhet erhålla upplysningar om det stationära klientelet. Härom lämnar det lokala polisregistret som regel besked. Om sådana villkorligt dömda och frigivna däremot, vilka icke är stationära, måste upplysningar införskaffas från centralt håll. Det har hävdats att arbetet ute på fältet skulle avsevärt försvåras om upplysningar av denna art i varje särskilt fall måste inhämtas genom förfrågningar till det centrala registret i Stockholm. Betydande fördelar anses ligga däri att polismännen på ort och ställe har möjlighet att — som i dagens läge — göra registerundersökningar genom direkt slagning i PU II.

Det har vidare ifrågasatts om icke publiceringen av rattfylleridomar och uppgifter om avtjänande av straff för sådant brott borde kunna slopas. Dessa uppgifter har ansetts vara av mindre intresse för den brottsbekämpande verksamheten. Häremot har emellertid invänts, att ifrågavarande uppgifter är av stor betydelse för vandelsundersökningar i olika slags ärenden. Upphör publiceringen måste polisen i stället göra förfrågan hos det centrala registret eller också begära utdrag av kontrollstyrelsens straffregister.

Slutligen har ifrågasatts, om icke vandelsundersökningarna i åtskilliga ärenden kunde inskränkas till att avse enbart de lokala registren. Därvid har framhållits, att så länge PU II finnes tillgängligt hos polismyndigheterna, det är naturligt att denna källa utnyttjas för vandelsundersökningarna. Om PU II avskaffades, behövde detta dock icke nödvändigtvis leda till att polismyndigheterna i varje ärende gjorde förfrågan hos det centrala registret. Förfrågan skulle endast behöva göras, då särskilda skäl föranledde därtill. Ett dylikt system har ansetts med fördel kunna användas framför allt i passärenden och ärenden angående lämplighetsintyg för körkort och trafik kort. Härigenom skulle, vid ett slopande av PU II, förfrågningar

till ett antal av närmare 400.000 årligen kunna undvikas. Till denna fråga återkommer utredningen.

Utredningen övergår nu till frågan om möjligheten att helt avskaffa PU II.

PU-sakkunniga föreslog såsom ovan nämnts i sina 1952 och 1954 framlagda betänkanden, att publicerandet i PU av uppgifter motsvarande innehållet i PU II skulle slopas. Polis- och åklagarmyndigheternas behov av registerupplysningar borde i stället tillgodoses på det sättet, att den centrala registraturen vid förfrågan i varje särskilt fall per telex, telefon eller skriftligen lämnade uppgift om vad registret innehåller rörande den efterfrågade. De sakkunniga betonade härvid att en ovillkorlig förutsättning för en övergång till det föreslagna systemet vore, att polismyndigheterna erhöles tekniska möjligheter att snabbt inhämta upplysningar från det centrala registret. Ett teleprinternät borde därför utbyggas i riket för polisens behov. Nätet borde omfatta 54 apparater, varav fem vid det centrala registret. De sakkunniga beräknade, att antalet förfrågningar per dygn över teleprinter skulle komma att uppgå till cirka 500. Beträffande det svåraste brottslingsklientelet — »yrkes- och vaneförbrytare, som begår brott även utom hemorten» — borde enligt förslaget det centrala registret till polismyndigheterna utsända cirkulärmeddelanden innehållande uppgifter om namn, signalement och tillvägagångssätt vid förövande av brott. Ett visst men starkt begränsat kungörelseförfarande ansågs alltså även i framtiden böra bibehållas.

PU-sakkunnigas förslag mötte, i den del varom här är fråga, i remissyttrandena kritik särskilt från polischefs- och åklagarhåll. Det föreslagna systemet ansågs medföra avsevärd omgång och tidsutdräkt vid upplysningars inhämtande och därigenom minskad effektivitet i arbetet. Det gjordes också gällande att omläggningen skulle medföra ökade kostnader. Flera remissorgan, även de vilka i och för sig hade en positiv inställning till förslaget om slopandet av PU II, uttalade tveksamhet, huruvida de förbindelse-tekniska resurserna, även vid den föreslagna utbyggnaden av teleprinter-nätet, skulle bli tillräckliga. Det av de sakkunniga uppskattade antalet förfrågningar till centralregistret vid ett genomförande av förslaget — cirka 500 per dygn — ansågs i några yttranden alltför lågt. Flera polismyndigheter hänvisade i detta sammanhang till den omfattande användningen av PU II för vandelsundersökningar i tillstånds-, pass-, intygs-, auktorisations- och anställningsärenden.

Rörande de tekniska möjligheterna att i dagens läge ersätta kungörandet i PU II med direkta förfrågningar per telefon eller telex, må följande anmärkas.

Det polisiära telexnätet i riket är under successiv utbyggnad. Vid årsskiftet 1959/60 fanns i Stockholm anläggningar vid kriminaltekniska anstalten (tre anläggningar), statspolisen och den kommunala polisen. I lan-

det i övrigt fanns anläggningar å 32 orter. I varje län finnes nu minst en anläggning. Ytterligare fem anläggningar (Strömstad, Vänersborg, Mariestad, Västervik och Nynäshamn) blir inom kort färdigställda. För budgetåret 1960/61 har anslag beviljats för en utbyggnad med ytterligare 10 anläggningar. Utbyggnaden kan förväntas i fortsättningen komma att ske med 10 anläggningar årligen. — Kriminaltekniska anstalten saknar egen telefonväxel. Anstaltens telefoner är anslutna till polisverkets i Stockholm telefonväxel. Därutöver finnes ett mindre antal direkttelefoner.

Redan nu upprätthålles för besvarande av telefon- och telexförfrågningar viss jourtjänst vid anstaltens register. Efter tjänstetidens slut klockan 16.30 tjänstgör sålunda en assistent fram till klockan 23.30. I särskilda situationer förekommer det att en kvinnlig befattningshavare beordras till s. k. reservjour i hemmet för att hon snabbt skall kunna inkallas till tjänstgöring. Tilläggas bör att kriminalpolisen i Stockholm har möjlighet att dygnet runt få tillträde till anstaltens register för eventuella undersökningar.

För ställningstagande till frågan, om ett utspridande av kriminalitetsupplysningar genom PU II skall bibehållas, synes böra beaktas dels de principiella synpunkterna, dels möjligheterna att praktiskt genomföra en omläggning till ett frågesystem dels ock kostnadssynpunkterna.

Vad först beträffar den principiella frågan om ett utspridande av kriminalitetsupplysningar genom PU II bör bibehållas, har mot det nuvarande systemet till en början åberopats det stötande och motsägelsefulla i att medan stränga sekretessregler gäller för straffregistret, PU II sprides i stor upplaga till polismyndigheterna samt där bildar ett register, vilket är tillgängligt för åtskilliga befattningshavare. Det har också gjorts gällande, att det kunde befaras att registret missbrukades genom att upplysningar ur detsamma lämnades till obehöriga. Mot vad sålunda anförts kan enligt utredningens mening invändas, att olägenheterna med det nuvarande systemet torde vara mer principiella än faktiska. Även om det kan anses diskutabelt om och i vilken utsträckning PU II nu är underkastade sekretesskydd, behandlas publikationen dock, enligt vad utredningen inhämtat, allmänt såsom en hemlig handling. Mot förvaringen av publikationen och dess register torde numera icke kunna riktas anmärkning. Något fall av missbruk av registret har icke kommit till utredningens kännedom.

PU II användes av polismyndigheterna i huvudsak för att komplettera de upplysningar, som inhämtas från myndighetens eget lokala register. Det synes utredningen som om de ovan påtalade olägenheterna med avseende å PU II också kan med ännu större rätt åberopas mot den lokala kriminalitetsregistreringen. Men denna registrering kan, såsom utredningen tidigare framhållit, icke avskaffas. En väsentlig del av kritiken mot PU II torde för övrigt ha sin grund i de vandelsintyg, som utfärdas till enskilda och som grundas på uppgifter från lokala polisregister och PU II. Enligt utredningens förslag kommer emellertid användningen av vandelsintyg i huvud-

sak att upphöra. Slutligen bör beaktas, att utredningen i avsikt att förebygga riskerna för att uppgifter från lokala polisregister och PU II skall komma till obehörigas kännedom föreslår uttryckliga sekretessföreskrifter.

Vad nu anförts i den principiella frågan om bibehållandet av uppgiftslämnandet genom PU II kan enligt utredningens mening väl anses utvisa, att det vore önskvärt att publikationen avskaffades. Utredningen kan emellertid knappast finna att ett avskaffande av PU II av principiella skäl ter sig som oundgängligen påkallat.

Vad därefter angår de praktiska möjligheterna att avskaffa PU II, så är det uppenbart, att ett avskaffande av publiceringsmetoden leder till att polis- och åklagarmyndigheter vid varje tillfälle, då upplysningar erfordras från det centrala polisregistret, måste rikta en förfrågan till registret. I åtskilliga fall är ärendet icke mer brådskande än att upplysningar kan inhämtas per brev men oftast erfordras omgående besked och man är då hänvisad till att använda telefon eller telex. Då det polisiära telexnätet, som ovan nämnts, icke är slutligt utbyggt i det att huvudparten av landets polis chefsdistrikt alltjämt saknar telex måste ett mycket stort antal förfrågningar komma att ske per telefon.

Av statens organisationsnämnd företagna undersökningar har visat, att svårigheter icke föreligger för centralregistrets personal att snabbt lämna svar å förfrågningar per telex eller telefon, icke ens om en teknisk samordning av det centrala polisregistret och allmänna straffregistret genomföres. Tilläggas bör, att organisationsnämnden vid dessa sina undersökningar räknat med en frågefrekvens av maximalt 1.500 förfrågningar per dygn.

Även om det sålunda är tekniskt möjligt att övergå till ett frågesystem, kan det enligt utredningens mening svårligen bestridas att det innebär en viss omgång för polisen att behöva göra förfrågningar i varje särskilt fall till det centrala registret i Stockholm i stället för att på arbetsplatsen göra slagningar i PU II och dess register. För socialpolisverksamheten torde olägenheterna av frågesystemet vara särskilt framträdande. Utredningen hänvisar här till vad ovan anförts om behovet av snabba registerupplysningar för denna verksamhet. Det torde icke kunna bestridas att avskaffande av PU II och en övergång till ett frågesystem kommer att medföra viss omgång och tidsutdräkt och därmed minskad effektivitet av polisverksamheten.

Vad slutligen gäller kostnadssynpunkterna har statens organisationsnämnd på utredningens begäran gjort en beräkning av de ekonomiska konsekvenserna av ett slopande av PU II. Vid beräkningarna har man utgått ifrån en ökning av inkommande registeruppgifter från 50 per dag i nuläget till 100 per dag vid ett genomförande av utredningens förslag. Nämnden har nämligen ansett att utredningens reglering av den centrala registreringen måste antagas leda till en kraftig ökning av uppgiftslämnan-

det till centralregistret. Antalet förfrågningar vid ett slopande av PU II har antagits uppgå till 1500 om dagen.

Enligt nämndens beräkningar grundade på kostnadsläget 1958 skulle ett nedläggande av PU II föranleda följande besparingar och därav föranledda kostnadsminskningar:

1. Arbete med publicering:
6 min/namn \times 100 \times 300 dagar = 1750 tim. = 1,7 biträden.
2. Arbete med månads- och femårsregister = 1 biträde.
3. Arbete med distribution:
2 tjm 2 dagar/vecka (nuläge) \times 2 = 0,9 biträde.
4. Kostnader för publicering:
Nuläge 45.000:—, vid 100/dag säg 70.000:—/år.
5. PU II-slagning vid lokaldistrikt bortfaller.

Sammanfattning: 4,5 biträden à 10.000 kronor = 45.000 kronor utgår. Läggas därtill publiceringskostnaden — 70.000 kronor — uppgår den årliga minskningen av kostnaderna till *sammanlagt 115.000 kr.*

Från nyss angivna utgångspunkt med 100 inkommande registeruppgifter och 1.500 förfrågningar per dag medför ett frågesystem följande arbete och kostnader.

1. Direkta förfrågningar cirka 1500/dag:
 - a) Telex (1000 namn):
mottagning av förfrågningar: 40 stationer 5 gånger dagligen (varje förfrågan avser 5 namn) = 200 tillf/dag à 3 min. = 600 min/dag.
sändning till den som begärt upplysningar: Till 40 stationer 2 ggr/dag = 80 tillf/dag à 5 min. = 400 min./dag.
 - b) Telefon (400 namn):
100 ink. samtal/dag à 4 namn o. 4 min. = 400 min./dag.
 - c) Brev (100 namn):
50 brev dagligen med beräknad förfrågan i varje brev av 2 namn \times 5 min. = 250 min./dag.
 - d) Slagning (1.500 namn/dag):
1.500 \times 0,3 min. (namnreg.) + 1.425 \times 0,2 (födelsereg.) = 735 min./dag.
 - e) Formulering av 75 notisuppgifter till PU/dag à 3 min. = 225 min./dag (kanslibitråde).
 - f) Granskning av 75 notisuppgifter till PU/dag à 1 min. = 75 min./dag (assistent).
 - g) Registrering av inkommande och avgående meddelanden erfordras men kan ej beräknas, då metodik för registrering ej föreligger.

Summa personalbehov under 1 inklusive 25 % spiltid = 9,6 biträden.

2. Telexkostnader:
 - a) skrivningskostnader 80/dag \times 300 \times 1:65 = 39.600/år.
 - b) abonn.-kostnader 600 + 400 min./dag = 450 min./arbetsdag = 2,3 apparater (d.v.s. ökning med 1) = 2.160:—/år.
3. Vid polisdistrikten tillkommer tid för avsändning och mottagning av telex-, telefon- eller brevförfrågningar.

Organisationsnämndens undersökningar visar sålunda att vid ett genomförande av frågesystemet med ovan angiven frågefrekvens personalbehovet

ökas med 9,6 biträden à 10.000 kronor = 96.000 kronor. Läggas därtill telexkostnaderna = 41.760 kronor, blir summan årliga kostnader 143.760 kronor.

En övergång till frågesystemet med en frågefrekvens av 1.500 fall per dygn skulle enligt nämndens beräkningar sålunda ställa sig cirka 28.000 kronor (143.760—115.000) dyrare än bibehållandet av publiceringsmetoden. Vid en frågefrekvens av 1.200 fall per dygn beräknas kostnaderna för de båda systemen bli lika. Nedbringas frågefrekvensen till 500 fall per dygn, blir frågesystemet icke mindre än 64.000 kronor billigare per år.

Till den sålunda av organisationsnämnden gjorda beräkningen må knytas följande reflexioner.

Ändamålet med registreringen i det centrala polisregistret är att tillgodose behovet av registerupplysningar för brottsbekämpandet. Några begränsningar i rätten för polisen att inhämta upplysningar för detta ändamål kan icke ifrågakomma.

Möjlighet måste finnas för polisen att utnyttja det centrala polisregistret även för utredningar enligt socialvårdslagstiftningen och för vandelsundersökningar ingående i kontrollen över allmän ordning och säkerhet. Registerundersökningarna särskilt beträffande sistnämnda slag av ärenden synes visserligen i många fall göras alltför omfattande och ingående. Det synes dock icke möjligt att på detta område införa begränsningar ifråga om rätten att utnyttja det centrala polisregistret.

Det kan emellertid ifrågasättas om icke en begränsning av användningen av det centrala registret — nu PU II — för viss kontroll av passökande borde kunna ske. Enligt gällande passkungörelse skall i varje passärende kontrolleras, huruvida sökanden är villkorligt dömd eller villkorligt frigiven och står under tillsyn. Denna kontroll sker med hjälp av PU II. Visar kontrollen att sökanden står under tillsyn, skall yttrande inhämtas från övervakaren i frågan, huruvida denne samtycker till att pass utfärdas för sökanden. Sådant samtycke lämnas så gott som undantagslöst. Såvitt kunnat utrönas fyller ifrågavarande kontroll ingen funktion ur kriminalvårdssynpunkt. Anmärkas bör även, att den som är villkorligt dömd eller villkorligt frigiven och redan innehar pass, är oförhindrad att lämna landet utan att inhämta medgivande från övervakningsorganen. Därest nämnda passhinder slopades, skulle den polisiära undersökningen i passärenden kunna inskränkas till kontroll i Polisunderrättelser I, spärllistan, förteckningen över avflyttningsförbud och det lokala polisregistret. Omkring 170.000 undersökningar i PU II (se s. 59) eller vid en omläggning till frågesystemet lika många förfrågningar till det centrala registret skulle härigenom bortfalla.

Tilläggas bör i detta sammanhang, att genom utredningens förslag om avskaffande av strafflöshets- och laglydnadsintygen ett stort antal registerundersökningar bortfaller. Dessa torde med utgångspunkt från den från

Stockholm kända uppgiftssiffran kunna uppskattas till omkring 25.000 årligen i hela riket.

De härovan angivna åtgärderna skulle komma att medföra en minskning av antalet förfrågningar till det centrala polisregistret. Det finns vidare anledning antaga, att ett slopande av PU II skulle leda till att polisen i viss utsträckning kommer att underlåta att göra förfrågningar till centralregistret i fall där nu slagning i PU II sker. Å andra sidan måste beaktas, att behovet för polis- och åklagarmyndigheter av registerupplysningar kan komma att öka till följd av den stigande kriminaliteten och befolkningsökningen. Utredningen finner det därför vanskligt att vid ett slopande av PU II räkna med en frågefrekvens understigande 1.500 förfrågningar till centralregistret per dygn.

Därest man utgår från nämnda frågefrekvens, har man enligt organisationsnämndens beräkningar att räkna med att frågemetoden ställer sig cirka 28.000 kronor dyrare än publiceringsmetoden. Här bör emellertid anmärkas, att organisationsnämnden i sina beräkningar icke beaktat nuvarande kostnader för tryckning av *femårsregister* till Polisunderrättelser. Tryckningskostnaderna uppgår till cirka 45.000 kronor. Fördelas dessa kostnader på ettvart av de fem år registren avser, uppkommer en årlig kostnad på cirka 9.000 kronor. Då en övergång till frågesystem leder till att dessa kostnader utgår, bör de frånräknas förenämnda kostnadssumma å 28.000 kronor. Frågemetoden kommer vid nämnda förhållande att ställa sig endast 19.000 kronor dyrare än publiceringsmetoden.

Nämnden har emellertid å andra sidan icke beaktat vissa kostnader, vilka synes ofrånkomliga vid genomförandet av frågesystemet. Hänsyn har sålunda icke tagits till anordnande av särskild *kvälls- och nattpassning* vid centralregistret. Den kvällstjänst, som för närvarande finnes vid registret, måste uppenbarligen utökas. Stora svårigheter föreligger att nu göra en beräkning av personalbehovet för dylik passning. Chefen för kriminaltekniska anstalten har under hand såsom sin mening framhållit, att registret efter kontorstid torde kunna betjänas av en assistent och 2 biträden. En passning av registret med en personalstyrka av 1 assistent och 1 biträde å kvälls- och nattetid, vilket enligt utredningens uppfattning får antagas utgöra ett minimum, medför i vart fall en personalutökning med åtminstone 1 assistent och 3 biträden. Kostnaderna härför kan beräknas till minst 50.000 kronor årligen.

Vidare synes en omläggning till frågesystemet komma att leda till ett stort antal förfrågningar per telefon. Det kan därför ifrågasättas, om icke anstalten kommer att behöva en egen *telefonväxel*. Telefontrafiken synes icke böra belasta den kommunala polisens i Stockholm växel. För anstaltens behov torde en s. k. linjetagare om 10 apparater och 10 huvudledningar med gemensamt gruppnummer vara tillräcklig. Anskaffningskostnaderna härför utgör cirka 7.600 kronor. Emellertid är det upplyst, att anstalten under

alla förhållanden inom kort måste anskaffa egen telefonväxel. Utredningen anser sig därför i detta sammanhang kunna bortse från denna kostnad.

De årliga telefonkostnaderna för anstalten kommer vid ett genomförande av frågesystemet att ökas. Den årliga kostnadsökningen, som är mycket svår att uppskatta, synes i vart fall böra upptagas till 5.000 kronor.

Ett visst uppgiftslämnande genom tryckta meddelanden från centralregistret till polismyndigheterna beträffande det svåraste brottslingsklientelet synes, såsom PU-sakkunniga uttalat, påkallat även vid ett genomförande av frågesystemet. Vissa trycknings- och distributionskostnader kommer sålunda att kvarstå. Dessa kostnader torde icke behöva uppgå till högre belopp än 5.000 kronor årligen.

I enlighet med vad härovan anförts bör till de tidigare upptagna merkostnaderna vid övergång till frågemetoden — 19.000 kronor — ytterligare läggas cirka 60.000 kronor (50.000 + 5.000 + 5.000) i årliga omkostnader för det centrala polisregistrets skötsel. Merkostnaderna skulle med dessa utgångspunkter uppgå till 79.000 kronor årligen.

För de lokala polisdistriktens vidkommande innebär omläggningen till frågesystem bortfall av allt arbete med slagning i PU II. Å andra sidan tillkommer arbete med avsändning och mottagning av telex-, telefon- och brevmeddelanden. Från organisationsnämndens sida har under hand uttalats, att övergången till frågesystem icke synes behöva medföra ökade personalkostnader för polisdistrikten. Däremot kan en kraftig ökning av telex- och telefonkostnaderna motses. Någon beräkning härav torde icke kunna göras.

Beträffande kostnadsfrågan kan det sålunda konstateras, att en övergång till frågesystem ställer sig avsevärt dyrare än bibehållandet av publiceringsmetoden. Kostnadssynpunkten måste sålunda också anses peka på ett bibehållande av nuvarande system.

Sammanfattningsvis får utredningen uttala, att även om vissa principiella skäl kan anses tala för ett slopande av publiceringen genom PU II av straffdomar, frigivningar m. m., talar effektivitets- och kostnadssynpunkter i motsatt riktning. Vid övervägande av skälen för och emot publiceringens ersättande med ett frågesystem är utredningen närmast benägen att åtminstone i nuvarande läge förorda ett bibehållande av gällande system. Utredningen har därför vid framläggandet av sitt lagförslag i fråga om det centrala polisregistret utgått från att PU II bibehålles.

Vilka myndigheter skall erhålla PU II och vilka uppgifter skall där intagas?

Därest det nuvarande systemet med publicering av tryckta uppgifter bibehålles, är det enligt utredningens mening nödvändigt att reglera dels frågan vilka myndigheter som skall äga rätt att erhålla ifrågavarande tryckta

meddelanden och dels frågan vilka registeruppgifter som på detta sätt skall utspridas.

Det framstår såsom angeläget att kretsen av de myndigheter, som skall erhålla ifrågavarande meddelanden i möjligaste mån inskränkes. Polismyndigheterna i riket, statspolisintendenten och föreståndare för statspolisavdelningar måste självfallet erhålla meddelandena. Det synes vidare nödvändigt att meddelandena utgår till statens utlänningskommission och till poliscentralerna i Danmark, Finland och Norge. Andra myndigheter torde icke ha behov av meddelandena. Vad länsstyrelser ävensom åklagarmyndigheter i städer, där polisväsendet är skilt från åklagarväsendet, beträffar är det uppenbart att behov av upplysningar från meddelandena och registren till dessa föreligger. Dessa myndigheter torde emellertid icke behöva egna exemplar av meddelandena, enär erforderliga registerundersökningar brukar verkställas genom polisens försorg. Försvarsstaben, som nu erhåller PU II, synes i fortsättningen icke heller ha behov av meddelandena.

Vad därefter beträffar frågan, vilka uppgifter, som skall utsändas, är det uppenbart att behovet av registerupplysningar för brottsbekämpandet kan variera tid efter annan. Möjlighet bör därför finnas att alltefter detta behov utöka eller inskränka uppgiftslämnandet på denna väg. Det torde därför vara lämpligast, att det överlämnas till Kungl. Maj:t att bestämma i vilken omfattning uppgifter, som inkommer till registret, skall på detta sätt spridas. Den begränsningen bör dock uppställas, att registeranteckningar om personer, vilka registrerats såsom skäligen misstänkta, icke får medtagas i de tryckta meddelandena. I övrigt bör alltså Kungl. Maj:t äga rätt att medgiva publicering till ovan angivna myndigheter av alla uppgifter i registret.

Beträffande frågan vilka uppgifter, som i dagens läge lämpligen bör publiceras, synes man icke kunna undgå att publicera uppgifter om dem som blivit omedelbart för brott dömda till fängelse, dem som erhållit villkorlig dom och dem som blivit dömda till ungdomsfängelse, förvaring eller internering i säkerhetsanstalt. I fråga om dem, som registrerats i anledning av dom å böter, torde publicering icke vara nödvändig; möjligen bör dock bötesdomar jämlikt 18 kap. 13 § strafflagen publiceras. Någon generell publicering av utländska straffdomar kan icke anses påkallad. Det torde böra föreskrivas att kriminaltekniska anstalten från fall till fall får avgöra, om behov av publicering föreligger.

De tryckta meddelandena bör vidare avse straffrifyrklaringar jämlikt 5 kap. 5 § strafflagen. Likaså bör publicering ske av lagöverträdare, som befunnits övertygade om brott men på grund av psykisk abnormitet ej ställts under åtal.

Registrets anteckningar om åtgärder jämlikt lagstiftningen om lösdrivares behandling måste självfallet publiceras. Uppgift om utländska medborgare, som icke har rätt att vistas i riket (jfr ovan s. 194 ff), synes även böra medtagas i publikationen.

En publicering av samtliga registrerade uppgifter om intagningar i och utskrivningar från vissa anstalter skulle uppenbarligen bli mycket arbetskrävande. Utredningen har därför övervägt i vad mån publicerandet ifråga om dessa uppgifter kan begränsas.

Enligt utredningens mening har man att välja mellan en publicering av samtliga dessa uppgifter och en publicering begränsad till i huvudsak det grova brottslingsklientelet. Väljer man den förstnämnda metoden, undviker man åtskilliga förfrågningar till det centrala polisregistret. Alla uppgifter blir då tillgängliga hos de lokala polismyndigheterna. En sådan ordning kan ur polisiär synpunkt vara värdefull. Emellertid måste det ifrågasättas om en så omfattande publicering är av behovet påkallad. Enligt utredningens mening är intresset av ifrågavarande publicering i första hand knutet till de grova brottslingarna. Publiceringen bör därför främst avse dessa brottslingar. Polisen bör erhålla kännedom om när sådana brottslingar intages å anstalt och när de frigives därifrån. I fråga om personer, som blivit dömda för grova brott eller upprepade gånger dömts för brott av viss beskaffenhet, upplägges kriminaltekniska anstalten, som ovan nämnts (s. 148), särskilda generalakter. De personer, för vilka sådana akter upplägges, tillhör enligt utredningens mening den kategori av lagöverträdare, som kräver särskild uppmärksamhet från polisens sida. Utredningen anser, att publiceringen av intagning i och utskrivning från anstalter, när det gäller kategorien grova brottslingar, i huvudsak bör omfatta lagöverträdare, för vilka generalakt upplagts eller upplägges. Publicering bör också ske i fråga om sådana lagöverträdare, som intages å sinnessjukhus eller sinnessjukavdelning vid fångvården, såvida enligt förslaget antekning om dem skett i registret.

Publiceringen synes emellertid knappast kunna begränsas till nu angivna kategorier. För den förebyggande verksamheten och särskilt socialpolisverksamheten behöver polisen tillgång till uppgifter om frigivning eller utskrivning från anstalter av personer, som efter frigivningen eller utskrivningen skall stå under tillsyn. Enligt utredningens mening är det därför påkallat att låta publiceringen avse även dels villkorlig frigivning av dem som undergått fängelse och dels utskrivning på prov av dem som undergått ungdomsfängelse, förvaring eller internering. Däremot synes publicering av slutlig utskrivning icke nödvändig. Uppgift om återintagning i anstalt av nyssnämnda personer bör även offentliggöras. Även intagning i och utskrivning från anstalt av de till tvångsarbete dömda bör publiceras. I övrigt synes publicering av anstaltsvistelser icke behöva ske. Den nu förekommande, omfattande publiceringen av frigivning av personer, som undergått korttidsstraff (exempelvis för rattfylleri), saknar i allmänhet polisiärt intresse och bör alltså bringas att upphöra.

Utredningen vill framhålla vikten av att kungörandet av uppgifter för polismyndigheterna sker med skyndsamhet. När det gäller frigivning eller

utskrivning från anstalter synes det önskvärt, att publicering om möjligt sker redan innan frigivningen eller utskrivningen skett. En sådan ordning kräver, att uppgiftslämnandet från fångvårdsanstalterna till det centrala polisregistret sker snarast möjligt efter det att frigivningen respektive utskrivningen beslutats. De föreskrifter, som erfordras för genomförande av en sådan ordning, bör meddelas i särskild tillämpningskungörelse.

Annat uppgiftslämnande

Uppgiftslämnandet från det centrala polisregistret genom lämnande av utdrag, genom andra skriftliga meddelanden, genom muntliga upplysningar eller per telex eller telefon sker för närvarande i ytterst begränsad omfattning. Endast ett fåtal myndigheter erhåller på begäran sådana upplysningar. Till enskilda lämnas över huvud ej uppgifter.

Rätt att erhålla upplysning ur registret på nyss angivet sätt bör tillkomma justitiekanslern, riksdagens ombudsmän, länsstyrelse, allmän åklagare, polismyndighet, statspolisintendenten, föreståndare för statspolisavdelning och statens utlänningskommission. Andra myndigheter i riket bör enligt utredningens mening icke tillerkännas rätt till upplysningar från registret.

Någon prövning huruvida i det särskilda fallet behov föreligger av begärd upplysning bör icke förekomma. Det synes kunna förutsättas, att ifrågasvarande myndigheter endast begär upplysningar där så är påkallat.

Ett visst uppgiftslämnande till myndigheter i utlandet torde böra medgivas. Upplysningar, som erfordras för utredning i brottmål bör få lämnas till polis- och åklagarmyndigheter i Danmark, Finland, Island och Norge. Även till polis- och åklagarmyndigheter i annan stat och till internationella kriminalpolisorganisationen synes ett visst uppgiftslämnande böra tillåtas. Beträffande detta uppgiftslämnande bör enligt utredningens mening Kungl. Maj:t utfärda bestämmelser. Det bör här anmärkas att utländska myndigheters framställningar regelmässigt avser utdrag av straffregistret och icke upplysningar ur det centrala polisregistret. Till frågan om meddelande av straffregisterutdrag till myndighet i utlandet återkommer utredningen. Polisregistrets uppgiftslämnande till utländsk myndighet synes kunna begränsas till uppgifter för identifieringsändamål och till uppgifter om internationella förbrytare samt till vad som i övrigt kan följa av Sveriges anslutning till internationella kriminalpolisorganisationen.

Enligt utredningens mening bör uppgiftslämnande i andra fall än ovan angivits förekomma endast där Kungl. Maj:t meddelat särskilt tillstånd därtill. Härigenom tillgodoses de berättigade behov av registerupplysningar som i särskilda fall kan föreligga för myndighet, som eljest icke äger få upplysningar från registret och för enskild.

Den lagtekniska regleringen

Den reglering av registreringen i det centrala polisregistret, som föreslås av utredningen, bör i likhet med vad som gäller för allmänna straffregistret ske genom lag. Utredningen har sålunda utarbetat ett förslag till lag om centralt polisregister.

Lagen inledes med en bestämmelse om att vid statens kriminaltekniska anstalt skall till ledning för polis- och åklagarmyndigheternas verksamhet till förekommande och beivrande av brott finnas ett centralt polisregister innehållande de uppgifter, som i lagen stadgas (1 §). I 2—10 §§ har intagits bestämmelser om registrets innehåll och om avskiljande av registeruppgifter. Om uppgiftslämnandet till registret handlar 11—16 §§. Sistnämnda bestämmelser avses bli kompletterade med detaljföreskrifter om uppgiftslämnandet i särskild tillämpningskungörelse. I ett följande avsnitt, 17—20 §§, regleras uppgiftslämnandet från registret. I 21 § har intagits en bestämmelse om att registret och därtill hörande handlingar skall hållas under sådan vård, att de icke blir tillgängliga för obehöriga. Om tillämpningsföreskrifter handlar slutligen 22 §.

I den föreslagna lagen om centralt polisregister behandlas icke frågan om sekretess beträffande det centrala polisregistret, d.v.s. i fråga om de uppgifter och anteckningar, som tillhör registret. I likhet med vad som gäller för straffregistret och vad som föreslås beträffande de lokala polisregistren bör förbud uppställas för själva registrets tillhandahållande. I 11 § sekretesslagen bör därför intagas föreskrift om att uppgifter och anteckningar, som tillhör det centrala polisregistret, ej får utlämnas i annat fall eller annan ordning än i lagen om centrala polisregistret sägs. Förslag till ändrad lydelse av nämnda paragraf har utarbetats av utredningen.

Frågan om samordning med andra register

PU-sakkunniga föreslog, som tidigare anmärkts, en sammanslagning av allmänna straffregistret med det centrala polisregistret. Denna fråga behandlas av utredningen i kap. V nedan.

I PU-sakkunnigas förslag förordades vidare främst ur rationaliserings-synpunkter även en sammanslagning av kontrollstyrelsens straffregister med det centrala polisregistret. Flertalet remissmyndigheter avstyrkte förslaget i denna del. Bärande skäl ansågs icke ha förebragts för en sammanslagning.

Utredningen, som i detta betänkande icke behandlar frågan om registreringen i kontrollstyrelsens straffregister, anser att verksamheten vid det centrala polisregistret i huvudsak bör inriktas på den egentliga kriminaliteten. En överflyttning av kontrollstyrelsens straffregister till kriminaltekniska anstalten för en sammanslagning eller teknisk samordning med polisregistret skulle enligt utredningens mening medföra en betydande ar-

betsbelastning för polisregistret till förfång för registrets huvuduppgift. Ett sammanförande av registren synes också kunna leda till minskad säkerhet i registreringen. Utredningen kan alltså icke ansluta sig till förslaget om sammanslagning eller samordning av dessa två register.

KAPITEL III

Allmänna straffregistret

Gällande rätt

Ett allmänt straffregister inrättades i riket från och med år 1901. Det har alltsedan år 1915 förts hos fångvårdsstyrelsen. Icke sällan benämnes registret »det hos fångvårdsstyrelsen förda straffregistret». Ändamålet med straffregistreringen är främst att tillgodose straffrättskipningsorganens behov av upplysningar om tilltalad persons tidigare kriminella belastning till ledning för det straffrättsliga avgörandet angående denne.

Bestämmelser rörande allmänna straffregistret finnes i lagen den 17 oktober 1900 om straffregister och Kungl. kungörelsen den 26 november 1914 om uppgifter till straffregistret och om registrets förande.

Förutsättningarna för att en person skall registreras i allmänna straffregistret anges i 1 § ovannämnda lag. Registret skall enligt lagrummet innehålla uppgifter angående dem som av domstol eller myndighet i riket

1. blivit dömda till dödsstraff, straffarbete eller fängelse eller med tillämpning av 12, 20, 21, 22 eller 23 kap. strafflagen till dagsböter ej under sextio eller med tillämpning av 5 kap. 2 § strafflagen till böter för brott, varå enligt lag kan följa straffarbete, eller med tillämpning av 6 § samma kapitel till böter eller
2. erhållit villkorlig dom, eller
3. blivit dömda till ungdomsfängelse eller tvångsuppfostran, eller
4. blivit dömda till förvaring eller internering i säkerhetsanstalt, eller
5. förklarats vara övertygade om någon med straff belagd gärning men i anseende till sinnessjukdom ej kunnat till ansvar fällas, eller
6. blivit dömda till tvångsarbete.

Dessutom skall enligt 5 § sista stycket lämnas uppgift om den som under vistelse å fångvårdsanstalt av anstaltens läkare funnits lida av sinnessjukdom, sinnesslöhet eller annan rubbning av själsverksamheten. Övriga uppgifter, som skall införas i registret avser ändringar i de förhållanden, som registrerats enligt 1 § eller uppgifter rörande verkställigheten.

Straffuppgift skall enligt 7 § lagen om straffregister avskiljas ur registret, dels om högre rätt frikänt den registrerade, befriat honom från tvångsarbete eller ådömt annat icke villkorligt ansvar än i 1 § sägs, dels om den registrerade avlidit och dels om 90 år förflutit från hans uppgivna födelseår.

Ordningen för lämnande av uppgifter ur registret är noggrant reglerad. Enligt 8 § 1 mom. skall fullständigt utdrag av registret meddelas då framställning därom göres av domstol, länsstyrelse eller allmän åklagare eller

av annan myndighet, vilken enligt lag äger förordna om häktning, eller av interneringsnämnden eller statens kriminaltekniska anstalt, eller då sådan framställning göres av justitiekanslern eller någon av riksdagens ombudsmän. Till annan myndighet skall fullständigt registerutdrag lämnas, där Kungl. Maj:t för särskilt fall givit tillstånd därtill. I 2 mom. av 8 § stadgas, att utdrag av registret, innehållande bevis därom att viss person ej förekommer i straffregistret, såvitt angår annat förhållande än dom å böter eller villkorlig dom å förvandlingsstraff för böter, må på begäran av denne meddelas, där han med intyg av länsstyrelse, underrätt, häradshövding, borgmästare, svensk beskickning eller svenskt konsulat styrker, att hans rätt kan vara beroende av sådant bevis. Styrker enskild att hans rätt är beroende på annan upplysning ur registret än som avses i 2 mom. må Kungl. Maj:t eller efter Kungl. Maj:ts bemyndigande fångvårdsstyrelsen medgiva att fullständigt registerutdrag lämnas honom. Enligt 3 mom. skall till statistiska centralbyrån meddelas för den officiella statistiken erforderliga utdrag av straffregistret. I sådant utdrag må icke upplysning meddelas om namnen på dem som uppgifterna avser. Även till utländsk myndighet kan under vissa i 9 § angivna förutsättningar lämnas utdrag av straffregistret.

I 9 § ovannämnda kungörelse föreskrives, att registerakter och registerblad ävensom övriga till straffregistret hörande handlingar skall hållas under sådan vård, att obehörigt tillträde till dem förebygges. Uppgifter och anteckningar, som tillhör straffregistret, må enligt 11 § första stycket lagen den 28 maj 1937 om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar ej utlämnas i annat fall eller i annan ordning än i lagen om straffregister sägs.

Straffregister i utlandet

Den registrering, som utomlands förekommer av personer, som ådömts straff eller annan påföljd för brott, är i några länder lokalt anordnad. I regel sker registreringen centralt. Mellanformer förekommer någon gång.

Vid lokal straffregistrering föres straffregister av domstol eller annan rättsvårdande myndighet å den dömdes födelseort. Registrering enligt denna metod förekommer bland annat i Danmark och i Frankrike. Centrala straffregister omhänderhas som regel av vederbörande justitieministerium, av central fångvårdsmyndighet eller av den centrala polisinstansen i landet. I flera länder är den centrala straffregistreringen och den centrala polisregistreringen samordnad.

Straffregistreringen i utlandet är i allmänhet begränsad till straff eller andra påföljder för brott, som ådömts jämlikt den egentliga strafflagstiftningen. Överträdelser av specialstraffrättsliga bestämmelser registreras, i den mån påföljden icke blivit frihetsstraff eller särskilt strängt bötesstraff, normalt icke i straffregistret.

Regleringen av straffregistreringen har i utlandet i allmänhet skett genom lagstiftning. Särskild vikt har man därvid lagt vid regleringen av uppgiftslämnandet från registret och sekretessen för anteckningarna i registren. Registreringen sker, som tidigare anmärkts, i straffrättsskipningens intresse. I de flesta länder är användningen av straffregistret dock icke begränsad till straffrättsskipningen. Man har sålunda funnit det nödvändigt att tillåta användning av straffregistret även för andra ändamål. För kontroll av allmän ordning och säkerhet, för anställningsprövning, för vandelsundersökningar i sociala ärenden m. m. erhåller offentliga myndigheter i stor utsträckning utdrag av straffregister. Den enskilde har som regel rätt — stundom generellt, stundom efter särskild prövning — att erhålla utdrag av straffregister beträffande sig själv.

I vissa utländska lagstiftningar angående straffregistrering finnes bestämmelser om att anteckningar i straffregister sedan viss tid förflutit från brottet, domen eller från utståndet straff icke skall upptagas i utdrag av registret. Oftast sker dylikt uteslutande av uppgifter — s. k. rehabilitering — automatiskt. I några länder kräves emellertid härför ett ansökningsförfarande och beslut av domstol eller annan rättsvårdande myndighet. Rehabiliteringssystemet innebär, att de belastande verkningarna som ett straff medför för den straffade bringas att upphöra. Största betydelsen har därför detta system i länder där dom för brott av viss svårighetsgrad medför förlust i större eller mindre utsträckning av medborgerliga rättigheter.

Kritik och tidigare reformförslag

Vid 1948 års riksdag avgavs, såsom tidigare nämnts, två likalydande *motioner*, nr 3 i första kammaren av herr Schlyter och nr 13 i andra kammaren av herr Hedlund i Östersund, vari yrkades att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en allsidig utredning om erforderliga lagändringar till individens skydd mot ett överdrivet registreringsväsende rörande brott och föreseelser. Motionärerna ifrågasatte, vad avser registreringen i straffregistret, inskränkningar av registreringen såvitt angick ungdom och över huvud taget villkorligt dömda samt begränsning av den tidrymd, varunder uppgifter från straffregistret skall upptagas å utdrag därav.

I anledning av ifrågavarande motioner lät första lagutskottet inhämta yttrande från ett flertal myndigheter. Av intresse i detta sammanhang är yttrandena från strafflagberedningen och fångvårdsstyrelsen.

Strafflagberedningen fann påkallat att undersöka, om icke anteckningarna i straffregistret i många fall kunde utgå betydligt tidigare än nu är stadgat, därvid beredningen erinrade om att för många själva vetskapen om att vara intagen i ett straffregister innebure ett lidande. *Fångvårdsstyrelsen* framhöll, att då den dömdes förekomst i straffregisteret framstår som en officiell bekräftelse på att han är straffad och i viss mån giver sanktion åt

straffets införande i andra register, det borde övervägas, att inskränka den omfattning, vari de dömda antecknas i straffregistret, ävensom den tidslängd, varunder uppgift om straffdom skall antecknas på utdrag av detta register. Särskilt beträffande de villkorligt dömda kunde det ej heller anses rimligt, att den villkorliga domen — som i princip innebure, att den dömda får en möjlighet att rehabilitera sig genom gott uppförande under prövotiden — kvarstod i straffregistret under den dömdes livstid. Beträffande brottslingar under 18 år ville styrelsen vidare erinra, att det efter införandet av åtalseftergift, som ej är förenad med straffregistrering, ej sällan berodde på en tillfällighet eller en omständighet av rent processuell karaktär — t. ex. om jämväl vuxna personer är tilltalade i målet — huruvida påföljden för brottet kom att bestämmas av domstol och därmed inflyta i straffregistret eller överlämnas åt barnavårdsnämnd, utan att registrering sker. — Anmärkas bör, att av uttalanden såväl i motionerna som i strafflagberedningens och fängvårdsstyrelsens yttranden framgår, att sekretesskyddet beträffande straffregistret ansågs tillfredsställande.

I sitt utlåtande (nr 44/1948) fann *första lagutskottet*, som ej uttalade sig särskilt om straffregistret, kritiken mot registreringsväsendet i riket i många hänseenden välgrundad och hemställde att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en översyn av gällande bestämmelser angående registrering av brott och förseelser. Riksdagen beslöt sedermera i enlighet med utskottets hemställan.

Kungl. Maj:t uppdrog därefter åt *strafflagberedningen* att verkställa den av riksdagen begärda utredningen. Beredningen har i det år 1953 avlämnade förslaget angående Enhetligt frihetsstraff m. m. (SOU 1953:17) behandlat registreringen i allmänna straffregistret. För beredningens förslag och för remissyttrandena däröver lämnar utredningen i de följande särskilda avsnitten redogörelse.

I *direktiven* för denna utredning uttalas, såvitt gäller straffregistret, att det bör undersökas, huruvida domstolarnas behov av exakta brottsuppgifter eller andra skäl föranleder, att det allmänna straffregistret bör i huvudsak bibehållas i sin nuvarande utformning med vissa reformer i den riktning strafflagberedningen tänkt sig.

Utredningens förslag

Ändamålet med registreringen i allmänna straffregistret

I betänkandet Enhetligt frihetsstraff har *strafflagberedningen* klargjort sin inställning till frågan om ändamålet med straffregistret. Beredningens åsikt är, att registret väsentligen bör innehålla endast sådana uppgifter om ådömda bestraffningar och därmed likställda åtgärder, som är nödvändiga för en rätt tillämpning av straffrättens regler om iteration, konkurrens och

förverkande samt för bedömande av huruvida viss påföljd lagligen må eller skall tillämpas. Registreringen bör däremot icke därutöver ha till syfte att sammanföra data rörande personer att tjäna till ledning för rättskipningsorganens val av reaktionsform eller över huvud för straffrättslig behandling av person. Beredningen framhåller, att ett tämligen fullständigt register med fylliga data angående den registrerades konflikter med samhället visserligen är till gagn för straffrättsskipningen och att registeruppgifter i många fall kan ge en utgångspunkt för ytterligare personutredning i brottmål men att å andra sidan vissa skäl talar mot en registrering av denna art och omfattning. Sålunda kan enligt beredningen ett register i varje situation icke bli tillräckligt upplysande. Den allvarliga invändningen kan också riktas mot att man i alltför stor utsträckning för upplysningar om personliga förhållanden litar till registeruppgifter, att dessa icke kan hållas helt aktuella. För att grunda ett avgörande i brottmål mot en person behöver domstolen egentligen främst ha upplysningar om vederbörandes aktuella status. Avgörande för beredningens åsikt, att registreringen bör inskränkas på sätt härovan angivits, är dock hänsynen till den registrerade. Sekretessen kring uppgifterna i straffregistret är visserligen i första hand beroende av vilka regler som gäller för uppgiftslämnandet från registret och för handhavandet av utlämnade utdrag men det är enligt beredningen tydligt att den registrerades intresse av sekretess är desto bättre tillgodosett ju färre uppgifter som inflyter i registret och får kvarstå där. Beredningen anser att just hänsynen till den enskilde måste leda till en kompromiss i frågan om straffregistrets innehåll och därmed också ändamål.

I flera *remissyttranden* över strafflagberedningens förslag har framhållits betydelsen av att särskilt domstolarna får erforderliga möjligheter att taga ställning till vilken av de alltmer differentierade reaktionsformerna, som bör tillgripas mot lagöverträdarna och att det därför är önskvärt att i möjligaste mån fullständiga uppgifter rörande deras föregående brottslighet kan inhämtas ur straffregistret.

Utredningen ansluter sig i frågan om ändamålet med registreringen i straffregistret till strafflagberedningens uppfattning. Avgörande för denna utredningens inställning är i huvudsak följande. En registrering, som skall tjäna till ledning för val av reaktionsform, kan numera icke grundas enbart på uppgifter om straff och andra påföljder för brott som ådömts av domstol. Samhället ingriper i våra dagar icke blott genom åtgärder på kriminalvårdens område mot brottslingar och andra asociala individer. Brottslighet och annan asocialitet föranleder i betydande utsträckning åtgärder inom socialvårdens olika grenar, barna- och ungdomsvård, nykterhetsvård och sinnessjukvård. Det är därför icke möjligt att enbart på uppgifter om brott och straff skapa en central registrering, som kan ge en någorlunda fullständig bild av vederbörandes förflutna ägnad att underlätta valet av reaktionsform i anledning av brott. Registreringen måste också omfatta

bland annat data om vissa socialvårdande ingripanden. En dylik registrering skulle enligt utredningens mening i och för sig vara värdefull. Emellertid framstår det såsom uppenbart att införandet av en dylik central registrering medför betydande administrativa svårigheter och kostnader. Det kan ifrågasättas om det över huvud taget är möjligt att på ett rationellt sätt genomföra den härför erforderliga administrativa organisationen. Om man därtill beaktar, att de upplysningar, som i varje särskilt fall kan erhållas från ett sådant i och för sig fylligt register, aldrig kan komma att ersätta de särskilda personundersökningarna i brottmål, förefaller en övergång till det ifrågasatta systemet icke komma att medföra sådana fördelar att det närmare bör övervägas. Utredningen, som jämväl beaktar vad strafflagberedningen anfört om hänsynen till den registrerade, anser sig därför icke kunna förorda en ändring av straffregistrets nuvarande karaktär.

Straffregistret tjänar emellertid icke blott straffrättsskipningens intresse. Intresse föreligger för enskilda och för andra myndigheter än de i straffrättsskipningen verksamma ävensom för den officiella statistiken att i vissa fall och under särskilda förutsättningar erhålla uppgifter ur registret. Sådana intressen tillgodoses för närvarande genom särskilda bestämmelser i straffregisterlagen.

Strafflagberedningen har funnit att det icke är möjligt att låta straffregistret tjäna enbart straffrättsskipningens intresse. Beredningen har emellertid betonat att alla andra intressen klart måste underordnas straffrättsskipningens intresse och hänsynen till den registrerade.

Såsom strafflagberedningen uttalat, låter det sig icke göra att begränsa straffregistrets användningsområde till straffrättsskipningen. Klart är emellertid att innehållet i registret bör bestämmas enbart med hänsyn till straffrättsskipningens behov. Utredningen har funnit det nödvändigt att låta registret i större utsträckning än som nu sker tillgodose enskildas intresse. Anledningen härtill är, att enligt utredningens mening intyg om vandel — strafflöshet, laglydnad och lämplighet —, som nu tillhandahålles enskilda av polismyndigheterna, med vissa få undantag bör upphöra. I detta avseende hänvisar utredningen till vad härom anförts ovan (s. 129). Enskildas möjligheter att erhålla utdrag av straffregistret blir dock enligt förslaget mycket begränsade. Utredningens förslag innebär också att registret kan — i undantagsfall och efter Konungens bestämmande — komma att tjäna administrationens intressen i fråga om personkontroll vid anställning i vissa befattningar. Till denna fråga återkommer utredningen.

Vilka uppgifter bör införas i straffregistret?

I förslaget till Enhetligt frihetsstraff har *strafflagberedningen* föreslagit, att straffregistret skall, liksom nu, innehålla uppgifter om

1. domar å dödsstraff,
2. domar å fängelse (enhetligt frihetsstraff),
3. villkorliga domar,
4. domar å ungdomsfängelse,
5. domar å förvaring eller internering,
6. domar, varigenom vederbörande funnits övertygad om någon med straff belagd gärning men i anseende till sinnessjukdom ej kunnat fällas till ansvar (5 kap. 5 § strafflagen); samt
7. utslag varigenom dömts till tvångsarbete.

Beredningen har föreslagit, att från anteckning i straffregistret skall undantagas alla domar å böter och att det ännu kvarstående stadgandet om registrering av domar å tvångsuppfostran skall utgå. Med hänsyn till att domar å frihetsberövande straff och skyddsåtgärder som skall antecknas i straffregister ej längre verkställas i militärhäkte, har beredningen vidare föreslagit, att nuvarande tredje stycket i 5 § straffregisterlagen skall utgå. I två avseenden har beredningen föreslagit en utökad registrering. I de fall domstol meddelat beslut om rättelse av dom eller beslut i delar, varom uppgift skall lämnas till straffregistret, skall enligt förslaget jämväl om rättelsen lämnas uppgift till registret. Vidare skall uppgift om beviljad resning i mål som avgjorts genom dom, varom anteckning skett i registret, registreras.

Utöver vad nu sagts innebär strafflagberedningens förslag icke någon ändring av gällande bestämmelser om straffregistrets innehåll.

Utredningen har ovan uttalat, att den ansluter sig till strafflagberedningens uppfattning att det allmänna straffregistret väsentligen bör innehålla endast sådana uppgifter om ådömda bestraffningar, som är nödvändiga för en rätt tillämpning av straffrättens regler om iteration, konkurrens och förverkande samt för bedömande av huruvida viss påföljd lagligen må eller skall tillämpas. I enlighet härmed är det till en början, såsom strafflagberedningen framhållit, nödvändigt att i straffregistret intaga uppgifter — förutom om domar å dödsstraff — om domar å fängelse (enhetligt frihetsstraff), å ungdomsfängelse, å förvaring eller internering i säkerhetsanstalt samt villkorliga domar. Den nuvarande registreringen av uppgifter om verkställighet av straff och därmed likställda åtgärder måste även bibehållas. Bestämmelserna i 5 § tredje stycket straffregisterlagen om verkställighet av straff i militärhäkte bör dock av skäl som strafflagberedningen angivit utgå.

Särskilda skäl påkallar vidare registrering i straffregistret av straffri-förklaringar i likhet med vad som nu sker. Likaså bör registreringen av utslag å tvångsarbete bibehållas.

Beträffande strafflagberedningens förslag att beslut om resning skall registreras, anförde *riksåklagarämbetet*:

Beredningen har föreslagit, att i 4 § första stycket lagen om straffregister skall föreskrivas skyldighet att lämna uppgift om resning som beviljats i mål, vari

meddelats dom, varom förmåles i 1 §, 2 § 2, 3 eller 5 mom. eller 3 §. Uppgift skall alltså lämnas endast om utgången av själva resningsärendet. I sådana fall, där högsta domstolen återförvisar målet till lägre rätt, kommer följaktligen uppgift om utgången i den lägre rätten efter återupptagandet icke att lämnas till registret, om den tilltalade frikännes eller dömes till annat ansvar än sådant som enligt 1 § föranleder anteckning i registret. Detta synes vara en brist. Att märka är, att den dom, som varit föremål för resningsansökningen, ej förlorar sin giltighet i och med resningsbeslutet. Den består till dess i det återupptagna målet meddelats ny dom, varigenom den tidigare domen upphäves eller ändras. (Jämför Gärde m. fl. Nya rättegångsbalken, sid. 860.) Ämbetet föreslår därför, att i 4 § göres ett tillägg, varav framgår att om målet genom resningsbeslutet återförvisas till lägre rätt, denna alltid har att meddela uppgift om utgången av målet efter återupptagandet.

Såsom strafflagberedningen föreslagit bör beslut om resning, som beviljas i mål, vari dömts till sådan påföljd, som skall antecknas i straffregistret, anmälas till registret. Emellertid bör såsom riksåklagarämbetet i sitt yttrande framhållit anmälan till straffregistret även ske om den registrerade efter resning i målet blivit frikänd eller dömd endast till påföljd, som icke skall antecknas i registret. Självfallet bör vidare skyldighet föreligga för domstol, som jämlikt 30 kap. 13 § rättegångsbalken meddelat beslut om rättelse av dom eller beslut i delar varom uppgift skall lämnas till registret, att till registret anmäla uppgift om rättelsen. Särskild föreskrift härom i straffregisterlagen synes ej erforderlig.

Förslaget att bötesdomar ej längre skall registreras har av beredningen närmare motiverats. Härvid har beredningen i huvudsak anfört följande.

Registreringen av domar å böter jämlikt 12 eller 20—23 kap. strafflagen hade följt reglerna om dessa domars iterationsverkan. Beredningens förslag i fråga om 4 kap. 14 § strafflagen innebure, att bötesdomar ej längre skulle ha särskild iterationsverkan. Detta förhållande borde därför medföra, att sådana domar ej heller skulle registreras i straffregistret. I den mån åklagare och domstolar behövde utredning också om eventuella bötesdomar, finge sådan utredning anskaffas på annat sätt än genom utdrag ur straffregistret. Härvid hade man att lita till, förutom kontrollstyrelsens särskilda straffregister och körkortsregistren, de lokala polisiära registren. — Bötesdomar med tillämpning av 5 kap. 2 § strafflagen vore mycket sällsynta. I den mån de förekom, torde de icke ådömas för brott som det funnes anledning att särskilt uppmärksamma genom registrering i allmänna straffregistret. — Enligt beredningens förslag skulle 5 kap. 6 § strafflagen upphävas och i enlighet härmed borde stadgandet om registrering av bötesdomar med tillämpning av nämnda lagrum utgå.

Mot beredningens förslag, att bötesdomar skulle uteslutas från registrering, uttalades ej någon erinran i yttrandena från *justitiekanslersämbetet, riksåklagarämbetet, Göta hovrätt, hovrätten för Västra Sverige, kriminaltekniska anstalten, länsstyrelsen i Norrbottens län, rådhusrätten i Malmö, landsfogden i Kopparbergs län, 1953 års utredning om sinnesundersökningar m. m. och Sveriges advokatsamfund.*

Några remissmyndigheter upptog frågan om bötesdomars registrering till särskild behandling. *Svea hovrätt* ansåg sålunda att beredningen anfört beaktansvärda skäl för att bötesdomar skall uteslutas från registrering. Hovrätten erinrade emellertid om att en översyn av lagstiftningen om bötesstraff stod på beredningens program och att, om denna översyn skulle leda till en lagstiftning innebärande utvidgad användning av detta straff på bekostnad av frihetsstraffet, frågan om bötesdomars registrering kunde komma i ett ändrat läge.

Länsstyrelsen i Malmöhus län ansåg att straffregistret i det föreslagna, beskurna skicket icke helt kunde fylla sin uppgift.

Hovrätten för Nedre Norrland, statsåklagaren i Göteborg, landsfogden i Norrbottens län, föreningen Sveriges häradshövdingar, föreningen Sveriges stadsfiskaler och föreningen Sveriges landsfiskaler ansåg att bötesdomar i viss utsträckning borde registreras. *Föreningen Sveriges häradshövdingar* anförde:

Underdomstolarna få till bedömande ett betydande antal av unga personer begångna förmögenhetsbrott, exempelvis vissa snatterier, »cykellån» och lindrigare bedrägeribrott, där valet av reaktionsform står mellan dagsböter i den övre delen av bötesskalan samt kortvarigt, villkorligt frihetsstraff. Valets utfall beror ofta på hur den vid förmögenhetsbrott särskilt stora faran för återfall bedömes. Denna fara motiverar ibland villkorligt frihetsstraff med övervakning. I icke få fall torde emellertid domstolen anse lämpligare med bötesstraff, vilket, samtidigt som det ur viss synpunkt är mera kännbart för den tilltalade, anses mindre diffamerande än frihetsstraff. Förutsättningar för bötesstraff torde härvid vara, å ena sidan antagande att återfall icke skall ske samt å andra sidan visshet om att, där återfall likväl inträffar, bötesdomen blir känd när återfallet skall bedömas. Skulle nuvarande registrering i straffregistret av strängare bötesdomar för förmögenhetsbrott upphöra, komme nämnda visshet att förbytas i en höggradig ovisshet. Om återfall sker måste nämligen den tilltalade antagas vara obenägen att själv om-tala tidigare domar mot honom, och enligt föreningens erfarenhet har åklagaren, åtminstone med nuvarande personalresurser, icke tillnärmelsevis de möjligheter beredningen antagit att utan upplysning från straffregistret anskaffa utredning om den tilltalades tidigare brottslighet. Följden av att domstolen på detta sätt måste känna sig osäker huruvida det föreliggande brottet, om det bestraffas med böter, kommer att bli känt vid möjligen inträffande återfall, kan bli att domstolen oftare än nu i stället för böter väljer villkorligt frihetsstraff, vilket icke kan vara till fördel för den tilltalade. Ur annan synpunkt sett blir följden av ifrågasatt bötesdomars uteslutning ur straffregistret att en dom å böter för förmögenhetsbrott, vilken vid förnyad brottslighet bort beaktas inom straffskalan för det nya brottet, icke blir känd och därför undgår uppmärksamhet. Eftersom återfall äro vanligare vid förmögenhetsbrott än vid flertalet andra brott kan icke med fog invändas, att sagda olägenhet redan nu föreligger beträffande alla bötesdomar, som ej registreras i straffregistret.

Nämnda förening yttrade vidare:

Att bötesdomar enligt 5 kap. 2 § strafflagen äro mycket sällsynta kan knappast anses vara någon bärande motivering för att avskaffa registreringen av dem. För att domstolarna skola få erforderliga möjligheter att taga ställning till vilken

av de alltmera differentierade reaktionsformer, som böra tillgripas mot brottslingarna, är det önskvärt att i görligaste mån fullständiga uppgifter rörande deras föregående brottslighet kunna inhämtas ur straffregistret. Dessa uppgifter kunna givetvis aldrig bliva så fylliga att de kunna ersätta personundersökningarna, men de äro ägnade att underlätta personundersökarens strävande att tillhandahålla domstolen ett fullständigt material såsom underlag för dess avgörande angående den individuella behandlingsformen. Brottslingarna själva äro i allmänhet föga benägna att lämna upplysningar om tidigare konflikter med rättvisan. Föreningen anser därför att den hittillsvarande registreringen av bötesdomar bör bestå. — — — Genomföres icke beredningens förslag om upphävande av 5 kap. 6 § strafflagen, bör tydligen bötesdomar enligt detta lagrum fortfarande registreras.

Även domar å böter som meddelats med stöd av den föreslagna nya lydelsen av SL 5:4, vari strafflagberedningen upptagit en allmän befogenhet för domstol att under vissa förutsättningar nedsätta eller helt efterge påföljd, borde enligt föreningen registreras.

Statsåklagaren i Göteborg anförde i denna del:

Beträffande frågan vilka uppgifter som böra införas i straffregistret uttalar sig beredningen för att bötesdomar ej böra registreras i nämnda register. I samband härmed anføres att i den mån åklagare och domstolar behöva utredning också om eventuella bötesdomar sådan utredning får anskaffas på annat sätt än genom utdrag ur straffregistret. Vid införande av ett enhetligt frihetsstraff torde det få antagas att bötesstraff i viss utsträckning kommer att träda i stället för fängelse i nuvarande lag. En sådan utveckling synes också stå i överensstämmelse med beredningens intentioner. Med hänsyn härtill torde bötesdomar i större omfattning än för närvarande komma att avse brottslighet, om vars beskaffenhet tillförlitlig utredning måste förebringas vid ny lagföring. Särskilt beträffande vissa brottstyper kunna tidigare bötesdomar vara av betydelse för ett ställningstagande till frågan om behovet av rättspsykiatrisk undersökning. Att märka är vidare att återfallsbestämmelsen enligt beredningens förslag icke begränsats till vissa brott utan gjorts tillämplig inom brottsbalkens hela område. Möjligheterna att införskaffa erforderliga uppgifter om tidigare bötesstraff på annat sätt än genom straffregistret torde vara mycket begränsade. I anslutning till vad nu anförts synes det vara anledning att i viss utsträckning registrera bötesdomar även i fortsättningen. Efter vilka grunder en sådan registrering bör ske torde tarva ett närmare övervägande. Förhållandena kunna i detta avseende gestalta sig olika för skilda typer av brott. Sålunda synes exempelvis bötesstraff för misshandel och sedlighetssårande gärning (otuktigt beteende) alltid böra införas i straffregistret.

Hovrätten för Nedre Norrland och föreningen Sveriges landsfiskaler ansåg att registreringen borde omfatta alla domar i vilka beträffande brott mot den blivande brottsbalken ådömts 60 dagsböter eller mer. *Föreningen Sveriges stadsfiskaler* framhöll att det måste vara ett allmänt intresse att registrering skedde av icke alltför ringa bötesstraff vid förmögenhets- och våldsbrott.

Utredningen: Vad först beträffar bötesdomar, som meddelats med tillämpning av 12, 20—23 kap. strafflagen, så har såsom strafflagberedningen uttalat registreringen av dessa bötesdomar följt reglerna om bötesdomars iterationsverkan. Genomföres strafflagberedningens förslag i fråga om 4 kap. 14 § strafflagen, nämligen att bötesdomar ej längre skall ha särskild

iterationsverkan, bortfaller därför den gällande grunden för registreringen. Fråga uppkommer då, huruvida en registrering av dessa bötesdomar av andra skäl är påkallad. I flera remissyttranden har krav framförts om en registrering av bötesdomar.

Bötesdomar, varom nu är fråga, finnes som regel antecknade i lokala polisregister. Utredningen föreslår, såsom framgått av det föregående, främst ur brottsspaningssynpunkt att registrering skall ske även i det centrala polisregistret av personer, som blivit dömda med tillämpning av 12 eller 20—23 kap. strafflagen till dagsböter om dagsböternas antal uppgår till minst 60. Även bötesdomar för vissa vålds- och sedlighetsbrott skall enligt utredningens förslag registreras i det centrala polisregistret. I den mån upplysningar i brottmål behövs om bötesdomar av nu nämnda kategorier, kan åklagarna följaktligen vända sig förutom till lokala polisregister till det centrala polisregistret. Självfallet är åklagarna oförhindrade att inför domstol framlägga sådant registermaterial.

Enligt utredningens mening tillgodoses i huvudsak de krav på registrering av bötesdomar, som framförts i remissyttrandena över strafflagberedningens förslag, genom den av utredningen föreslagna registreringen av sådana domar i det centrala polisregistret. Med hänsyn härtill och till det angelägna i att straffregisteringen i möjligaste mån begränsas, bland annat med hänsyn till att enligt utredningens förslag straffregisterutdrag skall kunna få meddelas för användning i utlandet, anser sig utredningen böra ansluta sig till strafflagberedningens förslag, att ifrågavarande bötesdomar icke skall antecknas i straffregistret.

Vad därefter gäller bötesdomar, som meddelats med tillämpning av 5 kap. 2 eller 6 §§ strafflagen, bör av skäl, som angivits av straffberedningen, registreringen i straffregistret upphöra.

Strafflagberedningen berörde i korthet i sitt betänkande även frågan om registrering av *beslut om åtalseftergift*. Beredningen, som konstaterade att dess förslag innebar en väsentlig utvidgning av eftergiftsinstitutet, ansåg att anledning icke fanns att införa registrering av åtalseftergift. Icke heller borde *beslut om påföljdseftergift* enligt den av beredningen föreslagna nya lydelsen av 5 kap. 4 § strafflagen eller domar å böter som meddelats med tillämpning av detta lagrum antecknas i allmänna straffregistret.

I några remissyttranden berördes frågan om registrering av beslut om åtalseftergift och påföljdseftergift.

Rättspsykiatriska föreningen underströk angelägenheten av att myndigheter, som skall besluta om påföljder och differentiering, får ett så fullständigt material som möjligt och att därför stor försiktighet borde iakttagas, då fråga uppstår om ett beskärande av det upplysningsmaterial, som kan ställas till förfogande för domstolarna och de myndigheter, som har att besluta om straffverkställigheten. Föreningen fann det emellertid olämpligt att införa uppgift om åtalseftergifter i straffregistret och ansåg att er-

forderliga uppgifter härom av åklagarna kunde infordras från riksåklagarämbetet. Enligt föreningen borde uppgift om tidigare beslut om åtalseftergift föreligga då rättspsykiatrisk undersökning skall företagas.

Föreningen Sveriges häradshövdingar, som betonade betydelsen av att domstolarna i brottmål erhöll erforderlig utredning om den tilltalades tidigare brottslighet för avgörandet angående den individuella behandlingsformen, fann önskvärt att registrering skedde av såväl åtalseftergifter som påföljdseftergifter.

Kriminalpolisintendenten i Stockholm förordade registrering av åtalseftergifter i fråga om gärningar, varå kunde följa fängelse i två år eller däröver.

Föreningen Sveriges stadsfiskaler, som icke tog slutlig ställning till frågan om registrering av åtalseftergift, fann rådande förhållanden icke vara tillfredsställande.

Slutligen uttalade *landsfogden i Norrbottens län*, att avsaknaden av kännedom om tidigare beslut om åtalseftergift jämlikt 1944 års lag påverkat handläggningen av nytt ärende beträffande samma person. Landsfogden fann det därför angeläget, att frågan om registrering i straffregistret av meddelade åtalseftergifter överväges.

Frågan om registrering i straffregistret av beslut om åtalseftergifter övervägdes redan vid åtalseftergiftsinstitutets inrättande. Härom må följande anmärkas.

I sin promemoria med förslag till lag om eftergift av åtal mot minderåriga m. m. (SOU 1942:28), vilken låg till grund för införande av åtalseftergiftsinstitutet beträffande unga lagöverträdare, diskuterade *strafflagberedningen* frågan huruvida ur straffprocessuell synpunkt en central registrering av beslut om eftergift av åtal erfordrades. Beredningen, som ansåg att något behov av en central registrering ej förelåg, uttalade härom följande.

Behov av registrering kan tänkas föreligga ur två synpunkter, nämligen att åklagare innan han meddelar beslut i fråga om åtalseftergift bör ha kännedom om, huruvida den brottslige tidigare kommit i åtnjutande därav, samt att det i samband med att den brottslige förövar nytt brott är av värde att erhålla kännedom om en tidigare åtalseftergift för att denna skall kunna återkallas. Ingen av dessa synpunkter är emellertid av sådan betydelse, att den nödvändiggör en central registrering av samtliga personer, som erhållit åtalseftergift. Innan åklagare meddelar beslut om eftergift, skall han inhämta yttrande av barnavårdsnämnden i den ort där den brottslige är bosatt, och detta yttrande skall innefatta redogörelse för den brottsliges vandel och levnadsomständigheter i övrigt. Då personer av nu ifrågavarande åldersgrupp icke torde byta bostadsort i större utsträckning, synes det endast i sällsynta undantagsfall kunna inträffa, att barnavårdsnämnden i bostadsorten ej äger kännedom om ett tidigare beslut om åtalseftergift. Förhållandet blir enahanda när det är fråga om den brottsliges lagföring för annat brott. Förutsättning för att eftergiften skall kunna återkallas är i regel att det nya brottet kan medföra fängelse eller straffarbete. I alla sådana fall verkställes normalt för-

undersökning i fråga om unga brottslingar. Att ett tidigare beslut om åtalseftergift icke skulle komma i dagen vid en sådan undersökning, synes så gott som aldrig kunna inträffa. Skulle detta i något undantagsfall hända, torde ingen större skada vara skedd i betraktande av att återkallande av eftergift icke är obligatoriskt och att åtal för det med eftergiften avsedda brottet i regel ej kan förändra den behandlingsform domstolen väljer för det nya brottet.

Inga starkare skäl tala sålunda för en central registrering av de personer som erhållit åtalseftergift. I alla händelser bör det icke ifrågakomma att låta beslut om åtalseftergift inflyta i straffregistret. Redan av principiella skäl torde detta vara olämpligt med tanke på grunderna för införandet av åtalseftergift för de yngsta brottslingarna. Härtill kommer att de brott som föranlett åtalseftergift ofta ej skulle inflyta i straffregistret, om den brottslige lagfördes för dem. Särskilt vid lindriga förmögenhetsbrott är det att antaga, att domstolen icke sällan låter det stanna vid lägre bötesstraff än sextio dagsböter, varvid efter ikraftträdandet av 1942 års lagstiftning om förmögenhetsbrotten uppgift ej lämnas till straffregistret. Det förtjänar också beaktande, att flertalet av de för relativt allvarliga brott å skyddshem intagna personerna icke lagförts för brotten och alltså ej äro redovisade i straffregistret.

Ej heller någon i annan form upprättad central registrering av dem som erhållit åtalseftergift synes påkallad ur straffprocessuell synpunkt. De obetydliga fördelar som vore att vinna därmed synas icke motivera de ansevliga kostnader, som skulle vara förenade med en sådan registrering. En annan sak är att en överåklagare, som anser utredningen om den tilltalades tidigare vandel ofullständig, torde kunna vända sig till statens barnavårdsinspektör för upplysning, om denne tidigare erhållit meddelande om eftergift. De uppgifter som tillställas statens inspektör för fattigvård och barnavård torde i realiteten komma att föranleda ett slags central registrering av dem som erhållit åtalseftergift. Orsaken är här emellertid icke det straffprocessuella behovet av registrering utan behovet av kontroll över barnavårdsnämndernas befattning med dem som erhållit åtalseftergift.

I åtskilliga *remissyttranden* över beredningens förslag år 1942, särskilt i sådana, som avgavs av landsfogdar, uttalades önskvärdheten av att ett centralt register upprättades, som möjliggjorde för åklagarna att erhålla uppgift, huruvida en brottsling förut erhållit åtalseftergift. I detta hänseende ifrågasattes av några remissmyndigheter, att ett dylikt centralt register borde föras hos fattigvårds- och barnavårdsinspektionen. En barnavårdsnämnd förordade, att anteckningarna om eftergiftsbesluten skulle intagas i socialregistren. En landsfogde förutsatte, att registrering skulle komma att ske genom att besluten meddelades genom tidningen Polisunderrättelser. Dylik publicering avböjdes av ungdomsvårdskommittén.

I proposition till 1944 års riksdag uttalade *departementschefen* att han delade strafflagberedningens mening, att särskilda anordningar för central registrering av åtalseftergifter icke borde träffas. I propositionen anmärktes, att hos barnavårdsinspektionen torde komma att föras register över inkomna meddelanden om eftergiftsbeslut, varför i särskilda fall upplysningar ofta kunde vinnas, huruvida beträffande viss person åtal eftergivits, därest sådan upplysning ej på annat sätt stod att få.

Även *första lagutskottet* anslöt sig till beredningens ståndpunkt. Utskot-

tet, vars utlåtande gillades av riksdagen, uttalade att några straffrättsliga eller straffprocessuella skäl icke motiverade en central registrering av meddelade åtalseftergifter.

I detta sammanhang må anmärkas, att strafflagberedningen hade föreslagit, att åklagarna skulle åläggas skyldighet att till statens inspektör för fattigvård och barnavård översända underrättelse om samtliga beslut, varigenom åtal eftergivits. De till inspektören inkomna uppgifterna skulle i första hand komma till användning vid den kontroll över tillämpningen hos barnavårdsnämnderna av den föreslagna lagstiftningen som inspektören enligt beredningen borde utöva. I undantagsfall skulle de hos inspektören samlade uppgifterna kunna tjäna som upplysningskälla för åklagare, som behövde besked om en person tidigare meddelats åtalseftergift. Departementschefen gillade beredningens förslag, såvitt det avsåg åklagarnas uppgiftsskyldighet till inspektören, men förordade en begränsning av uppgiftsskyldigheten till att avse allenast fall, då åtgärd av barnavårdsnämnd förutsattes skola vidtagas. Första lagutskottet, vars utlåtande gillades av riksdagen, fann emellertid, att tillräckliga skäl icke förebragts för den föreslagna bestämmelsen om uppgiftsskyldighet för åklagarna till inspektören. Utskottet uttalade vidare, att anledning icke heller torde föreligga att hos justitiekanslersämbetet upplägga en motsvarighet till straffregistret beträffande personer som erhållit åtalseftergift.

Genom 1944 års lag om åtalseftergift mot vissa underåriga begränsades åklagarnas uppgiftslämnande i nyssnämnda avseende till att avse underrättelse om beslut om åtalseftergift till barnavårdsnämnd, därest åtgärd av denna förutsatts i eftergiftsbeslutet. Strafflagberedningens förslag om obligatoriskt inhämtande av yttrande i åtalseftergiftsärenden genomfördes icke. Bestämmelserna härom utformades så att yttrande av barnavårdsnämnd ej erfordrades vid ringa brott.

Beträffande de faktiska möjligheterna i nuvarande läge för åklagare och domstolar att erhålla upplysningar om viss person tidigare erhållit åtalseftergift jämligt 1944 års lag må följande anmärkas. I de lokala register, som föres hos *polis- och åklagarmyndigheter*, registreras i regel personer, som erhållit åtalseftergift. Med hjälp av sådana register kan man konstatera, huruvida en person tidigare erhållit åtalseftergift dock endast i fråga om brott, som begåtts eller utretts inom den registerförande myndighetens distrikt. I de större städer, där särskild åklagare avdelats för handläggning av ungdomsmål, finnes som regel särskilda kortregister upplagda över personer, som hörts såsom misstänkta för brott. Å landsfogdeexpeditionerna i åtskilliga län finnes kortregister över personer, som förekommit i ärenden, som handlagts av landsfogden i hans egenskap av statsåklagare. Korten innehåller oftast endast hänvisning till nummer i brottmålsdiariet. Unga lagöverträdare, som erhållit åtalseftergift av landsfogden, registreras vanligtvis på detta sätt. Möjlighet finnes härigenom att från brottmålsdiariet erhålla

upplysning om åtalseftergifter, som meddelats för brott begångna inom länet.

För kontrollen över åtalseftergiftsinstitutets tillämpning skall beslut i sådana ärenden insändas till riksåklagarämbetet från statsåklagare och vissa stadsfiskaler. Något register över sådana ärenden är icke upplagt hos ämbetet.

Barnavårdsnämnd, vars yttrande infordras av åklagaren i åtalseftergifts-ärende, erhåller, i vart fall om åtgärd av nämnden förutsättes komma till stånd, besked om åklagarens beslut i eftergiftsfrågan. Dessa besked om åtalseftergift torde i varje fall hos barnavårdsnämnder i större städer registreras i socialregister eller i specialregister. I kommuner, där sådan registrering ej förekommer, torde dock de inkomna beskeden allmänt förvaras i utredningsakter eller eljest på sådant sätt, att de är lätt tillgängliga för den händelse tillgång till dem erfordras i nytt ärende. Därest skyddsuffostran, övervakning eller annan särskild tillsynsåtgärd av barnavårdsnämnd förutsatts i samband med beslut om åtalseftergift erhåller som regel även vederbörande *socialvårdskonsulent* del av beslutet. Konsulentens distrikt omfattar i de flesta fall fler än ett län. Någon registrering över personer, som meddelats åtalseftergift, förekommer icke hos konsulenterna. De inkomna beskeden torde vanligtvis endast uppsorteras på de olika barnavårdsnämndsdistrikten och de kommer endast till användning vid inspektionsverksamheten. Några framställningar om upplysning från de hos konsulenterna samlade beskeden om åtalseftergift synes icke förekomma och torde för övrigt icke utan en synnerligen omfattande genomgång av inrapporterat material kunna lämnas. I detta sammanhang må anmärkas, att *socialstyrelsens skolbyrå* för ett register över de unga lagöverträdare, som är eller varit intagna på ungdomsvårdsskola. Från detta register kan upplysningar erhållas bl. a. om tid för inskrivning och utskrivning av ungdomsvårdsskoleklientelet.

Åklagare, som har att handlägga fråga om åtalseftergift, erhåller genom polisen kännedom om den misstänkte förekommer i det lokala polisregistret på orten. Endast i de fall det finns anledning antaga att den misstänkte tidigare erhållit åtalseftergift å annan ort, torde upplysningar begäras från andra lokala polisregister. Den personutredning, som i eftergiftsärenden skall verkställas av barnavårdsnämnden å den ort, där den underårige vistas, innehåller i allmänhet upplysningar om tidigare lagöverträdelser av den misstänkte och den påföljd, som därvid inträtt. Personutredningens innehåll härutinnan kan giva åklagaren anledning att från annan åklagare inhämta upplysningar om av denne meddelade beslut i åtalseftergiftsärende angående den misstänkte.

I de fall, då åtal sker mot personer i åldern 15—17 år, erhåller domstolen genom åklagaren eller genom barnavårdsnämndens personutredning kännedom om åtalseftergifter, som tidigare kan ha meddelats den tilltalade. Är den åtalade i åldern 18—20 år verkställas efter domstolens förordnande

särskild personundersökning. Personundersökaren erhåller genom hänvändelse till barnavårdsnämnd upplysning om beslut om åtalseftergift, som inrapporterats till nämnden.

Behov föreligger stundom för domstolen att beträffande de tilltalade erhålla mer exakta uppgifter om tidigare brottslighet och om de åtgärder som vidtagits i samband med meddelandet av åtalseftergift. Det har därför blivit vanligt, att åklagarna för domstolen företer avskrifter av protokoll i åtalseftergiftsärenden.

Såvitt *utredningen* kunnat utröna synes åklagarna i åtalseftergiftsärenden genom de lokala polisregistren och barnavårdsnämndens personutredning i allmänhet erhålla för sin bedömning erforderlig kännedom om den misstänktes tidigare kriminella belastning och den påföljd, som därför inträtt. Barnavårdsnämnderna brukar som regel — och det gäller särskilt nämnderna i större städer — utförligt redovisa den misstänktes antecedentia. Har den misstänkte tidigare erhållit åtalseftergift, torde nämnden icke underlåta att anteckna detta förhållande, i vart fall icke om åklagaren kan antagas sakna kännedom härom. Genom att central registrering av åtalseftergifter icke förekommer, kan det dock förekomma, att tidigare åtalseftergifter varken kommer till barnavårdsnämndens eller åklagarens kännedom. Detta anses dock enligt vad utredningen inhämtat höra till undantagen.

Fråga är nu om det för åstadkommande av full säkerhet att meddelade beslut om åtalseftergift blir kända för åklagarmyndigheterna och domstolarna är påkallat att genomföra en registrering av åtalseftergifterna i straffregistret. En sådan registrering i straffregistret skulle innebära ett avsteg från den av utredningen, liksom tidigare av strafflagberedningen, uppställda principen, att registret väsentligen bör innehålla endast sådana uppgifter om ådömda bestraffningar, som är nödvändiga för en rätt tillämpning av straffrättens regler om iteration, konkurrens och förverkande samt för bedömande av huruvida viss påföljd lagligen må eller skall tillämpas. Enligt utredningens mening bör några betänkligheter emellertid icke finnas för ett sådant avsteg, därest den nuvarande ordningen bedömes som bristfällig.

Enligt utredningens mening kan det icke förnekas att en registrering av åtalseftergifter i straffregistret skulle medföra bättre garantier för att upplysningarna om tidigare meddelade åtalseftergifter blir fullständiga och korrekta. Onekligen förekommer det en eller annan gång att den verkställda utredningen icke lämnar domstolen full klarhet om varje kriminalitetsyttring av den misstänkte samt myndigheternas reaktion i varje särskilt fall. Det nuvarande systemet med införskaffande av upplysningar från olika håll innebär också en viss belastning, närmast för åklagarna men kanske också för domstolarna, och vissa svårigheter att snabbt erhålla en överblick över vad som tidigare förekommit. Med hänsyn till att den nuvarande ordningen dock torde ha givit domstolarna en rättvisande bild av den misstänktes ti-

digare kontakter med myndigheterna är utredningen emellertid närmast benägen att i likhet med strafflagberedningen anse, att ett införande av en registrering av åtalseftergifter i straffregistret knappast medför någon påtaglig fördel.

Genomföres ej en registrering av åtalseftergifter meddelade jämlikt 1944 års åtalseftergiftslag, saknas enligt utredningens mening jämväl anledning att registrera sådana av statsåklagare efter lämplighetsprövning enligt 44 § 3 mom. barnavårdslagen meddelade beslut att åtal ej skall ske mot unga lagöverträdare, vilka är föremål för vård i ungdomsvårdsskola. Det sagda gäller även åtalseftergifter jämlikt 19 § ungdomsfängselagen.

I detta sammanhang må även beröras frågan om registrering i straffregistret av sådana domar, varigenom domstol med stöd av lagen den 30 december 1952 med vissa bestämmelser om påföljd för brott av underårig i stället för att döma underårig lagöverträdare till straff överlämnat till barnavårdsnämnd att vidtaga åtgärd för dennes omhändertagande för skydds-
uppfostran. Dessa domar har hittills icke registrerats. Under förarbetena till 1952 års lag uttalade sig strafflagberedningen mot en registrering i straffregistret av ifrågavarande domar. Till motivering av denna sin ståndpunkt anförde beredningen, att beslut om åtalseftergift icke registrerades, även om lagöverträdaren i samband härmed blev föremål för skydds-
uppfostran, att gällande bestämmelser om återfall ej heller gav anledning till registrering av dom om överlämnande till skydds-
uppfostran samt att det icke kunde anses påkallat att själva sakerförklaringen intogs i straffregistret.

Det kan självfallet icke uteslutas, att avsaknaden av en central registrering av ifrågavarande domar kan få till följd att domstol, åklagare eller socialvårdsorgan vid återfall i brott av den dömda icke får kännedom om att sådan dom tidigare meddelats beträffande honom. Detta måste emellertid höra till undantagen.

Bestämmelserna angående förordnande om skydds-
uppfostran i 1952 års lag kan komma att tillämpas icke blott på den som är under 18 år utan över huvud på den som är i sådan ålder att skydds-
uppfostran kan förekomma, d. v. s. under vissa förutsättningar även på unga i åldern mellan 18 och 21 år. Har beträffande underårig, som efter det han fyllt 18 år begått brott, meddelats dom med förordnande om överlämnande till skydds-
uppfostran, blir följaktligen bestämmelserna i 4 kap. 14 § strafflagen tillämpliga. Då straffregistrets ändamål, enligt vad utredningen tidigare föreslagit, bland annat är att tillgodose rättsskipningsorganens behov av register-
uppgifter för en rätt tillämpning av straffrättens regler om återfall, borde sålunda registrering av nämnda domar ske. Antalet dylika domar är emellertid mycket ringa. Med hänsyn härtill och till att kännedom om sådan dom vid återfall normalt bör kunna vinnas genom personutredning eller lokala polis-
register, är utredningen benägen anse, att ändring i den nuvarande ordningen icke är påkallad med hänsyn till återfallsbestämmelserna.

Det kan icke bestridas, att vissa nackdelar följer av att en central registrering icke sker av domar meddelade med stöd av 1952 års lag. Dessa nackdelar är desamma som de vilka ovan åberopats i fråga om åtalseftergifterna. Den nuvarande ordningen kan emellertid enligt utredningens mening icke anses förbunden med sådana olägenheter, att tillräckliga skäl föreligger att nu genomföra en registrering av dessa domar.

Införes, såsom strafflagberedningen föreslagit, rätt för domstol att besluta om *eftergift av påföljd*, bör med hänsyn till de förutsättningar som uppställts för meddelande av sådant beslut registrering av beslutet ej äga rum i straffregistret.

Avskiljande av uppgifter från registret

Enligt strafflagberedningens förslag skall uppgift avskiljas ur straffregistret — förutom såsom för närvarande sker när överrätt frikämt den registrerade för den åtalade gärningen eller dömt honom allenast till påföljd, som icke skall antecknas i registret eller när den person uppgiften avser avlidit — även när 70 år förflutit från den registrerades uppgivna födelseår. Enligt nuvarande lydelse skall avskiljande ske 90 år efter födelseåret.

Som skäl för detta förslag har strafflagberedningen bland annat framhållit, att antalet för straffregisterbrott sakfällda inom hela åldersgruppen 60—90 år utgjorde ungefär 1 % av hela antalet dylika sakfällda och att man med hänsyn till den låga siffran i och för sig kunde överväga att sänka åldersgränsen till 60 år. Emellertid bjöd enligt beredningens mening försiktigheten att man stannade vid 70. För brott åtalade personer över denna åldersgräns var mycket få, och av de få åtalen resulterade endast en ringa del i ansvarspåföljd av beskaffenhet att böra antecknas i straffregistret. Ur en annan synpunkt skulle, uttalade beredningen vidare, en sänkning av åldersgränsen få stor betydelse. Sänkte man gränsen för avskiljande från 90 till 70 år skulle straffregistret — under förutsättning av en jämn fördelning av materialet på samtliga åldersklasser — befrias från omkring 25 % av sitt material. I realiteten torde dock utgallringen bli något mindre. Minskningen i antalet rekvirerade utdrag blev uppenbart ringa.

Beredningens förslag, att straffuppgift skall avskiljas ur registret när 70 år förflutit från det födelseår som uppgivits för den person uppgiften avser, föranledde ingen erinran av *justitiekanslersämbetet*, *riksåklagarämbetet*, *kriminaltekniska anstalten*, *landsfogden i Gävleborgs län*, *rådhusrätten i Malmö*, *föreningen Sveriges stadsdomare* och *Sveriges advokatsamfund*.

1953 års utredning om *sinnesundersökningar* förklarade, att ur de synpunkter utredningen hade att beakta det icke skulle medföra någon nämnvärd olägenhet om gränsen sänktes till 60 år.

I några yttranden anmäldes betänkligheter mot förslaget att sänka ålder-

gränsen från 90 till 70 år, varvid särskilt åberopades den ökade medellivslängden och den omständigheten att många åldringar befinner sig vid fullgod vigör. *Hovrätten över Skåne och Blekinge* anförde:

Tillräckliga skäl synas icke föreligga att avskilja uppgift ur straffregistret när den person uppgiften avser uppnått sjuttio års ålder. Såsom beredningen framhåller lär det sällan förekomma, att personer som uppnått nämnda ålder åtalas för brott. Med en högre medellivslängd torde emellertid följa en ökning av antalet brott begångna av äldre personer. Genom det föreslagna stadgandet skulle domstolarna ställas inför vissa svårigheter i de fall då sjuttioåringar åtalas för brott. Det måste nämligen beaktas, att straffregisterutdragen icke allenast tjäna till upplysning angående ådömda straff utan även giva ledning vid införskaffande av bl. a. sinnesundersökningsutlåtanden och rapporter angående personundersökningar. Införskaffandet av dylik utredning skulle stundom omöjliggöras, därest beredningens förslag genomföres.

Göta hovrätt, som framhöll att åtskilliga 70-åringar var bilförare och i den egenskapen kunde tänkas begå brott som medför frihetsstraff, och *landsfogden i Malmöhus län* anförde liknande synpunkter.

Hovrätten för Nedre Norrland fann icke att det antal av personer som berördes av beredningens förslag var helt obetydligt.

Av betänkandet framgår, att omkring 1 % av alla för straffregisterbrott sakfällda vid tiden för domen varit i åldern 60—90 år, vilket innebär att år 1952 icke mindre än omkring 150 sakfällda varit i denna ålder. Hur många av dem som varit i åldern över 70 år lämnas icke någon uppgift om. Att ett kanske betydande antal personer årligen skulle dömas utan att domstolen därvid ägde tillgång till det hjälpmedel som straffregisterutdraget utgör synes ej tillfredsställande, så mycket mera som dessa personer ofta icke torde vara förstagångsförbrytare. Den omständigheten att straffregistret bleve befriat från en del av sitt material och att arbetet med detta därför skulle underlättas kan icke vara utslagsgivande. Resultatet måste bli ökat arbete för åklagare och domstolar med införskaffande av de upplysningar, som straffregistret nu tillhandahåller.

Hovrätten för Västra Sverige, föreningen Sveriges häradshövdingar och föreningen Sveriges landsfogdar ansåg, att åldersgränsen icke borde sättas lägre än vid 80 år, och *Svea hovrätt* var tveksam om åldersgränsen borde sänkas så kraftigt som till 70 år.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län hade ingen erinran mot att uppgift avskildes ur registret när den person uppgiften avser uppnått 70 års ålder; länsstyrelsen ville dock göra undantag för personer som begått sedlighetsbrott och åberopade som skäl härför vad *poliskammaren i Göteborg* anförde i detta avseende. I *kriminalpolisintendentens* av *poliskammaren* åberopade yttrande framhölls, att senila sedlighetsförbrytare varken var sällsynta eller ofarliga företeelser, medan på andra områden av kriminaliteten årsklasserna över 70 år var starkt underrepresenterade.

Länsstyrelsen i Örebro län ansåg att förslaget borde ändras så att avskiljande från straffregistret av uppgift angående person som fyllt 70 år endast skulle avse de personer beträffande vilka straffregisterutdrag, vid

tillämpning av de föreslagna rehabiliteringsreglerna, icke skulle upptaga någon anteckning.

Riksåklagarämbetet påpekade att, utöver vad som angivits i beredningens förslag, uppgift borde avskiljas ur registret jämväl när den som uppgiften gäller efter resning frikänts eller dömts till annat än sådant som jämlikt 1 § föranleder anteckning i registret.

Kriminalstatistikutredningen förordade — för att möjliggöra en tillförlitlig återfallsstatistik — att inträffade dödsfall rapporterades till straffregistret och anförde härom:

Utredningen har för avsikt att föreslå införande av en återfallsstatistik omfattande personer, som registrerats i straffregistret. Därest man vid utarbetande av denna statistik nöjer sig med att behandla numerärt stora grupper av personer, har dödligheten bland de registrerade ganska ringa betydelse — man kan bortse från den eller beräkna den approximativt genom att antaga, att populationen har samma dödlighet, som för totalbefolkningen finnes redovisad i dödlighetstabellerna. Vid den mera ingående undersökning av återfallsbrottsligheten och återfallsbrottslingarna, som erfordras för ett rätt utnyttjande av återfallsstatistiken, måste man emellertid göra en uppdelning av de registrerade även i relativt små grupper. Det blir då viktigt, att man vid beräkningarna kan taga hänsyn till de verkliga dödlighetsförhållandena bland de registrerade. Utredningen anser det med hänsyn härtill nödvändigt, att straffregistret erhåller uppgifter om inträffade dödsfall, churu utredningen är medveten om att en dylik anordning kommer att medföra ökat arbete för straffregistret. Uppgifter om dödsfall skulle kunna lämnas till straffregistret genom att listor över de avlidna insändas från folkbokföringens länscentraler eller genom en utlåning till straffregistret av de registerkort för avlidna, som pensionsstyrelsen erhåller. Därest genom en dylik åtgärd utsortering av akterna i straffregistret normalt kommer att ske vid den registrerades död, skulle på detta sätt en kraftig beskärning av antalet akter uppnås. Därigenom minskas givetvis i hög grad den praktiska betydelsen av den av strafflagberedningen föreslagna sänkningen av utsorteringsåldern. Det kan ifrågasättas huruvida det icke ur arbetsbesparingssynpunkt vore lämpligast att i huvudsak låta utsortering ske enbart vid dödsfall. Man skulle då endast med ganska långa tidsmellanrum (10—20 år) behöva göra en genomgång av registret för att därur sortera ut akterna för de personer, som uppnått t. ex. 90 års ålder. De vid en dylik genomgång utsorterade akterna skulle i stor utsträckning komma att avse personer, som på grund av emigration ej anmälts som döda eller som på grund av felaktigheter ej avförts vid dödsfallets rapportering. Det må emellertid framhållas, att det ur kriminalstatistisk synpunkt ej kan anses medföra några olägenheter att sänka gränsen för utsorteringen från 90 till 70 år.

Utredningen. Uppgift som intagits i straffregistret bör, i likhet med vad som nu gäller, avskiljas, dels om överrätt genom beslut, som vunnit laga kraft, frikänt den registrerade för den åtalade gärningen eller dömt honom allenast till påföljd, som icke skall antecknas i registret och dels om överrätten genom laga kraft vunnit beslut befriat från tvångsarbete. När den registrerade avlidit, hör vidare — på grund av de av kriminalstatistikutredningen åberopade skälen — straffuppgift avskiljas. Ett sådant avskiljande skulle också medföra en kraftig beskärning av straffregistret (se kriminal-

statistikutredningens betänkande SOU 1954:35 s. 119). Såsom riksåklagarämbetet framhållit, bör vidare uppgift avskiljas ur registret, om den registrerade efter resning i målet frikänts eller dömts till påföjd som icke skall vara antecknad i registret.

Vad därefter angår strafflagberedningens förslag, att straffuppgift skall avskiljas ur registret, när 70 år förflutit från den registrerades uppgivna födelseår, har, såsom av det föregående framgår, flera remissmyndigheter uttalat betänkligheter. Till en början må erinras om att utredningen ifråga om det centrala polisregistret föreslår att gränsen för avskiljande av registeruppgift sättes vid 80 år. Samordnas polisregistret och straffregistret är det angeläget att bestämmelserna i denna del sammafaller. Utredningen anser att de skäl, som av vissa remissmyndigheter anförts mot en sänkning av åldersgränsen från 90 till 70 år, är beaktansvärda. Det synes visserligen icke påkallat att bibehålla 90-årsgränsen men försiktigheten bjuder enligt utredningens mening att gränsen icke sättes lägre än vid 80 års ålder.

Rehabilitering

Såsom ovan anmärkts finns i vissa utländska lagstiftningar ett särskilt institut som innebär att de belastande verkningar som ett straff medför för den straffade bringas att upphöra. *Strafflagberedningen* har närmare behandlat detta institut — s. k. rehabilitering — och på anförda skäl förklarat sig anse att också för vårt lands vidkommande ett slags rehabilitering borde införas. Uttrycket rehabilitering, som icke passade in i vårt reaktionssystem, borde enligt beredningen dock undvikas. Något utrymme för en formlig rehabilitering finnes icke, eftersom vi ej har något system av påföljder innebärande formell behörighetsförlust. Beredningen ansåg, att man i vårt land borde välja linjen att underlåta att i utdrag som utfärdas efter viss tids förlopp medtaga anteckning om sådana belastningar från vilka vederbörande kunde anses rehabiliterad. Beredningen föreslog, att de anteckningar i straffregistret, som sålunda icke skulle medtagas, borde avse villkorlig dom, när åtta år förflutit från domen, ungdomsfängelse, fängelse i högst ett år och tvångsarbete, när åtta år förflutit från verkställighetens slut, annat fängelsestraff å viss tid, när femton år förflutit från verkställighetens slut, samt förvaring eller internering, när femton år förflutit från utskrivningen. Förekom två eller flera anteckningar i registret, borde samtliga medtagas i utdrag om icke på grund av nyss angivna regler var och en av dem skulle uteslutas. De anteckningar, som enligt förslaget icke skulle medtagas i straffregisterutdrag, skulle icke avskiljas från registret; de borde behållas där bl. a. för statistiskt ändamål.

Strafflagberedningens förslag innebär, att reglerna om uteslutning av anteckningar i utdrag skulle gälla samtliga arter av utdrag — med undan-

tag av de för statistiskt ändamål meddelade, vilka saknar namnet å den registrerade och därför ej bör kunna leda till identifiering av denne — alltså såväl dem som utfärdas åt domstol eller åklagare eller annan myndighet som dem vilka under vissa förutsättningar kan lämnas till enskild. Vad först beträffar utdragen till domstolar, åklagare och andra myndigheter uttalade strafflagberedningen, att utdragens begränsande i och för sig innebär en inkonsekvens. Det kunde sålunda komma att inträffa att iterationsreglerna i 4 kap. 14 § strafflagen eller i specialstraffrätten, trots att förutsättningar därför förelegat, icke blev tillämpade av den anledningen att erhållet straffregisterutdrag saknade uppgift om straff som kunnat grunda iterationsverkan. Några olägenheter för straffrättsskipningen av utdragens ofullständighet ansåg beredningen dock knappast behöva uppstå. Vad särskilt iterationsreglerna angick, utgick beredningen härvid från att de straff, om vilka anteckning ej kom att medtagas i utdrag, lika litet som nu är fallet i fråga om så gamla straff blev tillmätta straffhöjande verkan vid återfall om de blev kända.

I fråga om utdrag till enskilda framhöll beredningen, att det förekommit, att personer som behövt utdrag ur straffregistret enligt straffregisterlagens 8 § 1 mom. andra punkten för visst ändamål — vanligen för att företes inför utländsk myndighet — ej vågat begära sådant utdrag därför att de flera årtionden tidigare erhållit villkorlig dom för en tämligen obetydlig föreseelse, som laglikmätigt föranlett anteckning i straffregistret. I den mån den utländska myndigheten vidhållit sin begäran om straffregisterutdrag hade vederbörande fått avstå från det tillämnade företaget — resa, bosättning utomlands o. s. v. — ofta med rättsförlust som följd. Stundom hade dessa konsekvenser tett sig upprörande och orimligt hårda.

Beredningens förslag att straffregisterutdrag efter förloppet av en tid efter det anteckning skett i registret i vissa fall skall utfärdas utan upplysning om ådömda straff tillstyrktes i princip eller lämnades utan erinran av riksåklagarämbetet, Göta hovrätt, fångvårdsstyrelsen, statens kriminaltekniska anstalt, statistiska centralbyrån, länsstyrelserna i Kronobergs, Göteborgs och Bohus samt Örebro län, statsåklagaren i Stockholm, landsfogden i Kopparbergs län, barnavårdskommittén, föreningen Sveriges häradsövdingar och Sveriges advokatsamfund.

Fångvårdsstyrelsen framhöll att det med hänsyn till de dömdas resocialisering var särskilt angeläget att den föreslagna ändringen kom till stånd. Barnavårdskommittén uttalade att rehabiliterings- och resocialiseringsintresset främjades om straffregistrets innehåll och vad som medtoges i registerutdrag begränsades. Kommittén fann vad beredningen föreslagit i dessa hänseenden välgrundat och lämpligt avvägt; kommittén anmärkte att den ansåg att en utveckling mot flitigare användning av och krav på vandelbevis av olika slag skulle vara olycklig och att en sådan utveckling, om den verkligen behövde befaras, borde förebyggas.

Göta hovrätt och *föreningen Sveriges häradshövdingar* framhöll att om förslaget genomfördes domstol, vid vilken väcktes åtal för ett brott som är begånget mer än åtta år innan ett föreliggande »blankt» straffregisterutdrag daterats, i regel icke erhöi erforderligt material för att kunna avgöra huruvida reglerna i SL 4: 3 eller andra konkurrensregler möjligen skall komma till användning. I dessa yttranden föreslogs, under påpekande att preskriptionsbestämmelserna medförde att svårigheter endast ytterst sällan kan tänkas uppkomma, att för de fall, då i den föreslagna 8 § straffregisterlagen upptagits en tid av åtta år, tiden utsträckes till tio år.

Beträffande sättet för uteslutning ur straffregistret av vissa uppgifter uttalade *kriminalstatistikutredningen*, att det från kriminalstatistisk synpunkt var av största vikt att man väljer det av beredningen förordade alternativet och att sålunda uppgifterna får kvarstå i registret men betraktas som obefintliga vid avgivande av utdrag och ej utsorteras förrän den registrerade avlidit eller uppnått viss ålder. *Statsåklagaren i Stockholm* fann svårigheterna att formulera utdragen så att de ej gav grund för misstanken, att de är »blanka» på grund av uteslutning, vara så stora att han ansåg att det borde övervägas att man följer den av beredningen nämnda möjligheten att i förekommande fall avföra anteckningen ur själva straffregistret.

Tvekan inför förslaget anmäldes av *justitiekanslersämbetet*, *Svea hovrätt* samt *hovrätterna för Västra Sverige* och *Övre Norrland*.

Justitiekanslersämbetet anförde:

Överhuvudtaget synes det i viss mån tveksamt, om uteslutning av äldre straff alls bör ske i utdrag, som erfordras för straffrättsskipningen. I verkligheten torde vanligen menliga följder för den enskilde av att fullständigt utdrag meddelas åklagare och domstolar kunna undvikas. För åklagare och domstolar kan det å andra sidan esomoftast vara av betydelse att erhålla kännedom om brottslighet, varför en ånyo tilltalad sedan längre tid tillbaka dömts. Att intresset för den misstänkte att gamla straff ej röjas skall stå tillbaka för det allmänna intresset, att i straffrättsskipningen fullständig och noggrann kännedom om den misstänktes antecedentia finnes, därom känner sig ämbetet icke helt övertygat. I allt fall synes åtminstone domstol i någon form böra berättigas att på särskild begäran erhålla fullständigt utdrag. Skall emellertid en uteslutning av vissa straff göras i utdragen till domstol och åklagare, synes förslaget väl avvägt.

Svea hovrätt fann det vara av allra största vikt för domstolarna att äga tillgång till så fylliga och säkra uppgifter som möjligt angående personer, vilkas brottslighet de har att bedöma. Hovrätten ansåg att den enskildes intresse av att uppgifter ur straffregistret icke kommer till obehörigas kännedom kan tillgodoses genom bestämmelser som, i fall där så anses påkallat, inskränker utdragens offentlighet. Samma synpunkter framfördes av *hovrätten för Västra Sverige*, som ansåg att denna fråga borde prövas först i samband med den allmänna översyn av brottsregistren som strafflagberedningen erhållit i uppdrag att verkställa.

Hovrätten för Övre Norrland anförde:

Hovrätten, som helt delar beredningens uppfattning att så gamla straff som de som avses skola uteslutas icke böra tillmätas straffhöjande verkan vid återfall (s. 178, spalt 1), är gynnsamt inställd till den princip varåt förslaget ger uttryck. Förslaget medför emellertid i vissa avseenden sådana konsekvenser att hovrätten ändock ifrågasätter om det bör genomföras. Sålunda blir det med den lydelse som föreslagits beträffande 4 kap. 14 § strafflagen i mål om ansvar för i brottsbalken straffbelagt brott, för vilket maximistraffet enligt straffskalan är fängelse under kortare tid än två år, icke möjligt att med ledning av ett så kallat blankt straffregisterutdrag avgöra om målet jämlikt 1 kap. 11 § rättegångsbalken i den av beredningen föreslagna lydelsen skall företagas till huvudförhandling med eller utan nämnd.

Också hovrätten över Skåne och Blekinge, som fann olägenheterna av förslaget icke uppväga fördelarna, framhöll att förslaget medförde betydande nackdelar i fråga om tillämpningen av SL 4: 3 och 4: 14.

Förslaget avstyrktes av hovrätten för Nedre Norrland, länsstyrelserna i Malmöhus och Norrbottens län, landsfogdarna i Malmöhus, Gävleborgs och Norrbottens län, polisintendenten i Hälsingborg, kriminalpolisintendenten i Göteborg, rådhusrätterna i Göteborg och Malmö, 1953 års utredning om sinnesundersökningar m. m., föreningen Sveriges stadsdomare, föreningen Sveriges stadsfiskaler och rättspsykiatriska föreningen.

Hovrätten för Övre Norrland anförde:

Det är av avgörande betydelse för domstolen att vid bestämmande av straff eller andra åtgärder för en tilltalad ha tillgång till så utförliga och tillförlitliga uppgifter om dennes person som möjligt. För att få en riktig bild av den tilltalades aktuella status är det icke tillfyllest att erhålla upplysning endast om hans förhållanden under de senaste åren. Lika viktigt för förståelsen av bevekelsegrunderna för brottet och för valet av reaktionsform kan det vara att ha kännedom om hans förhållanden under uppväxttiden och dylikt, även om dessa ligga längre tillbaka. Uppgifter om sådana förhållanden erhållas visserligen genom den i förundersökningsprotokollet intagna biografien, genom särskild förundersökning och genom ev. sinnesundersökning. De säkraste upplysningarna om tidigare begångna brott vinnas emellertid genom straffregisterutdraget. Den tilltalade själv vill ofta icke lämna uppgifter härom eller minnes icke, vilka brott han begått eller vilka straff han erhållit. Skulle beredningens förslag, att uppgifter om ådömda straff efter viss tid icke medtagas i straffregisterutdrag, genomföras, är det anledning befara att de tilltalade skulle bli ännu mera obenägna att lämna sådana uppgifter. Om domstolen i dylikt fall ansåge sig behöva upplysning om tidigare brottslighet, måste den lita på de mer eller mindre osäkra uppgifter som åklagaren kan hämta ur polisiära register eller låta verkställa tidsödande efterforskningar hos olika domstolar. En sådan anordning kan icke vara tillfredsställande.

När domstolen beslutar att särskild förundersökning skall verkställas, är det av vikt att veta om sådan tidigare företagits, då undersökningen härigenom kan inskränkas till att avse tiden efter den föregående undersökningen. Lika viktigt är det att ha kännedom om tidigare sinnesundersökning. Sådan kunskap erhålles nu i regel genom att domstolen direkt på grundval av uppgifterna i straffregisterutdraget rekvirerar de brottmålsakter ur vilka upplysningar i nämnda hänseenden stå att vinna. Skulle de uppgifter, som straffregistret omfattar, redan efter

åtta år icke medtagas i utdraget, kan detta medföra betydande dubbelarbete vid personundersökningarna med åtföljande ökat besvär för domstolarna och kostnadsökningar för statsverket.

Göteborgs rådhusrätt uttalade att strafflagberedningen överdimensionerat den anledning till att införa ett slags rehabilitering som kan föreligga däri att en gammal anteckning medför hinder att för utländsk myndighet uppvisa rent straffregisterutdrag. Rådhusrätten ansåg att de fåtaliga fall där konsekvenserna av nuvarande ordning kan ha tett sig orimligt hårda icke borde medföra en så långt gående uppmjukning som beredningen föreslagit. Om en bestämmelse av den art beredningen föreslagit skall införas borde den enligt rådhusrätten i första hand avse domar för förbrytelser i ungdomsåren med en lång tid av ostrafflighet därefter, medan under inga förhållanden en uteslutning av uppgift bör äga rum vid fall av ny brottslighet sedan vederbörande en gång dömts.

Länsstyrelsen i Norrbottens län anförde:

Förslaget grundas i första hand på den hänsyn man måste taga till den enskilde, som kan hava intresse att erhålla utdrag ur registret. Dessa personer äro till antalet tämligen få, om man jämför dem med hela antalet utfärdade registerutdrag. Straffregistrets främsta uppgift är emellertid att tillhandahålla erforderliga uppgifter för en rätt tillämpning av straffrättens regler om återfall, konkurrens och i viss mån valet mellan skilda reaktionsformer. Fullständigt utdrag kan otvivelaktigt äga stor betydelse i dessa fall, även om den föreslagna rehabilitationstiden förflutit. Om åklagaren på annat sätt vill styrka, att den misstänkte tidigare begått brott, varom meddelande ej lämnats i utdraget från registret, synes situationen ej bliva bättre för den tilltalade. Ett genomförande av bestämmelserna om rehabilitering kan föranleda till att dylika undersökningar bliva vanliga från åklagarens sida. Länsstyrelsen förmenar sålunda, att de utdrag, som lämnas till myndigheterna för processuella eller liknande ändamål böra vara fullständiga, oberoende av den tid, som förflutit från uppgiftens antecknande i registret. Några nackdelar härav kunna ej anses föreligga, allra helst med den sekretess, som gäller för att erhålla utdrag, en sekretess, som det för övrigt föreligger förslag om att skärpa. Däremot synes hinder ej föreligga, att utdrag till enskilda kunna utfärdas efter andra föreskrifter. I utdragen skulle i så fall ej medtagas äldre uppgifter. Reglerna härom kunde utformas enligt det förslag, som i betänkandet angivits för rehabilitering. Ett sådant meddelande måste givetvis erhålla en annan formulering än vad som för närvarande är fallet.

Rådhusrätten i Malmö framhöll, att förslaget måste leda till att i en del fall från fullständigt utdrag av straffregistret kommer att uteslutas anteckningar om tidigare domar av alltjämt kvarstående betydelse för straffmätningen och för frågan om val av påföljd samt att domstolen i sådana fall blir hänvisad till mindre tillförlitlig utredning. Rådhusrätten uttalade som sin uppfattning, att om förslaget genomföres uteslutningstiderna borde förlängas avsevärt, och föreslog 15 och 20 år i stället för av beredningen föreslagna 8 och 15 år.

Landsfogden i Malmöhus län ansåg att det under alla förhållanden borde finnas möjlighet att under vissa förutsättningar kunna erhålla upplysning

om samtliga uppgifter, som finns antecknade om en person i straffregistret. *Polisintendenten i Hälsingborg* påpekade att ett genomförande av förslaget kunde medföra svårigheter för tillämpningen av SL 5:18.

Föreningen Sveriges stadsdomare och rättspsykiatriska föreningen framhöll risken för att personer som verkligen har blankt straffregister kan bli utsatta för misstanken att så ej är fallet och därigenom kanske bli nödsakade att skaffa utredning i annan ordning.

Föreningen Sveriges stadsfiskaler, som förklarade att någon erinran icke gjordes mot förslaget att skärpa reglerna för enskilda att erhålla utdrag ur straffregistret, ansåg att ett genomförande av förslaget i den delen bortryckte grunden för förslaget om rehabilitering.

Kriminalpolisintendenten i Göteborg ansåg att straffregisterutdrag som meddelas i samband med nytt åtal alltid borde vara fullständigt, medan i ett av den dömda själv begärt utdrag den gamla domen kunde utelämnas.

Utredningen har i likhet med strafflagberedningen funnit, att innehållet i straffregistret skall bestämmas enbart efter straffrättskipningens behov. Registrets innehåll föreslås därför väsentligen avse endast sådana uppgifter om ådömda bestraffningar och därmed likställda åtgärder, som är nödvändiga för en rätt tillämpning av straffrättsens regler om iteration, konkurrens och förverkande samt för bedömande huruvida viss påföljd lagligen må eller skall tillämpas. Förslaget leder sålunda till en relativt begränsad registrering av straff och andra påföljder för brott i straffregistret. Ett genomförande av strafflagberedningens förslag att den som antecknats i registret efter en viss tids förlopp skall kunna bli befriad från denna belastning skulle bland annat medföra att icke samtliga anteckningar i detta till sitt innehåll sålunda begränsade register ställdes till straffrättskipningens förfogande.

Såsom strafflagberedningen uttalat är frågan om s. k. rehabilitering för vårt lands vidkommande så till vida av mindre betydelse som förlust av medborgerliga rättigheter — i större eller mindre utsträckning — ej längre formellt förekommer som påföljd för brott. Frågan är det oaktat av betydelse även för svenska förhållanden. Detta intresse hänför sig såsom strafflagberedningen funnit till det förhållandet att personer som behövt utdrag av straffregistret för visst ändamål, vanligen för att företes för utlandsmyndighet, ej vågat begära sådant utdrag därför att de flera årtionden tidigare erhållit en dom för en tämligen obetydlig förseelse som antecknats i straffregistret. Beredningen har anfört exempel, som visar hurusom rättsförlust på detta sätt uppstått för enskild i särskilda fall.

Strafflagberedningens förslag innebär att reglerna om uteslutning av anteckning i utdrag skall gälla samtliga utdrag, alltså icke blott dem som utfärdas åt domstol eller åklagare eller annan rättsvårdande myndighet utan också dem vilka under vissa förutsättningar kan lämnas till enskild. I några remissyttranden har uttalats, att uteslutningsreglerna lämpligen

kunde genomföras vad utdragen till enskilda beträffar. I övriga utdrag borde liksom nu en fullständig redovisning ske av registrets innehåll.

Enighet torde råda därom, att det är angeläget för domstolar, åklagare och andra rättsvårdande myndigheter att erhålla så fylliga uppgifter som möjligt angående den person beträffande vilken åtgärd skall beslutas. Redan med hänsyn härtill framstår det såsom betänkligt att inskränka dessa myndigheters möjligheter att erhålla del av anteckningarna i straffregistret, vars innehåll vid ett genomförande av utredningens förslag blir ytterligare begränsat. Därtill kommer, såsom framhållits i några remissyttranden, att situationen för den enskilde vid ett införande av regler om uteslutning av anteckning i utdrag, som nu avses, icke alltid torde bli mindre menlig. Hinder föreligger sålunda icke mot ett framläggande och åberopande i förekommande fall inför domstol eller annat rättsvårdsorgan av i straffregisterutdrag utelämnade belastningar, varom kännedom kan ha vunnits genom personundersökning, polisiära kriminalitetsregister eller andra källor.

Enligt utredningens mening kan sålunda vissa nackdelar befaras uppkomma ur rättsvårdsorganens synpunkt, därest ett system med uteslutning av uppgifter i utdrag till dem genomföres. Med hänsyn härtill och till att, såvitt utredningen kunnat finna, ett dylikt system svårigen kan leda till några påtagliga fördelar för den enskilde, har utredningen ansett försiktigheten bjuda att den nuvarande ordningen bibehålles såvitt angår straffregisterutdrag till de rättsvårdande organen.

Vad däremot utdrag av straffregistret till enskilda beträffar, är det för tillgodoseende av de intressen strafflagberedningen främst åsyftat enligt utredningens mening möjligt och lämpligt att införa ett system med uteslutning efter viss tid av registrerade belastningar. De utdrag, som här avses, skall användas dels i situationer, där företeende av utdrag utgör villkor för enskilds inresa eller vistelse i annat land eller för hans rättsliga ställning där och dels vid sökande av vissa anställningar i allmän eller enskild tjänst. Det framstår såsom rimligt, att de hindrande verkningar som en ådragen belastning kan medföra för tillstånd och anställning, som här avses, efter en viss tid av straffriandel kan bringas att upphöra. Utredningen föreslår därför att strafflagberedningens förslag i denna del genomföres.

Vad härefter gäller frågan vilka uppgifter, som bör uteslutas ur straffregisterutdrag till enskilda och den tidrymd efter vilken uteslutning bör ske, ansluter sig utredningen till vad strafflagberedningen därutinnan föreslagit. Utredningen föreslår emellertid därutöver en allmän bestämmelse att i utdragen aldrig skall medtagas anteckning om påföljd, som endast avser gärning som begåtts innan den person utdraget avser fyllt aderton år. Genom en dylik ordning åstadkommes, att de unga lagöverträdare, som för brott ådömts påföljd, vilken skall antecknas i straffregistret, vid sökande av tillstånd eller rättighet i utlandet eller vid sökande av anställning kom-

mer att, i likhet med dem som till följd av brottslig belastning efter åtals-
 eftergift eller sakerförklaring av domstol överlämnats till socialvården för
 tillrättaförande, erhålla ett utdrag av straffregistret, där belastningen icke
 redovisas. — Strafflagberedningens förslag innehöll icke någon regel om
 utslutning av anteckning om straffriförklaring för brott. Utredningen anser
 att i utdrag till enskilda utslutning bör efter viss tids förlopp kunna ske
 även av dylik anteckning. Denna tid synes lämpligen kunna bestämmas till
 tio år från domen. — De föreslagna rehabiliteringsreglerna bör äga tillämp-
 ning även å anteckningar, som skett i straffregistret före de nya bestämmel-
 sernas ikraftträdande.

Myndighets rätt att erhålla utdrag

Svenska myndigheter

Enligt gällande straffregisterlag skall fullständigt utdrag av straffregistret
 meddelas då framställning därom göres av domstol, länsstyrelse eller all-
 män åklagare eller av annan myndighet, vilken enligt lag äger förordna om
 häktning, eller av interneringsnämnden eller statens kriminaltekniska an-
 stalt eller då sådan framställning göres av justitiekanslern eller riksdagens
 ombudsmän. Annan myndighet kan erhålla utdrag endast när Kungl. Maj:t
 för särskilt fall givit tillstånd därtill.

Strafflagberedningen har funnit det kunna ställas under diskussion huru-
 vida rätten för myndigheter att erhålla utdrag av straffregistret kunde något
 begränsas. En sådan begränsning finge enligt beredningen avse de i straff-
 registerlagen uppräknade myndigheter som äger erhålla utdrag utan sär-
 skild prövning. De utdrag som utfärdades till myndighet efter prövning vore
 däremot så få att de i detta sammanhang icke hade nämnvärd betydelse.

Strafflagberedningen har föreslagit att den obegränsade rekvisitionsrät-
 ten för domstol, interneringsnämnden, justitiekanslern, riksåklagaren och
 riksdagens ombudsmän skall bibehållas. Rätt att utan prövning erhålla ut-
 drag skall vidare tillkomma allmän åklagare. Beredningen föreslår dock att
 denna rekvisitionsrätt skall gälla, förutom när skyldighet att rekvirera ut-
 drag föreligger, endast när utdrag eljest erfordras för utredning om brott.
 Med uttrycket *erfordras* har beredningen avsett att framhålla att åklagarna
 skall vara pliktiga att i varje särskilt fall där skyldighet att rekvirera utdrag
 ej föreligger noga pröva om det kan antagas vara nödvändigt att ha tillgång
 till registerutdrag. Slutligen har beredningen föreslagit att rätt att utan
 prövning erhålla utdrag också skall tillkomma myndighet som äger besluta
 om frihetsberövande åtgärd enligt lagen om utlämning av förbrytare, utläm-
 ningslagen eller lösdrivarlagen i ärende vari har uppkommit fråga om sådan
 åtgärd. Utdrag eller upplysning ur registret till annan myndighet skall en-
 ligt beredningen lämnas endast där Kungl. Maj:t för särskilt fall därtill har
 lämnat tillstånd.

Medan flera myndigheter icke särskilt uppmärksammat de av beredningen föreslagna inskränkningarna i rekvisitionsrätten och andra, bland dem *länsstyrelsen i Norrbottens län, rådhusrätten i Malmö* och *Sveriges advokatsamfund*, direkt tillstyrkt ändringsförslaget, har erinringar i några yttranden riktats mot olika punkter i förslaget.

Landsfogden i Malmöhus län och *föreningen Sveriges stadsfiskaler* vände sig med skärpa mot förslaget att inskränka åklagarnas rätt att rekvirera utdrag, och framhöll att något missbruk av den nuvarande rekvisitionsrätten icke visats föreligga. *Nämnde landsfogde* fann att om en inskränkning av åklagares rätt skall göras, deras rätt i varje fall borde omfatta de fall då utdrag behövs för prövning av frågan om åtal skall väckas, vilket icke kunde utläsas av den föreslagna lydelsen av stadgandet. Mot denna uppfattning uttalade *föreningen Sveriges landsfogdar* att eftersom orden »erfordras för utredning om brott» torde avse all den utredning som av åklagaren anses erforderlig för bedömande av åtalsfrågan någon erinran mot förslaget i denna del icke var påkallad.

Kriminaltekniska anstalten ansåg att, därest de polisiära registren icke sammanslås med straffregistret, behov liksom för närvarande torde föreligga av att den centrala polisregistraturen, kriminaltekniska anstalten, kan rekvirera utdrag ur straffregistret; möjlighet borde beredas anstalten att snabbt och utan formellt förfarande erhålla uppgifter. Anstalten fann ett uttryckligt stadgande härom nödvändigt.

Strafflagberedningens förslag innebär att länsstyrelsernas rätt till utdrag starkt begränsades. Häremot har särskilt *överståthållarämbetet* och *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* gjort invändningar. Båda remissmyndigheterna har utförligt redogjort för behovet av registerupplysningar i länsstyrelsernas verksamhet och ansett att länsstyrelserna bör bibehållas vid sin rätt att utan prövning erhålla utdrag av straffregistret.

I några yttranden har frågan om *socialvårdsorganens behov av registerutdrag* diskuterats.

Barnavårdskommittén uttalade att det icke vore möjligt att uttömmande ange alla de slag av barnavårdsärenden, i vilka det faktiskt befunnits vara eller kan antas bli nödvändigt eller av mycket stor betydelse att vinna upplysning om viss persons eventuella kriminella belastning. Kommittén höll dock före, att intresset av att vinna sådan upplysning vore särskilt framträdande när det gäller undersökning av fosterföräldrars lämplighet, undersökning av barns familjeförhållanden och hereditet för barnets placering som fosterbarn, undersökning av barns hemförhållanden, när missförhållande som påkallar barnavårdsorgans ingripande kan befaras, undersökning rörande person, vars anlitande såsom medhjälpare inom barnavårdsarbetet är i fråga, samt undersökning rörande person, beträffande vilken arbetsföreläggande ifrågasättes.

I fråga om sättet för tillhandahållande av uppgifter åt barnavårdsorganen yttrade barnavårdskommittén vidare:

Enligt kommitténs mening är det synnerligen önskvärt, att förändret av lokala kriminalitetsregister hos socialvårdsmyndigheter undvikas. Sådan registrering utgör emellertid otvivelaktigt en i viss mån användbar utväg för att tillgodose behovet av kriminalitetsupplysningar, en lösning, som man driver fram, om man berövar socialvårdsorganen rätt att för särskilda ärenden erhålla erforderliga upplysningar från kriminalitetsregister, som föras av andra myndigheter.

Såsom förut berörts finnas väl andra utvägar, att införskaffa upplysningar om kriminalitet — förhör med enskilda, kommunikation med andra (icke registerförande) myndigheter eller befattningshavare o.dyl., — men de äro otillräckliga och otillfredsställande. Det bör här också framhållas, att den ordningen, att den person, om vars eventuella kriminella belastning upplysning önskas, avfordras på litligt besked därom, väl är teoretiskt tänkbar för vissa barnavårdsärenden, såsom då det gäller tillstånd till antagande av fosterbarn, anställning eller anlåtande inom barnavården, m. m. En sådan ordning är emellertid över huvud taget ej önskvärd och åtminstone för fosterbarnsverksamheten praktiskt sett utesluten, enär den otvivelaktigt skulle avskräcka även lämpliga och oförvitliga personer från att ställa sig till förfogande såsom barnafostrare.

Kommittén föreslår på grund av det anförda, att varje barnavårdsorgan tillerkännes rätt att ur centralt kriminalitetsregister erhålla för verksamheten erforderliga upplysningar. En sådan rätt bör förbindas med vissa föreskrifter och andra åtgärder för åvägabringande, att kriminalitetsupplysning blott inhämtas i sådana fall, där sådan upplysning måste anses högst önskvärd, att avseende ej fästes vid annan kriminell belastning än sådan, som är relativt grav och aktuell eller eljest, enligt vad erfarenheten visat, av beskaffenhet att böra beaktas i barnavårdsärenden, samt att erhållna kriminalitetsupplysningar behandlas med synnerlig diskretion. Från register erhållna eller annorledes vunna kriminalitetsupplysningar böra ej få av barnavårdsmyndigheterna läggas till grund för sekundära kriminalitetsregister. Under förutsättning, att den av kommittén föreslagna rätten till registerupplysningar införes, bör enligt kommitténs mening den förekommande kriminalitetsregistreringen i socialregister avskaffas.

Socialstyrelsen hänvisade beträffande barnavården i sitt yttrande till vad barnavårdskommittén anförde. Styrelsen yttrade vidare:

Vad först beträffar verksamheten under socialstyrelsens skolbyrå äro problemen i stort sett desamma som för barnavården i allmänhet. Styrelsen nöjer sig därför med att här understryka betydelsen av att upplysning från kriminalitetsregister måste kunna erhållas i samband med undersökning rörande person, vilken avses att anlitas såsom övervakare. Det har inom ungdomsvården inträffat, att avsaknaden av möjlighet till en sådan upplysning lett till att uppenbart olämplig övervakare utsetts.

På fattigvårdens område föreligger behov av kriminalitetsuppgifter rörande personer, för vilka arbetsföreläggande ifrågasättes. Detta problem har barnavårdskommittén närmare behandlat å sidan 19 i sitt ovan berörda utlåtande, och styrelsen ställer sig helt bakom de synpunkter i ämnet som där anförts. Även i samband med utredning om hjälp- eller vårdbehovet för arbetsskygga eller därmed jämförliga personer måste fattigvårdsmyndigheterna ha tillgång till kriminalitetsregistren. Valet av den hjälp- eller vårdform som bör ifrågakomma är nämligen ofta helt beroende av den hjälpsökandes tidigare liv. Utredningen är i sådana si-

tuationer synnerligen svår att verkställa, och det må i sammanhanget särskilt framhållas, att åtgärder enligt lösdrivarlagen — det enda fall av ifrågavarande slag då länsstyrelse enligt strafflagberedningens förslag skall få rätt att erhålla utdrag ur straffregistret — äro ganska sällsynta.

I fråga om nykterhetsvården har strafflagberedningen framhållit, att det icke synes möjligt att angripa de speciella problem som sammanhånga med straffregistrering på detta område, förrän statsmakterna tagit slutlig ståndpunkt till de av nykterhetskommittén framlagda förslagen. Beredningen förutsätter emellertid, att under alla förhållanden en väsentlig inskränkning av registreringsverksamheten skall kunna genomföras härvidlag, och i sitt förslag till ändring av lagen om straffregister har beredningen frantagit länsstyrelsen den möjlighet att erhålla utdrag ur det allmänna straffregistret, som den för närvarande har i nykterhetsvårdsärenden.

De olika slag av ingripanden som det här gäller — från hjälpåtgärder till tvångsintagning å alkoholistanstalt — måste enligt sakens natur och skola också enligt lag föregås av en allsidig utredning om vederbörandes personliga förhållanden. Förutsättningen härför är i åtskilliga fall uppenbarligen — icke minst med hänsyn till det samband som ofta föreligger mellan brott och alkoholmissbruk — att de nykterhetsvårdande organen ha tillgång till kriminalitetsregistren. Erfarenheterna ha visat, att den möjlighet härtill som enligt gällande rätt står de berörda myndigheterna till buds är alltför begränsad. Socialstyrelsen vill här särskilt framhålla, att nykterhetsvårdsorganens verksamhet avsevärt försvårades, då möjligheten för dem att ta del av tidningen Polisunderrättelser upphörde år 1947, och att det bland annat inträffat fall av intagning å olämplig anstalt till följd av att upplysningar icke stått att få rörande den intagnes kriminella belastning. Även om skäl otvivelaktigt kunna anföras till stöd för en inskränkning av de uppgifter, som för närvarande intagas i exempelvis kontrollstyrelsens och systembolagens register, kan det icke rimligen komma ifråga att utesluta de nykterhetsvårdande organen från tillgång till vare sig dessa eller övriga kriminalitetsregister.

Det anförda gör sig till en början gällande med särskild styrka beträffande rätten för länsstyrelse att erhålla utdrag ur de ifrågavarande registren. Det måste vara uppenbart, att länsstyrelsen på vilken det ankommer att fatta beslut om tvångsintagning å alkoholistanstalt, icke bör ta ställning till ett sådant ingripande utan att dessförinnan inhämta erforderliga kriminalitetsupplysningar. För den skull bör länsstyrelsen bibehållas vid rätten att erhålla utdrag ur allmänna straffregistret i nykterhetsvårdsärenden och något skäl varför kravet på utredning i dylika ärenden skulle vara mindre framträdande än i ärenden enligt lösdrivarlagen har beredningen icke anført i betänkandet. Vad socialstyrelsen beträffar intar styrelsen i sin egenskap av tillsynsmyndighet över nykterhetsnämnderna och uppsiktsmyndighet över de allmänna alkoholistanstalterna en central ställning inom nykterhetsvården. Åtskilliga ärenden med vilka styrelsen har att ta befattning kräva för ett följdriktigt avgörande tillgång till kriminalitetsregister, icke minst till allmänna straffregistret. Det gäller särskilt styrelsens beslut rörande kvarhållande enligt 37 § alkoholistlagen, där det uttryckligen stadgas, att ett sådant beslut skall fattas med hänsyn bland annat till den intagnes föregående liv. Ännu viktigare är att styrelsen har tillgång till kriminalitetsuppgifter vid det bedömande rörande placeringen av alkoholmissbrukare å olika anstalter som ankommer på styrelsen. Socialstyrelsen anser, att styrelsen på grund av sin centrala ställning inom nykterhetsvården utan inskränkningar skall äga rätt att i dessa ärenden få utdrag ur det allmänna straffregistret. Enligt styrelsens mening böra icke heller de nykterhetsvårdande organen på fältet — de kommunala nykter-

hetsnämnderna och länsnykterhetsnämnderna — ställas utanför möjligheten att ur vederbörliga register erhålla upplysningar om kriminalitet. Belägg för det härvidlag förefintliga behovet finns också i gällande föreskrifter. Enligt Bil. A till K. K. den 27 maj 1932 med vissa närmare bestämmelser rörande alkoholistvården åligger det sålunda nykterhetsnämnd att i redogörelse, som jämlikt 18 § alkoholistlagen skall lämnas i samband med intagning å alkoholistanstalt, även lämna redogörelse rörande bland annat vederbörandes kriminalitet. Det må i detta sammanhang särskilt framhållas, att nykterhetsnämnderna enligt nykterhetskommitténs förslag äro avsedda att bli mera kvalificerade organ än för närvarande och att en väsentlig garanti mot befarat missbruk av erhållna kriminalitetsupplysningar ligger i den stränga tystnadsplikt som enligt lag åvilar de nykterhetsvårdande organen.

Barnavårdsnämnden i Malmö framlade samma synpunkter som länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län och barnavårdskommittén på behovet av kriminalitetsupplysningar inom barnavårdsnämndernas verksamhetsområde. Nämnden ansåg att barnavårdsnämnd vid behov skulle kunna erhålla uppgifter ur straffregistret och föreslog att, såsom beträffande centrala fångregistret, uppgifter om anteckningar skall kunna tillhandahållas domstol eller annan myndighet så ock den som eljest för tjänst eller allmänt uppdrag är i behov av upplysning rörande registrets innehåll i visst hänseende.

Även i andra sammanhang har företrädare för socialvården återkommit med liknande yrkande. Utredningen vill här erinra om att i barnavårdskommitténs *förslag till ny barnavårdslag* (SOU 1956:61) framhållits behovet för barnavårdens organ av upplysningar i vissa fall om personers eventuella kriminella belastning och föreslagits rätt för dessa organ till uppgifter ur straffregister. I remissyttrandena över kommitténs förslag upptogs denna fråga av flera remissorgan till diskussion. Tretton remissorgan — *socialstyrelsen, länsstyrelsen i Gävleborgs län, Sveriges advokatsamfund, Svenska läkaresällskapet, Yrkeskvinnors samarbetsförbund, Målsmännens riksförbund, fem socialvårdskonsulenter och två barnavårdsnämnder* — tillstyrkte, att barnavårdsnämnd tillades rätt i sagda hänseende, medan tio andra i ärendet hörda organ och personer — *fångvårdsstyrelsen, länsstyrelserna i Värmlands och Jämtlands län, justitiekanslersämbetet, föreningen Sveriges stadsfiskaler, en reservant inom socialstyrelsen, landsfogden i Göteborgs och Bohus län samt tre kommunala organ* — intog en avvisande attityd.

Socialstyrelsen betecknade det såsom angeläget, att en lösning av denna fråga i enlighet med kommitténs förslag icke kom att dröja, samt belyste med några exempel hur ödesdigert det kunde vara — låt vara i extrema fall — att barnavårdsorganen saknade tillgång till straffregistret.

Behovet av sagda rätt för barnavårdsnämnd var enligt *Sveriges advokatsamfund* beaktansvärt, men samfundet underströk, att garantier måste skapas till förebyggande av missbruk.

Värdet av tillgång till straffregister var särskilt framträdande då det gäll-

de placering av barn i fosterhem eller blivande adoptivbarn framhöll *barnavårdsnämnden i Stockholm*. Dock kunde enligt nämnden, en utvidgning av gällande rätt ge anledning till invändningar ur principiella synpunkter med hänsyn till den enskildes berättigade krav på ett långt gående sekretesskydd i berörda avseenden.

Målsmännens riksförbund ansåg ifrågasvarande bestämmelse böra få en restriktiv utformning och endast avse vissa angivna ärenden och vissa brottsliga förfaranden.

Även *Yrkeskvinnors samarbetsförbund* var förespråkare för viss begränsning av sagda rätt, lämpligen så att fosterföräldrar, adoptivföräldrar och övriga om vars kriminella belastning barnavårdsnämnd måste äga känedom i särskilda fall skulle kunna åläggas att själva inhämta och förete uppgifter ur straffregistret.

En *socialvårdskonsulent* framhöll, att alla upplysningskällor av värde skall begagnas vid en utredning och att det var självklart att vid bedömningen av ett ärendet även uppgifter om kriminell belastning borde förefinnas. Föräldrar eller fostrare kunde ha kriminell belastning av varierande karaktär och för att rätt kunna bedöma uppväxtmiljön för barn och ungdomar måste barnavårdsnämnd givetvis känna till dessa förhållanden. Det kunde beträffande den straffade röra sig om abnorma drag, som riktar sig mot barn eller ungdomar.

Enligt *länsstyrelsen i Värmlands län* utgjorde enbart de starka krav på sekretess, som var förbundna med lämnande av uppgifter ur straffregistret, tillräcklig motivering för att barnavårdsnämnd icke skulle äga rätt att utbekomma straffregisterutdrag.

Justitiekanslersämbetet uttalade:

Kommittén synes ha tänkt sig, att barnavårdsorganen skola tillförsäkras rätt att i betydande utsträckning erhålla upplysningar ur straffregistret. Vål torde det med fog kunna sägas, att det mången gång skulle vara av värde, om dessa uppgifter föreläge i vissa barnavårdsärenden. Men intresset härav måste vägas mot betydelsen av att sträng sekretess upprätthålles beträffande straffregistret. Det föreliggande betänkandet innehåller icke någon närmare motivering till kommitténs ståndpunkt och det möter därför svårigheter att bedöma, huruvida det i praktiken förekommit fall, där bristande upplysningar om en persons kriminella belastning visat sig föranleda verkligt allvarliga olägenheter. I ärendets rådande skick är ämbetet icke övertygat om lämpligheten av kommitténs ståndpunkt.

Reservanten inom socialstyrelsen anförde i detta sammanhang:

Därest barnavårdsorganen i enlighet med kommitténs förslag får tillgång till straffregistret, kommer det stora flertalet barnavårdsnämnder troligen att utfärda föreskrifter om att inhämtande av uppgifter ur straffregistret skall vara obligatoriskt såväl när det gäller placering av fosterbarn som i andra sammanhang. Anteckningar om resultatet av slagningen i straffregistret kommer följaktligen att göras i vederbörande personakt och kommer därmed i många fall också att ingå i kommunens socialregister. Detta kommer att innebära att åtskilliga tiotusen personer kommer att ha tillgång till uppgifter ur straffregistret, när det gäller ett

betydande klientel. Även om samtliga de personer det gäller är ålagda tystnadsplikt, så är det olämpligt att sprida straffregistrets upplysningar på detta sätt. Den vinst som kan uppnås i några enstaka fall måste vägas mot den skada, som åstadkommes genom att straffregistrets uppgifter blir ytterligare spridda.

Utredningen har i likhet med strafflagberedningen övervägt, huruvida samtliga myndigheter, vilka enligt gällande straffregisterlag äger rätt att utan prövning erhålla utdrag av straffregistret, bör bibehållas vid denna. Särskilt med anledning av innehållet i vissa remissyttranden över strafflagberedningens förslag i denna del har utredningen vidare undersökt i vad mån skäl föreligger att öppna möjlighet för andra myndigheter att utan prövning av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall erhålla utdrag.

Såsom strafflagberedningen framhållit bör rekvisitionsrätten för domstol, justitiekanslern, riksåklagaren, riksdagens ombudsmän samt för interneringsnämnden bibehållas i oförändrat skick. Därest straffregistret även i fortsättningen skall vara förlagt till fångvårdsstyrelsen och icke, såsom utredningen i Kap. V nedan föreslår, överflyttas och samordnas med statens kriminaltekniska anstalts register, torde även anstalten böra bibehållas vid sin rätt till utdrag.

Strafflagberedningens förslag, att allmän åklagare skall äga rätt att utan prövning erhålla utdrag, förutom när skyldighet att rekvirera utdrag föreligger, endast när utdrag eljest erfordras för utredning om brott, synes av några remissinstanser ha uppfattats som en vittgående inskränkning av den gällande rekvisitionsrätten. Beredningen har emellertid framhållit, att avsikten med förslaget är, att åklagarna skall vara pliktiga att i varje särskilt fall, där skyldighet att rekvirera utdrag ej föreligger, noga pröva om det kan antagas vara nödvändigt att ha tillgång till registerutdrag. Åklagarna får sålunda icke tillämpa ett system innebärande att utdrag automatiskt skall rekvireras i varje hos dem anhängigt ärende. Behöver åklagaren däremot för sin utredning om brott — vid inledande av förundersökning, under förundersökningens gång, för beslut i åtalsfrågan eller vid rättegång — tillgång till utdrag, är han berättigad att göra rekvisition. Enligt utredningens mening finnes ej anledning till erinran mot förslaget i denna del.

Utredningen ansluter sig vidare till strafflagberedningens mening, att rätt att utan prövning erhålla utdrag också bör tillkomma myndighet, som äger besluta om frihetsberövande åtgärd enligt lagstiftningen om utlämning, utlämningslagen eller lösdrivarlagen i ärende vari har uppkommit fråga om sådan åtgärd. Fråga är här bland annat om länsstyrelserna och de lokala polismyndigheterna. Enligt strafflagberedningens mening hade dessa icke behov av utdrag av straffregistret för sina övriga arbetsuppgifter. Polismyndigheternas rätt till utdrag torde också utan olägenhet kunna begränsas på sätt beredningen föreslagit. Vad däremot länsstyrelserna beträffar, kan enligt utredningens mening skäl anföras mot en dylik begränsning av rekvisitionsrätten. Att berättigat behov av utdrag av straffregistret i sär-

skilda fall kan föreligga för länsstyrelserna vid handläggningen av frågor rörande allmän ordning och säkerhet och ärenden jämlikt socialvårdslagstiftningen får anses uppenbart. Det måste anses som en onödig formalitet att länsstyrelserna i dylika fall skulle vara nödsakade att hos Kungl. Maj:t inhämta tillstånd för erhållande av utdrag. Med hänsyn härtill och till att någon olägenhet av den hittills gällande ordningen ej kan påvisas, föreslår utredningen, att länsstyrelserna bibehållas vid den nu gällande rekvisitionsrätten beträffande utdrag.

De nu förordade bestämmelserna har upptagits i 9 § 1 mom. av förslaget till lag om straffregister.

Vad därefter angår frågan om socialvårdsorganen bör tillerkännas rätt att erhålla straffregisterutdrag så föreligger uppenbarligen inom de olika grenarna av socialvården icke sällan behov av tillförlitlig utredning om enskildas vandel. Exempel på situationer, där behovet härav är särskilt framträdande har givits i flera av de ovan återgivna remissyttrandena. Utan tillgång till upplysningar från kriminalitetsregistren — det centrala polisregistret, straffregistret och de lokala polisregistren — kan självfallet stundom sådan utredning vara svår att åstadkomma.

Utredningen har tidigare avvisat tanken på ett uppgiftslämnande från de polisiära registren till socialvårdsorganen. Överväganden i frågan om ett uppgiftslämnande till socialvårdens organ från straffregistret har lett till följande resultat.

Rätten att utan prövning erhålla utdrag av straffregistret har alltid varit begränsad till ett fåtal huvudsakligen rent judiciella myndigheter. Såväl strafflagberedningen som utredningen har ifråga om dessa myndigheter försökt att begränsa denna fria rekvisitionsrätt till situationer och ärenden, där utdrag verkligen erfordras. Straffregistret har tillkommit i straffrättsskipningens intresse och dess innehåll har bestämts med hänsyn härtill. Registret kommer visserligen vid ett genomförande av utredningens förslag att i större utsträckning än tidigare tillgodose vandelskontrollens intresse. Fråga är här emellertid om ett uppgiftslämnande i begränsad utsträckning tillkommet huvudsakligen i den enskildes intresse. Understrykas bör, att utdrag avsedda att utgöra bevis om vandel icke utlämnas annat än på begäran av och endast till den utdraget avser.

En rätt för socialvårdsorganen att rekvirera utdrag av straffregistret skulle leda till att registret i betydande utsträckning skulle komma att tjäna vandelskontrollens intresse. Detta är ur principiella synpunkter olämpligt. Därtill kommer hänsynen till den registrerade. Denne måste ha ett berättigat krav på långtgående sekretess. Det synes ofrånkomligt att sekretesskyddet avsevärt minskar i styrka därest den ifrågasatta rekvisitionsrätten tillerkännes socialvårdsorganen.

Utredningen, som anser det synnerligen angeläget att kretsen av de utdragsberättigade icke utökas och att sekretessen för straffregistret icke

riskeras, anser att tillräckliga skäl icke föreligger att ge socialvårdsorganen rätt att utan prövning erhålla utdrag av registret. Skulle likväl rätt för socialvårdsorganen att erhålla utdrag anses böra införas, föreslår utredningen att denna rätt begränsas till vissa grupper av ärenden. Då det synes mindre lämpligt att i straffregisterlagen intaga en uppräknig av skilda socialvårdsorgan och av ärenden som berättigar till utdrag, torde det böra överlämnas till Kungl. Maj:t att meddela erforderliga tillstånd. Utredningen föreslår därför, att i straffregisterlagen intages en bestämmelse av innehåll att utdrag av registret skall lämnas till annan myndighet än de som i lagen uppräknats såsom utdragsberättigade, om Kungl. Maj:t för viss grupp av ärenden har lämnat tillstånd därtill. En bestämmelse av detta innehåll gör det sålunda möjligt för Kungl. Maj:t att exempelvis medgiva socialstyrelsen rätt till utdrag, då sådant erfordras vid handläggning av viss grupp av ärenden. Skulle Kungl. Maj:t finna skäl medgiva exempelvis samtliga barnavårdsnämnder i riket rätt till utdrag då sådant erfordras vid handläggning av viss grupp av ärenden, kan också ett sådant medgivande lämnas med stöd av nyssnämnda bestämmelse.

Den föreslagna bestämmelsen medför jämväl rätt för Kungl. Maj:t att om så skulle anses erforderligt medgiva skolöverstyrelsen eller annan skolmyndighet rätt att erhålla upplysning om den som söker anställning som lärare tidigare dömts för exempelvis otukt mot ungdom.

Den förordade bestämmelsen har upptagits i 9 § 2 mom. av förslaget till lag om straffregister.

Utländska myndigheter

I det föregående har behandlats rätten för svenska myndigheter att erhålla upplysningar ur straffregistret. Utredningen behandlar i det följande frågan om möjligheterna för myndighet i utlandet att erhålla sådana upplysningar.

Enligt den nu gällande ordningen, 9 § första stycket straffregisterlagen, må på framställning av myndighet i Danmark, Finland, Island eller Norge fullständigt utdrag av registret meddelas, såframt Kungl. Maj:t för särskilt fall givit tillstånd därtill. Kungl. Maj:t äger bemyndiga fångvårdsstyrelsen att meddela sådant utdrag för utredning i brottmål, då det begäres av domstol eller åklagarmyndighet i någon av nämnda stater. I nyssnämnda lagrums andra stycke finnes slutligen ett stadgande av innehåll, att i fråga om meddelande rörande givna straffdomar eller ådömt tvångarbete till myndighet i annan stat än i första stycket avses äger, under förutsättning av ömsesidighet, Kungl. Maj:t utfärda bestämmelser. På grund av ömsesidighetsöverenskommelser har sådana bestämmelser utfärdats beträffande Nederländerna, Belgien och Frankrike (se KBr den 4 januari 1928, den 28 april 1933 och den 30 juni 1959). Uppgiftsskyldigheten fullgöres genom utlämnande av fullständigt utdrag av straffregistret till vederbörande stat be-

träffande envar medborgare i staten, som här i riket ådömts straff eller annan påföljd för brott, som avses i 1 § straffregisterlagen.

Frågan om utlämnande av uppgifter ur det svenska straffregistret till myndighet i andra länder än de nordiska har övervägts bl. a. i samband med en framställning den 18 november 1953 av chefen för statens kriminaltekniska anstalt. Fångvårdsstyrelsen framhöll i avgivet yttrande, att stor varsamhet måste iakttagas vid utlämnande av sådana uppgifter, och hänvisade till vad parlamentariska undersökningskommissionen anfört i sitt betänkande angående utlämnande av uppgifter om flyktingar (SOU 1946:93). I proposition 1955: 168 om ändrad lydelse av 9 § lagen om straffregister, vilken ledde till den förenklade ordningen beträffande de nordiska länderna, förklarade sig dåvarande chefen för justitiedepartementet ej vara beredd att då taga ställning till spørsmålet om ändrade regler angående straffregisterutdrag till myndighet utanför nordisk stat.

Frågan om uppgiftslämnandet från straffregistret till myndigheter utanför nordisk stat synes väsentligen vara beroende av de ömsesidighetsöversenskommelser vårt land träffat och eventuellt kan komma att träffa med andra länder. Strävandena särskilt mellan de i Europarådet deltagande staterna efter internationellt samarbete för beivrande av brott har på grund av de numera mycket intensiva förbindelserna mellan länderna och den ökade rese- och flyttningsfrekvensen blivit särskilt aktuella. Inom Europarådet har utarbetats en konvention om inbördes rättshjälp i brottmål. Enligt denna konvention är fördragsslutande stat bland annat pliktig att under vissa förutsättningar tillhandahålla annan stat utdrag och uppgifter ur straffregister.

Enligt *utredningens* mening måste från synpunkten om individens behöriga skydd varsamhet iakttagas vid utlämnande av uppgifter ur straffregistret till utländsk myndighet. Den principen bör därför gälla, att utdrag av registret till utländsk myndighet icke får utlämnas, där ej Kungl. Maj:t efter prövning av framställning om utdrag i varje särskilt fall givit sitt tillstånd därtill. Den förenklade ordning för meddelande av utdrag till domstol eller åklagarmyndighet i de nordiska länderna, som nu gäller, bör emellertid bibehållas.

Utredningen föreslår, att i straffregisterlagen intages ett stadgande, att utdrag av straffregistret må på framställning av utländsk myndighet utlämnas, såframt Kungl. Maj:t för särskilt fall givit tillstånd därtill. Till detta stadgande bör fogas tillägget, att Kungl. Maj:t äger bemyndiga registermyndigheten att meddela utdrag för utredning i brottmål, då det begäres av domstol eller åklagarmyndighet i de nordiska länderna. Enligt *utredningens* mening bör det ankomma på Kungl. Maj:t att avgöra huruvida utdrag som nyss nämnts skall vara fullständigt eller icke (11 § första stycket i förslaget till lag om straffregister).

I det föregående har behandlats sådant uppgiftslämnande genom utdrag

som i varje särskilt fall sker efter framställning av utländsk myndighet. Vad härefter beträffar sådant uppgiftslämnande, som sker i anledning av bestämmelser utfärdade av Kungl. Maj:t med stöd av 9 § andra stycket straffregisterlagen, får utredningen anföra följande.

Fråga är här om ett generellt uppgiftslämnande rörande samtliga här i riket för straffregisterbrott dömda personer, vilka är medborgare i stat, med vilken Sverige slutit ömsesidighetsavtal. Krav på sådant avtal bör även i fortsättningen utgöra förutsättning för ett dylikt uppgiftslämnande till annan stat. Utredningen anser emellertid icke att detta behöver angivas i lagtexten. Icke heller synes det erfoderligt att i lagtexten intaga bestämmelser om vare sig vilka uppgifter från registret, som skall lämnas, eller om formen för uppgiftslämnandet. Däremot torde i lagtexten lämpligen höra angivas att uppgiftslämnandet skall ske årligen. Uppgifterna bör sålunda årsvis samlas och förvaras på straffregistret för att vid årets utgång överlämnas till utrikesdepartementet för vidare befordran till vederbörande stat.

Utredningen föreslår sålunda att till myndighet i annan stat årligen må redovisas anteckningar i registret rörande medborgare i samma stat, och att närmare bestämmelser om detta uppgiftslämnande skall meddelas av Kungl. Maj:t. (11 § andra stycket i förslaget till lag om straffregister).

Begränsning av skyldigheten att införskaffa utdrag av straffregistret

Jämlikt kungörelsen den 19 december 1947 om skyldighet att inhämta utdrag av straffregistret åligger det åklagare att, när han gör framställning till domstol att någon som är anhållen skall häktas för brott, ofördröjligen rekvirera fullständigt utdrag av straffregistret. Väckes mot någon, som ej är häktad, av allmän åklagare åtal för brott, varå kan följa förhöjt straff på grund av återfall eller eljest enligt lag kan följa straffarbete, skall åklagaren likaledes ofördröjligen begära fullständigt utdrag. Slutligen stadgar kungörelsen att fullständigt utdrag skall införskaffas innan någon eljest dömes till straffarbete, förvandlingsstraff för böter, ungdomsfängelse, förvaring, internering eller tvångsarbete eller för brott varå kan följa förhöjt straff på grund av återfall, så ock innan någon erhåller villkorlig dom.

Strafflagberedningen har ansett att vissa möjligheter finnes att inskränka de obligatoriska utdragsrekvisitioner. Det syntes visserligen beredningen icke möjligt att begränsa skyldigheten i de fall då åklagare gör framställning till domstol att någon som är anhållen skall häktas för brott. Däremot borde enligt beredningens mening en jämkning vara möjlig beträffande övriga i kungörelsen behandlade fall. I ett utarbetat utkast till ny kungörelse har beredningen föreslagit att fullständigt utdrag av straffregistret skall — förutom i häktningsfallen — införskaffas *om det erfordras* innan någon dömes till fängelse (enhetligt frihetsstraff), förvandlingsstraff för böter, ungdomsfängelse, förvaring, internering eller tvångsarbete eller för brott varå

kan följa förhöjt straff på grund av återfall, så ock innan någon erhåller villkorlig dom. Beredningens syfte är att den ändrade lydelsen av kungörelsen skall göra det möjligt för domstol och åklagare att helt underlåta rekvisition om utdrag i det särskilda fallet ej är behövt. Det finns enligt beredningen all anledning att antaga att stor försiktighet kommer att iakttagas då det gäller att underlåta rekvisition av utdrag. Trots detta borde man enligt beredningens mening ha grund för att bedöma verkningarna av jämkningen som icke alldeles obetydliga.

Mot strafflagberedningens förslag till kungörelse om skyldighet att inhämta utdrag från straffregistret uttalades tveksamhet i yttranden från *hovrätten för Övre Norrland*, *Göteborgs rådhusrätt*, *föreningen Sveriges stadsdomare* och *rättspsykiatriska föreningen*. Det framhölls att ett genomförande av förslaget sannolikt skulle komma att medföra att straffregisterutdrag i minskad omfattning medföljde åklagarens framställning till domstolen och att arbetet med införskaffande av utdrag i stället överflyttades på domstolarna. Enligt den i yttrandena uttalade meningen kunde man icke räkna med att antalet rekvisitioner hos straffregistret skulle nämnvärt minska. *Föreningen Sveriges häradshövdingar* hemställde, att i blivande kungörelse om skyldighet att inhämta utdrag tydligare än som skett i förslaget utsades att det skall åligga åklagaren att inhämta utdrag om sådant erfordras.

Utredningen anser i likhet med strafflagberedningen att det är angeläget att antalet straffregisterutdrag nedbringas så långt möjligt. Möjligheterna att minska utdragsrekvisitionerna måste emellertid enligt utredningens mening bedömas som ringa. De av strafflagberedningen föreslagna ändringarna i 1947 års kungörelse angående skyldighet att införskaffa utdrag av straffregistret synes icke nämnvärt komma att påverka antalet utdragsrekvisitioner. Förslaget bör dock genomföras. Den nya ordningen torde endast få den verkan att rekvisition av utdrag kommer att underlåtas därest utdrag av särskilda skäl icke är behövt.

Enskilds rätt att få utdrag rörande sig själv

Enligt nuvarande lydelse av straffregisterlagen kan enskild person erhålla dels fullständigt utdrag av straffregistret — 8 § 1 mom. andra punkten — och dels begränsat utdrag — 8 § 2 mom.

Begränsat utdrag — utdrag innehållande bevis att viss person ej förekommer i straffregistret, såvitt angår annat förhållande än dom å böter eller villkorlig dom å förvandlingsstraff för böter, — må på begäran av vederbörande själv meddelas, där han med intyg av länsstyrelse, underrätt, häradshövding, borgmästare, svensk beskickning eller svenskt konsulat styr att hans rätt kan vara beroende av sådant bevis.

Fullständigt utdrag skall lämnas till enskild vars rätt må vara beroende på annan upplysning ur registret än som framgår av nyss nämnt begränsat ut-

drag, där Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, fångvårdsstyrelsen för särskilt fall därtill givit tillstånd.

Ansökningar av enskilda personer om begränsat utdrag av straffregistret förekommer i stor utsträckning. Under de senare åren har fångvårdsstyrelsen sålunda utfärdat ej mindre än cirka 2.500 dylika utdrag årligen. Utdragen torde nästan utan undantag begäras för att förete inför utländsk myndighet i samband med ansökan om uppehålls- eller bosättningsstillstånd utrikes eller i annat liknande ärende. I samband med redogörelsen ovan för användningen av polisiära vandelsintyg i utlandet har utredningen anmärkt, att utländska myndigheter stundom avkräver svenska medborgare, som ansöker om uppehålls- eller bosättningsstillstånd o. d., såväl ett av polismyndighet utfärdas vandelsintyg som utdrag av straffregistret.

Antalet framställningar om fullständigt utdrag uppgår till 50—100 årligen. Av dessa ansökningar göres det alldeles övervägande antalet av enskilda personer, som ej kan erhålla utdrag enligt 8 § 2 mom. straffregisterlagen och som behöver straffregisterutdrag för att förete det inför utländsk myndighet. Ifrågavarande ansökningar prövas efter ett av Kungl. Maj:t 1957 givet bemyndigande av fångvårdsstyrelsen.

Strafflagberedningen har framhållit att ifrågavarande utdrag — såväl begränsade som fullständiga — huvudsakligen nyttjas för sökande av tillstånd eller bevakande av rättighet utrikes och uttalat, att i de fall, då det är ett svenskt intresse att vederbörande erhåller det tillstånd eller den rättighet han söker, det knappast är möjligt att icke tillse, att han också kan få intyg om hur det förhåller sig med hans strafflöshet. Beredningen har föreslagit att de begränsade utdragen skall avskaffas och att enskilda, vilkas rätt kan vara beroende av upplysning ur registret, skall kunna erhålla sådan upplysning ur straffregistret som i det särskilda fallet finnes erforderlig. Förutsättningen för utfärdande av utdrag borde sålunda liksom nu vara, att vederbörandes rätt bedömdes vara beroende av att upplysning ur registret meddelades och prövningen härav borde ankomma på Kungl. Maj:t. Beredningen har, förutsatt, att stadgandet erhåller en restriktiv tolkning och att en mycket kraftig minskning av antalet framställningar om utdrag kommer att följa därav att Kungl. Maj:ts tillstånd alltid erfordras.

Svea hovrätt, hovrätten för Nedre Norrland, länsstyrelsen i Kronobergs län och barnavårdskommittén avstyrkte förslaget att förlägga prövningen om tillstånd för enskilda att erhålla utdrag ur straffregistret hos Kungl. Maj:t. Hovrätten för Nedre Norrland framhöll, att härigenom skulle uppkomma en avsevärd arbetsbelastning för vederbörande departement samt att en minskning av antalet straffregisterutdrag knappast kan förväntas vid ett genomförande av beredningens förslag.

Överståthållarämbetet anförde:

Enligt beredningen uppgår antalet utfärdade begränsade utdrag numera till omkring 700 årligen och tendensen innebär ökning. Stegringen under de senaste åren

kan möjligen förklaras därav att en utländsk beskickning här i staden, vilken tidigare för immigrationsvisering, såvitt anginge personer i Stockholm, nöjde sig med allenast vandelsbevis från polismyndigheten, numera läser kräva jämväl utdrag av straffregistret, vilket för överståthållarämbetets vidkommande medfört en betydande ökning av antalet utfärdade intyg. Överståthållarämbetet vill i samband härmed nämna, att, såvitt kunnat utrönas, samtliga av ämbetet under de senaste åren utfärdade intyg med undantag av ett utfärdats för personer, vilka genom intyg av utländsk beskickning visat sig vara i behov av utdraget i passviserings- och uppehållstillståndsärende. Beredningen synes också vara medveten om att ifrågavarande utdrag så gott som uteslutande användas i nu angivet sammanhang. Den minskning i antalet utfärdade intyg, som beredningen förutsätter skulle bli följden av intygsprövningens överförande till Kungl. Maj:t, måste således gå ut över dem, vilka ha användning för utdraget inför utländsk myndighet.

Efter att ha hänvisat till ett av beredningen gjort uttalande fortsätter överståthållarämbetet:

I den mån beredningen menar, att den åsyftade minskningen i intygsgivningen skall vinnas genom att intyg utfärdas allenast i sådana fall då den svenska statsnyttan påfordrar att vederbörande erhåller det önskade uppehållstillståndet i annat land, synes vara anledning till gensaga. I sådana undantagsfall då det är ett svenskt intresse att understödja en enskild persons ansökning hos utländsk myndighet synes detta böra göras på annat sätt än genom ett intyg om frihet från straff. Ett system, enligt vilket i fall av förevarande slag strafflöshetsintyg skulle efter skälighetsprövning ibland utfärdas och ibland vägras, skulle på en omväg förskaffa svensk myndighet inflytande över oförvitliga svenska medborgares möjlighet att få inresa och uppehålla sig i de länder, vilka kräva dylikt intyg. Överståthållarämbetet, som avstyrker genomförande av en dylik ordning, anser att man i fråga om sådana strafflöshetsintyg, som äro avsedda att företas inför utländsk myndighet, har att välja mellan antingen att såsom för närvarande utfärda dylika intyg till alla, som styrka sig ha behov därav, eller att helt slopa intygsgivning i sådana fall. Ämbetet, som icke förspott någon olägenhet av nuvarande praxis, förordar ett bibehållande av denna.

Oavsett vilket man väljer av nu nämnda alternativ för intygsgivningen bortfaller emellertid det av beredningen åberopade huvudskälet för ärendenas överförande till Kungl. Maj:ts prövning. Beredningens uttalande (å sid. 180), att det — efter genomförande av förslag om preskription av anteckningar i registret — skulle bli svårare att vägra intyg i sådana fall, då intyget skulle bli blankt, synes grunda sig på ett missförstånd. Frågan huruvida utdraget kommer att bli blankt eller ej uppkommer överhuvudtaget icke vid intygsprövningen; överståthållarämbetet — och med all säkerhet ej heller övriga intygsgivande myndigheter — införskaffar nämligen i dylikt ärende icke uppgift huruvida vederbörande förekommer i straffregistret eller ej och saknar således all kännedom därom.

Statens kriminaltekniska anstalt och föreningen Sveriges härads hövdingar hade ingen erinran mot beredningens förslag i denna del.

Utredningen har tidigare (ovan s. 129) föreslagit, att de polisiära vandelsintygen med undantag för vissa s. k. lämplighetsintyg skall avskaffas. Härvid har emellertid utredningen framhållit, att det icke är möjligt att helt avskära den enskilde från möjligheten att erhålla officiellt bevis om vand. För vissa ändamål måste den enskilde kunna tillhandahållas dylikt bevis.

Berättigade behov av officiella vandelsbevis har utredningen sålunda funnit föreligga för enskilda *dels* för vissa ändamål i utlandet *dels* för sökande av vissa anställningar *och dels* för olika personliga angelägenheter. Utredningens förslag innebär, att straffregisterutdrag skall få komma till användning för nu angivna ändamål. Detta förslag leder — till skillnad från strafflagberedningens — till ett i förhållande till nuläget ökat antal utdrag av registret till enskilda.

Utredningens förslag i fråga om enskilds möjligheter att erhålla utdrag av straffregistret innebär sammanfattningsvis följande. Utdrag må till en början utlämnas, om den enskilde styrker att företeende av utdrag utgör villkor för hans inresa eller vistelse i annat land eller för hans rättsliga ställning där. Vidare skall den enskilde vara berättigad att erhålla utdrag, om enligt Kungl. Maj:ts medgivande sökande av viss anställning i allmän eller enskild tjänst må avkrävas utdrag av registret och den enskilde visar, att han söker sådan anställning. Slutligen skall enskild tillhandahållas utdrag om i annat fall, där han styrkt att hans rätt är beroende av upplysning ur registret, Kungl. Maj:t givit tillstånd därtill.

Prövningen av enskildas framställningar om utdrag bör i fråga om utdrag för utlands- och anställningsändamål ankomma på registermyndigheten. Vad beträffar utdrag för andra ändamål — för personliga angelägenheter — synes övervägande skäl tala för att prövningen skall ankomma på Kungl. Maj:t. Dessa fall torde i motsats till utlands- och anställningsfallen bli mycket sällan förekommande.

De nu förordade bestämmelserna har upptagits i 9 § 3 mom. i förslaget till lag om straffregister.

Utredningen finner i likhet med strafflagberedningen att anledning saknas att bibehålla sådana begränsade utdrag av straffregistret, som avses i 8 § 2 mom. straffregisterlagen.

Såsom tidigare framhållits har utredningen funnit det möjligt och lämpligt att beträffande utdrag för utlands- och anställningsändamål i huvudsak genomföra strafflagberedningens förslag, att den som antecknats i straffregistret efter viss tids förlopp skall kunna bli befriad från denna belastning. Vad beträffar utdragen för personliga angelägenheter torde på grund av omständigheterna i det särskilda fallet den enskilde icke alltid behöva fullständigt utdrag. I åtskilliga fall synes behov föreligga av utdrag omfattande endast viss begränsad tidrymd eller endast särskilda upplysningar ur registret. Utredningen anser därför att det bör ankomma på Kungl. Maj:t att vid meddelande av tillstånd till utdrag jämväl bestämma, huruvida utdraget skall vara fullständigt, begränsat på samma sätt som utdragen för utlands- eller anställningsändamål eller begränsat till särskilda upplysningar.

Nu förordade bestämmelser har upptagit i 10 § 1—3 mom. i förslaget till lag om straffregister.

Utredningen vill slutligen framhålla att det synes till undvikande av miss-

bruk lämpligt att utdrag som utlämnas till enskilda alltid förses med uppgift om det ändamål för vilket utdraget är avsett. Föreskrifter härom liksom om rekvisitionsförfarandet i fråga om utdrag till enskilda torde böra meddelas i särskild tillämpningskungörelse till straffregisterlagen.

Sekretessfrågan

Den kritik, som vid skilda tillfällen riktats mot att kriminalitetsregister och andra register över enskildas belastningar här i riket icke kringgårdats med erforderlig sekretess, har aldrig avsett straffregistret. Detta register har i stället i dylika sammanhang ofta åberopats som exempel på register för vilket sekretesskyddet är välordnat.

Utredningen, som för sin del funnit straffregistersekretessen tillfredsställande, anser anledning icke i något avseende föreligga till ändring i eller komplettering av den lagtekniska regleringen av sekretessen för registret.

Lagen om straffregister

Utredningens förslag innebär åtskilliga ändringar av bestämmelserna i gällande straffregisterlag. Utredningen har därför ansett det lämpligt att utarbeta ett förslag till ny lag om straffregister.

Lagen inledes med en bestämmelse om att vid statens kriminaltekniska anstalt (se Kap. V nedan) skall finnas ett straffregister innehållande uppgifter som i lagen stadgas (1 §). I 2—5 §§ har intagits bestämmelser om registrets innehåll och om avskiljande av registeruppgifter. Om uppgiftslämnandet till registret handlar 6—8 §§. Bestämmelser om utdrag av registret återfinnes i 9—11 §§. I 12 § har intagits en bestämmelse om att registret och därtill hörande handlingar skall hållas under sådan vård, att de icke blir tillgängliga för obehöriga. Om tillämpningsföreskrifter handlar 13 §. Till lagen har slutligen fogats övergångsbestämmelser.

KAPITEL IV

Ändringar i allmänna straffregistret m. m. vid ett genomförande av förslaget till brottsbalk

Det förslag angående straffregistreringen, som har framlagts i det föregående, bygger på det nuvarande straffrättsliga reaktionssystemet med de ändringar som föreslagits av strafflagberedningen i betänkandet om enhetligt frihetsstraff (SOU 1953:17). Beredningen har emellertid i sitt år 1956 avgivna slutbetänkande med förslag till Skyddslag (SOU 1956:55) föreslagit en genomgripande reformering av påföljdssystemet. På grundval av betänkandet har inom justitiedepartementet utarbetats förslag angående påföljdssystemets utformning, vilket upptagits i ett till lagrådet den 26 augusti 1960 remitterat förslag till brottsbalk. Ett genomförande av detta förslag påverkar givetvis utformningen av straffregistreringen. Då beredningen icke avgivit något förslag i detta avseende, har det synts utredningen lämpligt att nu undersöka hur straffregistreringen bör utformas efter ett genomförande av förslaget till brottsbalk.

Brottsbalksförslaget upptager som påföljder böter, fängelse, villkorlig dom, skyddstillsyn, ungdomsfängelse, internering och överlämnande till särskild vård samt de särskilda straffen suspension och avsättning för ämbetsmän och disciplinstraff för krigsmän.

Fängelse motsvarar det av strafflagberedningen föreslagna enhetliga frihetsstraffet. Den nuvarande villkorliga domen har delats upp i två påföljder, villkorlig dom och skyddstillsyn. Skiljelinjen mellan dessa har dragits så, att de fall i vilka övervakning anordnas hänföres till skyddstillsyn. Villkorlig dom och skyddstillsyn är självständiga påföljder och utgör alltså icke anstånd med verkställigheten av annan påföljd. Därav följer också att anstånd, som kan ges beträffande verkställigheten av fängelse vartill böter förvandlats, icke skall meddelas såsom villkorlig dom. Prövotiden för dem som dömts till villkorlig dom eller skyddstillsyn är två respektive tre år och kan förlängas. Båda påföljderna kan kombineras med böter. Förordnande kan vidare meddelas, att i skyddstillsyn skall ingå behandling under två månader i anstalt. Ungdomsfängelse motsvarar nuvarande ungdomsfängelse och internering förvaring och internering i säkerhetsanstalt. Dessa påföljder skiljer sig från sina nuvarande motsvarigheter bl. a. därigenom att påföljderna innefattar även vård i frihet. Förslaget talar sålunda icke om villkorlig utskrivning utan om vård i och vård om anstalt. Särskild vård omfattar

enligt förslaget överlämnande till vård enligt barnavårdslagen — närmast motsvarande förordnande enligt 1 § lagen den 30 december 1952 med vissa bestämmelser om påföljd för brott av underårig — vård enligt lagen om nykterhetsvård, vård enligt sinnessjuklagen och öppen psykiatrisk vård.

I fråga om de psykiskt abnorma lagöverträdarna skiljer sig den föreslagna lagstiftningen betydligt från vad som nu gäller. Straffriförklaringarna avskaffas i princip. Domstolen skall förordna om påföljd även beträffande dessa lagöverträdare. När det gäller dem som begått brott under inflytande av sinnessjukdom, sinnesslöhet eller annan själslig abnormitet av så djupgående natur, att den måste anses jämförbar med sinnessjukdom, föreslås dock inskränkningar i påföljdssystemets tillämplighet. Domstolen skall då endast kunna förordna om överlämnande till särskild vård eller, under vissa förutsättningar, döma till böter eller skyddstillsyn; böterna får dock ej förvandlas och förordnande om behandling i anstalt som nyss berörts får ej meddelas i samband med skyddstillsyn. Om ingen av de nu nämnda påföljderna finnes böra ådömas, skall lagöverträdaren vara fri från påföljd. Påföljd skall icke heller ådömas den som utan eget vållande tillfälligt råkat i sådant tillstånd, att han är från sina sinnens bruk, och i det tillståndet begår brott.

Stadgandet i SL 4:14 om förhöjt straff vid återfall i brott har i förslaget erhållit motsvarighet med i huvudsak samma innehåll som i beredningens betänkande av år 1953. Även dom varigenom förordnats om överlämnande till särskild vård kommer att ha återfallsgrundande verkan, om brottet enligt brottsbalken är belagt med fängelse. Brott som någon begått innan han fyllt 18 år får ej läggas till grund för straffhöjning vid återfall.

Brottsbalksförslaget innehåller vidare bestämmelser om domstols rätt att nedsätta eller efterge påföljd. Rättegångsbalkens regler om eftergift av åtal ifrågasättes böra vidgas bland annat genom en allmän bestämmelse om rätt för riksåklagaren att efterge åtal.

Lagen om straffregister

Det nu framlagda förslaget, för vilket här i korthet redogjorts, föranleder ändringar i 2, 3, 4 och 10 §§ i det förslag till lag om straffregister, som utredningen framlagt i föregående kapitel. Till de ändringar, som här nedan kommer att föreslås, har — med hänsyn till lagstiftningsfrågans läge — icke utarbetats något författningsförslag. Utredningens förslag till lag om straffregister tar sålunda sikte endast på de förslag som av utredningen framlagts i föregående kapitel.

2 §.

I straffregistret bör antecknas dom eller beslut om fängelse, villkorlig dom, skyddstillsyn, ungdomsfängelse och internering. Beträffande skydds-

tillsyn bör därvid anmärkas, när förordnande meddelats angående behandling i anstalt. Det torde nämligen vara av värde om upplysning härom erhålles ur registret i fall då domstol under skyddstillsynens gång överväger åtgärd i anledning av misskötsamhet å den dömdes sida. Domstolen kan i en sådan situation meddela förordnande om behandling i anstalt som här avses, vilket emellertid enligt uttalande i motiven bör undvikas när den dömda varit intagen i anstalt. Däremot erfordras lika litet som för motsvarande fall för närvarande anteckning om böter som ådömts jämte villkorlig dom eller skyddstillsyn.

När det gäller särskild vård torde anteckning i straffregistret icke böra ske angående överlämnande till vård enligt barnavårdslagen. Visserligen kan dom innebärande sådant överlämnande i undantagsfall ha återfallsgrundande verkan. De skäl som utredningen i det föregående har anfört för att domar angående överlämnande för skyddsuffostrar enligt 1 § 1952 års lag icke skall registreras äger emellertid aktualitet även i fråga om den nya påföljden överlämnande till vård enligt barnavårdslagen (se s. 232).

Överlämnande till vård enligt lagen om nykterhetsvård kan ske icke endast för brott varå kan följa fängelse utan även när någon begått brott varå icke kan följa svårare straff än böter. I straffregistret synes dock anteckning om överlämnande till nykterhetsvård endast böra ske i först avsedda fall.

I fråga om överlämnande till vård enligt sinnessjuklagen och öppen psykiatrisk vård — vilka påföljder kan tillämpas oberoende av brottets svårhetsgrad — torde anteckning alltid böra ske i straffregistret. I registret bör beträffande psykiskt abnorma lagöverträdare vidare särskilt anmärkas, när någon som dömts till skyddstillsyn begått brottet under inflytande av sinnessjukdom, sinnesslöhet eller därmed jämställt tillstånd. Detta är av betydelse med hänsyn till de begränsningar i påföljdssystemets tillämpning som måste iakttagas om fråga uppkommer att ingripa mot den dömda. Däremot torde det icke vara erforderligt, att anteckning göres när lagöverträdare som nu avses dömts till böter. Enligt utredningens mening bör bötesstraff över huvud icke antecknas i straffregistret, och denna princip torde böra följas även i förevarande fall.

Som nämnts förekommer även i brottsbalksförslaget en bestämmelse om frihet från påföljd i vissa fall när någon begått brott under inflytande av psykisk abnormitet eller visst annat tillstånd. Tillämpas denna bestämmelse, torde anteckning därom böra göras i straffregistret. Däremot bör, av skäl som anförts i det föregående, dom innebärande eftergift av påföljd enligt det föreslagna allmänna stadgandet därom icke registreras. Brottsbalksförslaget ger icke heller utredningen anledning att frångå uppfattningen att åklagares beslut att efterge åtal ej skall registreras i straffregistret.

Liksom för närvarande bör i straffregistret antecknas beslut som innebär att anstånd meddelas med verkställigheten av fängelse vartill böter för-

vandlats. Då sådant anstånd enligt förslaget icke skall ske i form av villkorlig dom, bör straffregisterlagen innehålla uttrycklig bestämmelse angående registrering av anstånd med förvandlingsstraff.

Brottsbalksförslaget föranleder icke någon ändring i vad i det föregående föreslagits angående registrering av tvångsarbete och dödsstraff.

3 §.

Enligt denna paragraf skall anteckning ske i straffregistret angående vissa åtgärder som vidtages i fråga om redan ådömd påföljd. Paragrafens innehåll påverkas av brottsbalksförslaget i följande avseenden.

Förlängning av prövotiden för den som villkorligt frigivits från fängelse, erhållit villkorlig dom eller dömts till skyddstillsyn bör antecknas liksom förlängning av prövotiden när anstånd meddelats med verkställigheten av fängelse vartill böter förvandlats. Enligt förslaget skall tiden för ungdomsfängelse, vilken normalt är fem år, kunna förlängas till sex år om den dömda begått nytt brott. Beträffande internering innebär förslaget, att vård i anstalt icke får pågå under längre tid än sammanlagt tre år utöver minsta tiden om icke domstol lämnar medgivande därtill. Beslut om förlängning av tiden för ungdomsfängelse eller anstaltstiden vid internering bör antecknas i straffregistret.

Förverkas villkorligt medgiven frihet eller anstånd med verkställigheten av förvandlingsstraff bör liksom för närvarande anteckning ske i registret. Villkorlig dom och skyddstillsyn har i förslaget icke konstruerats som villkorligt anstånd med verkställighet eller ådömande av påföljd utan är självständiga påföljder; något förverkande av anstånd kan således ej ifrågakomma. Om den dömda begår brott eller eljest missköter sig, skall emellertid domstol kunna besluta undanröjande av den villkorliga domen eller skyddstillsynen och ådöma annan påföljd. Beslutas sådant undanröjande bör anteckning ske i straffregistret.

De i brottsbalken upptagna reglerna om sammanträffande av brott innebär endast i ett fall, att domstol förordnar att påföljd träder i stället för annan påföljd. Om till verkställighet på en gång förekommer dom å ungdomsfängelse och dom å fängelse i mer än ett år, skall frågan om påföljden prövas av domstol. Domstolen äger därvid efter omständigheterna förklara att den ena påföljden skall träda i stället för den andra eller undanröja beslutet om ungdomsfängelse och döma till fängelse för det eller de brott som avsågs därmed. I andra situationer, när domstol har att bestämma påföljd för brott av någon som redan tidigare dömts till påföljd, har domstolen under vissa förutsättningar möjlighet att undanröja den ådömda påföljden och döma till gemensam påföljd för samtliga brott. Likaså kan domstolen förordna att den redan ådömda påföljden skall avse jämväl det nya brottet. Anteckning i straffregistret bör göras när enligt det sagda beslutas

att viss påföljd skall träda i stället för en annan, att viss påföljd skall avse jämväl annat brott eller att påföljd undanröjes.

Enligt förslaget 38 kap. 2 § kan förordnande om överlämnande till vård enligt barnavårdslagen eller lagen om nykterhetsvård av domstol undanröjas i vissa fall, om förutsättningar för sådan vård visar sig icke föreligga. Sker undanröjande av förordnande som antecknats i straffregistret, bör även härom anteckning ske i registret.

Ungdomsfängelse och internering omfattar som nämnts både vård i anstalt och vård utom anstalt. För ungdomsfängelse är längsta behandlingstiden fem år eller i vissa fall sex år. Påföljden kan emellertid upphöra dessförinnan. För internering finns ingen annan längsta tid än att påföljden skall upphöra senast när den dömden under en sammanhängande tid av fem år vårdats utom anstalt; enligt beslut av interneringsnämnden kan påföljden upphöra tidigare. I straffregistret bör antecknas när ungdomsfängelse eller internering upphör.

Utöver vad nu sagts bör anteckning ske om domstol beträffande den som dömts till skyddstillsyn under prövotidens gång förordnar om behandling i anstalt samt om, i fråga om den som dömts till internering, ny minsta tid bestämmes för anstaltsvården. Om den som undergår ungdomsfängelse begår nytt brott, skall enligt brottsbalksförslaget domstolen kunna — jämte förordnande att ungdomsfängelset skall avse även det nya brottet — besluta om fortsatt anstaltsvård under minst sex månader. Även sådant beslut bör antecknas i straffregistret.

Brottsbalkens konkurrensregler i sådana situationer som nu avses i SL 4:3 och 4:4 innebär en radikal förändring av gällande ordning. Enligt förslaget skall dock i fall som motsvarar SL 4:4 en förnyad prövning av domstol ske för bestämmande av tiden för fängelsestraffet. Domstolens beslut i sådant ärende torde böra antecknas i straffregistret.

4 §.

Enligt denna paragraf skall straffregistret innehålla uppgifter angående omhändertagandet i anstalt av dem som dömts till vissa påföljder. Såvitt gäller fängelse eller tvångsarbete föranleder brottsbalksförslaget ingen ändring av vad utredningen enligt det föregående föreslagit beträffande paragrafens utformning. I fråga om den som dömts till ungdomsfängelse eller internering bör uppgift lämnas, när övergång sker från vård i anstalt till vård i frihet och när återintagning sker i anstalt. Om påföljden upphör direkt efter vården i anstalt, antecknas detta i registret enligt 3 §.

Utöver vad nu sagts bör i registret intagas uppgift om frigivning efter sådan behandling i anstalt som kan ifrågakomma för den som dömes till skyddstillsyn.

Anteckning angående själslig abnormitet bör även efter genomförande

av brottsbalksförslaget göras i samma utsträckning som utredningen redan föreslagit.

9 §.

Det kan ifrågasättas om interneringsnämnden fortfarande bör upptagas bland myndigheter som utan reservation äger erhålla utdrag ur registret. Enligt brottsbalksförslaget blir frågan om tiden för interneringen icke i något fall beroende av annan påföljd som den dömda undergått. Jämför där-
emot nuvarande lag om förvaring och internering i säkerhetsanstalt, 11 § andra stycket och 14 § första stycket.

10 §.

Paragrafens 3 mom. får ges ett annat innehåll med anledning av brottsbalksförslaget.

Den tid efter vilken anteckning om villkorlig dom eller skyddstillsyn ej skall medtagas i straffregisterutdrag kan lämpligen bestämmas till åtta år från domen. Samma tid torde kunna bestämmas beträffande överlämnande till vård enligt lagen om nykterhetsvård.

När det gäller fängelse, ungdomsfängelse och internering innebär brottsbalksförslaget, att verkställigheten icke anses ha slutat förrän prøvotiden, när villkorlig frigivning skett, eller vården utom anstalt upphört. Trots att det medför en förlängning i förhållande till vad som föreslagits i det föregående av den tid under vilken anteckning i straffregistret medtages, vill utredningen förorda att utgångspunkten för beräkningen av tiden får vara verkställighetens slut vid de påföljder som nu avses. Tiden torde kunna bestämmas till åtta år beträffande fängelse i högst ett år och ungdomsfängelse liksom för övrigt även för tvångsarbete och till femton år beträffande fängelse på viss tid över ett år och internering.

Utredningen har i det föregående föreslagit att anteckning om straffriförklaring icke skall medtagas i straffregisterutdrag sedan tio år förflutit från domen. Straffriförklaringarna avskaffas emellertid enligt förslaget till brottsbalk. Domstolarna skall i stället kunna förordna att psykiskt abnorma lagöverträdare skall överlämnas till vård enligt sinnessjuklagen eller öppen psykiatrisk vård. Till sådan vård kan emellertid överlämnas även annan än den som begått brott under inflytande av sinnessjukdom, sinnesslöhet eller annan själslig abnormitet av så djupgående natur att den måste anses jämställd med sinnessjukdom. Och den som begått brott under inflytande av sådan själslig abnormitet kan dömas till skyddstillsyn. Enligt utredningens mening finns det under dessa förhållanden icke några skäl att när det gäller utdrag som nu avses göra någon principiell skillnad mellan lagöverträdare som begått brott under inflytande av sinnessjukdom och därmed jämställt tillstånd och andra lagöverträdare. Anteckning om överlämnande till vård enligt sinnessjuklagen eller öppen psykiatrisk vård eller

om frihet från påföljd som beslutats i fråga om psykiskt abnorm lagöverträdare bör därför icke medtagas i straffregisterutdrag när viss tid förflutit. Tiden torde kunna bestämmas till tio år räknat från domen.

Lagen om centralt polisregister

I denna lag får göras ändringar motsvarande dem som angivits i fråga om straffregisterlagen. Ändringarna berör 2, 6 och 7 §§.

I anslutning till brottsbalksförslaget överväges rätt för riksåklagaren att under vissa förutsättningar kunna efterge åtal även i andra fall än som nu avses i 20 kap. 7 § rättegångsbalken oberoende av brottets svårhet. Beslut om åtalseftergift i sådant fall kommer till följd av innehållet i 5 § förslaget till lag om centralt polisregister att registreras endast, där fråga är om vissa grova brott, som har betydelse för polismyndigheternas spaningsverksamhet. För övriga fall synes registrering icke vara påkallad.

Förslaget till brottsbalk föranleder vidare ändring i 2 § i lagen såvitt gäller personer som blivit dömda till böter för vissa brott. Hänvisning bör ske till 6 kap. 6 § brottsbalken i stället för 18 kap. 13 § strafflagen och till 8, 9, 10, 11 och 14 kap. brottsbalken i stället för 20, 21, 22, 23 och 12 kap. strafflagen.

KAPITEL V

Frågan om samordning mellan allmänna straffregistret och centralregistret

Det s. k. allmänna straffregistret inrättades från och med år 1901. Alltsedan år 1915 har registret förts hos fångvårdsstyrelsen. Straffregistrets organisation och verksamhet har upprepade gånger utretts. Härvid har frågan om registrets lämpligaste förläggning även behandlats. I det följande lämnas en redogörelse för de förslag, som framlagts i denna fråga.

Statens organisationsnämnds förslag år 1948

Genom beslut den 30 juni 1947 uppdrog Kungl. Maj:t åt statens organisationsnämnd att verkställa en översyn av fångvårdsstyrelsens organisation. Nämnden redovisade sitt uppdrag den 14 december 1948 med en P.M. beträffande organisationsundersökning vid fångvårdsstyrelsen. I fråga om straffregistret anförde nämnden i promemorian i huvuddrag följande.

Verksamheten vid straffregistret hade föga samband med fångvårdsstyrelsens övriga arbetsuppgifter. Registret, vars huvudändamål vore att göra det möjligt för domstolarna att iakttaga föreskrifter om tidigare kriminalitets återfallsverkan, intoge därför en förhållandevis fristående ställning. Någon organisatorisk eller annan fördel vunnes ej med att sammanslå straffregistret med styrelsens centrala fångregister. Däremot syntes ett register, som fördes hos statens kriminaltekniska anstalt, vara så närbesläktat med straffregistret, att åtskilligt dubbelarbete skulle kunna undvikas och även andra fördelar vinnas genom en sammanslagning av dessa båda register. Nämnden föreslog alltså, att straffregistret den 1 juli 1949 skulle överflyttas till kriminaltekniska anstaltens register. Vissa rationaliseringsåtgärder av teknisk art avseende straffregistret föreslogs också av nämnden.

Över organisationsnämndens förslag avgavs yttranden av bl. a. *fångvårdsstyrelsen* och *styrelsen för statens kriminaltekniska anstalt*. *Fångvårdsstyrelsen* avstyrkte bestämt förslaget om överflyttning av straffregistret till kriminaltekniska anstalten och anförde i huvudsak följande.

Straffregistreringen vore inte endast en teknisk angelägenhet utan vore så utformad att den jämväl skulle åstadkomma ett visst skydd för den dömda. Straffregistret måste stå under ledning av en befattningshavare, som ägde ingående kännedom om straffsystemet och strafflagen, ej minst

lagstiftningen om sammanträffande av brott. Det räckte icke, att han mottog domstolarnas straffuppgifter; han måste också granska dem och begära komplettering, då de vore ofullständiga eller oklara. Det av nämnden som en fördel åberopade skälet, att kriminaltekniska anstaltens register skulle bliva fullständigare genom sammanslagningen med straffregistret, framstode för styrelsen som det avgörande skälet mot en sammanslagning. Straffregistrets syfte vore att tillhandahålla domstolarna och andra myndigheter sådana upplysningar som erfordrades i brottmål, främst med hänsyn till gällande bestämmelser om återfall som straffskärpningsgrund eller förutsättning för ådömande av särskilda behandlingsformer. Det vore ej tillåtet att använda straffregistret för annat ändamål. Mot denna exklusivitet för registrets användning svarade synnerligen stränga sekretessbestämmelser. Annorlunda förhölle det sig med kriminaltekniska anstaltens olika register, vilka icke vore reglerade i lag vare sig med hänsyn till registeruppgifternas användningsområde eller till sekretessen i fråga om uppgifternas utlämnande. För att en sammanslagning skulle kunna ske måste anstaltens register underkastas samma bestämmelser beträffande användningsområde och sekretess som nu gällde för straffregistret. Vad slutligen rationaliseringen av straffregistret beträffade, så kunde en sådan vidtagas även om straffregistret bibehölles hos fångvårdsstyrelsen.

Styrelsen för statens kriminaltekniska anstalt anslöt sig i sitt yttrande i princip till nämndens förslag och anförde bland annat följande. Registren vore, såsom i promemorian anmärkts, i hög grad närbesläktade. Genom ett sammanförande av registren skulle, därest samtidigt föreslagna rationaliseringsåtgärder kom till stånd, bland annat vinnas en icke oväsentlig besparing genom personalminskning. Polis- och åklagarmyndigheternas förut stora arbetsbörd skulle även härigenom lättas.

Emellertid vore uppgiftslämnandet från straffregistret mycket restriktivt och präglades i så hög grad av omtanke om skydd för den förut straffade, att icke ens polismyndigheterna kunde begära utdrag ur detsamma. Anstaltens personregister hade däremot tillkommit för att tillfredsställa polismyndigheternas krav på personupplysningar, vilka krav i många fall vore författningenligt grundade. Sådana upplysningar kunde ofta vara av utslagsgivande betydelse för kriminalpolisens spaningsarbete. I händelse en överflyttning kom till stånd erfordrades ändringar av de bestämmelser i straffregisterlagen och straffregisterkungörelsen, vilka reglerade uppgiftslämnandet från straffregistret. Genom dylika ändringar måste anstalten tillförsäkras rätt till ett uppgiftslämnande om registrerade personer utöver de fall, som upptages i straffregisterlagen. I annat fall skulle som en given följd verksamheten vid anstaltens personregister fullkomligt lamslås. De båda registren kunde icke bibehållas sida vid sida efter överflyttningen, emedan härigenom alla fördelar av en eventuell rationalisering skulle försvinna. En överflyttning av straffregistret till anstalten accentuerade be-

hovet av bestämda direktiv för kriminalitetsregistreringen vid anstalten. I avvaktan på nya bestämmelser härom borde överflyttningen anstå.

Straffregistret omfattade något över 200.000 registrerade personer. Av dessa borde omkring 50.000 också finnas i anstaltens personregister, som inrättats först år 1940. Uppskattningsvis skulle vid en överflyttning 150.000 kort behöva successivt uppläggas.

Efter sammanslagningen skulle icke erfordras någon annan chef för straffregistret än avdelningsföreståndaren för anstaltens registraturavdelning. Anstaltens personal skulle icke behöva ökas med mer än en kriminalassistent, ett kanslibitråde och två kontorsbiträden. En besparing av statsmedel å nära 17.000 kronor årligen skulle kunna uppnås efter det första årets engångskostnader för registrets uppläggning och gallring, inköp av fotoutrustning samt tryckning av blanketter m. m.

Organisationsnämndens förslag och däröver avgivna remissyttranden behandlades i Kungl. Maj:ts proposition nr 128/1949 angående anslag till fångvårdsstyrelsen m. m. I fråga om straffregistret erinrade *departementschefen* om att gällande bestämmelser angående brottsregistreringen vore föremål för översyn av strafflagberedningen och att 1948 års polisutredning bl. a. hade att överväga, huruvida icke kriminaltekniska anstaltens åliggande att föra vissa register borde överflyttas till annan myndighet. I avvaktan på resultatet av dessa utredningar torde, uttalade departementschefen, straffregistret tills vidare böra kvarbliva hos fångvårdsstyrelsen.

1948 års *polisutredning*, som berördes i propositionen, avgav sitt slutbetänkande den 30 december 1950 (SOU 1951:8). I detta föreslogs inrättande av en för polisväsendet central instans, benämnd rikspolisstyrelsen. De göromål, som handhades å statens kriminaltekniska anstalts registraturavdelning, borde övertagas av denna styrelse. Såsom skäl härför anfördes dels att det, om dessa uppgifter skulle kvarligga hos anstalten, kunde befaras att anstalten blev alltför aktivt engagerad i brottsutredningar och därigenom kom att verkställa undersökningar, som rätteligen bort omhändervas av den lokala kriminalpolisen, och dels att anstaltens objektivitet kunde äventyras i allmänhetens och även i domstolars och andra myndigheters ögon, därest anstaltens verksamhet på det tekniska området gick utanför den rent vetenskapliga ramen.

Strafflagberedningens förslag år 1953

I betänkandet Enhetligt frihetsstraff m. m. (SOU 1953:17) har strafflagberedningen relativt utförligt behandlat frågan var straffregistret bör föras (betänkandet s. 180 f.f.). Enligt beredningens mening borde straffregistret kvarbliva hos fångvårdsstyrelsen.

Enligt strafflagberedningen vore frågan om straffregistrets placering be-

roende på vilken inställning man hade till de grundläggande spörsmålen om ändamålet med registret och dess innehåll. Beredningens utgångspunkt vore, att straffregistret i huvudsak endast skulle innehålla uppgifter, som erfordrades för en riktig tillämpning av straffrättens bestämmelser om återfall, konkurrens och val mellan skilda reaktionsformer, i den mån detta val väsentligen vore beroende av formella faktorer. Däremot varken kunde eller borde registret givas ett sådant innehåll, att man genom utdrag kunde erhålla en bild av vederbörandes personlighet som vore ens tillnärmelsevis tillräckligt nyanserad för det val av reaktionsform och reaktionsmått, var till lagen ger möjlighet inom den till buds stående ramen. Helt andra krav måste därför ställas på förandet av straffregistret, granskningen av däri inflytande material och kontrollen av lämnandet av uppgifter därur än på motsvarande funktioner beträffande ett register av den art kriminaltekniska anstaltens register representerade. Sistnämnda register borde eftersträva fullständighet. Medan ur straffregistrets synpunkt lagakraftägande domar och straffriförklaringar vore fakta av relevans, hade sådana domar ur de synpunkter, som borde anläggas på anstaltens register, knappast större intresse än sådana domar däri den tilltalade icke kunnat fällas på grund av att bevisningen, ehuru stark, likväl ej varit tillräckligt övertygande. Strängt taget vore det icke straffen som var av intresse för ett sådant register utan brotten. Därtill kom att registreringen av brott utgjorde endast en detalj av all den registrering, som måste ske i ett polisiärt register.

Strafflagberedningen kom till resultatet att det med hänsyn till den helt skilda karaktären hos straffregistret och anstaltens register uppenbarligen icke vore någon som helst mening med att slå samman dem — vilket knappast heller direkt föreslagits — och att tillräckliga skäl icke heller förelåg för en sådan teknisk samordning mellan dem att det bleve möjligt att ställa dem under gemensam ledning. Tvärtom syntes alla skäl tala för att hålla dem så väl skilda från varandra som möjligt. Straffregistret måste stå under ledning av en kvalificerad jurist, som ägde goda kunskaper framför allt inom straffrättens allmänna del, speciellt i iterations- och konkurrensfrågor, så att han vore i stånd att effektivt granska inkommande straffuppgifter och kunde, vid misstanke om ofullständigheter eller felaktigheter däri, taga initiativet till komplettering eller rättelse. I själva verket hade chefen för allmänna straffregistret en alls icke obetydlig uppgift som granskare av underrätternas straffrättskipning ur vissa formella synpunkter.

Strafflagberedningen uttalade slutligen, att det tydligen vore otänkbart att tillskapa ett självständigt verk för registret. Detta måste anslutas till ett befintligt verk. Alldeles övervägande skäl syntes för det dåvarande tala för att låta registret kvarbli hos fångvårdsstyrelsen. En sådan ordning medförde bl. a. praktiska fördelar med hänsyn till inhämtande av uppgifter om straffverkställigheten. Inom fångvårdsstyrelsen kunde man dessutom på-

räkna att erhålla kompetent personal för straffregistrets vederbörliga skötande.

I remissyttrandena över strafflagberedningens förslag till Enhetligt frihetsstraff ingick några remissinstanser på frågan om straffregistrets förläggning.

Strafflagberedningens förslag, att straffregistret alltjämt skulle föras hos fångvårdsstyrelsen, tillstyrktes av *statistiska centralbyrån, länsstyrelsen i Norrbottens län* och *statsåklagaren i Stockholm*.

Överståthållarämbetet förklarade sig icke kunna taga ställning till frågan, huruvida straffregistret och det centrala polisregistret borde föras hos en och samma myndighet, innan utredningen om polisregistret vore slutförd. *Kriminalstatistikutredningen* uttalade, att det för kriminalstatistikens del saknade betydelse om straffregistret förlades till statistiska centralbyrån eller till kriminaltekniska anstalten eller kvarstannade i fångvårdsstyrelsen. *Statens organisationsnämnd* ansåg, att de skäl för överflyttning av straffregistret till kriminaltekniska anstalten, som nämnden angivit i sin redogörelse för organisationsundersökningen vid fångvårdsstyrelsen, alltjämt kvarstode och vore beaktansvärda. Nämnden framhöll, att kravet på formell granskning av inkommande straffregisteruppgifter kunde uppfyllas genom anställande av en tingsmeriterad jurist vid kriminaltekniska anstalten. Nämnden påpekade vidare, att om det förslag om skyldighet för domstol att lämna uppgift om domar till kriminaltekniska anstalten som framlagts av de sakkunniga för översyn av gällande bestämmelser om Polisunderrättelser m. m. accepterades, fördelen med straffregistrets placering hos anstalten skulle bli än mer påtaglig. *Statens kriminaltekniska anstalt* fann det mest rationellt att straffregistret överfördes till anstalten. I yttrandet framhölls, att tanken på en direkt sammanslagning av anstaltens register och straffregistret icke framförts från något håll. Anstalten yttrade vidare:

I händelse av straffregistrets överförande till anstalten skulle emellertid samma ledkortsregister kunna användas för båda registren. Då beredningen vidare erinrar om att anstaltens register bör eftersträva fullständighet, medan lagakraftvunna fällande domar — jämte tillsvdare straffriförklaring — äro de enda fakta som ur allmänna straffregistrets synpunkt äro av relevans, är detta visserligen riktigt. Men då största delen av grunduppgifterna i anstaltens register baseras på domar, skulle en överflyttning av straffregistret till anstalten onödiggöra samma grundmaterials insändande till två olika myndigheter. Även ur denna synpunkt synes en sådan överflyttning styrelsen ändamålsenlig. Styrelsen vidhåller sålunda sin tidigare uttalade uppfattning att straffregistrets överförande till kriminaltekniska anstalten måste framstå såsom det mest rationella och skulle medföra betydande fördelar för det praktiska polisarbetet. Självfallet måste, var förändret av straffregistret än förlägges, samma krav ställas på skötseln av registret.

Landsfogden i Norrbottens län ansåg, att det icke borde vara omöjligt att förena de olika synpunkter, som nu motiverade att olika register fördes, och att frågan om sammanslagning av straffregistret och kriminaltekniska anstaltens register borde ytterligare övervägas.

PU-sakkunnigas förslag år 1954

PU-sakkunniga (se ovan s. 173) föreslog bl. a. inrättandet av ett centralt polisregister vid statens kriminaltekniska anstalt. I sina betänkanden berörde de sakkunniga frågan om straffregistrets lämpligaste placering. De sakkunniga förklarade sig tillstyrka en överflyttning av straffregistret till kriminaltekniska anstalten i enlighet med organisationsnämndens förslag av år 1948. Med hänsyn till de mot varandra stridande uppfattningar, som fanns beträffande frågan om straffregistrets sammanslagning med anstaltens register, ansåg sig de sakkunniga dock icke böra avlämna förslag till upphävande eller ändring av lagstiftningen angående straffregister.

I anledning av PU-sakkunnigas förordande av en överflyttning av straffregistret till kriminaltekniska anstalten upptogs denna fråga till behandling i åtskilliga remissyttranden över de sakkunnigas betänkanden. Frågan var föremål för delade meningar. En tillstyrkande ståndpunkt intogs av *statskontoret, statens sakrevision, statens kriminaltekniska anstalt, länsstyrelsen i Norrbottens län, landsfogdarna i Kopparbergs och Norrbottens län* samt *Kronobergs läns avdelning av föreningen Sveriges landsfiskaler*. För ett bibehållande av straffregistret hos fångvårdsstyrelsen uttalade sig *justitiekanslersämbetet, riksåklagarämbetet, fångvårdsstyrelsen, strafflagberedningen* och *statsåklagarna i Stockholm och Göteborg*. Några remissinstanser, nämligen *Svea hovrätt, länsstyrelsen i Kronobergs län, länsstyrelsen i Malmöhus län, poliskammaren i Malmö* och *Kopparbergs läns avdelning av föreningen Sveriges landsfiskaler*, fann att frågan borde ytterligare undersökas eller att den av strafflagberedningen påbörjade översynen av brottsregistreringen borde slutföras, innan frågan avgjordes. Tveksamhet inför förslaget uttalades av *föreningen Sveriges stadsdomare* och *föreningen Sveriges häradshövdingar*. *Kriminalstatistikutredningen* fann att det för kriminalstatistikens del saknade betydelse, om straffregistret förlades till statistiska centralbyrån eller till kriminaltekniska anstalten eller kvarstannade i fångvårdsstyrelsen.

Statens kriminaltekniska anstalt ansåg en överflyttning medföra uppenbara fördelar och yttrade härom:

Det centrala polisregistret skulle, därest denna överflyttning kommer till stånd, i full utsträckning erhålla uppgifter om ådömda straff utan att någon uppgiftsskyldighet utöver nuvarande skulle behöva åläggas någon myndighet. Polis- och åklagarmyndigheterna skulle däremot befrias från lämnandet av ett betydande antal uppgifter. De uppgifter, som polismyndigheterna nu huvudsakligen på frivillighetens väg insända, äro långt ifrån fullständiga, vilket i sin tur medfört att det nuvarande registret är behäftat med avsevärda brister.

Det primära för såväl domstolar som polis- och åklagarmyndigheter är brottets förebyggande. Kan icke redan på det förberedande stadiet helt tillförlitliga uppgifter om för brott misstänkta erhållas, medför detta konsekvenser som ur polisiär och därmed även ur allmän synpunkt äro högst betänkliga. Allmänna straffregistret och det polisära centralregistret tjäna icke skilda ändamål utan sammanfalla

dessa i många avseenden. Straffregistret skall visserligen i första hand innehålla uppgifter som äro erforderliga för tillämpningen av strafflagens bestämmelser om återfall, konkurrens med mera men torde ett lämnande av andra uppgifter ur det centrala polisregistret, i den mån sådant påkallas, kunna ge en bild av vederbörandes personlighet, väl ägnad att tjäna till ledning vid domstolens val av reaktionsform med mera. Vid avgörandet av frågan om förundersökning skall inledas eller ej kan den omständigheten, att tidigare brottslighet föreligger, vara av stor betydelse. Många brott, exempelvis sedlighetsbrotten, kunna för domstolen komma att framstå i annan dager om den misstänkte begått brott av enahanda slag tidigare. Straffregisterakterna böra föras vid sidan av centralregistret men med gemensamt namn- och födelsedagsregister för båda registren.

Ett sammanförande av registren hos en institution medför den betydande fördelen, att sekretessmöjligheterna ökas, då endast en myndighet har att taga beaktning med lämnade uppgifter.

Länsstyrelsen i Norrbottens län anförde:

Såsom de sakkunniga påvisat tala starka skäl för en överflyttning av straffregistret från fångvårdsstyrelsen till kriminaltekniska anstalten. Det bör dock framhållas, att med hänsyn till den speciella funktion detta register har bland annat för domstolarnas verksamhet och den avgörande betydelse som innehållet i och uppgifter från detsamma kan erhålla för den enskilde, särskilt stränga krav måste uppställas på registrets handhavande. En överflyttning av straffregistret bör därför ske endast under förutsättning att något avkall icke göres på de kvalifikationer, som för närvarande krävas av den för straffregistret ansvariga personalen.

Föreningen Sveriges stadsdomare uttalade, att det ur domarsynpunkt föreföll tämligen likgiltigt hos vilken myndighet straffregistret fördes. Även *föreningen Sveriges häradshövdingar* yttrade sig i samma riktning och tillade, att föreningen hade svårt att kunna överblicka för- och nackdelarna av en överflyttning. Föreningen fann dock, att en överflyttning otvivelaktigt hade den fördelen, att i de fall då uppgift skall lämnas till straffregistret, dubblering av uppgiftslämnandet undvikas.

De avstyrkande myndigheterna hänvisade till vad strafflagberedningen anfört i frågan i Enhetligt frihetsstraff år 1953. *Riksåklagarämbetet* ingick på ett närmare övervägande av vad som talade för och emot straffregistrets överflyttning till polisregistret. Ämbetet yttrade:

Såsom fördelar ur rationaliseringssynpunkt, som skulle kunna uppnås genom straffregistrets överförande till kriminaltekniska anstalten, har organisationsnämnden upptagit, bland annat, att uppläggning av nya registerkort icke skulle behöva ske både hos straffregistret och hos kriminaltekniska anstalten samt att särskild chef för straffregistret icke torde erfordras efter överflyttningen.

Organisationsnämnden synes härvid ha utgått från den förutsättningen, att straffregisterakterna efter en överflyttning av straffregistret till kriminaltekniska anstalten skulle hållas avskilda från övriga akter inom centralregistret. Däremot skulle enligt nämndens förslag det vid anstalten nu förda namnregistret utnyttjas icke blott för de ändamål, det för närvarande tjänar, utan även såsom ledregister beträffande straffregisterakterna, därigenom att i namnregistret även skulle förekomma hänvisning till sistnämnda akter. Sistberörda anordning är emellertid enligt ämbetets uppfattning ägnad att ingiva vissa betänkligheter. De i straffregistret

ret ingående uppgifterna äro avsedda att ligga till grund för domstolarnas avgöranden i frågor, som kunna vara av stor betydelse såväl ur allmänna synpunkter som för den enskilde medborgaren. Med hänsyn härtill måste å registret ställas det oeftergivliga kravet, att största möjliga garantier skapas för undvikande av misstag vid registrets förande och användande. Ur denna synpunkt synes det inom straffregistret för närvarande förda ledkortssystemet, vilket ju enbart hänför sig till straffregistret, vara bättre ägnat att tillgodose nämnda krav än ett system, enligt vilket ledregistret för straffregisterakterna skulle ingå i ovannämnda namnregister. Sistnämnda register liksom dess motsvarighet enligt de sakkunnigas förslag — det i 3 § i förslaget till centralregistrets förande omnämnda alfabetiska namnregistret — kommer, även om en sådan kombination som den nyss angivna genomförts, att få sin huvudsakliga betydelse för centralregistret, och det är att vänta, att de däri förekommande uppgifter, som hänföra sig till centralregistret, till antalet komma att högst väsentligt överstiga de uppgifter, som avse straffregistret.¹ På grund av mängden av uppgifter, som inkomma till centralregistret, och det skiftande innehållet i uppgifterna, föreligger ökad risk för att uppgifter, som hänföra sig till straffregistret, kunna komma att av glömska eller förbiseende utelämnas vid registerföringen. Enahanda olägenheter kunna i viss mån uppkomma vid den slagning i namnregistret, som erfordras för att få fram upplysningar ur straffregisterakterna. På grund härav synes det kunna ifrågasättas, om det icke även vid ett genomförande av de sakkunnigas förslag lär bliva nödvändigt att föra ett särskilt ledregister för straffregisterakterna.

Vad härefter angår chefskapet för straffregistret, måste, av skäl som anförts av strafflagberedningen i dess nyssnämnda betänkande (sid. 183), detta register stå under ledning av en kvalificerad jurist med goda kunskaper framför allt inom straffrättens allmänna del. Med hänsyn härtill torde det knappast vara genomförbart att, såsom organisationsnämnden avsett, avskaffa den särskilda chefsbefattningen för straffregistret.

Organisationsnämndens förslag innefattar inga kostnadsberäkningar beträffande de besparingar, som anses kunna uppnås genom straffregistrets överflyttande till kriminaltekniska anstalten. Det möter därför svårigheter att bilda sig någon säker uppfattning om verkningarna härav ur kostnadssynpunkt. Det förefaller emellertid, som om den genom överflyttningen uppkomna kostnadsbesparingen ej skulle, även om nämndens förslag till alla delar godtages, bliva särskilt betydande. Därest förslaget i vissa delar ej skulle godtagas, bliva uppenbarligen besparingarna än mindre.

Även om ekonomiska skäl skulle tala för straffregistrets överflyttning till centralregistret, kunna å andra sidan invändningar, huvudsakligen av principiell natur, anföras mot en sådan åtgärd. Ämbetet får härvidlag hänvisa till vad strafflagberedningen anför i betänkandet om enhetligt frihetsstraff (sid. 182 ff). Vid övervägande av vad som talar för och mot straffregistrets överflyttning till centralregistret, har ämbetet för sin del kommit till det resultatet, att en sådan överflyttning ej bör ske.

Kriminalstatistikutredningens förslag år 1954

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande tillkallade chefen för justitiedepartementet den 22 juni 1949 sakkunniga för utredning av frågan, hur kri-

¹ Yttrandet hänför sig tydligen till PU-sakkunnigas förslag att — i motsats till vad utredningen nu föreslår — en mycket vidsträckt registrering skulle ske av bötesstraff.

minalstatistiken borde vara anordnad. De sakkunniga har 1954 avgivit betänkandet Den svenska kriminalstatistiken (SOU 1954:35).

Kriminalstatistikutredningens betänkande innehåller visserligen intet förslag i frågan om straffregistrets förläggning. Kriminalstatistikutredningen har, såsom härovan anmärkts, ansett att det för kriminalstatistikens del saknar betydelse, om straffregistret förlägges till statistiska centralbyrån eller till kriminaltekniska anstalten eller kvarstannar i fångvårdsstyrelsen. Emellertid innebär förslaget att vissa nya arbetsuppgifter i kriminalstatistikens intresse skulle komma att läggas på straffregistret. Härmed avsågs främst att möjliggöra upplägget av en återfallsstatistik i fråga om personer, som dömts för straffregisterbrott, och beträffande unga lagöverträdare, som erhållit åttelseftergift för sådana brott. Då denna nya verksamhet bör beaktas vid prövningen av frågan om straffregistrets placering, lämnas här en redogörelse för densamma.

Kriminalstatistikutredningen har sammanfattningsvis anfört följande angående straffregistrets befattning med återfallsstatistiken:

Straffregistret föreslås få vissa nya arbetsuppgifter. Sålunda skola till detsamma insändas uppgifter om eftergift av åtal för brott, som enligt åklagarens uppfattning vid lagföring skulle föranlett skyddsuffostrar eller påföljd, som skall rapporteras till straffregistret. Antalet fall av åttelseftergift för dylika brott beräknas till cirka 2.000 per år. För varje person beträffande vilken uppgift om åttelseftergift inkommer till straffregistret skall utskrivas ett kort för inplacering i straffregistrets s. k. slagningsregister, där ej sådant kort för personen i fråga redan finnes. Straffregisterakt skall däremot ej upprättas med anledning av inkommen uppgift om åttelseftergift. Såväl uppgift som kort skall åsättas identifieringsnummer och uppgiften dessutom registeraktnummer, där sådant nummer finns för brottslingen i fråga. Den del av den till straffregistret insända uppgiften, varå antecknats brottslingens namn, skall fränkiljas, varefter uppgiften skall sändas från straffregistret till statistiska centralbyrån.

Fångvårdsanstaltens styresmän skola till straffregistret insända vissa uppgifter om personer, som frigivits efter frihetsstraff eller skyddsåtgärd. Dessa uppgifter inkomma till fångvårdsstyrelsen i två exemplar av vilka det ena saknar anteckning om namn. Detta exemplar åsättes identifieringsnummer och registeraktnummer samt vidarebefordras därefter till statistiska centralbyrån.

Skyddskonsulenterna skola till straffregistret insända vissa uppgifter rörande dels personer som erhållit villkorlig frigivning eller dylikt, dels personer för vilka prövotiden efter villkorlig dom utgått. De sålunda till straffregistret inkomna uppgifterna skola därstädes behandlas på samma sätt som de nyssnämnda från fångvårdsanstaltens styresmän inkomna uppgifterna samt därefter liksom dessa insändas till statistiska centralbyrån.

Straffregistret skall slutligen med ledning av uppgifter å avlidna personer (för närvarande cirka 65.000 i straffmyndig ålder) kontinuerligt under året utsortera registerakter och registerkort avseende döda. I samband därmed skola listor över sådana avlidna, för vilka registerkort finnas utfärdade, upprättas och översändas till statistiska centralbyrån; dessa listor skola innehålla uppgifter om registeraktnummer, där sådant förekommer, identifieringsnummer, födelsedag och dödsdag för de i dem upptagna personerna.

Vissa arbetsuppgifter, som nu åvila personalen å straffregistret, komma med

den föreslagna reformen av kriminalstatistiken att bortfalla. Det betungande arbetet med att för statistiska centralbyråns räkning på särskilda blanketter göra avskrifter av de inkomna straffuppgifterna upphör sålunda. I stället skola straffuppgifterna från domstolarna inkomma till registret i två exemplar, av vilka det ena, som är avsett för statistiken, saknar anteckningar om brottslingens namn och födelsenummer. Statistikexemplaret förses hos straffregistret med anteckningar om brottslingens registeraktnummer, identifieringsnummer samt hans i registret antecknade tidigare kriminalitet och översändes därefter till statistiska centralbyrån.

Vidare skall avskiljande ur straffregistret jämlikt 7 § straffregisterlagen av uppgifter rörande personer, beträffande vilka 90 år (enligt strafflagberedningens förslag: 70 år) förflutit från födelsedagen, ej längre äga rum. Hittills har visserligen någon systematisk genomgång av registret i detta syfte ej skett men uppenbarligen måste en sådan genomgång förr eller senare företagas om nuvarande bestämmelser fortfara att gälla.

Utredningens förslag

I direktiven för utredningen har departementschefen anført bl. a. följande:

Vid detta utredningsarbete bör till att börja med undersökas, huruvida domstolarnas behov av exakta brottsuppgifter eller andra skäl föranleder, att det allmänna straffregistret bör i huvudsak bibehållas i sin nuvarande utformning med vissa reformer i den riktning som strafflagberedningen tänkt sig. Även kriminaltekniska anstaltens omfattande brottsregistrering som främst syftar till att tillgodose polisens behov av snabba och säkra upplysningar vid spaningsarbetet, bör övervägas utan bundenhet av förut framlagda förslag. Såsom framgår av den föregående redogörelsen har skilda uppfattningar kommit till uttryck beträffande möjligheten att i större eller mindre utsträckning samordna de två registren. Det är givet att en samordning medför åtskilliga bl. a. organisatoriska problem med hänsyn till att registren tjäna skilda syften. Utan att binda mig vid någon bestämd ståndpunkt vill jag dock ifrågasätta om det verkligen är nödvändigt att föra två särskilda, omfattande brottsregister, som i väsentliga delar innehåller samma uppgifter. Frågan vilka möjligheter som finns att samordna de båda registren synes mig böra ånyo övervägas med beaktande av de olika synpunkter som framkommit vid de redan verkställda undersökningarna.

Skilda uppfattningar råder, såsom av det föregående framgår, i frågan om straffregistrets placering och förhållande till det centrala polisregistret. Diskussionen har varit koncentrerad på följande tre alternativa lösningar:

1. Ett bibehållande av den nuvarande ordningen med två olika register hos skilda myndigheter.
2. En fullständig sammanslagning av de två registren.
3. En teknisk samordning av de två registren.

Vad först beträffar frågan om en fullständig sammanslagning av de två registren (alt. 2) må följande framhållas.

Den omständigheten att de två registren till stor del innehåller lika uppgifter talar onekligen framför allt ur rationaliserings- och besparingssynpunkter för en verklig sammanslagning. En sammanslagning skulle kunna företagas på det sättet, att varje hos registermyndigheten registrerad per-

son erhöill en akt. I denna akt kunde därefter förvaras samtliga från domstolar, fångvårdsanstalter, polis- och åklagarmyndigheter, utlänningsmyndigheter m. fl. inkomna uppgifter om den registrerade. Med ledning av aktens innehåll skulle uppgiftslämnandet ske. Därvid måste aktinnehållet få disponeras för såväl brottsspaning, brottsutredning och vandelskontroll som för meddelande av utdrag till domstolarna. Vilka uppgifter, som finge utlämnas till domstol, till åklagare och till polisen måste därvid regleras i författning. I en del fall skulle upplysning få lämnas om allt innehåll i akten, i andra fall åter skulle endast vissa uppgifter få utlämnas.

Utredningen har tidigare redovisat sin syn på ändamålet med registrering i straffregistret och därvid avvisat tanken på en ändring av detta registers nuvarande karaktär. Därest registret i fortsättningen anses böra tjäna i huvudsak samma ändamål som för närvarande, är det enligt utredningens mening nödvändigt att hålla straffregistrets material avskilt från för andra ändamål avsedda personuppgifter. Den omständigheten, att en akt innehåller endast handlingar, som skall ligga till grund för uppgiftslämnandet för straffrättskipningens behov, medför enligt utredningens mening en garanti för undvikande av misstag vid uppgiftslämnandet. Innehåller akten däremot uppgifter såväl för straffrättskipningens som för brottsspaningens, brottsutredningens och vandelskontrollens behov blir uppgiftslämnandet svårbemästrat och risk uppkommer för mindre exakthet i uppgiftslämnandet. Redan det förhållandet att ett stort antal personer vid registreringsmyndigheten måste ha möjlighet att för olika ändamål forska i och lämna uppgifter från akten synes innebära vissa risker för att misstag vid registreringsverksamheten och vid uppgiftslämnandet kan ske. Såvitt utredningen har sig bekant, har man i utlandet ansett det nödvändigt att hålla straffregistrens aktmaterial åtskilt från poliscentralernas.

Under åberopande av vad ovan anförts anser sig utredningen böra avvisa tanken på en fullständig sammanslagning av registren.

Det förslag till överflyttning av straffregistret till kriminaltekniska anstalten, som år 1948 framlades av statens organisationsnämnd, synes i remissyttrandena och även i senare sammanhang ha blivit föremål för missförstånd. Organisationsnämnden torde sålunda icke ha åsyftat en fullständig sammanslagning (alt. 2) utan endast en teknisk samordning (alt. 3) av de två registren. Utredningen vill därför något belysa denna fråga. Inledningsvis må erinras om registreringens teknik vid de två registren.

Till *straffregistret* inkomna uppgifter förvaras i med ordningsnummer försedda omslag — straffregisterakter — å vilka antecknas den dömdes fullständiga namn samt hans födelsetid och födelseort ävensom datum för utslag (domar), som förvaras i akten. Straffregisterakterna förvaras i nummerordning i boxliknande pappkartonger. För varje registerakt finnes upprättat ett registerkort (kallas i straffregisterkungörelsen registerblad), som anger aktens nummer samt den dömdes namn, födelsetid och födelse-

ort. Registerkorten är ordnade i bokstavsföljd efter de dömdas tillnamn. Registerkorten bildar ett sök- eller ledkortsregister till straffregisterakterna. För närvarande finnes cirka 270.000 straffregisterakter upprättade. Antalet kort i sökregistret utgör cirka 400.000. Att antalet kort i sökregistret överstiger antalet registerakter hänför sig främst till det förhållandet att det av olika skäl, exempelvis stavning av efternamn, namnbyten m. m., ofta är påkallat att ge en registrerad person fler än ett kort i sökregistret.

Registreringen vid det *centrala polisregistret* sker på registerkort i ett namnregister. Inkomna uppgifter antecknas i summarisk form på namnregisterkorten, som är alfabetiskt ordnade. Denna summariska redovisning är i huvudsak tillräcklig för det uppgiftslämnande, som äger rum från registret. De inkomna meddelanden, som föranleder registrering, förvaras i s. k. provisoriska akter — f. n. insättning i nummerföljd i pärmar — eller beträffande grova brottslingar i s. k. generalakter. Parallellt med namnregistret föres ett födelsetidsregister (födelsedagsregister). Detta register — ett kortregister — omfattar alla vid kriminaltekniska anstalten registrerade personer ordnade efter födelsetid. I namnregistret och födelsetidsregistret fanns den 31 december 1959 registrerade 282.435 personer.¹

I detta sammanhang må anmärkas, att uppgiftslämnandet från straffregistret grundas helt på straffregisteraktens innehåll. Aktens inläggande handlingar måste därför i varje särskilt fall genomgå, innan besked från registret kan lämnas. Uppgiftslämnandet från polisregistret däremot grundas, såsom nyss anmärkts, oftast enbart på de kortfattade anteckningar, som finnes på namnregisterkortet.

Organisationsnämndens förslag måste enligt utredningens mening anses innebära följande.

Straffregistret överflyttas till kriminaltekniska anstalten för att *samordnas* med polisregistret. Straffregisterakterna hålles åtskilda från polisregistrets akter och handlingar. Samordning åstadkommes genom att polisregistrets namnregister utnyttjas, förutom för det ändamål det nu tjänar, även såsom ledregister (sökregister) för straffregisterakterna. Det särskilda ledregistret till straffregistret slopas.

Organisationsnämndens förslag innebär sålunda en teknisk samordning av de två registren hos en myndighet, statens kriminaltekniska anstalt. Någon fullständig sammanslagning av registren med upphävande av registrens särskilda karaktär åsyftades ej. De lagbestämmelser, som reglerar straffregistreringen, skulle, om förslaget genomfördes, kunna tillämpas på det överflyttade men alltjämt fristående straffregistret. För registreringen i polisregistret finge då särskilda bestämmelser utfärdas.

Organisationsnämndens förslag kan schematiskt illustreras på följande sätt:

¹ En utförlig redogörelse om registreringen vid centralregistret har lämnats å sid. 139 o. f.

Nuläge.

Kriminaltekniska
anstalten:

Registerkort (namnregister) i bokstavsordning innehållande namn- och brottsuppgifter m. m.

Fångvårdsstyrelsen:

Registerkort (sökregister) i bokstavsordning innehållande namnuppgifter och uppgift om nummer å straffregisterakt:
N. N.
Akt nr 123456.

Straffregisterakter i nummerordning

N. N.
Akt nr 123456.

Förslaget.

Kriminaltekniska anstalten:

Registerkort (namnregister för anstaltens registraturer, tillika sökregister för straffregistret, i bokstavsordning innehållande:

1. Namnuppgifter.
2. Anstaltens brottsuppgifter m. m.
3. Nr å ev. straffregisterakt:

N. N.
Akt nr 123456.

Straffregisterakter i nummerordning

N. N.
Akt nr 123456.

Innan utredningen ingår på ett vägande av de fördelar och nackdelar, som är förenade med organisationsnämndens förslag, må här närmare undersökas, efter vilka linjer arbetet i registren efter den tilltänkta samordningen kan tänkas ske.

Inledningsvis skall därvid anmärkas, att ett ganska omfattande omlägningsarbete måste föregå en överflyttning av straffregistret till kriminaltekniska anstalten. Innan straffregistrets sökregister till straffregisterakterna slopas, måste tillses att varje person, som har straffregisterakt, erhåller ett kort i det centrala polisregistrets namnregister försett med nummer å straffregisterakten. Det synes lämpligt, att det vid kriminaltekniska anstalten förda födelsetidsregistret samtidigt kompletteras så att även detta kommer att omfatta samtliga personer, som har straffregisterakt. Därest så sker, synes födelsetidsregistret kunna komma att bli ett värdefullt hjälpregister vid sökning efter personer i straffregistret.

Den följande summariska redogörelsen för arbetet i registren bygger på den av organisationsnämnden föreslagna förenklingen av uppgiftslämnandet nämligen att de straffuppgifter, som skall tillföras de båda samordnade registren, skall lämnas av *en* myndighet och i *ett* exemplar.

Det interna arbetet inom *straffregistret* kan uppdelas på följande tre avsnitt:

(1) Behandling av inkommande straffuppgifter och andra besked.

(2) Behandling av rekvisitioner från domstolar, åklagare och andra av utdrag ur straffregistret.

(3) Arbetsuppgifter för tillgodoseende av den officiella statistikens behov.

Dessa arbetsuppgifter synes vid den föreslagna samordningen kunna fullgöras på följande sätt.

(1) Då straffuppgift inkommer, sker först sökning i namnregistret och i förekommande fall även i födelsetidsregistret. Förekommer vederbörande i namnregistret, inhämtas från namnregisterkortet, om vederbörande har straffregisterakt. Om så är fallet, antecknas aktnumret å straffuppgiften. Därefter göres med ledning av straffuppgiften erforderliga anteckningar å namnregisterkortet för polisregistrets behov. Först därefter överlämnas uppgiften till straffregistret, där densamma inlägges i straffregisterakt, sedan anteckning om att uppgiften inkommit verkställt å akten. — Förekommer den som uppgiften avser visserligen i namnregistret, men har han icke straffregisterakt (han har t. ex. tidigare registrerats endast såsom skäligen misstänkt, se ovan s. 190), förses först såväl kortet som straffuppgiften med det straffregisteraktnummer vederbörande skall erhålla. Därefter göres erforderliga anteckningar å kortet för polisregistrets behov. — Förekommer slutligen den som uppgiften avser ej i namnregistret, upplägges först namnregisterkort och kort till födelseregistret. Namnregistrets kort förses liksom den inkomna straffuppgiften med det straffregisteraktnummer vederbörande skall erhålla. Sedan erforderliga anteckningar för polisregistrets behov verkställts å namnregisterkortet, överlämnas straffuppgiften till straffregistret, där akt upplägges.

(2) Sökning sker först i namnregistret och i förekommande fall även i födelsetidsregistret. Förekommer vederbörande i namnregistret och finnes där anteckning om hans nummer i straffregistret, antecknas aktnummer å rekvisitionen, som därefter överlämnas till straffregistret för besvarande.

Förekommer vederbörande ej i namnregistret eller har han, även om han där förekommer, ej straffregisterakt, överlämnas rekvisitionen, försedd med uppgift om att vederbörande ej förekommer i straffregistret, till straffregistret för besvarande.

(3) Straffregistrets nuvarande uppgifter med avseende å den officiella statistiken synes vid en samordning av registren kunna fullgöras i vanlig ordning. Genomföres kriminalstatistikutredningens förslag om uppläggande av en återfallsstatistik, kommer, såsom ovan nämnts, vissa nya arbetsuppgifter att åvila straffregistret. Sålunda skall bl. a. registerkort uppläggas i sökregistret för unga lagöverträdare, vilka erhållit åtalsetergift för vissa grova brott eller sakerförklarats av domstol och överlämnats till socialvården för skyddsuffostran (beräknat antal kort cirka 5.000 årligen). På detta sätt registrerade personer skall icke anses förekomma i straffregistret (akt upplägges ej). Korten skall innehålla endast namn- och födelseupp-

gifter samt ett identifieringsnummer. För nu ifrågavarande registrering synes vid en teknisk samordning av registren namnregisterkortet utan olägenhet kunna komma till användning. Därest man finner det angeläget att särskilt markera att fråga är om registrering enbart för statistiska ändamål kan självfallet kort i särskilt avvikande färg inplaceras i namnregistret. Då de unga lagöverträdare, varom nu är fråga, kan förekomma såsom registrerade i polisregistret — och även i straffregistret, exempelvis om de erhållit villkorlig dom eller ovillkorligt frihetsstraff — och följaktligen på sådan grund har namnregisterkort, synes det lämpligt att använda namnregisterkort även för dem, som registrerats enbart av statistiska skäl.

Polisregistrets arbetsuppgifter omfattar:

- (1) Behandling av inkommande uppgifter.
- (2) Uppgiftslämnande till polismyndigheter och andra myndigheter genom tryckta meddelanden (Polisunderrättelser).
- (3) Uppgiftslämnande till polismyndigheterna och vissa andra myndigheter skriftligen eller per telefon, telegraf eller telex.

(1) Beträffande uppgifter, vilka insändes för såväl straffregistrets som polisregistrets räkning, sker registreringen vid polisregistret på sätt härövan beträffande straffregistrets behandling av inkommande straffuppgifter m. m. angivits. Den inkommande uppgiften förvaras, sedan registrering i polisregistret ägt rum, i vederbörandes straffregisterakt.

Sådana uppgifter, som inkommer enbart för polisregistrets räkning — här avses domar å dagsböter i fråga om vissa brott, skälig misstanke om brott av svår art, intagningar å och utskrivningar från anstalter, beslut om utvisning m. m. — skall, sedan anteckningar gjorts å namnregisterkort, självfallet icke överlämnas till straffregistret. Är särskild generalakt upplagd för vederbörande — sådana akter synes liksom nu böra uppläggas för farliga förbrytare, återfallsförbrytare, yrkes- och vaneförbrytare m. fl. — skall den inkomna uppgiften tillföras denna akt. Finnes ej generalakt och förekommer ej anledning att på grund av den inkomna uppgiften upplägga sådan akt, kan uppgiften lämpligen förvaras provisoriskt i särskilda pärmar. Kriminaltekniska anstalten har redan nu ett system med provisoriska akter. Dessa akter utgöres i själva verket av pärmar i vilka handlingar — envar försedd med ett nummer, som också återfinnes på namnregisterkortet — förvaras i nummerföljd. Därest behov icke skulle anses föreligga av tillgång till ifrågavarande handlingar efter det att erforderliga anteckningar påförts namnregisterkortet, bör handlingarna få förstöras.

(2) Materialet till de tryckta meddelandena hämtas liksom nu från namnregistret. Tryckningen kan ske med ledning av anteckningarna på namnregisterkortet. Kortet behöver vid detta arbete ej avlägnas från sin plats i registret.

(3) Även uppgiftslämnandet skriftligen, per telefon, telegraf eller per telex kan ske med ledning av anteckningarna på namnregisterkortet. Hän-

visar sådant kort till särskilt register vid anstalten för identifierings- eller spaningsändamål eller till generalakt kan kivetvis i vissa fall uppgiften å kortet behöva kompletteras med upplysningar från dessa särskilda källor.

Organisationsnämnden har redovisat fördelar och nackdelar vid en teknisk samordning av registren på sätt nu angivits. Utredningen övergår här till att närmare granska, vad nämnden härutinnan anfört. Utredningen uppehåller sig härvid först vid frågan om *uppgiftslämnandet till registren*.

Kriminaltekniska anstalten erhåller för närvarande uppgifter till sitt register från huvudsakligen åklagare, polismyndigheter och fångvårdsanstalter. Uppgiftslämnandet är i det stora hela oreglerat. Huvudparten av de insända uppgifterna utgöres av material, som också tillföres straffregistret av domstolarna och fångvårdsanstalterna. Organisationsnämnden har funnit det vara en fördel att dessa för båda registren gemensamma uppgifter lämnades till en registermyndighet av en och samma uppgiftslämnare.

Enligt utredningens mening kan det ej anses rationellt att registeruppgifter av i huvudsak samma innehåll skall inrapporteras av skilda myndigheter. En ändring i denna ordning bör under alla omständigheter genomföras. Såsom utredningen tidigare framhållit (ovan s. 197) föreligger, då åklagarna har att lämna uppgifter om straffdomar, viss risk för fel och missuppfattningar. Straffuppgifter, vilka skall tillföras såväl straffregistret som polisregistret, bör därför lämnas av domstolarna. En sådan ordning kan självfallet införas utan att en samordning av registren kommer till stånd. Domstolarna kunde sålunda sända ett exemplar till straffregistret (jämte en kopia för statistikändamål) och ett exemplar till polisregistret. Man bör emellertid härvid beakta att i fall, då uppgifter skall expedieras till skilda myndigheter i flera exemplar — och allt efter målets art ofta i olika antal exemplar — det alltid föreligger en viss risk för felexpediering. Uppenbarligen är det ytterligt angeläget, att inrapporteringen till registren sker med största noggrannhet. Domstolarna är ålagda ganska omfattande uppgiftsskyldighet i anledning av avkunnade domar. Därest denna uppgiftsskyldighet skulle ytterligare utvidgas genom insändande av samma uppgifter till två olika myndigheter, ökas måhända risken för misstag vid uppgifternas lämnande.

Situationen blir emellertid annorlunda om domstolarna behöver lämna endast en straffuppgift jämte kopia för statistikändamål till en enda registermyndighet. Risken för felexpediering elimineras härvid. Dessutom besparas åtskilligt arbete för domstolspersonalen (kollationering, anteckning i diarium och postbok samt kuvertinläggning). Utredningen anser sålunda detta system medföra påtagliga fördelar och vill särskilt framhålla värdet av att även polisregistret härigenom erhåller samma tillförlitliga uppgifter om domar som straffregistret. För åklagarmyndigheternas del innebär en sådan ordning en icke oväsentlig arbetsbesparing.

Vad nu sagts om lämnandet av straffuppgifter gäller givetvis även uppgifter från fångvårdsanstalterna om frigivning av straffade. Även här erfordras endast en uppgift i stället för såsom nu två uppgifter, en till fångvårdsstyrelsen för straffregistrets behov och en till kriminaltekniska anstalten.

Vad därefter *verksamheten vid registren* beträffar har organisationsnämnden framhållit flera fördelar med den föreslagna samordningen. Dessa fördelar har nämnden sammanfattat på följande sätt:

- a) Uppläggning av sökregisterkort behöver icke ske både hos straffregistret och polisregistret.
- b) Viss personalminskning möjliggöres bl. a. när särskild chef för straffregistret icke torde erfordras.
- c) Gallring underlättas när kriminaltekniska anstalten har ett register ordnat efter de registrerades födelsetid.
- d) Viss korrespondens mellan straffregistret och kriminaltekniska anstalten beträffande straffregisterutdrag för utläningar m. fl. bortfaller.
- e) Straffregistret behöver icke utnyttja centrala fångregistret för kontroll av vissa frigivningar.
- f) Fångvårdsstyrelsen kan beredas välbehövt lokalutrymme.

(a) Den föreslagna tekniska samordningen medför uppenbarligen inga större ändringar i fråga om den inre verksamheten vid registren. Registerföringen vid polisregistret kommer i stort att ske efter samma principer som förut. Icke heller vid straffregistret behöver det interna arbetet i någon större utsträckning ändras. Ändringen hänför sig egentligen endast till det förhållandet, att sökregistret blir gemensamt. Såsom organisationsnämnden framhållit, är det en uppenbar fördel, om man kan undvika att föra mer än ett sökregister. Emellertid inställer sig enligt utredningens mening frågan om registren kan arbeta effektivt och tillförlitligt med ett gemensamt sökregister. Farhågor har framförts mot förslaget att slopa det särskilda ledkortsregistret för straffregistret. Därvid har särskilt framhållits, att eftersom de i straffregistret ingående uppgifterna är avsedda att ligga till grund för domstolarnas avgöranden i frågor, vilka kan vara av stor betydelse såväl ur allmänna synpunkter som för den enskilde medborgaren, det oeffektiva kravet måste ställas å straffregistret att största möjliga garantier skapas för undvikande av misstag vid registrets förande och användning. Ur dessa synpunkter har ett ledkortsregister, som enbart hänför sig till straffregisterakterna, ansetts vara bättre ägnat att tillgodose nämnda krav, än ett ledkortsregister av större omfattning avsett att betjäna två omfattande register.

Såsom tidigare framhållits omfattar straffregistrets ledkortsregister nu cirka 400.000 kort. Antalet straffregisterakter är cirka 270.000. Av korten utgöres cirka 130.000 av hänvisningskort. Anstaltens namnregister omfattar cirka 282.000 personer. Antalet kort i namnregistret torde vid en samordning med straffregistrets sökregister, även om möjlig gallring kommer till

stånd, komma att överstiga 500.000. Uppenbarligen kräves vid skötseln av ett så omfattande register synnerligen stor noggrannhet, om registret skall kunna bli tillförlitligt. Ordningen i registret måste ständigt vara mönstergill. Felplacering av kort får under inga förhållanden ske. Icke heller får kort — i varje fall icke utan betryggande markering — borttagas från registret. Slagningsarbetet, d.v.s. undersökningar huruvida person be-
träffande vilken straffuppgift inkommer eller utdrag rekvireras, förekommer i registret eller icke, måste kunna utföras utan trängsel och störningar för slagningspersonalen. För straffregistrets del måste dylikt slagningsarbete dagligen kunna utföras under flera timmar. Vid sidan härav skall polisregistrets personal fullgöra sina arbetsuppgifter, d.v.s. med ledning av namnregistret besvara förfrågningar och upprätta eventuella tryckta meddelanden — Polisunderrättelser — i korrektur. Hur stor personal, som erfordras för fullgörandet av denna verksamhet vid polisregistret, är svårt att exakt beräkna. Antalet förfrågningar till polisregistret är f. n. relativt obetydligt — cirka 250 per månad. Det finns dock anledning utgå från att, sedan registreringen vid anstalten blivit författningsmässigt reglerad, registret i betydligt större omfattning än nu kommer att utnyttjas av polis- och åklagarmyndigheter. Förfrågningarnas antal blir i denna situation mycket beroende av i vilken omfattning uppgifter ur registret kommer att publiceras för polis- och åklagarmyndigheterna i Polisunderrättelser. För ett ställningstagande till nu angivna spörsmål har utredningen ansett det nödvändigt att verkställa vissa undersökningar av arbetsorganisatorisk art. Syftet med dessa undersökningar har varit att erhålla svar på frågan om av arbetsorganisatoriska skäl en sådan samordning av registren, som här ovan angivits, med säkerhet är möjlig att genomföra och om så kan ske utan olägenhet för verksamheten vid registren.

Vid nämnda undersökningar har utredningen biträtts av organisatorisk expertis från statens organisationsnämnd. Nämnden har verkställt ingående arbetsstudier vid de två registren. I ett den 30 juni 1958 avgivet utlåtande till utredningen har nämnden därefter sammanfattningsvis uttalat följande.

Av arbetsstudierna hade framgått, att man utan arbetsorganisatoriska olägenheter kunde ha ett kortregister, som dels fyllde samma uppgifter som kriminaltekniska anstaltens nuvarande namnregister och dels tjänade som sökregister till straffregistrets aktsamling. Av korrespondens föranlett arbete vid ett sådant gemensamt kortregister kunde organiseras så, att samtidig användning av registret för mer än ett arbetsmoment icke behövde förekomma. Det vore mycket liten sannolikhet för att av teleförfrågan till polisregistret föranledd slagning i registerkortlåda skulle försenas på grund av att lådan vore upptagen för annat ändamål, även om antalet teleförfrågningar skulle mångdubblas.

Organisationsnämndens undersökning har sålunda visat, att arbetsorganisatoriska eller andra olägenheter icke skulle uppkomma vid en teknisk

samordning av registren å statens kriminaltekniska anstalt och att hinder icke heller skulle möta för ett bibehållande av registrens särskilda karaktär.

(b) Organisationsnämnden har till stöd för förslaget om en samordning av registren åberopat, att en viss personalminskning vore möjlig att åstadkomma. Särskild chef för straffregistret skulle icke erfordras. Chefsskapet för straffregistret borde kunna utövas av chefen för kriminaltekniska anstaltens registraturavdelning (f. n. en byrådirektör).

Särskilt strafflagberedningen har betonat betydelsen av att straffregistret står under ledning av en kvalificerad jurist, som har möjlighet att utöva en effektiv, formell granskning av inkommande straffuppgifter. Beträffande ändamålet med och omfattningen av den granskningsverksamhet, som strafflagberedningen här åsyftar, må följande framhållas.

Till stöd för denna granskningsverksamhet har åberopats såväl föreskriften i § 4 straffregisterkungörelsen, att, om inkommen uppgift finnes icke vara i föreskriven ordning avfattad, ny uppgift ofördröjligen skall infordras, som stadgandet i 12 § instruktionen för fångvårdsstyrelsen, att byrådirektören vid straffregistret har att vidtaga erforderliga åtgärder för rättelse av felaktig eller ofullständig uppgift.

De brister som föreståndaren för straffregistret brukar iakttaga vid sin granskning är i huvudsak av tre olika slag.

I vissa fall kan det vara fråga om att någon obligatorisk uppgift — exempelvis angående domsdag, domsnummer eller påföljd — utelämnats.

I andra fall kan en straffuppgift innehålla inadvartenser, som innebär, att straffuppgiften är ett felaktigt eller ofullständigt uttryck för en invändningsfri dom. Såsom exempel härpå kan nämnas, att åberopade lagrum ej svarar mot uppgivna brott eller att 4 kap. 1 och 2 §§ strafflagen ej redovisats bland åberopade lagrum, ehuru straff angivits ha utdömts för flerfaldig brottslighet.

Till den tredje gruppen hör straffuppgifter, beträffande vilka det knappast kan råda något tvivel om att de innefattar ett — åtminstone i huvudsak — riktigt uttryck för en felaktig rättstillämpning. I dessa fall är det i allmänhet fråga om att domstol underlåtit att med tillämpning av 4 kap. 3 § strafflagen undanröja tidigare straffbestämning och ådöma nytt gemensamt straff, ehuru detta enligt vad tidigare och nyinkommen straffuppgift utvisar lagligen skolat ske. Uppgifter av nu ifrågavarande slag kan icke gärna tänkas lämnas utan att den felaktiga rättstillämpning, åt vilken de ger uttryck, faktiskt förekommit.

Då en brist av något av ovan angivna slag iakttagits, tillställes uppgiftslämnaren en kompletteringsbegäran. Denna formuleras i regel på sådant sätt, att den innebär en fråga huruvida icke straffuppgiften i visst angivet avseende är felaktig eller ofullständig. Om bristen är hänförlig till den ovan berörda tredje gruppen, ställes dock den direkta frågan, huruvida domstolen icke rätteligen bort förfara på visst annat sätt än som skett.

Svaren innebär ej sällan, att vederbörande domstol i anledning av förfrågningen från straffregistret uppmärksammat, att den förfarit felaktigt, och att domstolen rättat felet eller föranstaltat om att dess dom blivit överklagad för att rättelse skall kunna ske i nästa instans. Svarets innehåll antecknas i korthet på den straffuppgift till vilken det hör. Kompletteringsframställningar avlåtes årligen till ett antal av cirka 400 à 500.

Det har vid skilda tillfällen och särskilt på 1940-talet, då kompletteringsframställningar gjordes i betydligt flera fall än nu, diskuterats på vilken grund man på straffregistret på sätt ovan angivits utövar kontroll över domstolarnas rättstillämpning. Tvekan har härvid rått, huruvida ordalydelsen i de författningsrum, som reglerar byrådirektörens granskningsskyldighet, ger stöd för förfarandet att för uppgiftslämnande domstolar påpeka upptäckta felaktigheter i de i straffuppgifterna redovisade domarna. Enligt avfattningen av dessa författningsrum borde, har det ifrågasatts, byrådirektören rätteligen nöja sig med att utfärda kompletteringsbegäran i fråga om straffuppgifter, som i sig själva är behäftade med väsentligt fel eller ofullständighet samt med registret införliva och i rekviderade straffregisterutdrag utan kommentar återge alla övriga uppgifter.

Emellertid har det framstått såsom föga tillfredsställande om byrådirektören, sedan han av innehållet i en straffuppgift kunnat konstatera, att däri redovisad dom inneburit en felaktig rättstillämpning, skulle helt underlåta att göra uppgiftslämnaren uppmärksam på detta förhållande. Även om felet icke är av beskaffenhet att medföra rättsförlust för den dömde, kan det ofta medföra komplikationer vid bedömningen av den konkurrensituation som kan uppstå vid eventuellt återfall. Det är därför naturligt att byrådirektören anser sig icke kunna underlåta att medverka till att även brister av nu ifrågavarande slag blir avhjälpta. Det är uppenbarligen bl. a. denna verksamhet strafflagberedningen åsyftat, då den i sitt betänkande med förslag till enhetligt frihetsstraff uttalat, att chefen för allmänna straffregistret i själva verket har »en alls icke obetydlig uppgift som granskare av underrätternas straffrättskipning ur vissa formella synpunkter».

Med hänsyn till de fördelar för rättsväsendet som verksamheten ifråga innebär måste det enligt utredningens mening anses angeläget att den icke av formella skäl bringas att upphöra. Skulle den möjligen anses gå utöver byrådirektörens befogenheter enligt § 4 straffregisterkungörelsen och 12 § instruktionen, torde författningsändring böra övervägas. Utredningen avslutar sig sålunda till den av strafflagberedningen uttalade uppfattningen att det är nödvändigt att låta chefsskapet över straffregistret utövas av en kvalificerad jurist.

Därest straffregistret samordnas med polisregistret, synes chefsskapet över den samordnade registraturen — straffregistret och nuvarande registraturavdelningens samtliga sektioner — böra utövas av en byrådirektör med placering i lönegrad 26. Enligt utredningens mening är någon ytterligare

byrådirektörsbefattning å den samordnade registraturen icke erforderlig. Därest chefstjänsten besättes med en jurist, bör det vara möjligt för denne att bl. a. taga befattning med den granskning av inkommande straffuppgifter och andra besked vid straffregistret, som enligt den härovan lämnade redogörelsen nu utföres av byrådirektören vid straffregistret. En tjänst skulle sålunda inbesparas.

Till frågan om personalbesparingar vill utredningen vidare tillägga. Den omständigheten att straffregistrets och polisregistrets biträdespersonal ställes under gemensamt cheffskap bör medföra vissa fördelar. Utredningen avser främst den möjlighet, som härigenom uppkommer, att vid tillfälliga toppbelastningar avseende visst eller vissa moment i registreringsarbetet å straffregistret, polisregistret eller det gemensamma sökregistret företaga erforderliga omplaceringar av biträdespersonalen. Det synes möjligt att genom dylika åtgärder undvika anlitande av extra arbetskraft i sådana situationer.

c) Utredningen delar organisationsnämndens uppfattning, att gallring av straffregistret underlättas genom att anstaltens födelsetidsregister kan användas för detta ändamål. Därest kriminalstatistikutredningens förslag genomföres, kommer gallring dessutom att kunna ske i stor utsträckning i anledning av dödsfall. Betydelsen av gallring av åldersskäl kommer då att minskas.

(d) Organisationsnämnden har vidare framhållit att viss korrespondens mellan kriminaltekniska anstalten och straffregistret vid en samordning av registren kommer att bortfalla. Här avser nämnden de relativt få fall, då anstalten på framställning av myndigheter i utlandet förmedlar straffregisterutdrag.

(e) Såväl straffregistret som polisregistret erhåller f. n. från fångvårdsanstalterna besked om frigivning av personer, vilka undergått frihetsstraff. För straffregistrets del avser emellertid på grund av fångvårdsstyrelsens praxis sedan åtskilliga år tillbaka detta uppgiftslämnande icke personer, som undergått korttidsstraff (upp till sex månaders straffarbete eller fängelse). Angående denna praxis må hänvisas till Enhetligt frihetsstraff (s. 172). På grund av denna praxis är straffregistrets personal, då utdrag begäres beträffande person, som dömts till korttidsstraff, nödsakad att från centrala fångregistret inhämta upplysningar om frigivning av sådan person. För närvarande verkställer straffregisterpersonalen kontroll på centrala fångregistret i 20—30 fall per dag. Härför åtgår 1½—2 timmars arbete. Organisationsnämnden har funnit, att straffregistret, därest samordningen med anstaltens register kommer till stånd, icke längre behöver utnyttja centrala fångregistret för ifrågavarande kontroll, enär polisregistret har tillgång till samtliga frigivningsuppgifter.

Enligt utredningens förslag skall uppgifter om samtliga frigivningar tillföras såväl straffregistret som polisregistret. I fortsättningen kommer sålunda straffregistret att bli komplett i detta avseende. För att kunna lämna

uppgifter om frigivningar, varom anteckningar nu saknas i straffregistret, torde straffregisterpersonalen även i fortsättningen i viss utsträckning behöva anlita centrala fångregistret. Även för kontroll av frigivningsuppgifter, som i något hänseende kan misstänkas vara felaktiga, behöver straffregistret biträde av centrala fångregistret. Såvitt utredningen kan bedöma, bör de relativt få fall, varom här är fråga, kunna lösas genom samarbete mellan straffregistret och centrala fångregistret även efter en överflyttning av straffregistret till kriminaltekniska anstalten. I detta sammanhang må anmärkas, att fångvårdsstyrelsen i ärenden angående strafftidsberäkning och villkorlig frigivning i viss utsträckning inhämtar upplysningar från straffregistret. Hinder torde icke möta att vid en förflyttning av straffregistret medgiva fångvårdsstyrelsen rätt att för nu ifrågavarande ändamål erhålla straffregisterutdrag.

(f) Såsom organisationsnämnden anført, erhåller fångvårdsstyrelsen, därest straffregistret flyttas till kriminaltekniska anstalten, välbehövt lokalutrymme. Enligt vad utredningen inhämtat, har anstalten möjlighet att anskaffa lokalutrymme för straffregistret.

Till de fördelar med en registersamordning, för vilka härovan redogjorts, bör följande tilläggas. Vid en registermyndighet behövs personal, som dagligen mottager inkommande uppgifter och rekvisitioner. Denna personal har att öppna kuvert, sortera posten, datumstämpla inkommande post och eventuellt diarieföra posten. Uppenbarligen undvikes ett betydande dubbelarbete om denna verksamhet icke längre behöver ske hos två myndigheter med avseende å huvudsakligen samma uppgifter.

Sammanfattningsvis kan sägas att organisationsnämndens förslag synes i första hand komma att medföra icke obetydliga arbetsbesparingar för personalen såväl hos uppgiftslämnande myndigheter som hos registermyndigheterna. Vidare blir uppgiftslämnandet till polisregistret avsevärt tillförlitligare än förut. Slutligen innebär den tekniska samordningen ingen förändring av de två registrens skilda karaktär.

Utredningen har emellertid ansett det nödvändigt att verkställa vissa kompletterande undersökningar för bedömandet av frågan om en samordning av registren skulle vara förenad med sådana ekonomiska fördelar, att den borde genomföras. Utredningen har därför anhållit att Kungl. Maj:t måtte uppdraga åt statens organisationsnämnd att lämna utredningen erforderligt biträde med de *kostnadsundersökningar*, som är erforderliga för den ifrågasatta samordningen. Framställningen bifölls av Kungl. Maj:t.

De undersökningar utredningen närmast avsåg i sin framställning gällde följande. Exakta uppgifter om kostnaderna för skötseln av ett vart av registren i nuvarande utformning och med nu tillämpade arbetsmetoder måste till en början inhämtas. Dessa kostnader borde emellertid icke omedelbart läggas till grund för en jämförelse med kostnaderna för registren

vid en genomförd samordning. Enligt utredningens uppfattning måste en rationalisering av arbetet särskilt vid straffregistret under alla omständigheter anses nödvändig. Det borde vara möjligt att genom rationaliseringar nedbringa kostnaderna för registrens skötsel. Av nu anförda skäl vore det sålunda nödvändigt att göra en beräkning av det sannolika kostnadsläget för de två registren vid en genomförd rationalisering. Därest denna beräkning utvisade en i förhållande till nuläget ur kostnadssynpunkt fördelaktigare situation, borde sistnämnda kostnadsläge jämföras med ett sannolikt kostnadsläge vid en samordning av registren. Självfallet uppkom vid en samordning vissa omlägningskostnader. För samordningsfrågan kunde dessa kostnader, därest de skulle komma att uppgå till väsentliga belopp, bli av stor och kanske avgörande betydelse. Omlägningskostnaderna måste därför så noggrant som möjligt utredas.

Statens organisationsnämnd har i anledning av utredningens framställning verkställt ingående undersökningar vid de båda registren för vilka redogjorts i avgivet utlåtande. Utlåtandet innehåller sammanfattningsvis följande.

Organisationsnämndens arbetsstudier vid *straffregistret* visar, att särskilt tidskrävande moment i arbetet vid registret är slagning i sökregistret, framtagning och återtagning av akter, utskrift av statistikblanketter och utskrift av utdrag av registret. För att underlätta dessa arbetsmoment bör följande ändringar vid registret företagas:

1. Sökregistret, som nu består av vertikalkort i lådor, utbytes mot ett s. k. remsregister.
2. Det nuvarande aktsystemet ersättes av ett stämappsystem. Förvaringskartongerna kan härvid slopas. Mapparna förvaras uppställda i särskilda hyllor.
3. Statistikuppgift utskrivs av domstol i samband med utskrift av straffuppgift. Blanketten för straffuppgift bör därför förses med ett perforerat tilläggsblad å vilket genomskrift kan ske vid utskriften.
4. Utdrag av straffregistret förfärdigas genom ett ljuskopieringsförfarande.

Genomföres dessa rationaliseringsåtgärder, beräknas en minskning av arbetskraftsbehovet vid straffregistret motsvarande tre biträden vid nuvarande arbetsvolym. Åtgärderna kräver investeringskostnader uppgående till cirka 50.000 kronor. Kostnaderna för omlägningsarbetet uppskattas till cirka 80.000 kronor.

Vid *det centrala polisregistret* föreslår nämnden icke några rationaliseringsåtgärder vad själva registreringsarbetet beträffar. För vissa arbetsmoment, som utföres i anknytning till registret, är förbättringar möjliga att genomföra. Nämnden anser dock att hänsyn härtill icke bör tagas i förevarande sammanhang.

Vad därefter gäller frågan om möjligheterna att genomföra ovannämnda rationaliseringsåtgärder vid straffregistret även *vid en samordning* av detta register med kriminaltekniska anstaltens register har organisationsnämnden framhållit följande. Rationaliseringsåtgärderna 2—4 kan och bör även i

detta läge genomföras. Det är däremot icke lämpligt att vid en registersamordning övergå från vertikalkortsystem till remssystem (rationaliseringsåtgärd 1 ovan) för det gemensamma sökregistret. Den tidsvinst, som en övergång till remssystem vid det nuvarande straffregistret skulle medföra, kan sålunda icke påräknas vid en registersamordning. Genom att registren vid en samordning kan betjänas av ett gemensamt sökregister uppnås emellertid en tidsvinst, som ungefär balanserar mot den nyssnämnda.

Samordningen av registren kan, därest de möjliga rationaliseringarna genomföres, beräknas leda till en personalbesparing uppgående till cirka tre biträden. Därtill kommer att, såsom ovan (s. 283) anförts, en byrådirektörstjänst kan inbesparas. Investerings- och omlägningskostnaderna för en samordning bedömes uppgå till ungefär 145.000 kronor d.v.s. i stort sett till samma summa som vid enbart rationalisering av straffregistret. Anmärkas bör att i omlägningskostnaderna ingår konstnader för utskrift av uppskattningsvis cirka 177.000 registerkort avseende personer, vilka finns registrerade i straffregistret men ej i polisregistret.

Organisationsnämnden har slutligen framhållit att samordningen kan leda till en indirekt besparing. Genom att åklagarna befrias från arbetet med att lämna domsuppgifter till polisregistret, som i stället erhåller erforderligt material genom domstolarnas straffuppgifter, beräknas sålunda besparingar uppgående till cirka 13.300 kronor per år uppkomma.

Utredningen får sammanfattningsvis uttala följande beträffande frågan om en samordning av registren.

De invändningar av principiell art, som tidigare gjorts mot en samordning av registren, bortfaller sedan de verkställda undersökningarna visat, att registren även vid en genomförd samordning utan olägenhet kan hållas åtskilda.

Det förhållandet att uppgiftslämnandet till de samordnade registren i mycket stor utsträckning blir gemensamt leder enligt utredningens mening till ökad säkerhet för innehållet i polisregistret i förhållande till nuläget.

En samordning måste enligt utredningens mening i princip ligga i linje med rationaliseringssträvandena inom förvaltningen. Genom organisationsnämndens undersökningar har vissa möjligheter till rationaliseringsåtgärder i samband med genomförandet av samordning påvisats. Såvitt utredningen kan bedöma, bör särskilt det förhållandet att de två registrens biträdespersonal ställas under gemensam ledning öka möjligheterna för framtiden för en effektivisering av registerverksamheten.

Utredningen anser för sin del, att en samordning av straffregistret med det centrala polisregistret innebär sådana fördelar att den, oaktat den ekonomiska vinningen av samordningen icke kan anses särskilt stor, bör genomföras.

Vid en samordning bör, såsom tidigare nämnts, straffregistret förläggas

till statens kriminaltekniska anstalt. Utredningen har icke funnit skäl föreligga att nu upptaga frågan om annat förläggningalternativ. Enligt utredningens mening bör, därest en rikspolisorganisation eller därmed jämförlig central polisledning skulle komma att tillskapas, en överföring av registret dit övervägas. Skulle, såsom ifrågasatts, kriminaltekniska anstaltens laboratorieavdelning komma att överföras till eller uppgå i annat statligt verk, kan det enligt utredningens mening ifrågasättas, om icke registraturavdelningen lämpligen bör underställas statspolisintendenten.

Sammanfattning av utredningens förslag

Utredningen behandlar i detta betänkande den allmänna brottsregistreringen, d.v.s. den lokala brottsregistreringen hos polis- och åklagarmyndigheterna, den centrala kriminalitetsregistreringen vid statens kriminaltekniska anstalt samt den centrala straffregistreringen vid fångvårdsstyrelsen. Frågan om formerna och villkoren för utfärdande av s. k. vandelsintyg, om publicering av uppgifter från det centrala polisregistret i tidningen Polisunderrättelser, om samordning mellan allmänna straffregistret och statens kriminaltekniska anstalts register och om ändringar i allmänna straffregistret m. m. vid ett genomförande av förslaget till brottsbalk upptages även i betänkandet.

I betänkandets I kap. behandlas de lokala polisregistren och vandelsintygen, i II kap. det centrala polisregistret och Polisunderrättelser, i III kap. allmänna straffregistret, i IV kap. frågan om ändringar i allmänna straffregistret m. m. vid ett genomförande av förslaget till brottsbalk samt i V kap. frågan om samordning mellan allmänna straffregistret och centralregistret. Författningsförslagen redovisas i betänkandets VII kap.

De lokala polisregistren och vandelsintygen

Hos polis- och åklagarmyndigheter föres register över personer, vilka misstänkts, åtalats eller dömts för brott eller beträffande vilka ärende eljest förekommit hos myndigheten. Denna registrering är väsentligen en form av översiktlig redovisning av myndighetens egna i diarier eller journaler upptagna ärenden. Registren är i flertalet polisdistrikt till omfattningen ganska ringa. I några få stora distrikt — de största städerna — förekommer en mer omfattande registrering.

Lokala polisregister måste uppenbarligen bibehållas för att icke viktiga polisiära intressen skall bli åsidosatta. Enligt utredningens mening är de lokala polisregistren i allmänhet nu så upplagda att de motsvarar det polisiära behovet. Utredningen har icke funnit anledning föreslå någon reglering beträffande registrens omfattning och innehåll. Då det svårigen låter sig göra att tillskapa ett enhetligt registersystem för de olika distriktens behov, har utredningen jämväl avstått från att fastställa grunder för registreringens tekniska anordnande.

Utredningen finner det däremot angeläget att den *användning* av de lokala polisregistren, som består i att upplysningar från registren i en eller annan form lämnas, regleras och att regleringen sker i författning av lags karaktär. Det uppgiftslämnande, varom här är fråga, äger rum dels genom utlämnandet till enskilda av intyg om deras vandel, dels genom avgivandet till andra myndigheter av remissutlåtanden om enskilds vandel m. m. dels ock genom utdrag från registren och muntliga upplysningar ävensom genom uppgifter över telex om registrens innehåll.

Mot uppgiftslämnandet genom *vandelsintyg*, som hittills endast i synnerligen begränsad utsträckning författningsmässigt reglerats, har tid efter annan riktats åtskillig kritik. Vandelsintygen förekommer i tre typer: 1. strafflöshetsintyg, 2. laglydnadsintyg och 3. intyg om redbarhet, ordentlighet, pålitlighet, nykterhet, lämplighet för viss verksamhet m. m., s. k. lämplighetsintyg.

Strafflöshets- och laglydnadsintyg används i huvudsak av personer som söker anställning i allmän eller enskild tjänst. Strafflöshetsintyg brukas därjämte av enskilda för erhållande av vissa behörigheter, för olika ändamål i utlandet och för personliga angelägenheter av olika slag. Användningen av dessa båda typer av intyg tenderar att öka.

I betänkandet redovisas vissa olägenheter, som är förbundna med ifrågasvarande intyg. Enligt utredningens mening talar både principiella och humanitära skäl samt resocialiseringssynpunkter starkt för att detta uppgiftslämnande bringas att upphöra. Utredningen föreslår därför, att strafflöshets- och laglydnadsintyg icke vidare skall få utfärdas.

Emellertid har utredningen funnit, att det i vissa fall föreligger ett legitimt intresse av att även i framtiden utredning om enskilds vandel kan förbringas. Officiella vandelsupplysningar kan sålunda behövas för anställningsprövning i vissa befattningar, för tillstånd till inresa, uppehåll och arbete i utlandet och någon gång också för personliga angelägenheter av olika slag. Utredningen har funnit, att i den mån det är påkallat att förbringa vandelsutredning i dylika fall, det är lämpligare att så sker genom utdrag av allmänna straffregistret. Bestämmelser härom har intagits i utredningens förslag till straffregisterlag. Enligt detta förslag får utdrag av straffregistret lämnas till enskild, om enligt Kungl. Maj:ts medgivande sökande av viss anställning i allmän eller enskild tjänst må avkrävas utdrag av registret och den enskilde visar, att han söker sådan anställning. Vidare får utdrag av registret utlämnas till enskild om han hos registermyndigheten (f. n. fängvårdsstyrelsen) styrker, att företeende av utdrag utgör villkor för hans inresa eller vistelse i annat land eller för hans rättsliga ställning där. Slutligen skall enskild, som styrker att hans rätt eljest är beroende av upplysning ur registret, kunna erhålla utdrag ur registret, där Kungl. Maj:t för särskilt fall givit tillstånd därtill.

Såsom framgår av den följande redogörelsen för ändringar i straffregisterlagen föreslår utredningen beträffande sådana utdrag av straffregistret, som utlämnas till enskild, att ett system med uteslutning efter viss tid av registrerade belastningar skall införas.

De s. k. *lämplighetsintygen* utfärdas av polismyndigheterna till enskilda med stöd av författningsbestämmelser och användes för vissa i lagstiftningen angivna ändamål. Det vanligaste intyget är lämplighetsintyg för körkort. I lämplighetsintygen lämnas ej upplysningar om brott och andra belastningar. Intyget utmynnår endast i ett allmänt uttalande om lämplighet e. d. Den enskilde företer därefter intyget för den myndighet, som har att meddela det sökta tillståndet m. m. Mot lämplighetsintygen har någon väsentlig kritik icke riktats.

Utredningen har undersökt möjligheterna att helt ersätta lämplighetsintygen med remissutlåtanden från polismyndigheterna. Utredningen föreslår emellertid, främst av praktiska skäl, ett bibehållande av intygsgivningen i några få i lag eller författning angivna fall. Dessa avser lämplighetsintyg av polismyndighet i ärenden angående körkort och trafik kort, körskoleverksamhet, yrkesmässig användning av gifter för förgöring av ohyra, innehav av gift för näringsutövning, flygcertifikat och rätt till utskänkning av rusdrycker. Övrig intygsgivning ersättes med ett remissförfarande.

Utredningen föreslår vidare, att polismyndigheternas rätt att efter remiss från annan myndighet avgiva *utlåtande* om enskilds vandel, regleras. Rätt till dylik remiss föreslås tillkomma endast länsstyrelse, polismyndighet, statspolisintendenten och statens utlänningskommission. Till annan myndighet skall remissutlåtande få avgivas endast när skyldighet därtill föreligger på grund av föreskrift i lag eller författning.

Utredningen konstaterar, att en viss osäkerhet synes råda bland polismyndigheterna i frågan, vilka myndigheter, som är berättigade att av dem erhålla *utdrag, muntliga upplysningar* eller *uppgifter över telex* från de lokala polisregistren. Denna osäkerhet bör undanröjas. Utredningen föreslår, att nu ifrågavarande uppgiftslämnande endast skall få ske till justitiekanslern, riksdagens ombudsmän, länsstyrelse, allmän åklagare, polismyndighet, statspolisintendenten, föreståndare för statspolisavdelning, statens kriminaltekniska anstalt och statens utlänningskommission.

De bestämmelser till reglering av uppgiftslämnandet från de lokala polisregistren, för vilka nu redogjorts, föreslås bli intagna i en särskild lag om lokala polisregister m. m. Förslag till sådan lag har utarbetats. Frågan om *sekretess* för de uppgifter och anteckningar, som tillhör registren, bör lösas på sätt som redan skett beträffande straffregistret. Det föreslås därför att i sekretesslagen intages föreskrift om att uppgifter och anteckningar, som tillhör lokalt polisregister, ej får utlämnas i annat fall eller annan ordning än i lagen om lokala polisregister sägs.

Det centrala polisregistret och Polisunderrättelser

Ett centralt polisregister av i huvudsak den art och omfattning, statens kriminaltekniska anstalts registratur har, måste enligt utredningens uppfattning stå till polis- och åklagarmyndigheternas förfogande för den brottsbekämpande verksamheten. Någon ändring beträffande det nuvarande registrets allmänna karaktär och ändamål föreslås icke.

Registrets innehåll och uppgiftslämnandet till och från registret är för närvarande reglerat genom ett stort antal svåröverskådliga, vid olika tidpunkter utfärdade författningar. Praxis har emellertid utvecklat sig vid sidan av den rättsliga regleringen både då det gäller registrets innehåll och uppgiftslämnandet. Utredningen har funnit det angeläget att göra en översyn av gällande bestämmelser och praxis på detta område. De regler, som funnits böra gälla, föreslås böra upptagas i författning av lags karaktär.

Vid bestämmandet av registrets *innehåll* bör en avvägning ske av två mot varandra stridande intressen, nämligen å ena sidan samhällets strävan att genom registreringen ge största möjliga effektivitet åt dess brottsbekämpande verksamhet och å andra sidan den enskildes intresse att ej utsättas för skada eller lidande på grund av registreringen. Med utgångspunkt härifrån och med beaktande av att innehållet i registret bör bestämmas enbart med hänsyn till polis- och åklagarmyndigheternas behov för den brottsbekämpande verksamheten, även om användning av registret för vissa andra ändamål icke bör förhindras, föreslår utredningen att registret skall innehålla uppgifter om vissa närmare angivna straff eller andra påföljder för brott, som ådömts av domstol, om straffrörelse för brott, om vissa klarlagda brott, som ej föranlett åtal, om misstanke om vissa huvudsakligen grova brott, om åtgärder enligt lagen om lösdrivares behandling, om intagning och utskrivning från vissa anstalter samt om utvisning, förvisning eller förpassning av utlänningar. Såvitt gäller uppgifter om ådömda straff föreslås att registrering i det centrala polisregistret skall ske i ungefär samma omfattning, som skall gälla i fråga om allmänna straffregistret.

Vid kriminaltekniska anstalten förekommer en ganska omfattande specialregistrering, t. ex. av fingeravtryck och fotografier, av uppgifter för identifierings- och spaningsändamål, såsom signalement, särskilda kännetecken, öknamn och tillvägagångssätt vid utförande av brott. Även denna registrering bör regleras till sitt innehåll. Med hänsyn till att behovet av sådan registrering kan komma att tid efter annan undergå växlingar, bör denna reglering icke lämpligen ske i författning av lags karaktär. Erforderliga föreskrifter om specialregistreringen bör därför meddelas av Kungl. Maj:t eller, efter bemyndigande, av kriminaltekniska anstalten.

Enligt utredningens förslag skall uppgift *avskiljas* från registret, när den registrerade avlidit eller när åttio år förflutit från den registrerades uppgivna födelseår. Vidare skall registrerad uppgift om straff eller annan på-

följd avskiljas, om överrätt genom beslut, som vunnit laga kraft, frikänd den registrerade för den åtalade gärningen eller dömt honom endast till påföljd, som icke skall antecknas i registret. Frågan om avskiljandet i vissa fall av registeruppgifter rörande misstanke om brott behandlas utförligt i förslaget.

För *uppgiftslämnandet till registret* ges i förslaget utförliga bestämmelser. Till skillnad från vad som nu gäller föreslås, att uppgifter till registret om straff och vissa andra påföljder för brott skall lämnas av domstol. Uppgiftslämnandet skall äga rum i samband med att domstolen insänder uppgift till allmänna straffregistret.

Uppgiftslämnandet från kriminaltekniska anstaltens register sker för närvarande i huvudsak på två sätt nämligen dels genom tidningen Polisunderrättelser (PU II) och dels genom meddelanden, som skriftligen, muntligen eller per telex lämnas i anledning av direkta förfrågningar till registret från polis- och åklagarmyndigheter. Frågan huruvida *uppgiftslämnandet genom Polisunderrättelser* skall bibehållas eller icke har ingående övervägts av utredningen. Statens organisationsnämnd har biträtt utredningen med erforderliga arbetsstudier och kostnadsundersökningar. Utredningen har funnit att vissa principiella skäl talar för ett slopande av publiceringen i Polisunderrättelser av straffdomar, frigivningar m. m. Effektivitets- och kostnadssynpunkter talar emellertid i motsatt riktning. Vid övervägande av skälen för och emot publiceringens slopande har utredningen stannat för att åtminstone i nuvarande läge förorda ett bibehållande av gällande system. Utredningen föreslår sålunda, att statens kriminaltekniska anstalt även i fortsättningen skall få i tryck eller på annat sätt mångfaldiga och utsända sammanställningar av uppgifter som antecknats i registret. Emellertid föreslås en begränsning av de myndigheter, som skall erhålla Polisunderrättelser. Tidningen skall sålunda endast få tillställas polismyndigheterna i riket, statspolisintendenten, föreståndare för statspolisavdelningar samt statens utlänningskommission ävensom poliscentralerna i Danmark, Finland och Norge. Utredningen föreslår vidare, att det bör ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma i vilken omfattning uppgifter om straff m. m., som inkommer till registret, skall på nu angivet sätt få spridas. I betänkandet lämnar utredningen förslag i frågan.

Vad därefter beträffar *annat uppgiftslämnande från registret*, nämligen genom brevsvar, genom upplysningar muntligen eller per telex, föreslår utredningen en begränsning av rätten att erhålla registerupplysningar till justitiekanslern, riksdagens ombudsmän, länsstyrelse, allmän åklagare, polismyndighet, statspolisintendenten, föreståndare för statspolisavdelning och statens utlänningskommission. Polis- och åklagarmyndighet i Danmark, Finland, Island och Norge bör även erhålla upplysningar, såvitt desamma erfordras för utredningar i brottmål.

Regleringen av registreringen vid det centrala polisregistret föreslås skola

ske i särskild lag om centralt polisregister. Förslag till sådan lag har utarbetats. Frågan om sekretess för uppgifter och anteckningar, som tillhör registret, bör lösas på sätt som föreslagits beträffande lokala polisregister. Det föreslås därför att i sekretesslagen intages föreskrift om att uppgifter och anteckningar, som tillhör det centrala polisregistret, ej får utlämnas i annat fall eller i annan ordning än i lagen om centrala polisregistret sägs.

Allmänna straffregistret

I enlighet med direktiven har den i denna del företagna utredningen närmast avsett en granskning av de förslag till reformering av straffregistret, som framlades av strafflagberedningen i dess betänkande 1953 om Enhetligt frihetsstraff (SOU 1953:17).

Utredningen finner i likhet med strafflagberedningen, att straffregistret väsentligen bör innehålla endast sådana uppgifter om ådömda bestraffningar och därmed likställda åtgärder, som är nödvändiga för en rätt tillämpning av straffrättens regler om iteration, konkurrens och förverkande samt för bedömande av huruvida viss påföljd lagligen må eller skall tillämpas.

I likhet med strafflagberedningen föreslår utredningen att från anteckning i straffregistret skall undantagas alla domar å böter. I ett par avseenden föreslås tillägg till vad som skall anmälas till registret (beslut om resning m. m.).

Utredningen finner i likhet med strafflagberedningen icke skäl föreslå införandet av en registrering av beslut om åtalseftergift eller av domar om överlämnande av unga lagöverträdare till skyddsuppfostran.

Enligt utredningens förslag skall uppgift *avskiljas* ur straffregistret, när den registrerade avlidit eller när åttio år (enligt strafflagberedningen sjuttio år) förflutit från hans uppgivna födelseår. Uppgift skall vidare avskiljas om den registrerade efter resning i målet frikänts eller dömts till påföljd, som icke skall vara antecknad i registret.

Utredningen har övervägt frågan om lämpligheten av att såsom strafflagberedningen föreslagit, införa ett system med utslutning efter viss tid av registrerade belastningar i straffregisterutdrag, s. k. *rehabilitering*. Utredningen finner att ett dylikt system icke bör införas ifråga om utdrag, som skall utlämnas till de rättsvårdande organen (domstolar, åklagarmyndigheter m. fl.). Dessa myndigheter skall alltså erhålla fullständiga uppgifter från straffregistret. Vad däremot angår utdrag av straffregistret till enskilda (jämför ovan s. 290) finner utredningen det möjligt och lämpligt att för tillgodoseende av de syften strafflagberedningen främst åsyftat genomföra systemet om utslutning av vissa uppgifter. I frågan om vilka uppgifter som bör utslutas ur straffregisterutdrag till enskilda och den tidrymd efter vilken utslutning bör ske, ansluter sig utredningen i huvudsak

till vad strafflagberedningen föreslagit. Med hänsyn till att såsom ovan anmärkts straffregisterutdrag i viss omfattning föreslås skola ersätta de nu av polismyndigheterna utfärdade strafflöshets- och laglydnadsintygen, som icke längre skall få förekomma, får den föreslagna utslutningen av vissa belastningar en icke oväsentlig praktisk betydelse.

I fråga om *myndigheters rätt att erhålla utdrag* av straffregistret föreslås, att domstol, justitiekanslern, riksåklagaren, riksdagens ombudsmän, interneringsnämnden och länsstyrelse alltid skall kunna erhålla utdrag ur straffregistret. I strafflagberedningens förslag hade länsstyrelse icke upptagits bland de utdragsberättigade myndigheterna. Annan allmän åklagare än riksåklagaren skall, i de fall då han är skyldig att inhämta utdrag eller det eljest erfordras för utredning om brott, äga rätt till utdrag. Vidare skall myndighet, som äger besluta om frihetsberövande åtgärd enligt utlänningslagen eller lösdrivarlagen, kunna erhålla utdrag i ärende vari fråga uppkommit om sådan åtgärd. Till annan myndighet och i annat fall än nu sagts skall utdrag ur registret få lämnas om Kungl. Maj:t för viss grupp av ärenden eller för särskilt fall har lämnat tillstånd därtill. Denna bestämmelse gör det möjligt för Kungl. Maj:t att om så anses påkallat medgiva exempelvis socialvårdsorgan rätt till utdrag, då sådant erfordras vid handläggning av viss grupp av ärenden. Till utländsk myndighet får enligt förslaget utdrag utlämnas endast när Kungl. Maj:t för särskilt fall givit tillstånd därtill. Kungl. Maj:t föreslås dock skola äga rätt att såsom nu bemyndiga registreringsmyndigheten att meddela utdrag för utredning i brottmål, då det begäres av domstol eller åklagarmyndighet i de nordiska länderna.

Utdrag till enskild skall få utlämnas — såsom tidigare anmärkts — dels för vissa utlandsändamål, dels enligt Kungl. Maj:ts medgivande vid sökande av vissa anställningar och dels i andra fall, där enskild styrkt att hans rätt är beroende av upplysning ur registret och Kungl. Maj:t givit tillstånd därtill.

Utredningen föreslår, att sådana begränsade utdrag, som avses i 8 § 2 mom. gällande straffregisterlag, icke längre skall förekomma. Utdrag skall enligt förslaget vara antingen fullständigt eller begränsat genom utslutning efter viss tid av registrerade belastningar eller begränsat till särskilda upplysningar. Anledning föreligger icke till ändring av gällande bestämmelser om *sekretess* för straffregistret. Utredningen har utarbetat ett förslag till ny lag om straffregister.

Frågan om samordning mellan allmänna straffregistret och centralregistret

Skilda uppfattningar har tidigare i olika sammanhang kommit till uttryck beträffande möjligheten och lämpligheten att i större eller mindre utsträckning samordna allmänna straffregistret och kriminaltekniska anstaltens

register. Utredningen har enligt de meddelade direktiven tagit tidigare i frågan framlagda förslag under övervägande och med biträde av statens organisationsnämnd verkställt kompletterande organisations- och kostnadsundersökningar.

De verkställda undersökningarna visar, att registren även vid en *samordning* utan olägenhet kan hållas åtskilda.

Utredningen finner att de invändningar av principiell art, som tidigare gjorts mot en samordning, härigenom bortfaller. Uppgiftslämnandet till de samordnade registren kan rationaliseras genom att uppgiftslämnandet göres gemensamt. Ett sådant förfarings sätt leder också till ökad säkerhet för innehållet i polisregistret i förhållande till nuläget. En samordning av registren innebär sådana fördelar att den, även om den ekonomiska vinsten icke blir särskilt stor, bör genomföras. Vid en samordning bör straffregistret förläggas till kriminaltekniska anstalten.

Ändringar i allmänna straffregistret m. m. vid ett genomförande av förslaget till brottsbalk

I ett särskilt kapitel behandlar utredningen frågan, vilka ändringar som bör företagas beträffande de föreslagna bestämmelserna i lagen om straffregister och lagen om centralt polisregister vid ett genomförande av det påföljdssystem, som innehålles i det den 26 augusti 1960 till lagrådet remitterade förslaget till brottsbalk. Utredningen har med hänsyn till det stadium, på vilket denna fråga befinner sig, dock icke ansett sig böra utarbeta något förslag till författningsändringar härutinnan.

KAPITEL VII

Författningsförslag

Författningsförslag, som angår de lokala polisregistren och vandelsintygen

Förslag till

Lag om lokala polisregister m. m.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Med lokalt polisregister avses register som, till ledning för polis- eller åklagarmyndighets verksamhet till förekommande och beivrande av brott eller för vandelskontroll, av sådan myndighet föres över personer, vilka miss-tänkts, åtalats eller dömts för brott eller beträffande vilka ärende eljest förekommit hos myndigheten.

2 §.

Upplysning ur lokalt polisregister skall meddelas, då framställning därom göres av justitiekanslern, riksdagens justitieombudsman eller dess militie-ombudsman, länsstyrelse, allmän åklagare, polismyndighet, statspolisintenden-ten, föreståndare för statspolisavdelning, statens kriminaltekniska an-stalt eller statens utlänningskommission.

3 §.

Utlåtande eller intyg, utvisande huruvida någon begått brottslig gärning eller ådömts påföljd för brott eller eljest rörande hans vandel, redbarhet eller lämplighet för viss verksamhet eller angående annan liknande om-ständighet, må av polis- eller åklagarmyndighet avgivas

1. till enskild person i de fall och i den ordning lag eller författning sär-skilt angiver;
2. till länsstyrelse, polismyndighet, statspolisintendenten eller statens ut-länningskommission; samt
3. till annan myndighet, när skyldighet därtill föreligger på grund av föreskrift i lag eller författning.

4 §.

Uppgifter, som i 2 och 3 §§ avses, må utlämnas även i andra fall än där sägs, såframt Konungen lämnar tillstånd därtill.

5 §.

Lokalt polisregister och därtill hörande handlingar skola hållas under sådan vård, att de icke bliva tillgängliga för obehöriga.

6 §.

De närmare föreskrifter, som må erfordras för tillämpning av denna lag, meddelar Konungen.

Denna lag träder i kraft den

Förslag till

Kungörelse om ändrad lydelse av 1 § 3 mom. och 3 § 2 mom. kungörelsen den 26 mars 1943 (nr 122) med vissa bestämmelser angående vapenfria värnpliktiga

Härigenom förordnas, att 1 § 3 mom.¹ och 3 § 2 mom. kungörelsen den 26 mars 1943 med vissa bestämmelser angående vapenfria värnpliktiga skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

1 §.

3. Vid ansökning — — — — — kommuns räkning.

(Gällande lydelse)

c) intyg av polismästare eller stadsfiskal i stad eller landsfogde eller landsfiskal å landet i fråga om sökandens vandel;

(Föreslagen lydelse)

c) intyg, utfärdat på heder och samvete av två till myndig ålder komna, trovärdiga personer, vilka under långvarig bekantskap med sökanden förvärvat ingående känedom om hans personliga förhållanden, att de äro övertygade om att bruk av vapen mot annan skulle för honom medföra djup samvetsnöd, vilket intyg jämväl skall innehålla utförliga upplysningar beträffande intygsgivarnas ålder, personliga uppfattning i värnpliktsfrågan, det antal intyg rörande samvetsbetänkligheter mot värnpliktstjänstgöring de avgivit, tid och förhållanden, varunder intygsgivarna känt sökanden, sökandens livsföring och religiösa övertygelse ävensom de omständigheter i övrigt, på vilka intygsgivarnas omdöme grundas.

¹ Senaste lydelse av 1 § 3 mom. se 1956:189.

(Gällande lydelse)

d) intyg, utfärdat på heder och samvete av två till myndig ålder komna, trovärdiga personer, vilka under långvarig bekantskap med sökanden förvärvat ingående kännedom om hans personliga förhållanden, att de äro övertygade om att bruk av vapen mot annan skulle för honom medföra djup samvetsnöd, vilket intyg jämväl skall innehålla utförliga upplysningar beträffande intygsgivarnas ålder, personliga uppfattning i värnpliktsfrågan, det antal intyg rörande samvetsbetänkligheter mot värnpliktstjänstgöring de avgivit, tid och förhållanden, varunder intygsgivarna känt sökanden, sökandens livsföring och religiösa övertygelse ävensom de omständigheter i övrigt, på vilka intygsgivarnas omdöme grundas.

e) intyg av polismästare eller stadsfiskal i stad eller landsfogde eller landsfiskal å landet i fråga om under d) omförmälda intygsgivares trovärdighet ävensom av polismyndighet verkställd utredning i frågan huruvida intygsgivarna gjort sig kända för agitation mot värnplikts-tjänstgöring i vanlig ordning.

Utöver *de* ovan i detta moment *angivna intyg* må sökanden vid ansökningen foga de andra intyg eller övriga handlingar, som han kan vilja åberopa till stöd för densamma.

Utöver *intyg*, som ovan i detta moment *sägs*, må sökanden vid ansökningen foga de andra intyg eller övriga handlingar, som han kan vilja åberopa till stöd för densamma.

Sökanden är — — — — — ansökningen inkommit.

3 §.

2. Sedan inskrivningsnämnden (inskrivningschefen) verkställt den i 1 mom. omförmälda prövningen, skola, därest sökanden befunnits

(Gällande lydelse)

2. Sedan inskrivningsnämnden (inskrivningschefen) verkställt den i 1 mom. omförmälda prövningen, skola, därest sökanden befunnits duglig till krigstjänst, ansökningshandlingarna ofördröjligen överlämnas till utredningsman, som av Konungen förordnats att biträda vid prövning av ansökningar om vapenfri tjänst. Sökanden skall hänvisas att inom viss förelagd tid infinna sig hos utredningsmannen för samtal enligt dennes närmare bestämmande. Utredningsmannen skall inhämta erforderliga upplysningar angående sökandens personliga förhållanden och övriga omständigheter, som kunna vara av betydelse för ärendets avgörande. Därefter skall utredningsmannen utan dröjsmål till inskrivningschefen överlämna, jämte handlingarna i ärendet, eget utlåtande, som med angivande av inhämtade upplysningar samt övriga skäl giver uttryck för den uppfattning utredningsmannen bildat sig i frågan, huruvida bruk av vapen mot annan skulle för sökanden medföra djup samvetsnöd. Handlingarna i ärendet jämte utdrag ur stamkort beträffande sökanden skola av

(Föreslagen lydelse)

duglig till krigstjänst, ansökningshandlingarna ofördröjligen översändas till polismyndigheten i sökandens hemort, som har att verkställa utredning rörande sökandens vandel och de i 1 § 3 mom. under c) omförmälda intygsgivarnas trovärdighet ävensom angående frågan huruvida intygsgivarna gjort sig kända för agitation mot värnpliktstjänstgöring i vanlig ordning.

Sedan polismyndighetens utredning kommit inskrivningsnämnden (inskrivningschefen) tillhanda, skola handlingarna i ärendet utan dröjsmål överlämnas till utredningsman, som av Konungen förordnats att biträda vid prövning av ansökningar om vapenfri tjänst. Sökanden skall hänvisas att inom viss förelagd tid infinna sig hos utredningsmannen för samtal enligt dennes närmare bestämmande. Utredningsmannen skall inhämta erforderliga upplysningar angående sökandens personliga förhållanden och övriga omständigheter, som kunna vara av betydelse för ärendets avgörande. Därefter skall utredningsmannen utan dröjsmål till inskrivningschefen överlämna, jämte handlingarna i ärendet, eget utlåtande, som med angivande av inhämtade upplysningar samt övriga skäl giver uttryck för den uppfattning utredningsmannen bildat sig i frågan, huruvida bruk av vapen mot annan skulle för sökanden medföra djup samvetsnöd. Handlingarna i ärendet jämte utdrag ur stamkort beträffande sökanden skola av inskrivningschefen insändas till försvarsdepartementet.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

inskrivningschefen insändas till försvarsdepartementet.

Har ansöknigen — — — — — ansöknigen inkommit.

Denna kungörelse träder i kraft den

Förslag till

Kungörelse om ändrad lydelse av § 2 mom. 1 och 2 stadgan den 8 juni 1917 (nr 474) angående hotell- och pensionatrörelse

Häri genom förordnas, att § 2 mom. 1 och 2 stadgan den 8 juni 1917 angående hotell- och pensionatrörelse¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

§ 2.

1. Ej må någon — — — — — behörigt tillstånd.

Ansöknigen om — — — — — äro tillfredsställande.

d) intyg, att sökanden *gjort sig känd för redbarhet och ordentlighet*, råder över sig och sin egendom och i övrigt med hänsyn till rörelsens omfattning kan anses lämplig att utöva densamma.

d) intyg, att sökanden råder över sig och sin egendom.

Ombyte av — — — — — givna föreskrifter.

2. När ansökning gjorts i enlighet med vad nu är sagt åligger det KB att föranstalta om undersökning på platsen genom polismyndighet med biträde, där så erfordras, av sakkunnig person eller myndighet till utrönande av lägenhetens beskaffenhet. Föreligger fall varom i § 32 här nedan sägs, uppdrager KB tillika åt polismyndigheten, att efter samråd med sakkunnig person eller myndighet, inkomma med förslag till åt-

2. När ansökning gjorts i enlighet med vad nu är sagt, *skall KB genom polismyndighet införskaffa utredning, huruvida sökanden gjort sig känd för redbarhet och ordentlighet och huruvida han i övrigt med hänsyn till rörelsens omfattning kan anses lämplig att utöva densamma.* Det åligger tillika KB att föranstalta om undersökning på platsen genom polismyndighet med biträde, där så erfordras, av sakkunnig person eller

¹ Senaste lydelse se 1947:746.

(Gällande lydelse)

gärder, som kunna böra i lägenheten vidtagas för vinnande av skydd mot eldfara. Undersökning, varom nu är stadgat, erfordras dock icke, där ansökningen avser tillstånd till utövande av hotell- eller pensionatrörelse i lägenhet, vilken redan undergått sådan undersökning och vari dylik rörelse därefter med behörigt tillstånd idkats. Kostnad för undersökning och förslag, varom nu är sagt, gäldas av sökanden med belopp, som bestämmas av KB.

(Föreslagen lydelse)

myndighet till utrönande av lägenhetens beskaffenhet. Föreligger fall varom i § 32 här nedan sägs, uppdrager KB tillika åt polismyndigheten, att efter samråd med sakkunnig person eller myndighet, inkomma med förslag till åtgärder, som kunna böra i lägenheten vidtagas för vinnande av skydd mot eldfara. Undersökning, varom nu är stadgat, erfordras dock icke, där ansökningen avser tillstånd till utövande av hotell- eller pensionatrörelse i lägenhet, vilken redan undergått sådan undersökning och vari dylik rörelse därefter med behörigt tillstånd idkats. Kostnad för undersökning och förslag, varom nu är sagt, gäldas av sökanden med belopp, som bestämmas av KB.

KB prövar — — — — — sitt beslut.
Över de — — — — — för kännedom.

Denna kungörelse träder i kraft den

Förslag till

**Förordning om ändrad lydelse av § 9 mom. 3 och 4 förordningen
den 18 juni 1864 (nr 41 s. 1) angående utvidgad näringsfrihet**

Härigenom förordnas, att § 9 mom. 3 och 4 förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

§ 9.

(Gällande lydelse)

Mom. 3. Vill handlande utom den ort, där han, på sätt i mom. 1 och 2 sägs, anmält sig till handels idkande, eller ock å sådan ort, innan kontor av stadigvarande beskaffenhet där inrättats, på kortare tid å auk-

(Föreslagen lydelse)

Mom. 3. Vill handlande utom den ort, där han, på sätt i mom. 1 och 2 sägs, anmält sig till handels idkande, eller ock å sådan ort, innan kontor av stadigvarande beskaffenhet där inrättats, på kortare tid å auktion

¹ Senaste lydelse se beträffande mom. 3. 1923:175 och beträffande mom. 4. 1948:371.

(Gällande lydelse)

tion eller under hand annorledes än å marknad avyttra lager av handelsvaror (så kallad *realisation*), åligger honom att därtill söka tillstånd, i Stockholm hos överståthållarämbetet och i övriga orter hos KB i det län, där försäljningen skall äga rum, med uppgift om kommun, varinom och tid, varunder han inom varje kommun ärnar bedriva försäljningen; skolande vid dylik ansökning fogas dels betyg att sökanden efter behörig anmälan inom riket idkar handel *och gjort sig känd för redbarhet och ordentlighet*, dels ock förteckning å varulagret. Önskar sökanden begagna biträde vid rörelsens utövande, skall han jämväl uppgiva den eller de personer, han vill därtill använda, samt angående sådan person avlämna, om det gäller gift kvinna, som med mannen sammanlever, *ej mindre* bevis om mannens tillåtelse *än även betyg att hon gjort sig känd för redbarhet och ordentlighet*, och i fråga om annan person, *jämte nu nämnda betyg, även betyg att personen råder över sig och sin egendom.*

(Föreslagen lydelse)

eller under hand annorledes än å marknad avyttra lager av handelsvaror (så kallad *realisation*), åligger honom att därtill söka tillstånd, i Stockholm hos överståthållarämbetet och i övriga orter hos KB i det län, där försäljningen skall äga rum, med uppgift om kommun, varinom och tid, varunder han inom varje kommun ärnar bedriva försäljningen; skolande vid dylik ansökning fogas dels betyg att sökanden efter behörig anmälan inom riket idkar handel, dels ock förteckning å varulagret. Önskar sökanden begagna biträde vid rörelsens utövande, skall han jämväl uppgiva den eller de personer, han vill därtill använda, samt angående sådan person avlämna, om det gäller gift kvinna, som med mannen sammanlever, bevis om mannens tillåtelse, och i fråga om annan person, betyg att personen råder över sig och sin egendom.

Vill aktiebolag — — — — — i detta mom. föreskriva.

Innan ansökningen prövas, åligger det överståthållarämbetet eller KB att genom polismyndighet införskaffa utredning, huruvida sökanden eller annan, som skall utöva försäljningen, samt person, som skall biträda därvid, gjort sig känd för redbarhet och ordentlighet.

Finner överståthållarämbetet — — — — — kommunerna tillgodokomma.

Mom. 4. Den, som — — — — — beskaffenhet inrättats.

(Gällande lydelse)

Vid ansökning om tillstånd, varom nu sägs, skall fogas dels angående sökanden själv enahanda intyg, som beträffande biträden äro i mom. 3 föreskrivna, eller om sökanden, på sätt i mom. 1 och 2 sägs, anmält sig till handels idkande, betyg att han inom riket idkar handel *och gjort sig känd för redbarhet och ordentlighet*, dels ock angående den eller dem, sökanden vill använda till biträde, intyg av förstnämnda beskaffenhet.

(Föreslagen lydelse)

Vad ansökning om tillstånd, varom nu sägs, skall fogas dels angående sökanden själv enahanda intyg, som beträffande biträden äro i mom. 3 föreskrivna, eller om sökanden, på sätt i mom. 1 och 2 sägs, anmält sig till handels idkande, betyg att han inom riket idkar handel, dels ock angående den eller dem, sökanden vill använda till biträde, intyg av förstnämnda beskaffenhet.

Gift kvinna — — — — — äro stadgade.

Innan ansökningen prövas, åligger det överståthållarämbetet eller KB att genom polismyndighet införskaffa utredning, huruvida sökanden och den eller dem han vill använda till biträde gjort sig kända för redbarhet och ordentlighet.

Därest vid — — — — — meddelade tillståndet.

Denna förordning träder i kraft den

Förslag till

Kungörelse om ändrad lydelse av § 13 mom. 1 kungörelsen den 20 april 1928 (nr 85) med vissa bestämmelser rörande tillämpningen av förordningen den 26 maj 1922 (nr 383) om luftfart

Härigenom förordnas, att § 13 mom. 1 kungörelsen den 20 april 1928 (nr 85) med vissa bestämmelser rörande tillämpningen av förordningen den 26 maj 1922 (nr 383) om luftfart skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

§ 13.

(Gällande lydelse)

Mom. 1. För att erhålla certifikat eller förlängning eller förnyelse av certifikat såsom förare, navigatör, radiotelegrafist, radiotelefonist eller mekaniker ombord å luftfartyg fordras:

- 1) att hava ————— tolv månaderna.
- 2) att hava —————med medicinalstyrelsen.
- 3) att hava gjort sig känd för nykterhet och ordentlighet samt, då fråga är om förlängning eller förnyelse av certifikat, befunnits hava på ett tillfredsställande sätt iakttagit de råd och anvisningar beträffande levnadssätt m. m., som utfärdats av medicinalstyrelsen; samt
- 4) att hava ————— luftfartsmyndigheten utfärdas.

(Föreslagen lydelse)

Mom. 1. För att erhålla certifikat eller förlängning eller förnyelse av certifikat såsom förare, navigatör, radiotelegrafist, radiotelefonist eller mekaniker ombord å luftfartyg fordras:

Till styrkande av att sökanden gjort sig känd för nykterhet och ordentlighet skall, om ej luftfartsmyndigheten för visst fall medger undantag, företes intyg av polismyndighet.

Föreskrifter om ersättning för utförande av undersökningar, som omförmåles i detta moment samt förordnande för sakkunniga personer att verkställa specialundersökningar meddelas av medicinalstyrelsen.

Denna kungörelse träder i kraft den

Förslag till

Förordning om ändrad lydelse av 40 § 1 mom. rusdrycksförsäljningsförordningen den 26 maj 1954 (nr 521)

Häri genom förordnas, att 40 § 1 mom. rusdrycksförsäljningsförordningen den 26 maj 1954 skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

40 §.

(Gällande lydelse)

1 mom. Rätt till utskänkning må av detaljhandelsbolaget överlåtas endast till den som gjort sig känd för

(Föreslagen lydelse)

1 mom. Rätt till utskänkning må av detaljhandelsbolaget överlåtas endast till den som gjort sig känd

ordentlighet och finnes med hänsyn till personliga egenskaper i övrigt och andra förhållanden lämpligen böra utöva rörelsen.

för ordentlighet och finnes med hänsyn till personliga egenskaper i övrigt och andra förhållanden lämpligen böra utöva rörelsen. *Till styrkande härav skall, om ej detaljhandelsbolaget för visst fall medgiver undantag, företes intyg av polismyndighet.*

Utskänkning må — — — — — tillsyn däröver.

Den som — — — — — sådant företag.

Denna förordning träder i kraft den

Förslag till

Lag om ändrad lydelse av 11 § lagen den 28 maj 1937 (nr 249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar

Häriigenomt förordnas, att 11 § lagen den 28 maj 1937 om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

11 §.

(Gällande lydelse)

Uppgifter och anteckningar som tillhöra det i riket inrättade straffregistret må ej utlämnas i annat fall eller annan ordning än i lagen om straffregister sägs.

(Föreslagen lydelse)

Uppgifter och anteckningar som tillhöra det *allmänna straffregistret, det centrala polisregistret eller av polis- eller åklagarmyndighet fört lokalt polisregister* må ej utlämnas i annat fall eller annan ordning än i *de särskilda lagarna om dessa register* sägs.

Utslag och underrättelser — — — — — underlydande personal.

Denna lag träder i kraft den

¹ Senaste lydelse se 1939:249.

Författningsförslag, som angår det centrala polisregistret¹

Förslag till Lag om centralt polisregister

Härigenom förordnas som följer.

Inledande bestämmelse.

1 §.

Vid statens kriminaltekniska anstalt skall till ledning för polis- och åklagarmyndigheternas verksamhet till förekommande och beivrande av brott finnas ett centralt polisregister innehållande uppgifter, som i denna lag sägs.

Om registrets innehåll.

2 §.

Registret skall innehåll uppgifter angående dem som av domstol eller myndighet i riket

1. blivit omedelbart för brott dömda till fängelse;
2. erhållit villkorlig dom;
3. blivit dömda till ungdomsfängelse;
4. blivit dömda till förvaring eller internering i säkerhetsanstalt;
5. blivit dömda:

för misshandel eller annat brott, som innefattar våld å person eller hot om sådant våld, till dagsböter ej under sextio;

med tillämpning av 18 kap. 13 § strafflagen till dagsböter; eller

med tillämpning av 12, 20, 21, 22 eller 23 kap. strafflagen till dagsböter ej under sextio;

6. jämlikt 5 kap. 5 § strafflagen förklarats ej kunna fällas till ansvar för gärning, varom de blivit övertygade;
7. blivit dömda till tvångsarbete; eller
8. jämlikt lagen angående lösdrivares behandling för lösdriveri meddelats varning, som av länsstyrelse kungöres.

Domar å dödsstraff skola antecknas i registret.

3 §.

I registret må intagas uppgifter angående svenska medborgare, som av utländsk domstol dömts för brott till frihetsstraff, erhållit villkorlig dom eller förklarats övertygade om någon med straff belagd gärning men på grund av psykisk abnormitet ej kunnat fällas till ansvar.

Vad i första stycket stadgas om registrering av svenska medborgare skall äga motsvarande tillämpning i fråga om utländska medborgare, som vistas i eller kunna antagas inresa till riket eller uppenbarligen äro att anse såsom internationella förbrytare.

¹ Angående föreslagen ändring i sekretesslagen se föregående sida.

4 §.

Registret skall innehålla uppgifter angående dem som av åklagarmyndighet i riket befunnits övertygade om brottslig gärning men på grund av psykisk abnormitet ej ställts under åtal.

5 §.

Därest för polismyndigheternas spaningsverksamhet finnes vara av särskild betydelse, att registrering sker av personer, som äro skäligen misstänkta för vissa brott, må Konungen eller, efter Konungens bemyndigande, statens kriminaltekniska anstalt förordna att sådan registrering skall ske.

Vid registrering, som i första stycket avses, skall följande gälla:

1. Registrering skall ske, så snart till registret inkommit meddelande, att någon skäligen kan misstänkas för brott, varom nu är fråga.

2. Kan den registrerade icke längre skäligen misstänkas för brottet, skall uppgiften om misstanken avskiljas från registret.

3. Underlåtes åtal mot den registrerade eller frikännes han efter åtal, skall, därest skälig misstanke om brottet alltjämt finnes mot honom, uppgiften därom kvarstå i registret, vari även skall intagas uppgift om beslutet i åtalsfrågan eller om domen.

4. Dömes den registrerade för brottet, skall uppgift om domen intagas i registret, ändå att fall ej föreligger, som i 2 § avses.

6 §.

I registret skall anteckning ske om

1. intagning eller återintagning i anstalt av den som skall undergå fängelse, ungdomsfängelse, förvaring eller internering i säkerhetsanstalt eller tvångsarbete;

2. intagning å sinnessjukhus eller sinnessjukavdelning vid fångvården av den som, i samband med straffriförklaring jämlikt 5 kap. 5 § strafflagen, befunnits vara i behov av vård å sinnessjukhus; samt

3. intagning eller återintagning å sinnessjukhus eller sinnessjukavdelning vid fångvården av den beträffande vilken åtal underlåtit av anledning, som i 4 § sägs.

7 §.

Registret skall innehålla uppgifter om

1. frigivning, villkorlig eller slutlig, från anstalt av den som undergått fängelse eller tvångsarbete;

2. utskrivning, villkorlig eller slutlig, från anstalt av den som undergått ungdomsfängelse eller förvaring eller internering i säkerhetsanstalt; samt

3. utskrivning, på försök eller slutlig, av den som vårdats å sinnessjukhus eller sinnessjukavdelning vid fångvården, såvitt intagningen registrerats jämlikt bestämmelserna i 6 § 2 eller 3.

8 §.

Registret skall innehålla uppgifter om beslut, varigenom utlänningar utvisats eller förvisats ur riket eller ock förpassats ur riket med förbud att utan särskilt tillstånd återvända.

Detsamma skall gälla beträffande beslut, som i Danmark, Finland eller Norge meddelats angående utlänningar, vilka icke äro medborgare i något av dessa länder eller i Sverige.

9 §.

Om registrering av fingeravtryck och fotografier samt av uppgifter för identifierings- och spaningsändamål, såsom signalement, särskilda kännetecken, öknamn och tillvägagångssätt vid utförande av brott, meddelar Konungen eller, efter Konungens bemyndigande, statens kriminaltekniska anstalt erforderliga föreskrifter.

10 §.

Uppgift, som intagits i registret, skall, förutom i fall varom förmäles i 5 § andra stycket 2, avskiljas

1. om överrätt genom beslut, som vunnit laga kraft, frikänt den registrerade för den åtalade gärningen och fall, som i 5 § andra stycket 3 sägs, ej föreligger, eller ock dömt honom allenast till påföljd, som icke skall antecknas i registret;

2. om överrätt genom beslut, som vunnit laga kraft, befriat från tvångsarbete;

3. om den registrerade efter resning i målet frikänts och fall, som i 5 § andra stycket 3 sägs, ej föreligger eller dömts allenast till påföljd, som icke skall antecknas i registret;

4. när den registrerade avlidit; samt

5. när åttio år förflutit från den registrerades uppgivna födelseår.

Om lämnande av uppgifter till registret.

11 §.

Domstol eller annan myndighet, som meddelat beslut, varom förmäles i 2 §, skall göra anmälan därom till registret.

12 §.

Har talan fullföljts mot beslut, som avses i 11 §, skall uppgift om utgången i det överklagade målet lämnas till registret.

Anmälan till registret skall jämväl ske, om Konungen av nåd efterskänker eller mildrar straff eller annan påföljd, som skall antecknas i registret, om resning beviljas i mål, vari dömts till sådan påföljd, så ock om den registrerade efter resning i målet frikänts och fall, som i 5 § andra stycket 3 sägs, ej föreligger eller dömts allenast till påföljd, som icke skall antecknas i registret.

13 §.

Beslut att underlåta åtal i fall, som i 4 § sägs, skall anmälas till registret av den åklagare, som meddelat beslutet.

14 §.

Uppgifter, som erfordras för registrering enligt 5 §, skola lämnas av den åklagare eller undersökningsledare, som handlagt ärendet, såframt ej uppgiftsskyldighet enligt vad i 11 eller 12 § sägs åligger domstol.

15 §.

Uppgifter, som avses i 6 och 7 §§, skola lämnas till registret av anstaltens styresman eller vid sinnessjukhus eller sinnessjukavdelning vid fångvården av sjukvårdsläkaren.

16 §.

Beslut, som sägs i 8 §, skall anmälas till registret av statens utlänningskommission.

Om lämnande av uppgifter från registret.

17 §.

Enligt de närmare bestämmelser som meddelas av Konungen må statens kriminaltekniska anstalt i tryck eller på annat sätt mångfaldiga och till polismyndigheterna i riket, statspolisintendenten, föreståndare för statspolisavdelningar samt statens utlänningskommission ävensom till poliscentralerna i Danmark, Finland och Norge utsända sammanställningar av uppgifter (polisunderrättelser), som jämlikt 2—4 och 6—9 §§ antecknats i registret.

18 §.

Upplysning ur registret skall meddelas, då framställning därom göres av justitiekanslern, riksdagens justitieombudsman eller dess militieombudsman, länsstyrelse, allmän åklagare, polismyndighet, statspolisintendenten, föreståndare för statspolisavdelning eller statens utlänningskommission.

19 §.

På framställning av polis- eller åklagarmyndighet i Danmark, Finland, Island eller Norge må ur registret lämnas upplysningar, som erfordras för utredning i brottmål.

Om utlämnande av upplysningar ur registret till polis- eller åklagarmyndighet i annan stat eller till internationella kriminalpolisorganisationen utfärdar Konungen bestämmelser.

20 §.

Uppgifter ur registret må utlämnas även till annan myndighet eller i annat fall än i 17—19 §§ sägs, såframt Konungen lämnar tillstånd därtill.

Särskilda bestämmelser.

21 §.

Registret och därtill hörande handlingar skola hållas under sådan vård, att de icke bliva tillgängliga för obehöriga.

22 §.

De närmare föreskrifter, som erfordras för tillämpningen av denna lag, meddelar Konungen.

Denna lag träder i kraft den

Genom lagen upphäves vad i annan lag eller författning finnes stridande mot däri givna bestämmelser.

Författningsförslag, som angår allmänna straffregistret¹

Förslag till

Lag om straffregister

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Vid statens kriminaltekniska anstalt skall finnas ett straffregister innehållande uppgifter, som i denna lag sägs.

2 §.

Registret skall innehålla uppgifter angående dem som av domstol eller myndighet i riket

1. blivit omedelbart för brott dömda till fängelse;
2. erhållit villkorlig dom;
3. blivit dömda till ungdomsfängelse;
4. blivit dömda till förvaring eller internering i säkerhetsanstalt;
5. med tillämpning av 5 kap. 5 § strafflagen förklarats ej kunna fällas till ansvar för gärning, varom de blivit övertygade; eller
6. blivit dömda till tvångsarbete.

Domar å dödsstraff skola antecknas i registret.

3 §.

I registret skall anteckning ske

1. om prøvotiden förlänges för den som erhållit villkorlig dom eller villkorligt frigivits från anstalt;
2. om villkorlig dom eller villkorligt medgiven frihet förverkas;

¹ Förslaget hänför sig till ändringar som av utredningen behandlats i kap. III; ej till de i kap. IV behandlade ändringarna (se s. 257).

3. om ungdomsfängelse eller förvaring eller internering i säkerhetsanstalt förklaras skola träda i stället för annan påföljd;

4. om påföljd, som ådömts för visst brott, förklaras skola avse jämväl annat brott; samt

5. när tillsynen upphör beträffande den som på prov utskrivits från förvaring eller internering i säkerhetsanstalt.

4 §.

Registret skall innehålla uppgifter om

1. frigivning, villkorlig eller slutlig, från anstalt av den som undergått omedelbart för brott ådömt fängelse eller tvångsarbete;

2. utskrivning, villkorlig eller slutlig, från anstalt av den som undergått ungdomsfängelse eller förvaring eller internering i säkerhetsanstalt; samt

3. återintagning i anstalt av den som villkorligt utskrivits från ungdomsfängelse eller från förvaring eller internering i säkerhetsanstalt.

Har någon, om vars frigivning eller utskrivning från annan anstalt än säkerhetsanstalt uppgift skall intagas i registret, under vistelsen å anstalten av dess läkare befunnits lida av sinnessjukdom, sinnesslöhet eller annan rubbning av själsverksamheten, skall anteckning därom ske i registret.

5 §.

Uppgift, som intagits i registret, skall avskiljas

1. om överrätt genom beslut, som vunnit laga kraft, frikänt den registrerade för den åtalade gärningen eller ock dömt honom allenast till påföljd, som icke skall antecknas i registret;

2. om överrätt genom beslut, som vunnit laga kraft, befriat från tvångsarbete;

3. om den registrerade efter resning i målet frikänts eller dömts till annan påföljd än i 2 § avses;

4. när den registrerade avlidit; samt

5. när åttio år förflutit från den registrerades uppgivna födelseår.

6 §.

Domstol eller annan myndighet, som meddelat beslut, varom förmäles i 2 och 3 §§, skall göra anmälan därom till registret.

7 §.

Har talan fullföljts mot beslut, som avses i 6 §, skall uppgift om utgången i det överklagade målet lämnas till registret.

Anmälan till registret skall jämväl ske, om Konungen av nåd efterskänker eller mildrar straff eller annan påföljd, som skall antecknas i registret, om resning beviljas i mål, vari dömts till sådan påföljd, så ock om den registrerade efter resning i målet frikänts eller dömts till annan påföljd än i 2 § avses.

8 §.

Uppgifter, som avses i 4 §, skola lämnas till registret av anstaltens styresman.

9 §.

1 mom. Utdrag av registret skall meddelas, när framställning därom göres

av domstol;

av justitiekanslern, riksåklagaren, riksdagens justitieombudsman eller dess militieombudsman, interneringsnämnden eller länsstyrelse;

av allmän åklagare, när han enligt vad särskilt är stadgat är skyldig att inhämta utdrag eller utdrag eljest erfordras för utredning om brott; samt

av myndighet, som äger besluta om frihetsberövande åtgärd enligt utlänningslagen eller lösdrivarlagen, i ärende vari har uppkommit fråga om sådan åtgärd.

2 mom. Till annan myndighet och i annat fall än i 1 mom. sägs skall utdrag av registret lämnas, om Konungen för viss grupp av ärenden eller för särskilt fall har lämnat tillstånd därtill.

3 mom. Till enskild må utdrag av registret lämnas

1. om han styrker, att företeende av registerutdrag utgör villkor för hans inresa eller vistelse i annat land eller för hans rättsliga ställning där;

2. om enligt Konungens medgivande sökande av viss anställning i allmän eller enskild tjänst må avkrävas utdrag av registret och den enskilde visar, att han söker sådan anställning; eller

3. om i annat fall, där enskild styrkt, att hans rätt är beroende av upplysning ur registret, Konungen givit tillstånd därtill.

4 mom. Därjämte skola till den officiella statistiken meddelas erforderliga utdrag av registret.

10 §.

1 mom. Utdrag som avses i 9 § 1 mom. skall vara fullständigt, där ej framställning göres om allenast särskilda upplysningar ur registret.

2 mom. Utdrag som avses i 9 § 2 mom. och 3 mom. 3 skall vara fullständigt eller begränsat på sätt i 3 mom. härnedan sägs eller begränsat till särskilda upplysningar.

3 mom. I utdrag som avses i 9 § 3 mom. 1 och 2 skall ej medtagas anteckning om villkorlig dom, sedan åtta år förflutit från domen;

anteckning om dom å ungdomsfängelse, fängelse i högst ett år eller tvångsarbete, sedan åtta år förflutit från verkställighetens slut;

anteckning om dom å fängelse på viss tid över ett år, sedan femton år förflutit från verkställighetens slut;

anteckning om förvaring eller internering i säkerhetsanstalt, sedan femton år förflutit från utskrivningen; samt

anteckning om sådan straffriförklaring, som i 2 § 5 sägs, sedan tio år förflutit från domen.

Förekommer jämväl annan sådan anteckning eller eljest annan uppgift, som enligt 2 § skall antecknas i registret, skola de samtliga medtagas, därest icke på grund av vad i första stycket sägs, var och en av dem skall uteslutas.

I utdraget skall ej heller medtagas anteckning om påföljd, som endast avser gärning som begåtts innan den person utdraget avser fyllt aderton år.

Skall, med tillämpning av vad i denna paragraf stadgas, i utdrag icke medtagas någon anteckning om påföljd, skola ej heller medtagas övriga anteckningar som må förekomma i registret rörande den person utdraget avser.

4 mom. Utdrag som avses i 9 § 4 mom. skall vara fullständigt. Dock må upplysning icke lämnas om namnet på den utdraget avser.

11 §.

På framställning av utländsk myndighet må utdrag av registret meddelas, såframt Konungen för särskilt fall givit tillstånd därtill. Konungen äger bemyndiga statens kriminaltekniska anstalt att meddela sådant utdrag för utredning i brottmål, då det begäres av domstol eller åklagarmyndighet i Danmark, Finland, Island eller Norge.

Till myndighet i annan stat må årligen redovisas anteckningar i registret rörande medborgare i samma stat. Närmare bestämmelser härom meddelar Konungen.

12 §.

Registret och därtill hörande handlingar skola hållas under sådan vård, att de icke bliva tillgängliga för obehöriga.

13 §.

De närmare föreskrifter, som erfordras för tillämpningen av denna lag, meddelar Konungen.

Denna lag träder i kraft den — — — —, då lagen den 17 oktober 1900 om straffregister (nr 82 s. 1) upphör att gälla.

De anteckningar, som vid den nya lagens ikraftträdande finnas i det hos fångvårdsstyrelsen förda straffregistret, skola överföras till det nya registret. I utdrag av detta register skola dock icke medtagas anteckningar om bötesstraff, såvida fråga ej är om utdrag, som avses i 9 § 4 mom.

Vid tillämpning av 10 § 3 mom. skall viss tids straffarbete svara mot fängelse under lika lång tid.

Särskilt yttrande av överdirektören Gerh. von Sydow

Utredningens förslag i fråga om det centrala polisregistret innebär bland annat, att registrering av beslut om åtalseftergift jämlikt 1944 års lag om eftergift av åtal mot vissa minderåriga som regel icke skall ske i registret samt att ett uppgiftslämnande till polis- och åklagarmyndigheterna av uppgifter i registret genom tryckta meddelanden motsvarande i huvudsak publikationen Polisunderrättelser II skall bibehållas. I dessa delar av förslaget har jag en från utredningen avvikande mening. Till stöd för denna mening får jag anföra följande.

Registrering av beslut om åtalseftergift

Utredningen har funnit, att för tillgodoseende av brottsspaning och brottsutredning något starkare behov av en registrering i det centrala polisregistret av unga lagöverträdare, som erhållit åtalseftergift, icke föreligger. Erforderliga upplysningar om beslut om åtalseftergift har ansetts kunna inhämtas från lokala polisregister och från barnavårdsnämnderna.

Polisens arbete med bekämpandet av ungdomsbrottsligheten har på senare år alltmer intensifierats. Enighet råder därom att reaktionen mot den unge lagöverträdaren skall komma snabbt och att valet av reaktionsform skall ske med hänsynstagande till den unges individuella förhållanden. Uppenbarligen är det för de samhällsorgan, som har att utreda lagöverträdelsen och taga ställning i påföljdsfrågan, av stor betydelse att snabbt få kännedom om den unges tidigare belastningar. Enligt min mening är det icke tillfredsställande att ett ställningstagande i påföljdsfrågan kan komma att grundas på ett ofullständigt material. Underlåtes, såsom utredningen föreslagit, en central registrering av beslut om åtalseftergift, föreligger fara för att åklagare, som skall besluta ifråga om eftergift av åtal, icke får kännedom om att den unge lagöverträdaren tidigare begått brott och härför meddelats åtalseftergift. De lokala polisregistren och barnavårdsnämndernas registraturer är visserligen goda upplysningskällor ifråga om åtalseftergifter, men självfallet till sitt innehåll begränsade. Anmärkas bör även att förfrågningar hos polismyndigheter och barnavårdsnämnder å orter, där vederbörande vistats, är tidsödande och förorsakar den utredande myndigheten betydande arbete.

En centralregistrering av beslut om åtalseftergift giver enligt min mening dels möjlighet till en effektivisering av polis- och åklagarmyndigheternas arbete i kampen mot ungdomsbrottsligheten och dels ökad säkerhet vid bedömningen av påföljdsfrågan beträffande unga lagöverträdare. Då förbud mot lokal registrering av dem, som meddelats åtalseftergift icke finnes, synes hänsynen till den enskilde icke kunna åberopas som skäl mot en centralregistrering.

Under återopande av vad som anförts vill jag för min del förorda, att beslut om åtalseftergift skall registreras i det centrala polisregistret. För att begränsa uppgiftslämnandet till registret och för att undvika att registret belastas med uppgifter, som har föga eller intet polisiärt intresse, bör från registrering uteslutas beslut om åtalseftergift avseende *ringa* brott som uppenbarligen skett av okynne eller förhastande.

Uppgiftslämnandet till polis- och åklagarmyndigheter av uppgifter från det centrala polisregistret genom tryckta meddelanden (PU II)

I rubricerade fråga har utredningen uttalat, att den *närmast* är benägen att åtminstone i nuvarande läge förorda ett bibehållande av gällande system.

Till en början må framhållas, att metoden att till polis- och åklagarmyndigheter fortlöpande utsprida tryckta meddelanden om straffdomar, straffavtjänande m. m. i utlandet numera alltmer övergivits, då detta system visat sig vara direkt olämpligt. I första hand därför att myndigheterna genom kungörandet icke erhållit lika fullständiga uppgifter som vid direktförfrågan hos centralregistret. Detta har haft till följd att myndigheterna trots kungörandet av domarna sett sig nödsakade att jämväl göra förfrågan hos centralregistret. I Danmark exempelvis, där kungörandet slopades med 1959 års utgång, visar riksregistraturens årsstatistik för år 1960 att antalet telefonförfrågningar är i stort sett oförändrat i förhållande till tidigare år. Telexexpeditionerna däremot visar en ökning med c:a 7.700.

Utomlands har publiceringen ersatts med ett system, som innebär att upplysningar lämnas enbart, då förfrågan göres i varje särskilt fall. För att underlätta användningen av sistnämnda system har de polisiära förbindelse-tekniska resurserna i de olika länderna, i likhet med vad som nu sker i Sverige, successivt utbyggts. Erfarenheterna av systemet är mycket goda.

Såsom utredningen funnit, användes PU II i huvudsak för brottsbekämpandet, för handläggningen av ärenden enligt socialvårdslagstiftningen och för kontrollen över allmän ordning och säkerhet. Uppmärksammas bör, att PU II härvid endast är ett komplement till de lokala polisregistren. Man kan därför enligt min mening och under förutsättning av att den begränsning i användningen av centralregistret som utredningen föreslagit kommer till stånd icke utan vidare utgå från att, om PU II avskaffas, polismyndigheterna genom förfrågningar till det centrala polisregistret kommer att anlita detta i tillnärmelsevis samma utsträckning som de nu anlitar publikationen. De lokala polisregistren ger nämligen i det stora flertalet ärenden som regel tillräckliga upplysningar. Det nu sagda gäller särskilt de undersökningar, som sker i ärenden enligt socialvårdslagstiftningen och vid handläggningen av frågor rörande allmän ordning och säkerhet. Även i flertalet brottsfall är slagning i lokala register tillräckligt, särskilt med hänsyn till att åklagaren i samband med sitt beslut i åtalsfrågan rekviderar utdrag av

straffregistret. Uppgifter från det centrala polisregistret erfordras enligt min mening främst i brottspaningssammanhang, för kontroll av den misstänktes tidigare belastningar, då fråga är om viss speciell art av brott och stundom för bedömning av fråga om frihetsberövande eller åtal. I nu nämnda situationer måste uppgifter kunna inhämtas snabbt. Anmärkas bör att de upplysningar som härvid erfordras ofta icke endast avser straffdomar, straffavtjänande m. m., d.v.s. uppgifter som nu återfinnes i PU II, utan även, och kanske särskilt, tidigare misstanke om brott, tillvägagångssätt vid utförande av brott o. dyl. Utöver slagning i PU II måste polismyndigheter många gånger jämväl rikta förfrågan till det centrala polisregistret.

Vad nu anförts leder enligt min uppfattning till att de upplysningar, som erfordras för polis- och åklagarmyndigheternas verksamhet från det centrala polisregistret utan olägenhet kan inhämtas genom förfrågan till registret i varje särskilt fall. Här förtjänar framhållas, att det redan nu planerade utgivandet av särskilda uppgifter om vissa vaneförbrytare m. m. avsedda att distribueras till samtliga polismyndigheter, kommer att ge de lokala registren ett väsentligt fylligare innehåll.

Skall PU II bibehållas och bliva till avsedd nytta för polisen, måste den enligt min mening givas en mycket stor spridning. Om polismännen ute på fältet skall kunna för socialpolisverksamhet eller eljest effektivt använda PU II bör denna sålunda finnas tillgänglig icke blott i enstaka exemplar hos polismyndigheterna utan även på polisvaktkontoren. En sådan ordning måste ur sekretessynpunkt anses direkt olämplig.

Hur väl än sekretesskyddet utformas med avseende å PU II, kommer man enligt min mening icke ifrån att det ur sekretessynpunkt är stötande och förenat med vissa risker, att denna publikation, som med sina register i huvudsak innehåller samma material som straffregistret, finnes tillgänglig för dagligt bruk hos polismyndigheterna. Även om, såsom utredningen uttalat, något direkt missbruk av PU II icke är känt, anser jag mig icke kunna vitsorda, att publikationen allmänt behandlats som hemlig handling. Det må framhållas att årligen rekvideras ett icke obetydligt antal extra exemplar av PU II från statens kriminaltekniska anstalt under uppgift att förut utsända exemplar förkommit. Sekretessynpunkten talar sålunda enligt mitt förmenande starkt för ett slopande av denna form av uppgiftslämnande.

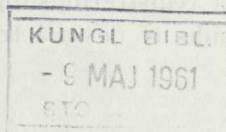
PU II måste för att komma till avsedd nytta vara aktuell. Någon eftersläpning med publiceringen får därför icke förekomma. Det synes nödvändigt att en publicering av straffdomar m. m. sker dagligen och i löpande följd. Att en avsevärd fördyring av trycknings- och distributionskostnaderna härvid kommer att inträda är uppenbart. Redan nu föreligger stora svårigheter att få inkommande uppgifter redigerade och tryckta inom rimlig tid. Man må ej heller bortse från den stora ansvällning av uppgifter som blir en följd av de föreslagna nya registreringsuppgifterna och det torde ligga i farans riktning att utgivande av dessa i tryck skulle resultera förutom i

väsentligen ökade kostnader tillskapandet av en publikation som åtminstone efter några år skulle bli av en sådan omfattning att användningen av denna skulle äventyras.

Utredningens kostnadskalkyler grundas å en beräknad frågefrequens av 1.500 fall per arbetsdag vid ett avskaffande av PU II. Även om slagning i PU II för närvarande skulle ske i denna utsträckning, vilket torde kunna ifrågasättas, framstår det som uppenbart att vid en övergång till frågesystem, förfrågningar icke skulle komma att ske i tillnärmelsevis samma omfattning. Jag hänvisar här till vad jag ovan anfört om att de lokala polisregistren i det stora flertalet ärenden är tillräckliga för vandelsundersökningarna. Genomföres utredningens förslag om ändring av passkungörelsen och om avskaffande av strafflöshets- och laglydnadsintyg, kommer antalet förfrågningar sannolikt att minska med 40—50 %. Förfrågningsfrekvensen skulle då bli cirka 800 fall per dag. Om man — av hänsyn till stigande kriminalitet och befolkningsökning — likväl utgår från en frågefrequens av 1.000 fall per dag, måste likväl frågemetoden ställa sig ekonomiskt fördelaktigare — cirka 40.000 kr — än publiceringsmetoden.

Enligt min uppfattning har i utredningens kostnadskalkyl publiceringskostnaderna upptagits till för lågt belopp. Utredningens förslag måste uppenbarligen leda till att publiceringen blir synnerligen omfattande. Arbetet med månads- och årsregister till PU II kommer även avsevärt att öka. Efter det organisationsnämnden slutfört sina kostnadsundersökningar har dessutom tryckningskostnaderna för PU II kraftigt ökat.

Sammanfattningsvis får jag sålunda uttala att enligt min mening såväl sekretessynpunkter och effektivitetssynpunkter som kostnadssynpunkter talar för en övergång till ett frågesystem även i vårt land.

Statens offentliga utredningar 1961

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen)

Justitiedepartementet

Begravningsplatser och gravar. [5]
Underrätterna. [6]
Den allmänna brottsregistreringen. [11]

Försvarsdepartementet

Enhetlig ledning av krigsmakten. [7]

Finansdepartementet

Sparstimulerande åtgärder. [2]
Automatisk databehandling inom folkbokförings- och
uppbördsväsendet. [4]
Preliminär nationalbudget för år 1961. [10]

Jordbruksdepartementet

Totalisatorverksamheten. [1]

Handelsdepartementet

Effektivare prisövervakning. [3]

Inrikesdepartementet

Om läkarbehov och läkartillgång. [8]
Principer för en ny kommunindelning. [9]